ኣዳማዊ ኃጢኣትን ግብራዊ ኃጢኣታትን።

THE ORIGINAL SIN AND THE ACTUAL SINS.

ብ፡ ዶክተር ሞሪስ ታዋድሮስ።

ፕሮፌሰር ሓዲስ ኪዳን ኣብ መንፈሳዊ ኮሌጅ፡ ካይሮ።

ስም መጽሓፍ፡ ኣዳማዊ ኃጢኣትን ግብራዊ ሓጢኣታትን።

Book's name: The Original Sin and the Actual Sins.

ደራሲ፡ ዶክተር ሞሪስ ታዋድሮስ

ሕታም፡ ቀዳማይ. 1994

ስልኪ፡ 2448672

ስእላዊ ምትእኽኻብ፡ ቤት ማሕተም ቅዱስ ዮሃንስ ፍቁር ወንጌላዊ

ኣድራሻ፡ ቁጽሪ 1 ጽርግያ ቲሞር - ቅድስቲ ፋጢማ - ሄልዮፖሊስ

ማሕተም፡ ሳሚሕ ኦፍሴት

ስልኪ፡ 4544609

ዝርጋሐ፡ ቤት መጻሕፍቲ ራጃእ

ስልኪ፡ 2445774

ኣድራሻ፡ 186 ጽርግያ ኖዝሃ - ቅድስቲ ፋጢማ ሄልዮፖሊስ

ቁጽሪ ምዝገባ፡ 3599 / 94

ትርጉም፡ ቡትሮስ ቡትሮስ

ምእራም፡ ኣባ ታዋድሮስ ቲ. ገብረ ማርያም

H.H Abune Basilios I 6th Patriarch of Eritrea

His Holiness Pope Tawadros II
118th Pope of Alexandria
and Patriarch of the See of St. Mark

መዘኻኸሪ #1

ሰላምን ጸጋን ንኹልኹም ይኹን። ነቦና ኣባ ታዋድሮስ ቲ. ገብረ ማርያም (ሓው ዶክተር ሞሪስ ታዋድሮስ)፡ ነዚ ኣገዳሲ ስራሕ እዚ ምእንተ ጥቕሚ ናይቶም ዓረብኛ ኪዛረቡ ዘይክእሉ መጻኢ ወለዶና ናይ ምትርጓም በረኸት ስለ ዝሃበኒ ከመስግኖ እፈቱ። ነዚ ዘንበበ ዝኾነ ሰብ፡ ብዛዕባ እቲ ኣዳማዊ ሓጢኣት ኣመለኻኽታ ናይ ቅብጣዊት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያንና ኪርድኦ ተስፋ እገብር።

ትርጉም:- ቡትሮስ ቡትሮስ።

ብዛዕባ እቲ ተርጓሚ፡ ኣብ እስክንድርያ፡ ግብጺ ተወሊደ ዓብየ። ወዲ 17 ዓመት ከለኹ ናብ ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ ስደት ከይደ። ብስነ-ኣእምሮ (Psychology) ናይ ባችለር ዲግሪ (ቢ.ኤስ.) ኣለኒ።

መዘኻኸሪ #2

ጸጋን ሰላምን ንኹልኹም ይኹን። እግዚኣብሔር ነዚ ዓቢ በረኸት እዚ ተሳታፊ ስለዝገበረኒ የመስግን ኣነ ኣብዚ መጽሓፍ እዚ ናተይ ሓሳብ ከምዘይ ወሰኽኩ ወይስ ካብቲ ዚነበረ ከምዘየጉደልኩ እግዚኣብሔር ይፈልጥ ኢዩ ማለት ብቕኑዕ ሕልናይ ኢየ ዝገበርኩዎ። እዚ መጽሓፍ እዚ ኣብ ኣዳማዊ ኃጢኣት ዘለና ኣረዳድኣ ከዓብን ኮምኡ ከኣ ነቶም ካብ ኤርትራ ንግብጺ ናይ "ሥነ መለኮት" ከምሃሩ ኢሎም ዚመጹ ካህናትን ዲያቆናትን ሓገዝ ክኾኖም ኢለ ኢየ ተርጒመዮ። እዚ መጽሓፍ እዚ በቲ ኣብ ካይሮ ካብ ዘሎ ናይ ሥነ-መለኮት (Theology college) መንፈሳዊ ኮልጅ ዚተዳለወ ኮይኑ እቲ ክሳብ ሕጂ ኣብ ኣሌክሳንድሪያ ብኽፊል ተሓጺሩ ዚጸንሐ ኣስምህሮ ናይ ሥነ-መለኮት ትምህርቲ "ጥንተ-ተኣብሶን ሳዕቤናቱን" ማለት ኣብ ባህሪ ተፈጥሮ ወድ ሰብ ዘምጽኦ ናይ ባህሪ ለውጢ" እዚ መጽሓፍ እዚ ብዛዕባ ኣዳማዊ ኃጢኣትን ብዛዕባ ጥምቀት ንጥንተ-ተኣብሶ ከምዝድምስስን ኮምኡ ውን ጥምቀት ህጻናት ዝብልን ካልእን በቶም ዓበይትን ቀዳሞትን ኣቦታት ኣስተምህሮ ዚገልጽ ኢዩ። ትርጉም ካብ ቋንቋ ኢንግሊዘኛ ናብ ቋንቋ ትግሪኛ።

ትርጒም፥ ዲያቆን ቄርሎስ።

ብዛዕባ እቲ ተርጓሚ: ኣብ ኣስመራ ኤርትራ ተወሊደ ዓቢየ: ኣብ ኤርትራ ከለኹ ናይ ስነ-ምርምር (Research Methodology) ኣጽኒዐ። ኩምኡ'ውን ንስደት ምስ ወጻኹ ኣብ ሃገረ ሽወደን: ህዝባውን ንግዳውን ምምሕዳር (Administration) ኣጽኒዐ።

Cyril

2025

ትርጒም፥ ብ ዲያቆን ቄርሎስ።

source/ ምንጪ፥
https://www.truecopticorthodoxy.com/general-1-6?utm_source=

https://copticocc.org/en

ትሕዝቶ

ምዕራፍ ሓደ፡
1- ሰብ ብሓፈሻ (ባህርዩን ኣካላቱን)
ኣዳማዊ ሓጢኣት ብሓፈሻ፡
ሀ - ብመዳይ መበቈሉን ሓቅነቱን
ለ - ብመዳይ ፍረ-ነገሩ
ሐ - ብመዳይ ፍዳኡን ሳዕቤናቱን

ምዕራፍ ክልተ፡
1- ብዛዕባ ኰላውነት ኣዳማዊ ሓጢኣትን ኣብ ልዕሊ ወለዶ ሰብ ዘለዎ ኣሉታዊ ጽልዋን፡ ምስክርነት ቤተ ክርስቲያን
2- ኣብነታት ትምህርትታት ገለ ካብ ኣቦታት ብዛዕባ ኣዳማዊ ሓጢኣትን ጽልዋኡን (ዩስጢኖስ - ቴዎፍሎስ ዘኣንጾኪያ - ኤሬንዮስ - ሂጶሊጦስ - ቀሌምንጦስ ዘእስክንድርያ - ኦሪገን - ኣትናቴዎስ ሃዋርያዊ - ባስልዮስ ዓቢይ - ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ - ዮሃንስ ኣፈወርቅ - መቃርዮስ ዓቢይ - ቄርሎስ ዓቢይ - ዲዲሞስ ዕዉር - ቅዱስ ኤፍሬም ሶርያዊ)።

ምዕራፍ ሰለስተ፡
ኣምር ኣዳማዊ ሓጢኣት ኣብ መንጎ ዝተፈላለያ ኣብያተ-ክርስቲያናት (ፕሮቴስታንት - ካቶሊክ - ናይ ግሪኽ ኦርቶዶክስ - ቅብጣዊት ኦርቶዶክስ)።

ምዕራፍ ኣርባዕተ፡
ግብራዊ ሓጢኣታት፡
ትርጉም ሓጢኣት - መሰረታዊ ባህርያት ሓጢኣት - ፍረ-ነገር ሓጢኣት - ንሓጢኣት ምኽንያት ኣለዎዶ፧ - ፈተናታት ሓጢኣት - ፍልልያት ሓጢኣታት - መንፈሳዊ ሓጢኣታትን ሥጋዊ ሓጢኣታትን።

መእተዊ

"ኣዳማዊ ሓጢኣት" ዝብል ኣርእስቲ፡ ሓደ ካብቶም ኣገደስቲ ሥነ-መለኮታዊ ጒዳያት እዩ። ምኽንያቱ ነቲ ማእከል ናይቶም ዝተፈላለዩ መሰረታውያን ክርስትያናዊ እምነታት ስለ ዚውክል እዩ። ንሳቶም ድማ፡ ምስ ሰብ ኣብቲ ቅድሚ ውድቀት ዝነበሮ ኲነታት፡ ኣብ ውድቀቱ፡ ከምኡ'ውን ሳዕቤናት ናይዚ ውድቀት እዚ ዝተኣሳሰሩ እዮም። ስለዚ፡ ኣዳማዊ ሓጢኣት ብባህርዩ ምስ ትምህርቲ ሥጋዌን ምድሓንን ኣዝዩ እተኣሳሰረ እዩ።

ዕላማና በዚ መጽናዕቲ እዚ፡ ቀዳማይ፡ ነቲ ኣብ መንጎ ፕሮቴስታንት፡ ካቶሊክን ኦርቶዶክሳውያንን ኣብያተ-ክርስቲያናት ዘሎ ፍልልይ ኣብ ኣምር ኣዳማዊ ሓጢኣት ምግላጽ እዩ። ካልኣይ ድማ፡ ብዛዕባ እምነት ኦርቶዶክስ፡ ገለ ነጥብታት እቲ ቤተ-መጻሕፍቲ ዓረብ ዘይዳህሰሶም ክንምልኦም ዓሊምና ኣለና።

ምዕራፍ ሓደ

1- ሰብ ብሓፈሻኡ (ባህርዩን ኣቃውምኡን)

2- ኃጢአተ-ኣዳም(ጥንተ-ተኣብሶ) ብሓፈሻኡ፡

ሀ- ብመዳይ መበቈሉን ሓቅነቱን

ለ- ብመዳይ ባህርዩ

ሐ- ብመዳይ ፍዳኡን ሳዕቤናቱን

ሰብ ብሓፈሻ

(ባህርዩን ኣቃውማኡን)

ሰብ፡ ኣብ መንጎ ፍጥረታዊ ዓለምን መንፈሳዊ ዓለምን ከም መራኸቢ ወይ ማእከላይ ኩነት መጠን፡ ካብ ነፍስን ሥጋን ኢዩ ተፈጢሩ። ቦታ ሰብ ከም መደምደምታ፡ ኣብ ርእሲኡ ኸኣ ከም ጫፍን ኣኽሊልን ንፍጡራት መጸ። ብሓደ ሸነኽ ብምድራዊ ሥጋኡ ምስ ፍጥረታዊ ዓለም ዝተኣሳሰረ እዩ፡ ብኻልእ ሸነኽ ድማ ብመንፈሳዊ መበቈሉ ናይ መንፈሳዊ ዓለም እዩ። ስለዚ ኸኣ ከም "ንእሽቶ ዓለም" ይቝጸር።

ይኹን እምበር፡ እቲ ኣብ ዓለም ዘለዎ ፍሉይ ቦታ፡ ብፍላይ በቲ ካብ ኵሎም ካልኦት ፍጡራት ብዝተፈልየ፡ ሰብ ዝተፈጥረሉ ፍሉይ ኣገባብ ይግለጽ። ኵሎም እንስሳታት ብኣምላኻዊ ትእዛዝ ነፍስን ሥጋን ካብ ምድራዊ ባእታታት ክረኽቡ ከለዉ፡ ንሰብ ግና፡ እግዚኣብሔር ሥጋኡ ካብ መሬት ፈጠሮ፡ ድሕሪኡ ድማ ህያው እስትንፋስ (ነፍሲ) ኡፍ በለሉ እሞ ህያው ፍጡር ገበሮ። "እግዚኣብሔር ኣምላኽ ድማ ንሰብ ካብ ሓመድ ምድሪ ገበሮ፡ ኣብ ኣፍንጫኡ ድማ ህያው ትንፋስ ኡፍ በለሉ፡ እቲ ሰብ ከኣ ህያው ነፍሲ ኰነ።" (ዘፍጥረት 2:7)። እታ ሰበይቲ ድማ ካብ ሓንቲ ካብ መሰናግል ኣዳም ተፈጥረት። "እግዚኣብሔር ኣምላኽ ድማ ኣብ ኣዳም ከቢድ ድቃስ ኣውደቐሉ እሞ ደቀሰ ከሎ፡ ሓንቲ ኻብ መሰንገሊኡ ወሲዱ፡ ኣብቲ ቦታኣ ሥጋ መልአ።" (ዘፍጥረት 2:21)።

ካብዚ ኸሉ፡ እቲ ንሰብ ምስ ምድርን ምስ እግዚኣብሔርን ዘራኽቦ ጥቡቕ ዝምድናን፡ ብሥጋውን መንፈሳውን ባህርዩ ዝፍለየሉ ነገርን ንጹር ይኹነልና። ሥጋኡን ህላወኡን ከም ኵሎም ካልኦት እንስሳታት ዘይኮነስ፡ ብፍሉይ ኣምላኻዊ ግብሪ እዩ ዝተቐበለ። በቲ ዝገለጽናዮ መገዲ እዚ ሰብኣዊ ፍጥረት እዚ፡ ብሓደ ሸነኽ ንሰብኣዊ ኩነት ልዕል የብሎ፡ ብኻልእ ሸነኽ ድማ፡ ነቲ ኣብ መንጎ ነፍስን ሥጋን ዘሎ ዝምድና ብጌጋ ካብ ዝርድኡ ወይ ሓቂ ናይ ሰብኣዊ ፍጥረት ካብ ዘየስተውዕሉ ናይ ኣእምሮ ቤት-ትምህርትታት ዝበሃል ነገር ተጻራሪ ኣንፈት ይሕዝ።

ሰብኣዊ ፍጥረት፡ ህላወኡ ብጌጋ ይትርጐም። እቲ ቅኑዕ ክርስትያናዊ ምርዳእ ብዛዕባ ሰብ ግና፡ ካብ ነፍስን ሥጋን ዝቘመ ምዃኑ እዩ። ክልቲኦም ብሓድነት፡ ብምትእስሳርን ብስኒትን ከምኡ'ውን ብጥቡቕ ርክብ ኮይኖም ነቲ ሰብኣዊ ፍጥረት የቘውምዎ። እቲ ከቢድ ጌጋ ድማ፡ ከምቲ እዞም ክልተ ባእታታት ኣብ ኩነተ-ግርጭት ዘለዉን ሓዲኦም ነቲ ሓደ በሪቲው ዘጥፍኦን ጌርካ፡ ንሰብ ካብ ሓደ ሸነኽ ጥራይ (ነፍሲ ወይ ሥጋ) ምምልካት እዩ። ስለዚ፡ እቲ ክርስትያናዊ ምርዳእ ምስዞም ዝስዕቡ ትምህርትታት ይጋጮ፡-

1. መናፍስትነት (Spiritualism)

2. ቀኣሳውነት (Materialism)

3. ዳርዊንነት (Darwinism)

1 – መናፍስትነት (Spiritualism):

እዚ ትምህርቲ'ዚ ንሰብ ካብ ነፍስን ሥጋን ዝቔመ ገይሩ እዩ ዝርእዮ። ጌጋኡ ግና፡ ነቲ ኣብ መንጎ ነፍስን ሥጋን ዘሎ ዝምድና ኣብ ምርዳእ ይርከብ። ንሥጋ ከም ቤት ማእሰርቲ ናይ ነፍሲ ገይሩ ይርእዮ፡ ኣብ መንጎ እዞም ክልተ ባእታታት ድማ መሰረታዊ ግርጭት ይፈጥር፡ ግሉጽ ክልተኣዊነት ድማ ኣብ መንጎኦም የንብር።

2- ቀኣስ-ኣውነት (Materialism)

እዚ ትምህርቲ'ዚ፡ ከም ዝኾነ ካልእ ነገር ኣብዚ ዓለም፡ ብዘሎ ሰብኣዊ ፍጥረት ፍጹም ሥጋዊ(ቁሳዊ) ህላዌ እዩ ክብል ይኣምን። ነዚ ዓለም'ዚ ድማ፡ ኣብቲ ጥራዩ ዝኾነ ህዋ፡ ዝሕንብሱ ዘለዉ ሥጋዊ ቀኣንጣሮታት ከም ዘለውዎ ገይሩ ይርእዮ። ሰብ ነፍሲ ወይ ኣእምሮ ኣለዎ ዝብል ዝኾነ ሓሳብ ከም ጽውጽዋይ ገይሩ ይወስዶ። ሓደ ሰብ ከም ዘረባ ወይ ምምዝዛን ዝኣመሰሉ ተግባራት ምፍጻሙ፡ ነቲ ኣዝዩ ልዑል ደረጃ ዘለዎ ኣእምሮኡን ስርዓተ-መትኑን (nervous system) እዩ ዝምልከቶ። ((see: John, R., Burer, and Milton Godinger: Philosophy and Issues of the Age - Part Two - Translated by Dr. Ahmed Hamdy Mahmoud - The Exclusive General Book Authority - 1990, p. 94).

እቲ ሥጋዊ ትምህርቲ፡ ተጻራሪ ናይቲ መንፈሳዊ ትምህርቲ እዩ፡ ንኹሉ ነገራት ድማ ብሥጋዊ ምኽንያታት ይገልጾ። ኩሉ ተርእዮታት ህይወትን ኩሉ ኩነታት ነፍስን ዝግለጹሉ፡ እቲ ሓቀኛ ህላዌ፡ ሥጋ(ቁስ) ጥራይ እዩ። ኣብ ስነ-ልቦና፡ እቲ ሥጋዊ ትምህርቲ ዝብሎ፡ ኩሉ ኩነታት ስምዒት ካብቲ ዝመጣጠኖ ስነ-ህይወታዊ (physiological) ተርእዮታት ዝምንጩ ካልኣዊ ተርእዮታት እዮም ዝብል እዩ። (The Lebanese - Beirut - first edition 1973, p. 309).

ነፍሲ ሥጋዊት(ቁሳዊት) ከም ዘይኮነት ግና፡ ካብዚ ዝስዕብ መርትዖታት ይርአ፡-

ሰብኣዊ ልቦና (ኣእምሮ) መበቈሉ መንፈሳዊ እዩ እምበር፡ ካብ ንዋይ (ሥጋ) ዝተረኸበ ኣይኮነን። እዚ ኸኣ፡ ብሓደ ጊዜ ከም ናይ ሊቅ መሃንድስ፡ ከም ናይ ጸራቢ፡ ከም ናይ ሃናጺ ዝኣመሰለ በበይኑ ዝኾነ መልክዕ ይቕበል እዩ። እቲ ኻልኣይ መልክዕ ነቲ ቀዳማይ ከየፍረሰ፡ እቲ ሳልሳይ'ውን ነቲ ኻልኣይ ከይሰዓሮ ጌሩ ማለት እዩ። ንዋይ ግና ሓደ መልክዕ እንተ ተቐቢሉ፡ ነቲ ቀዳማይ መልክዕ ከየጥፍአ፡ ካልእ ኪቕበል ኣይክእልን እዩ።

ኣብ ልዕሊ'ዚ፡ ሓደ ሰብ ካብ ንእስነቱ ጀሚሩ ዝቖስሞ ፍልጠትን ጥበብን፡ ክሳዕ ዘበነ እርግንኡ ምሳኡ ይጸንሕ እዩ። እቲ ፍልጠት ዝተሓትመሉ ነገር ክፋል ናይ'ቲ ሥጋ እንተ ዝኸውን ነይሩ፡ ምስቲ ብምሕላፍ ዘመናት ካብ ንእስነት ናብ እርግና እናኸደ ዝበለየን ዝተበላሸወን ኣካላቱ ምተበተነ ነይሩ። ነቲ ኣካልና፡ ንሓንጎልና፡ ንሓመረታትን፡ ንጭዋዳታትን፡ ንኣዕጽምትን እንተ ንምርምር እኳ፡ ነቲ እንሓስቦ፡ እነስተውዕሎ፡ እንእዝዞን እንኽልክሎን ነገር ኣብኡ ኣይንረኽቦን ኢና።

ኣብ ሰብ ግና፡ ሓሳባት፡ ፍርድታትን ኣእምሮኣዊ ኣምራትን ንርኢ። ነቲ ዝሓለፈ ይዝክር፡ ነዚ ናይ ሕጂ የስተንትን፡ ነቲ መጻኢ ድማ ኣቐዲሙ ይምልከቶን ብዛዕባኡ የስተንትንን። ብዛዕባ ስዉራት ነገር ይዛረብ፡ የለለዮም፡ ከይተፈጸሙ ኸለዉ'ውን ንፍጻሜኦም ይፈርዶም እዩ። ንዋይ ግና ህዱእን ዘይንቀሳቐስን ክነሱ፡ ኣይሓስብን ኣየስተንትንን እዩ። ነቲ ሓደ ሓደ ግዜ ብምኽንያት እዚ ምስትውዓል'ዚ ንሰብ ዘጥልሎ ሓጐስን ጓሂን እሞ ገዲፍናዮ። እዚ ኸኣ ካብ ሓንቲ ለባምን ጥበበኛን ዝኾነት መንፈሳዊት ነፍሲ ጥራይ እዩ ኪፍልፍል ዝኽእል። ከመይሲ፡ ንዋይ ካብ ክብሩ ንላዕሊ ውህበት ኪህብ ኣይክእልን እዩ፡ ምስ ሓሙሽተ ህዋሳት ድማ ብፍጹም ዘይተኣሳሰር ውህበት ንሰብ ኪዕድል ኣይክእልን እዩ።

እዚ ድማ እታ ነፍሲ ካብ ንዋይ ዘይኮነትስ፡ የግዳስ ኣእምሮ፡ ሕልና፡ ፍቓድ፡ ከምኡ'ውን ከም ፍቕሪ ሰናይን ጽልኢ እከይን ዝኣመሰሉ ስምዒታት ዘለዋ መንፈሳዊት ምዃና የረድእ። ንህይወተ ዘለዓለም ካብ ሓላፊት ህይወት ምምራጽ፡ ንመንገድን ንጉዕዞን ምእራም፡ ብዛዕባ ምፍጻም እከይን ክፉእን ጸጸት ምስማዕ... ዝኣመሰላ ሥጋውያን ኪኾና ዘይክእላ ካልኦት ባህርያት'ውን ኣለዋ። ኣብ ሰብ ክልተ ዝጻረሩ ሓይልታት ኣለዉ፤ እቲ ሓደ ጽድቂ ንኺገብር ዝድርኾ ኸሎ፡ እቲ ኻልኣይ ድማ ይቃወሞ። Theology - Volume Two - 1936 - pp. 155 - 166).

3- ዳርዊንነት (Darwinism)

እዚ፡ ትምህርቲ ፍልቀት ወይ ለውጢ ኮይኑ፡ ዓሌታት ካብ ነንሕድሕዶም ከም ዝመነጨዉ፡ ብፍላይ ድማ ዓሌት ሰብ ካብቲ ናብ ሓደ ወይ ብዙሕ መበቈላት ዝምለስ ዓሌታት እንስሳ ከም ዚሳዕረረ ዝገልጽ እምነት እዩ። (Jamil Saliba: previous reference - Volume I - Beirut 1978 p. 556). ዳርዊኒዝም፡ መበቈል ሰብ ናብ እንስሳ ስለ ዝመልሶ፡ ኣብ መንጎ ሰብን

እንስሳን ብዘይካ ብደረጃ (ብዓቐን) ዝግለጽ ፍልልይ የለን ይብል። እቶም ነዚ ስነ-ሓሳብ'ዚ ዝድግፉ ሰባት፡ ናይ ስነ-ጥንተ- እንስሳ መጽናዕቲ (paleontology)፡ ነቲ ንመበቈል ወለዶ ሰብን ህበይን ዘራኽብ ወሳኒ ስጋዊ መርትዖ ብተኸታታሊ ቀደም-ተኸተል ከም ዘይገለጸ ምስ ኣረጋገጹ፡ ነዚ "ዝተሳእነ መራኸቢ" (missing link) በቲ ኣብ መንጎ ህበይን ሰብን ከም ዝነበረ ዝገመትዎ ሓሳባዊ እንስሳ ገይሮም ክፈትሕዎ ፈቲኖም። እዚ ድማ፡ ኣብ መንጎኦም ዘሎ ዓብዪ ፍልልይ ስለ ዝረኣዩ እዩ። ህበይ፡ በቲ ኣብ መንጎኡን ኣብ መንጎ ሰብን ዘሎ ሰፊሕ ጋግን ንጹር ፍልልይን ምኽንያት፡ ንሰብ ኣቦ ክኸውን ብቑዕ ከም ዘይኰነ ዝተኣመኑ ይመስል።

ንሳቶም ኣብ መንጎኦም ዘሎ ጋግ ንምድፋን፡ ካብ ህበይ ዝበልጽ ካብ ሰብ ድማ ዝትሕት ሓደ እንስሳ ኣብ መላእ ምድሪ ይደልዩ። ኣብ ልዕሊ ምድሪ ምስ ሰኣንዎ ድማ፡ ጠፊኡ በዲሙ ክኸውን ከም ዝኽእል ብምግማት፡ ኣብ ትሕቲ መሬት ክደልይዎ ጀመሩ። ካብ ምብጋስ ዳርዊኒዝም ጀሚሮም ድማ፡ ብኸንቱ ይደልዩ ኣለዉ። (Takla Rizk: The Spirituality of Science or the Consolidation of Science and Religion - Modern Commercial Press, p. 280, 261)

"ንኣእምሮ ሰብን ንኣእምሮ እቲ ዝዓበየ እንስሳን እንተተመዛዚኖ፡ ኣብ መንጎኦም መዓሙቕ ዝኾነ ጋግ (ፍልልይ) ምረኸብካ። ነዚ ዓብዪ ፍልልይ'ዚ ድማ፡ ኣእምሮ ሰብ ኣብ እንስሳ ካብ ዘየለ ምንጪ ዝመነጨ ምዃኑ እንተዘይኰይኑ፡ ካልእ ቅቡል ምኽንያት የብሉን። እቲ ምንጪ ድማ እታ ኣእምሮኣዊት ነፍሲ (rational soul) ጥራይ እያ ክትከውን እትኽእል። ንሳ በይና እያ ነቲ ካብ ካልኦት እንስሳታት ፈጺሙ ዝተፈልየ ክብ ዝበለ ደረጃ ዝሃበቶ። ኣእምሮኡ ካብዚ መንፈሳዊ ምንጪ'ዚ ወጻኢ ተረኺቡ ነይሩ እንተ ዝኸውን፡ እቲ ንሱ ካብ ካልኦት እንስሳታት ዝለዓለሉ መጠን፡ ምስቲ እቶም እንስሳታት ኣብ ውሽጦም በቲ ናይ ምዕባለ ሰንሰለት ዝፈላለይሉ መጠን ዝመጣጠን ምኾነ ነይሩ። ነገሩ ግን፡ ናይቲ ድሕሪ ሰብ ዝዓበየ ኣእምሮ ዘለዎ እንስሳን ናይቲ ዝተሓተ እንስሳን ዘለዎም ፍልልይ፡ ምስቲ ኣብ መንጎ ኣእምሮ ሰብን ኣእምሮ እቲ ዝዓበየ እንስሳን ዘሎ ፍልልይ ክወዳደር ከሎ፡ ዋላ ሓንቲ ኣይኰነን። እወ፡ ከም ስርሓት ኣህባይ: ኣኽላባት፡ ኣናጹን ካልኦትን ዝኣመሰሉ፡ ገለ እንስሳታት ከም ዝሓስቡን ከም ዝግምቱን ዘርኢ ነገራት ከም ዘለዎም ኣይንኽሕድን ኢና። ኣብዚ ጉዳይ'ዚ ግና፡ እቶም እንስሳታት ከምቶም ህይወት ዘይብሎም ነገራት እዮም። ስርሖም ዝሰርሑ ብልቦናኦም ዘይኰነስ፡ ከምቲ ሓጺን ናብ ማግኔት ዝስሓብ ወይ ሓደ ነገር ምስ ረኸበ ዝሓብር፡ ኣብ ውሽጦም ብዝተቐመጠ ተፈጥሮኣዊ ሓይሊ እዩ። ከምኡ'ውን ሃንደበታዊ ጽልዋ ኪጋጥም ከሎ፡ ኢድ ናብ ዓይኒ ንምክልኻል ክትለዓል ከላ፡ እቲ ተግባር ካብ ስነ-ምግባራዊ ዕላማ ተበጊሱ ዘይኰነስ፡ ነቲ ሓደጋ ንምክልኻል ካብ ባህርያዊ ድራኽ ዝነቅል እዩ።" (Elegomeans Michael Mina - previous reference - pp. 156-161)

"እቶም መበቈል ሰብን እንስሳን ሓደ እዩ ዝብሉ፡ እንተላይ እውን ሰብ ካብ እንስሳ እዩ ተፈሊጡ ዝብሉ፡ ንሰብ ካብቲ ናይ ቅድስና ህይወት ሓላፍነቱ ነጻ የውጽእዎ። እቶም ነዚ ኣበሃህላ'ዚ ዝኣምኑ ድማ፡ ሰብ ብባህሪኡ ከነብር ከም እተፈጥረን፡ ነዞም ባህርያዊ ደርኺታቱ (instincts) ምዕጋብ እንኮ መገዲ ምዃኑን ይዛረቡ። ብመሰረት እዚ ኸኣ፡ ዋላ'ኳ እቲ ጎይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ብዛዕባ ንጽህና ዓይኒ፡ ልቢ፡ ከምኡ'ውን ቁጥዐ ዘይምህላው ዝበሎ ቃላት፡ ሓሳባዊ (ቲዮሪ) እምበር ምስ ባህሪ ሰብ ከም እንስሳ መጠን ዝሰማማዕ ኣይኰነን ይብሉ።"(Amir Albert Hanna: Science and Religion - Sydney, Australia - 1993 - p. 7)

እንደገና ንብል፥

ሰብ ካብ *ሥጋን* ነፍስን ዝቘመ እዩ። ከምቲ ትምህርቲ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ፈለማ *ሥጋ* ካብ ሓመድ ተፈጥረ፡ ድሕሪኡ ድማ ነፍሲ ብትንፋስ እግዚኣብሔር ተፈጥረት።

ይኹን እምበር፡ ቃላት መጽሓፍ ቅዱስ፡ ከምቲ ሰብ ብኽልተ ተኸታተልቲ ደረጃታት ዝተፈጥረ፡ ማለት ነፍሲ ድሕሪ ፍጥረት *ሥጋ* ወይ ድሕሪ ምዝዛም ፍጥረት *ሥጋ* ከም ዝተፈጥረት ጌርካ ክትርጐም የብሉን። ነቲ ኣብ መንጎ ነፍስን *ሥጋን* ዘሎ ዝምድና ንምብራህ፡ *ሥጋ*፡ ከምቲ ፍልስፍና ግሪኽ ዝርእዮ ዝነበረ፡ ቤት ማእሰርቲ ነፍሲ ኣይኮነን። የግዳስ፡ *ሥጋ* ንመንፈሳዊ ህይወት ኣድላዪን መሰረታውን እዩ። *ሥጋ*፡ ከምቲ ገለ ፈላስፋታት ዝሓሰብዎ፡ ብባህርዩ ክፉእ ባእታ ኣይኮነን። ንኣኣቶም፡ ኣብ መንፈሳዊ ህይወት ኣይሳተፍን እዩ። ክርስትና ግና፡ ኣብ ትሕቲ ብርሃን ትምህርትታት መጽሓፍ ቅዱስ፡ *ንሥጋ* ምስቲ ሰብኣዊ መንፈስ ብዘለኣለማዊ ሓድነት ዝተኣሳሰረ ኣምላኻዊ መሳርሒ ገይሩ እዩ ዝርእዮ (ርአ 1ይ ቈረንቶስ 15፡44-50)።

ሥጋ ብእግዚኣብሔር እዩ ተፈጢሩ፡ ኣብ ኩሉ እቲ *ብሥጋዌ* ዝተፈጸመ መድኃኒታዊ ግብሪ ናይ ጐይታ፡ ካብ ልደት ክሳዕ ትንሣኤ ምውታን ድማ ይሳተፍ። ብዛዕባ ነፍሲ እንተ ኾነ፡ ካብ እግዚኣብሔር ዚተዋህበት ህያው ትንፋስ እያ። ግና እዚ ማለት፡ ከም ምትውሻሕ መንፈስ ኣምላኽ ዝወጸት ወይ ድማ ክፋል ኣምላኻዊ ባህርይ እያ ማለት ኣይኮነን። በቲ ሓደ ወገን፡ ንሳ ህይወት-ሃቢ ሓይሊ ናይ *ሥጋ* እያ (ነቲ *ሥጋ* ህይወት እትህቦ ሓይሊ)። ከምኡ'ውን ንሰብ ምስ እግዚኣብሔርን ምስ መንፈሳዊ ዓለምን መራኸቢት መሳርሒ እያ።

ከምቲ ኣቐዲምና ዝገለጽናዮ፡ እቲ *ሥጋዊ* ትምህርቲ ህላዌ ነፍሲ ይኽሕድ፡ ንስነ-ልቦናዊ ተርእዮታት ከም *ሥጋዊ* ተርእዮታት ገይሩ ይገልጾ፡ ንሰብ ድማ ናብ ግዝኣት እንስሳ የውርዶ። ስለዚ፡ እቲ *ሥጋዊ*

ትምህርቲ፡ ነቲ ኣብ ህሊና ዘሎ ሓድነት፡ እቲ ናይ ሥጋ ኣቃውማ እናተለወጠ ክነሱ፡ ክገልጾ ኣይክእልን እዩ...

ነፍሲ ሓንሳእ ሓንሳእ ካብ መንፈስ ተፈልያ ከም እትጥቀስ፡ ኣብ (1ይ ተሰሎንቄ 5:23) ተጻሒፉ ኣሎ፡ "ኣምላኽ ሰላም ባዕሉ ብኹለንትናኹም ይቀድስኩም፡ መንፈስኩምን ነፍስኹምን ሥጋኹምን ብዘሎ፡ ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ክመጽእ ከሎ፡ ብዘይ ነቐፋ ኺሕሎ።"

ከምኡ'ውን ኣብ (እብራውያን 4:12)፡ "ቃል ኣምላኽ ህያውን መስለጥን እዩ እሞ፡ ካብ ክልተ ዝኣፉ ሰይፊ ዚበልሕ እዩ፡ ነፍስን መንፈስን፡ መፈላልዮ ኣካላትን ኣንጉዕን ክሳዕ ዚፈላሊ ዚሰጥም እዩ።"

ይኹን እምበር፡ እዚ ፍልልይ'ዚ፡ ሰብ ካብ ሰለስተ ባእታታት፡ ማለት ሥጋ፡ ነፍስን መንፈስን ዝቖመ እዩ ማለት ኣይኮነን። ከምዚ ዝኣመሰለ ሓሳብ ኣብ ትምህርትታት መጽሓፍ ቅዱስ ዝድግፎ ነገር የብሉን። ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ኣብ መንጎ ነፍስን መንፈስን ምልውዋጥ ክህሉ ይኽእል እዩ። እዚ ድማ፡ ሰብ ካብ ነፍስን ሥጋን፡ ወይ ካብ መንፈስን ሥጋን ዝቖመ ምዃኑ የመልክት። ስለዚ፡ ነፍስን ሥጋን፡ ወይ መንፈስን ሥጋን፡ ምልኣት ፍጥረት ሰብ የመልክቱ።

ሰብ ካብ ነፍስን ሥጋን ከም ዝቖመ ይንገር፡-

"ነቶም ንሥጋ ዚቐትሉ፡ ንነፍሲ ግና ኪቐትልዋ ዘይከኣሎም ኣይትፍርህዎም። ነቲ ንነፍስን ንሥጋን ኣብ ገሃነም ኬጥፍእ ዚከኣሎ ግዳ ንእኡ ፍርህዎ።" (ማቴዎስ 10:28)።

ወይ ድማ ካብ መንፈስን ሥጋን ከም ዝቖመ ይንገር፡-

"ኣነስ ብሥጋ እኳ ዝረሓቕኩ፡ ብመንፈስ ግና ምሳኻትኩም እየ እሞ፡ ከም ኣብ ቅድሜኹም ዘለኹ ኰይነ፡ ነቲ ኸምዚ ዝገበረ..." (1ይ ቈረንቶስ 5:3)።

"ብዋጋ ተዓዲግኩም ኢኹም እሞ፡ ስለዚ በቲ ናይ ኣምላኽ ዝኾነ ሥጋኹምን መንፈስኩምን ንኣምላኽ ኣኽብርዎ።" (1ይ ቈረንቶስ 6:20)።

"እታ ዘይተመርዓወት ሰበይቲ፡ ብሥጋኣን ብመንፈሳን ቅድስቲ ምእንቲ ክትከውን፡ ብዛዕባ ጐይታ እያ እትሓሊ።" (1ይ ቈረንቶስ 7:34)።

"ከምቲ ሥጋ ብዘይ መንፈስ ምዉት ዝኾነ፡ ከምኡ ድማ እምነት ብዘይ ግብሪ ምውትቲ እያ።" (ያእቆብ 2፡26)።

ብዛዕባ እቲ ነፍሲ ካብ መንፈስ ተፈልያ ዝተጠቐሰትሉ (1ይ ተሰሎንቄ 5፡23, እብ. 4፡12) ከመይ ከም እንርድኦ እንተ ኾይኑ፡ በዚ ኣብ መንጎ ነፍስን መንፈስን ዘሎ ፍልልይ ዝተደልየ ነገር፡ እቲ ኣብ ውሽጣዊ ሰብ ኣብ መንጎ ክልተ ኣንፈታት ወይ ክልተ መዳያት ዘሎ ፍልልይ እዩ። እዚ ኸኣ፡ እቲ ብነፍሲ ዝውከል ዝተሓተ ኣንፈትን እቲ ብመንፈስ ዝውከል ልዑል ኣንፈትን እዩ። ብኻልእ ኣበሃህላ፡ እዚ ኣብ ሰብ ዘሎ ሥጋዊ ዘይኮነ ባእታ፡ ምስ ሥጋ ብዘለዎ ቀጥታዊ ምትእስሳር፡ ማለት ከም ህይወት-ሃቢ ሓይሊ ንህይወት ሥጋን ንተግባራት ሥጋን ክግለጽ ከሎ፡ ነፍሲ ይበሃል። እዚ ዘይድህሰስ ባእታ'ዚ ግና፡ ኣብቲ ኣእምሮኣውን መንፈሳውን ተግባሩ ክግለጽ ከሎ፡ መንፈስ ይበሃል።

ከምኡ'ውን፡ እቲ ኣብ መንጎ ነፍስን መንፈስን ዘሎ ፍልልይ ኣብቲ ሞራላዊ ትርጉም ናይዘን ክልተ ቃላት ይርአ። ሓደ ሰብ ናብ ምድራዊ ነገር ምስ ወረደን ናብቲ መንፈሳዊ ልዕልና ምስ ዘይዓረገን፡ "ሥጋዊ" (ነፍሳዊ) ይበሃል። "እዚኣቶም ካብቶም ዚፈላለዩ፡ ስጋውያን፡ መንፈስ ዜብሎም እዮም።" (ይሁዳ 1፡19)። በንጻሩ ድማ፡ ሓደ ሰብ ብመንፈስ ቅዱስ ብኣምላኽ ተደሪኹን ነቒሑን መንፈሳዊ ህይወት ዝነብር እንተ ኾይኑ፡ "መንፈሳዊ" ይበሃል። "እቲ ፍጥረታዊ ሰብ ነቲ ናይ መንፈስ ኣምላኽ ነገር ስለ ዘይቕበሎ፡ ንእኡ ዕሽነት እዩ እሞ፡ ብመንፈስ ስለ ዚምርመር፡ ኪፈልጦ ኣይክእልን እዩ። እቲ መንፈሳዊ ግና ንዅሉ ይምርምር፡ ንሱ ባዕሉ ግና ብሓደ እኳ ኣይመምርመርን እዩ።" (1ይ ቈረንቶስ 2፡14-15)።

ሓደ ካብቶም መሰረታውያን እምነታት ናይ ክርስትና ቤተ ክርስቲያን፡ መበቈል ወገን ወዲ ሰብ ናብ ኣዳምን ሄዋንን ከም ዝምለስ እዩ። እዚ እምነት'ዚ ብመጽሓፍ ቅዱስ ዝተመስከረ እዩ፡ ንሱ'ውን ንምድሓን ዘድሊ መሰረታዊ ቅድመ-ኵነት እዩ (ርአ ዘፍ. 3፡20, 2፡7, 21, ግ.ሃዋ. 17፡26, ሮሜ 5፡12-18)። ብዛዕባ እቲ ኣብ መንጎ ደቂ ሰብ ዘሎ ፍልልይ እንተ ኹነ፡ ካብ ፍልልይ ኣየር፡ መግብን ካልእ ተመሳሳሊ ምኽንያታትን ዝመንጨወ እዩ።

ሓድነት ወገን ወዲ ሰብ፡ በቲ ኵሎም ቋንቋታት ዓለም - ከምቲ ሊቃውንቲ ልሳናት ዝበልዎ - ናብ ሰለስተ ቋንቋታት ከም ዝምለሱ ዝሕብር ሓቂ ይምስክር። እዞም ሰለስተ ቋንቋታት'ዚኣቶም ድማ ንሓድሕዶም ጓኖት ኣይኮኑን፡ እዚ ድማ ኵሎም ቋንቋታት ዓለም ናብ ሓደ ቋንቋ ከም ዝምለሱ ንኽንግምት ይድርኸና። እዚ'ውን መጽሓፍ ቅዱስ ዘረጋግጾ ነገር እዩ።

ኣዳም ርእሲ ወገን ደቂ ሰብ ብምዃኑ፡ ነፍሲ ወከፍ ሰብኣዊ ፍጥረት መሰረታዊ ህላዌኡ ካብኡ ተቐቢሉ። ብዛዕባ ሥጋ፡ ኣዳም ብውላድ ኣቢሉ ሥጋኡ ንደቂ ሰብ ሃበ፡ እዚ ድማ ኩሎም ሊቃውንተ-ሃይማኖት ዝሰማምዕሉ ጉዳይ እዩ። ብዛዕባ ነፍሲ ግና፡ ነቲ ኣብ መንጎ ነፍሲ ኣዳምን ነፍሳት ደቂ ሰብን ዘሎ ምትእስሳር ኣብ ምርዳእ ርእይቶታት ይፈላለ እዩ። እዚ ፍልልይ ርእይቶታት'ዚ ኣርባዕተ ክልሰ-ሓሳባት ኣፍርዩ ኣሎ፡ ነዚኣቶም ድማ ኣብቲ ካልኣይ ክፋል ናይቲ ኣብ ሥነ መለኮት (theology) ዘለና መጽናዕትታት ጠቒስናዮም ኣለና (ርአ ገጽ 142, 143)። (see p. 142, 143), which are:

ንሳቶም ድማ፡-

1. ክልሰ-ሓሳብ ስግረተ-ነፍሲ (The theory of the reincarnation of the soul)

2. ክልሰ-ሓሳብ ምፍልፋል ነፍሳት (The theory of the emergence of souls)

3. ናይ ፍጥረት ክልሰ-ሓሳብ (Creation theory - ትርጉሙ፡ ኣምላኽ ንነፍሲ ወከፍ ሰብ ክጥነስ ከሎ ናይ በይኑ ነብሲ ይፈጥረሉ)።

4. ናይ ውላድ ክልሰ-ሓሳብ (The Theory of Reproduction - ማለት፡ ነፍስን ሥጋን ክልቲኦም ብተፈጥሮ ይውለዱ። ነፍሳት ናይቶም ውሉዳት ካብ ነፍሳት ናይቶም ወለዲ ይውለዳ)።

ንሕና ነቲ ራብዓይ ክልሰ-ሓሳብ በዞም ዝስዕቡ ምኽንያታት ንመርጾ፡-

ሀ- እዚ ክልሰ-ሓሳብ'ዚ ንሓድነት ወገን ወዲ ሰብ የረጋግጽ፡ ናብ ኣዳምን ሄዋንን ከም መበቆል ወገን ደቂ ሰብ ድማ ይመርሓና። ክልሰ-ሓሳብ ምድሓን'ውን ኣብዚ መሰረት'ዚ ዝተነድቀ እዩ።

ለ- እዚ ክልሰ-ሓሳብ'ዚ ንመበቆል ቀዳማይ ሓጢኣትን ካብ ኣዳም ናብ ዘርኡ ዝተመሓላለፈሉ መገድን ይገልጽ።

ሐ- እዚ ክልሰ-ሓሳብ'ዚ፡ ምስቲ ናይ ካልኦት ተፈጥሮኣውያን ፍጡራት ሕጊ ውላድ ይሰማማዕ። በዚ ሕጊ'ዚ መሰረት፡ ነፍሲ ወከፍ ፍጡር ካብ ዓይነት ወገኑ ዝኾነ ፍጡር ይወልድ።

መ- እዚ ክልሰ-ሓሳብ'ዚ ምስ ሕጊ ዕቤት ሰብ'ውን ይሰማማዕ፡ ምኽንያቱ ነፍሲ ምስ ሥጋ ጎን-ጎኒ ትዓቢ።

ሠ- መጽሓፍ ቅዱስ ነዚ ክልሰ-ሓሳብ'ዚ ይድግፎ እዩ፡ ከምቲ ኣብ መጽሓፍ ዘፍጥረት ዝመጸ፡-

"ኣዳም ድማ ሚእትን ሰላሳን ዓመት ምስ ገበረ፡ ከም ምስሉን ከም መልክዑን ወዲ ወለደ፡ ስሙ ድማ ሴት በሎ።" (ዘፍጥረት 5፡3)።

ረ- እዚ ክልሰ-ሓሳብ'ዚ ንጥበብ ኣምላኽ ይገልጽ፡ ምኽንያቱ ነቶም ዘለዉ ነገራት ሓንሳእ ፈጠሮም፡ ስለዚ እቲ ጉዳይ ሓድሽ ፍጥረት ኣየድልዮን እዩ። የግዳስ፡ እቲ ኣምላኻዊ ጸጋ ተሓባቢሩ ንፍጥረት ይሕልዎ።

እቲ ሰብ ዝተፈጥረሉ ልዑል ኩነታት፡ ኣምላኽ ንሰብ ብመልክዑን ብምስሉን ከም ዝፈጠሮን ኣብ ልዕሊ ፍጡራት ስልጣን ከም ዝሃቦን ይሕብር። "ኣምላኽ ድማ፡ ብመልክዕና ኸም ምስልና ሰብ ንግበር፡ ንዓሳ ባሕርን ንዕዋፍ ሰማይን ንእንስሳን ንብዘላ ምድርን ኣብ ምድሪ ለመም ንዚብል ኲሉ ለመምታን ይግዝኡ፡ በለ።" (ዘፍጥረት 1፡26-27)።

እቲ ብግድነት ዝለዓል ሕቶ፡ "ብመልክዕን ብምስልን ዝተደልየ ነገር እንታይ እዩ፧" ዝብል እዩ። ብዘይ ጥርጥር፡ እቲ መልክዕ፡ ነዚ ሥጋዊ መዳይ ናይቲ ሰብኣዊ ፍጥረት ከመልከት ኣይክእልን እዩ። እቲ ሕቶ ግና ገና ይቕጽል፡- "እቲ መልክዕን ምስልን ብመንፈሳዊ መዳይ ናይ ሰብ ይውከል ክንብል ክሎና እንታይ ማለተና ኢና፧"

ኣብዚ ክነጒልሖ ዝግብኣና ነገር፡ እቲ መንፈሳዊ መዳይ ናይ ሰብ፡ ንትርጉም መልክዕን ምስልን ዝሕዝ፡ ኣብ ሓደ ኩነታት ጥራይ እዩ። ንሱ ድማ፡ ሰብ ብመንፈሳዊ ሓይሉ ገጹ ናብ እግዚኣብሔር ክዝውር ክሎ እዩ። ማለት፡ ሰብ 'ከም ምስሊ' ምስቲ 'መበቊል ናይዚ ምስሊ' ዝኾነ እግዚኣብሔር ክራኸብ ክሎ።

ስለዚ፡ ነቲ መልክዕ፡ በቲ ሰብ ዝውንኖ ልቦናን ሓርነትን ጥራይ ይውክል ብምባል ምሕጻሩ ጌጋ እዩ። ልቦናን ሓርነትን፡ እቲ ሰብ ዝውንኖም፡ ንመልክዕ ኣምላኽ ዝውክሉ ኣብ ሓደ ኩነታት ጥራይ እዩ። እዚ ድማ፡ ሰብ ኣእምሮኡን ሓርነቱን ናብ እግዚኣብሔር ኣቢሉ ክዝርዎምን ኣብ ኣገልግሎት መንፈሳዊ ህይወትን ኣብ ምጭባጥ ሞራላዊ ድግነት ክጥቀመሎምን ክሎ እዩ። እዞም ኣብ ሰብ ዘለዉ መንፈሳውያን ባእታታት፡ ንመልክዕ ኣምላኽ ዝውክሉ፡ ናብ ኣምላኽን ናብ ድግነትን ኣወንታዊ ዝንባለ ክህልዎም ክሎ እዩ።

ብዛዕባ እቲ መልክዕ ኣምላኽ ኣብ ሰብ፡ ብሥልጣኑ ኣብ ልዕሊ ተፈጥሮን ህያዋን ፍጡራትን ዝግለጽ ምኺኑ እንተ ኾነ፡ እዚ ኣብቲ ኣብ መጽሓፍ ዘፍጥረት ዘሎ ዛንታ ፍጥረት ይርአ። ኣብኡ፡ እቲ ብዛዕባ ፍጥረት ሰብ ብመልክዕን ምስልን ዝገልጽ ዛንታ፡ ምስቲ ብዛዕባ ግዝኣት ሰብ ኣብ ልዕሊ

ተፈጥሮን ህያዋን ፍጡራትን ዘሎ ዛንታ ዝተኣሳሰረ እዩ። እዚ ድማ ቅዱስ ዮሃንስ ኣፈወርቂ ዘስተውዓሎ ነገር እዩ። John Chrysostom (see: 9. Chrys. Gen. Homil).

እዞም ሰብ ዝተፈጥረሎም ክእለታት ድማ፡ እቶም ብሓደ ወገን ምስ ኣምላኽ፡ ብኻልእ ወገን ድማ ምስ ተፈጥሮ ምሉእ ስኒት ዘረጋገጹ እዮም። ብዛዕባ ተፈጥሮ እንተ ኾነ፡ ንሰብ ትግዛእ እያ፡ ንሱ ድማ ብፍቕሪ ይኣልያ። ከምኡ'ውን ሥጋ ምስ ነፍሲ ብስኒት ይነብር፡ ንሰብ ድማ መንፈሳዊ ህይወት የረጋግጸሉ። ብወገን ኣምላኽ እንተ ኹነ፡ ኣምላኽ ንሰብ ማእከል ናይ ሓሳባቱ፡ ድሌታቱ፡ ትምኒታቱን ፍቕሩን እዩ ተወካሊ ዚገብሮ።

ነዚ ኩነታት'ዚ፡ ሰብ ቅድሚ ውድቀት ዝነበረሉ፡ ብቋንቋ ሥነ መለኮት(Theology) ክንገልጾ እንተ ፈቲንና፡ መልክዕ ኣምላኽ ነቲ ናብ ኣምላኽ ዝዘንበለ መንፈሳውን ሞራላውን ባህርይ ናይ ሰብ የመልክት ንብል። እቲ ተፈጥሮኣዊ ሥልጣን ድማ፡ ንዘይምስቃይ ናይ ሥጋ፡ ንዘይመዋትነቱ፡ ንፍልጠት ኣምላኽ፡ ከምኡ'ውን ንቕኑዕነት ድሌት ወዲ ሰብ የመልክት። እዚ ድማ 'Justitia originalis' (ቀዳማይ ጽድቂ) ተባሂሉ ይፍለጥ።

ይኹን እምበር፡ እንደገና ተመሊስና ንብል፡ እዞም ቀዳማይ ሰብ ዝተዓደሎም ፍሉያት ሰብኣውያን ክእለታት፡ ብውዕል ተኣዛዝነት እዮም ተዋሂቦምዎ። ስለዚ ነዚ ውዕል'ዚ እንተ ጥሒስዎ፡ ኪስእኖም ይኽእል ነበረ። ከምኡ'ውን፡ ኣብ መገዲ ፍጽምናን ዕቤትን ክጓዓዝ እዩ ተዋሂብዎ እምበር፡ ከም ሓደ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ፍጽምና ዝበጽሐ፡ ተወሳኺ ዘየድልዮ ኲይኑ ኣይኮነን። እቲ ሥጋ ዘይመዋቲ ክኸውንን ከይመውትን ይኽእል ነበረ። ትርጉሙ፡ ሓጢኣት እንተ ዘይገብር ኣይምሞተን ነይሩ፡ ሓጢኣት እንተ ገይሩ ግና ንኸይመውት ኣይከኣሎን ነበረ። ስለዚ ሞት ንሥጋ መቕጻዕቲ ኃጢኣት እዩ።

ከምኡ'ውን፡ እቲ ናይ ኣምላኽን ዓለምን ፍልጠቱ፡ ኣብቲ ተወሳኺ ዘይቕበል ናይ ምሉእ ጥበብ ደረጃ ኣይነበረን። ብፍላይ ድማ፡ ሓደ ሰብ ኣብ ምግባር ሰናይ ጸኒዑ ክነብርን ካብ ምግባር እከይ ክኽልከልን፡ ከምቲ ናይ መላእኽቲ ድሌት ክህልዎን፡ እቲ ሞራላዊ ሓይሉ ክዓብን ክሕይልን የድልዮ ነበረ። ድሌት እቲ ቀዳማይ ሰብ፡ ብዘይ ጥርጥር፡ ናብ ኣምላኽን ናብ ምግባር ሰናይን ዝዘንበለ ነበረ። ግና እዚ ማለት፡ እከይ ናይ ምግባር ሓይሊ የብሉን፡ ወይ ድማ እከይ ናይ ምግባር ዓቕሚ ኣይነበሮን ማለት ኣይኮነን።

ከምኡ'ውን ንሞራላዊ ክእለታት ንምሕያል፡ እቲ ኣብ መንጎ እቲ ወሰን ዘይብሉ ኣምላኽን እቲ ድሩትን ንተመክሮ ዝተገዝአን ሰብ መራኸቢ ዝኾነ ኣምላኻዊ ጸጋ ኣድላዪ ምዃኑ ንጹር እዩ። እዚ ኣምላኻዊ ጸጋ'ዚ ኣብ ገነት'ውን ኣዝዩ ኣድላዪ እዩ።

ኣብዚ ተመርኲስና፡ ኩነታት እቲ ቀዳማይ ሰብ፡ ርእሲ ወገን ደቂ ሰብ - ከምቲ ኣብ ገነት ዝነበረ (ከምቲ ዝበልናዮ) - ናይ ተፈጥሮኣዊ ፍጽምና ኣብ ጽድቅን ቅድስናን ዝነበረሉ ኩነታት ኣይኮነን ክንብል ንኽእል። ምኽንያቱ ድግነትን ተፈጥሮን ክልተ ተጻረርቲ ነገራት እዮም። ኩነታት እቲ ቀዳማይ ሰብ'ውን ናይ ሽለልትነት ወይ ዘይተገዳስነት፡ ወይ ከምቲ ረሽናሊስታውያን ዝብልዎ ናይ ተመክሮ-ኣልቦነት ወይ ናይ ሕጻንነት ተመክሮ-ኣልቦነት ኣይነበረን። የግዳስ ናይ ቅኑዕነትን ጽድቅን ዝነበረሉ ኩነታት እዩ።

ሕጂ፡ ነቲ ሞራላዊ ቦታ ናይቲ ቀዳማይ ሰብኣዊ ፍጥረት ከምቲ ኣምላኽ ዝፈጠሮ - ካብዞም ዝስዕቡ ሰለስተ ኣንፈታት ክንውስኖ እንተ ፈቲንና፦

1. ስነ-ምግባራዊ ሽለልትነት

2. ናብ እከይ ምዝንባል

3- ናብ ሰናይ ምዝንባል

ነቲ ሳልሳይ ኩነታት ብዘይ ጥርጥር ከነረጋግጾ ይግብኣና። ሽለልትነት መርኣዪ እዩ፡ ወይ እንተወሓደ ብቕጥታ ናብ እከይ ይመርሕ። ምኽንያቱ ነቲ ናይ ኣእምሮ ጠለባት ምስቲ ፍትወታት ሥጋ ኣብ ማዕረ ደረጃ ስለ ዘንብሮ እዩ። እዚ ማለት፡ ኣእምሮ ኣብ መንጎ ፍትወታት ሥጋ ኣይፈላልን፡ ሓዲኦም ካብቲ ሓደ'ውን ኣየለልን። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ናይ ሽለልትነት ኩነታት፡ ብሓደ ወገን ኣእምሮ ገና ክመርጽ ከይጀመረ ከሎ፡ በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ ሥጋ ብተፈጥሮኡ ልጓም-ኣልቦ ብምዃኑ፡ ናብ መዓሙቕ ኃጢኣት ናይ ምንጽልላው ተኽእሎ ኣለዎ።

በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ ብዛዕባ ሰብ፡ ብመልክዕ ኣምላኽ ስለ ዝተፈጥረ፡ ኣብ ኩነታት ጽድቅን ቅኑዕነትን ከም ዝተፈጥረ እንተ ኢልና፡ ሽው እቲ ሰብ ኣብ ኩነታት ምሉእ ፍጽምና ኣብ ጽድቅን ቅድስናን ከም ዝተፈጥረ ጌርና ክንርድኦ የብልናን። እዚ ድማ እቲ ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ዝበሎ፡ ፕሮቴስታንት ድማ ዝወሰድዎ ርእይቶ እዩ። ንሱ ድማ ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ወይ ኣብ ትውፊት ዝኾነ መርትዖ ዘይርከበሉ ርእይቶ እዩ፡ የግዳስ፡ ኣዳም ከመይ ገይሩ ኣብ ሓጢኣት ከም ዝወደቐ ንኽንገልጽ'ውን ዘይከኣለና ይገብር።

መጽሓፍ ቅዱስ ብዛዕባ ፍጥረት ሰብ ክዛረብ ከሎ፡ ኣብ ኩነታት ፍጹም መንፈሳውን ኣእምሮኣውን ብጽሕና ከም ዝተፈጥረ ኣይሕብርን እዩ። ከምቲ ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ዘሎ፡ ካብ ዘፍጥረት 3፡1 (1) ከምኡ'ውን 2፡25 (2) ከም እንርእዮ፡ ኣዳም ኣብ ፍጹም ሞራላውን ኣእምሮኣውን ብጽሕና ከም ዝተፈጥረ ክንድምድም ኣይንኽእልን ኢና። ዘፍጥረት 1፡31 ብዛዕባ ሞራላውን ኣእምሮኣውን

ብጽሕና ናይ ሰብ ኣይኮነን ዝዛረብ፡ የግዳስ፡ እቲ ናይ ሰብ መጀመርታ ኩነታት፡ ምስቲ ሰብ ዝተፈጥረሉ ዕላማ ዝሰማማዕ ኰይኑ ከም ዝተሰርሐን ከም ዝተቖርጸን እዩ ዘመልከት። ዘፍጥረት 2፡25'ውን ብዛዕባ ፍጹም ብጽሕና ናይቲ ቀዳማይ ሰብ ኣይሕብርን እዩ፡ የግዳስ፡ ቅድሚ ሞራላዊ ምዕባለ ናይ ሓይልታቱ፡ ሰብ ዝተፈጥረሉ ናይ ጽድቂ ኩነታት እዩ ዘመልከት።

ድሕሪኡ፡ ኤፌሶን 4፡24 ብዛዕባ እቲ ቀዳማይ ኣዳም ኣይኮነን ዝዛረብ፡ የግዳስ ብዛዕባ እቲ ሓድሽ ሰብ እዩ፡ ከምቲ ኣብ (1ይ ቈረንቶስ 15፡45-49) ንጹር ኰይኑ ዘሎ። ሃዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ፡ ኣብ (1ይ ቈረንቶስ 15፡45-49) ኣብ መንጎ እቲ ቀዳማይ ሰብ - ከም ካብ ምድሪ ዝኾነ፡ ህይወቱ ኣብ ተፈጥሮኣዊ መሰረታት ዝተነድቀ ሰብ፡ ከምኡ'ውን ኣብ መንጎ እቲ መንግሥቲ መንፈስ ዝጀምረሉ ካልኣይ ኣዳም ይፈላልዮ። ስለዚ፡ እቲ ቀዳማይ ሰብ መንፈሳዊ ንምዃን ዓቕምታቱ ከዕቢ ከም ዝነበሮ ክንድምድም ንኽእል። እዚ ድማ ብሰንኪ ኃጢኣት ከረጋግጾ ዘይከኣሎ ነገር እዩ፡ ብክርስቶስ ኢየሱስ ግና ተፈጺሙ እዩ።

በዚ ምኽንያት'ዚ፡ ኣቦታት፡ ነቲ ቀዳማይ ሰብ ዝተፈጥረሉ ተዛማዲ ፍጽምና ብምሉእ ሓይሊ የረጋግጽዎ። ኣብ ትምህርትታቶም ድማ፡ ኣብ መንጎ እቲ ኣብ ደረጃ ቀዳማይ ኣዳም ዝነበረ ህይወትን እቲ ብክርስቶስ ዘሎ ህይወትን የወዳድሩ፡ ከምኡ'ውን ኣብ መንጎ "ከም መልክዕ"ን "ከም ምስልን" ይፈላልዩ። ኣቦታት ኣብ መንጎ ፍጥረትን ምድሓንን ከወዳድሩ ከለዉ፡ ብሓፈሻ፡ ምድሓን ብክርስቶስ፡ ምልዓልን ዳግመ-ህንጸትን ናይቲ ኣብ ሰብ ዘሎ መልክዕ ኣምላኽ እዩ ("ἀποκατάστασις" "ኣፖካታስታሲስ") ክብሉ ይርእይዎ። ብፍላይ ኣብ መንጎ ፍጥረትን ምድሓንን ከወዳድሩ ከለዉ፡ እቲ ናይ ቀዳማይ ሰብ ኣብ ገነት ዝነበረ ኩነታት ፍጹም ከም ዘይነበረ፡ የግዳስ፡ ነቲ ውህበት ውልድነትን ነቲ ብክርስቶስ ዝርከብ መንፈሳዊ ህይወትን ዝጐደሎ ምንባሩ የጕልሑ፡ እዚ ድማ ድሕሪኡ ብምድሓን ናትና ኰይኑ እዩ።

ብዛዕባ እዚ ጉዳይ'ዚ፡ ቅዱስ ኣትናቴዎስ ሃዋርያዊ ከምዚ ይብል፡-

ኣምላኽ ከም ሰባት ገይሩ ጥራይ ኣይፈጠሮምን፡ የግዳስ ወሊድዎም እዩ እሞ ውሉድ ኢሉ'ውን ጸውዖም። ምኽንያቱ እታ 'ውሉድ' እትብል ቃል ኣገዳሲ ትርጉም ኣለዋ፡ ንወዲ ስለ እተመልከት። ከምቲ ብነቢይ ኣቢሉ ዝበሎ፡ "ውሉድ ወለድኩን ኣዕበኹን፡ ንሳቶም ግና ካባይ ዓለዉ።" (ኢሳይያስ 1፡2)። ብርግጽ፡ በቲ "ኣነ ወለድኩ" ዝብል ኣበሃህላ፡ እዚ ድማ ካብቲ ናይ ዮሃንስ ቃላት ንጹር እዩ፡ "ነቶም እተቐበልዎ ዘበሉ ኹሎም ግና ብስሙ ንዚኣምኑ፡ ውሉድ ኣምላኽ ኪኾኑ መሰል ሃቦም። ንሳቶም ከኣ ካብ ኣምላኽ እምበር፡ ካብ ደም፡ ወይ ካብ ፍቓድ ሥጋ፡ ወይ ካብ ፍቓድ ሰብኣይ ዘይተወልዱ እዮም።" (ዮሃንስ 1፡12-13)።

እዚ ጥቕሲ'ዚ ንጹር እዩ፡ ምኽንያቱ ነታ "ኪኾኑ" እትብል ሓረግ ክጠቕስ ከሎ፡ እዚኣቶም ብተፈጥሮ ዘይኮነስ፡ ብጸጋ ውልድነት (adoption) ውሉድ ምዃኖም ይገልጽ። ድሕሪኡ ድማ "ተወልዱ" ይብል፡ ምኽንያቱ እዚኣቶም ነቲ ናይ ውሉድ ስያመ ብምልኣት ረኺቦምዎ እዮም። እቲ ህዝቢ ግና፡ ከምቲ ነቢይ ዝብሎ፡ ነቲ ሰናይ ዝገበረሉ ዓለዎ። ርአ (ኢሳይያስ 1፡3)።

እዚ እዩ እቲ ፍቕሪ ኣምላኽ ንደቂ ሰብ፡ ማለት ነቶም ዝፈጠሮም፡ ድሕሪኡ ብጸጋ ኣቦኦም'ውን ኮነ። ንሳቶም ከምቲ ሃዋርያ ዝበሎ "መንፈስ ወዱ ኣብ ልቦም ኪቕበሉ ከለዉ፡ ኣባ ኣቦ ኢሎም ዚጽውዑ" (ገላትያ 4፡6) ኰነሎም። ምኽንያቱ እዚኣቶም እዮም ነቲ ቃል ዝተቐበሉ፡ ካብኡ ድማ ብኻልእ ዝኾነ መገዲ ዘይኮነስ፡ ነቲ ብባህርዩ ሓቀኛ ዝኾነ መንፈስ ወዱ ብምቕባል ጥራይ ውሉድ ናይ ምዃን ሥልጣን ዝረኸቡ።

ነዚ ሓሳብ'ዚ ካብ ነቢይ ሚልክያስ'ውን ክንመሃሮ ንኽእል፡ ንሱ ድማ፡ "ሓደ ኣምላኽዶ ኣይፈጠረኩምን፧ ሓደ ኣቦዶ የብልኩምን፧" (ሚልክያስ 2፡10 ሰብዓ ሊቃናት)። ምኽንያቱ ካብ መጀመርታ ፍጡራት ነበርና፡ እቲ ኣምላኽ ድማ ብቃል ኣቢሉ ፈጣሪና እዩ። ድሕሪኡ ድማ ውሉድ ገበረና - በዚ ድማ እቲ ፈጣሪ ዝኾነ ኣምላኽ ኣቦና'ውን ኰነ። ስለዚ፡ "ፈለማ ኣይተወለድናን"፡ የግዳስ፡ ከምቲ ተጻሒፉ ዘሎ፡ "ሰብ ንግበር" ተባህለ። ድሕሪኡ ጸጋ መንፈስ ምስ ተቐበለ፡ ከም ዝተወልደ ተነግረ። ስለዚ እዩ እቲ ዓቢይ ሙሴ ኣብ መዝሙሩ ብጽቡቕ ኣበሃህላ፡ ፈለማ፡ "እፈጥር"፡ ድሕሪኡ ድማ "ወለድኩ" ዝበለ። እዚ ድማ፡ እታ "ወዲ" እትብል ቃል ምስ ሰምዑ ነቲ ካብ መጀመርታ ዝነበሮም ባህርይ ከይርስዑ እዩ። በዚ ድማ ካብ መጀመርታ ፍጡራት ምዃኖም ይፈልጡ፡ ሰባት ብጸጋ ከም ውሉድ ተወሊዶም ክበሃል ከሎ ድማ፡ ብተፈጥሮ'ውን ፍጡራት ምዃኖም ይፈልጡ።"The Aryans' refusal - 59:2) 1987 p. 95.94).

ብኻልእ ኣበሃህላ፡ እቲ ብክርስቶስ ዘሎ መንፈሳዊ ህይወት፡ እቲ ፍጹም ኩነታት ወይ ነጥበ-ፍጽምና እዩ። ነዚ ድማ እቲ ተፈጥሮኣዊ ሰብ፡ ቅድሚ ውድቀት፡ ከምቲ ኣብ (1ይ ቈረንቶስ 15፡45-49) ዘሎ ክበጽሖ ነይርዎ። እዚ ማለት፡ እቲ ናይ ፍጽምና ኩነታት ዝተረጋገጸ ዘይኮነስ፡ ኣብ መገዲ ምርግጋጽ ዝነበረ እዩ።

ኣቦታት ኣብ መንጎ መልክዕን ምስልን ይፈላልዩ። እቲ ኣብ መንጎ መልክዕን ምስልን ዘሎ ዝምድና ድማ ብቕዱስ ባስልዮስ ዓቢይ ብፍልስፍናዊ መገዲ ተሰሪዑ ኣሎ። ንሱ፡ እቲ መልክዕ፡ ካብቲ ምስሊ ናይቲ ሓይሊ ወጻኢ ካልእ ከም ዘይኮነ፡ እቲ ምስሊ ድማ፡ እቲ ግብራዊ መልክዕ ናይቲ ሓይሊ ምዃኑ ይገልጽ። በዚ መሰረት፡ ኣዳም ኣብ መንፈሳዊ ህይወት ክዓብን ክስጐምን፡ ቅዱስን ጻድቕን ከም ምስሊ ኣምላኽ ንምዃንን ተፈጢሩ። ኣብዚ ድማ እቲ ኦርቶዶክሳዊ ሓሳብ ምስቲ ፕሮቴስታንታዊ ሓሳብ ይጋጮ። ፕሮቴስታንት - ከምቲ ብሕጂ ኣብ ዚቕጽል እነመልክቶ - ሰብ

ብሥጋኡን ብኣእምሮኡን ምሉእ ብምሉእ ኰይኑ ከም ዝተፈጥረ ይርእዩ። ሰብ - ከምቲ ፕሮቴስታንት ዝብልዎ ምሉእ ብምሉእ ኰይኑ ተፈጢሩ እንተ ኾይኑ፡ እቲ ውድቀት ሰብ ከመይ ጌርና ንገልጾ፧

ካቶሊካውያን ድማ፡ እቲ ጽድቂ ናይ ቀዳማይ ኣዳም ልዕለ-ተፈጥሮኣዊ ውህበት እዩ ይብሉ። ፕሮቴስታንት ግና ኣብቲ ተፈጥሮኣዊ ኣቃውማ ሰብ ዝርከብ እዩ ይብሉ። በዚ መሰረት፡ እቲ ናይ ሰብ ኲነታት ቅድሚ ውድቀት ካብቲ ድሕሪ ውድቀት ዘሎ ኲነታቱ ኣይፈላለን። ... እዚ ድማ ካብ መጀመርታ ኣብ መንጎ ሥጋን ነፍስን ስኒትን ምትእስሳርን ከም ዘይነበረ፡ ወይ ድማ ሥጋን ነፍስን ካብ መጀመርታ ኣብ ግርጭት ከም ዝነበሩ ናብ ምባል የብጽሕ። ብዛዕባ ፕሮቴስታንት እንተ ኾነ፡ ነቲ ቀዳማይ ጽድቂ ኣብ ተፈጥሮ ምእታዎም ቅኑዕ እንተ ኾይኑ'ኳ፡ ነቲ ሰብኣዊ ባህርይ ዝሕይለሉ ኣምላኻዊ ጸጋ ምእላዮም ግና ተጋግዮም እዮም።

ከምቲ እንርእዮ፡ ነቲ ናይ ቀዳሞት ምዕራፋት ዘፍጥረት ትርጉም ኣብ ታሪኻዊ መሰረት ዝነጽጉ ዘመናውያን ሊቃውንተ-ሃይማኖት ኣለዉ።

2. ጥንተ-ተኣብሶ(ኣዳማዊ-ኃጢኣት) ብሓፈሻ።

ከምቲ ቀዳማይ ትምህርቲ ናይ ክርስትያናዊ እምነት፡ ርእሲ ወገን ደቂ ሰብ ኣብቲ ዝተፈጥረሉ ቀዳማይ ኲነታት ጽድቂ ኣይጸንዐን። ግና፡ ትእዛዝ ኣምላኽ ምስ ጠሓሰ፡ ካብዚ ኲነታት'ዚ ወደቐ (ኣንቈልቈለ)፡ ምስኡ ድማ ኵሉ እቲ ካብኡ ዝተወልደ ወገን ወዲ ሰብ ወደቐ። ስለዚ፡ ነፍሲ ወከፍ ኣባል ወገን ወዲ ሰብ፡ ብተፈጥሮኡ፡ ነቲ ኃጢኣት ኣዳም (ርእሲ ወገን ደቂ ሰብ) ኣብ ውሽጡ ይጾር። ሓደ ሰብ ከውለድ ከሎ፡ በደለኛ ኰይኑን ኣብ ትሕቲ መቕጻዕቲ ኣምላኽን ይርከብ። እዚ ብኣዳም ዝመጸ ድማ፡ እቲ "ጥንተ-ተኣብሶ" ዝበሃል እዩ።

ሕጂ፡ ነዚ ጉዳይ ኃጢኣት'ዚ ኣብ ሰለስተ መዳያት ከነጽንዖ ንፍትን፡-

ሀ - ብመዳይ መበቈሉን ሓቅነቱን

ለ - ብመዳይ ባህርዩ

ሐ - ብመዳይ ፍዳኡን ሳዕቤናቱን

ቀዳማይ፡ መጀመርታን ሓቅነትን ናይቲ ኣዳማዊ ኃጢኣት።

ኣዳም ኣብ ኩነታት ተፈጥሮኣዊ ጽድቂ ተፈጢሩ ነበረ፡ ነቲ ተፈጥሮኣዊ ጽድቁን ንጽህናኡን ናብ ሞራላዊ ፍጽምና፡ ከምኡ'ውን ናብ ሓራ ዝኾነ ተወፋይነትን ኣብ ጽድቂ ናይ ምስጓምን ክብ ክብሎ ነይርዎ። እዚ ድማ፡ ከምቲ ካብቲ ኣቐዲምና ዝጠቐስናዮ ንጹር ዝኾነ፡ መገዲ ፈተናን መርመራን፡ ከምኡ'ውን ውዕላትን ዕንቅፋታትን ናይ ምግባር እዩ።

እዚ ኣዳም ዘጓነፎ ዕንቅፋት'ዚ ድማ፡ እቲ ኣብ መንጎ ናይ ገዛእ ርእሱ ድሌትን እቲ ኣምላኻዊ ድሌትን ዝፈሊ እዩ። እዚ ዕንቅፋት'ዚ እታ ኦም ፍልጠት ሰናይን እከይን ነበረት፡ ካብኣ ከይበልዕ ዝተኸልከለላ።

ኣዳም ነቲ ትእዛዝ ክፍጽሞን ነዚ ፈተና'ዚ ክሰግሮን ዝኽእል ዝነበረ ምኳኑ፡ በቲ ባህርዩ ዝሃቦ ተፈጥሮኣውን መንፈሳውን ዓቕምታት ዝጸደቐ እዩ። ግና ሰይጣን - ብቕንኢ ተደሪኹ፡ ብኣምሳል ተመን መጺኡ - ብዛዕባ ትእዛዝ ኣምላኽን እቲ ምስኡ ዝተኣሳሰር ፍዳን ኣብ ኣዳምን ሄዋንን ጥርጣረ ኣእተወ። ካብታ ዝተኸልከለት ኦም እንተ በሊዖም፡ ከም ኣምላኽ፡ ሰናይን እከይን ዚፈልጡ ከም ዝኾኑ ብምግላጽ ኣስሓቶምን ኣታለሎምን።

ድሕሪኡ ኣዳምን ሄዋንን ኣብ ኃጢኣት ወደቑ፡ ነቲ ምስዚ ውድቀት'ዚ ዝተኣሳሰር ክፉእ ሳዕቤናት ድማ ተቓልዑ። ከምቲ ዝበልናዮ፡ ሰይጣን ንሄዋን ብኣምሳል ተመን እዩ ተራእይዋ። ምኽንያቱ፡ ነቲ ብዛዕባ ውድቀት ኣዳም ኣብ ሓዲስ ኪዳን ዝተጻሕፈ እንተ ተወኪስና ሰይጣን ብኣምሳል ተመን ተሓቢኡ ምንባሩ - ብዘይ ዝኾነ ጥርጥር - ንጹር ይኸውን።

ኣንባ ሳዊሮስ ኢብን ኣል-ሙቃፋ ከምዚ ይብል፡- "እቲ ምኽንያት ኣምላኽ ኣብ ኦሪት ንተመን ጠቒሱ ንሰይጣን ግና ዘይጠቐሶ፡ ምኽንያቱ ብዛዕባ መላእኽቲ ወይ ውድቀት ሰይጣውንቲ ገና ኣይጠቐሰን ነበረ። እዚ ድማ፡ ብሰንኪ ድኻም ኣእምሮኦም፡ ማለት ናይ ደቂ እስራኤል፡ ከምኡ'ውን ናብ ኣምልኾ-ፍጡራን ዝነበሮም ዓቢይ ዝንባለ እዩ። ንሱ፡ ብዛዕባ ፍጥረት መላእኽትን መዓርጎምን ምስ ዝጠቐሰሎም፡ እቲ 'ብመልክዕና ኸም ምስልና ሰብ ንግበር' (ዘፍጥረት 1፡26) ከምኡ'ውን 'እንሆ፡ እቲ ሰብ ከም ሓደ ኻባና ኾነ' (ዘፍጥረት 3፡22)፡ 'ንዑ ንውረድ፡ ልሳኖም ከኣ ኣብኡ ንደባልቕ' (ዘፍጥረት 11፡7) ዝብል ቃላቱ ምስ ዝሰምዑ፡ መላእኽቲ ተራ ከም ዝነበሮም ጌሮም ከም ዝሓስቡን ምስኡ ፈጠርቲ ገይሮም ከም ዝወስድዎምን ይፈልጥ ነበረ። ንሳቶም ድማ (ምስጢር ስላሴ ምስ ተገልጸ) ንመለኮት ወዱን መንፈስ ቅዱሱን ምኽሓዱ ነይሮም። ነዞም ቃላት'ዚኣቶም ንኣኣቶም ዘይኮነስ፡ ነቶም ቅድሚኡ ከም ዝፈጠሮም ንዝጠቐሶም መላእኽቲ እዩ ዝበሎ ምበሉ ነይሮም። ስለዚ ኣምላኽ፡ ኣብ ኣምልኾ ምስኡ ምእንቲ ከይሓዋውስዎምን ነቲ ንወዱን ንመንፈስ

ቅዱሱን ዝምልከት ቃላት ንኣኣቶም ምእንቲ ከይውንንዎን፡ ብዛዕባ መላእኽቲ ምጥቃስ ገደፎ፡ ኣብ ሰማያት ፍጡር ከም ዘለዎ ድማ ኣይጠቐሰን።"

ሓዲስ ኪዳን ነቲ ንኣዳምን ሄዋንን ዘስሓተ ሰይጣን የመልክት፡ ከምቲ ኣብዞም ዝስዕቡ ጥቕስታት ዝርኣ፦

"ግናኸ ኸምቲ ተመን ንሄዋን ብጕርሑ ዘስሓታ፡ ከምኡ ኣእምሮኹም ካብቲ ኣብ ክርስቶስ ዘሎ ቅኑዕነት ከይባላሾው እፈርህ ኣለኹ።" (2ይ ቈረንቶስ 11፡3)።

"ኣዳም ኣይተሓብለን፡ እታ ሰበይቲ ግና ተሓቢላ ኣብ ኣበሳ ወደቐት።" (1ይ ጢሞቴዎስ 2፡14)።

"እቲ ዓቢይ ገበል፡ እቲ ንብዘላ ዓለም ዜስሕት፡ ድያብሎስን ሰይጣንን ዚብሃል ናይ ጥንቲ ተመን ተደርበየ። ንሱ ናብ ምድሪ ተደርበየ፡ መላእኽቱ ድማ ምስኡ ተደርበዩ።" (ራእይ ዮሃንስ 12፡9)።

"ነቲ ገበል፡ ነቲ ናይ ጥንቲ ተመን፡ ንሱ ድያብሎስን ሰይጣንን ዝኾነ ሒዙ ንሽሕ ዓመት ኣሰሮ።" (ራእይ ዮሃንስ 20፡2)።

ኣብ ብሉይ ኪዳን ድማ፡ ኣብ መጽሓፍ ጥበብ ሰሎሞን ከምዚ መጸ፡ "...ግናኸ ብቅንኢ ሰይጣን ሞት ናብ ዓለም ኣተወ።" (ጥበብ 2፡24 / ዮሃ. 8፡44)። "ንሱ ኻብ መጀመርታ ቐታል ነፍሲ እዩ፡ ሓቂ ኣብኡ ስለ ዘየልቦ ኸኣ፡ ኣብ ሓቂ ኣይጸንዔን።"

ከምቲ ኣብ መጽሓፍ ጥበብ ኢያሱ ወዲ ሲራክ ዝመጸ ድማ፡ "ካብ ሰበይቲ ኃጢኣት ጀመረ፡ ብኣኣ ምኽንያት ድማ ኲላትና ንመውት።" (ሲራክ 25፡24)።

እቲ ኣዳም ዝፈጸሞ ግብሪ፡ ብባህርዩን ብግብርን፡ በደልን፡ ዘይተኣዛዝነትን ኣበሳን ኰይኑ ይርኣ። ይኹን እምበር፡ እቲ መበገሲን ቀዳማይ ምኽንያትን ናይዚ ኣበሳ'ዚ፡ እቲ ኣዳም ንርእሱ ዝነበሮ ፍቕሪ እዩ ነይሩ። ኣዳም፡ ካብታ ኣም ፍልጠት ሰናይን እከይን ብምብልዑ፡ ካብ ኣምላኽ ናጻነቱ ከረክብን ከም ኣምላኽ ክኸውንን ተስፋ ገይሩ ነበረ።

ከምቲ ኃጢኣት ኣዳም ንኡን ንዘርኡን ሞት ዘምጽአ ከቢድ ኃጢኣት ኰይኑ ዝቕጻር፡ ከምኡ ድማ፡ ኣዳም ነዚ ትእዛዝ'ዚ ንምፍጻምን ንኣምላኽ ንምግዛእን ዝተዓደሎ ዓቕምታትን ክእለታትን ክንዝክር ይግብኣና።

ብሰንኪ እዚ ኃጢአት'ዚ፡ ሰብ ምስ ገዛእ ርእሱ፡ ምስ ተፈጥሮን ምስ ኣምላኽን ዝነበሮ ስኒት፡ ሰላምን ምውህሃድን ኣጥፈአ። በዚ ምኽንያት'ዚ ድማ፡ ሥጋ ንነፍሲ መሳርሒ ምዃኑ ኣቋረጸ እሞ፡ ንብልሽውናን ጥፍኣትን ተገዝአ። ተፈጥሮ ንኸንቱነት ተገዝአ፡ እሾኽን ተኹርባን ድማ ኣብቈለ፡ ንሱ ድማ እንጌራኡ ብርሃጽ ገጹ ክበልዕ ተገደደ።

ከምቲ ኣቐዲሙ ዝተገልጸ፡ እቲ ኃጢኣት ኣዳም፡ ምስ ኲሉ እቲ ዝስዕቦ ሳዕቤናቱን ፍዳኡን፡ ናብ ወገን ወዲ ሰብ ተመሓላለፈ። ስለዚ፡ ነፍሲ ወከፍ ኣባል ወገን ወዲ ሰብ፡ ነቲ ኃጢኣት ኣዳምን ሳዕቤናቱን መቕጻዕቱን ተኻፈለ።

ስለዚ፡ ከምቲ ነፍሲ ወከፍ ኃጢኣት ብሓደ ወገን ግብሪ ፍቓድ ዝኾነ፡ በቲ ኻልእ ወገን ድማ እቲ ኃጢኣት ኣብታ ነፍሲ ጌጋን ኣበሳን ብምፍጻም ዝመጽእ ዝኸውን፡ ምስኡ ሓደ ዓይነት ባህርን መልክዕን ይፈጥር፡ ከምኡ'ውን ቐጻልነት ናይቲ ሓጢኣት ከም ሓደ ተግባር ወይ ግብሪ የረጋግጽ። ከምኡ ድማ፡ ኃጢኣት ኣዳም ሓደ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ ዝመሓላለፍ ናይ ኃጢኣት ኩነታት ኣብ ወገን ደቂ ሰብ ፈጠረ።

መጽሓፍ ቅዱስን ትውፊትን፡ ሓፈሻውነት ናይዚ ኣብ ሰብኣዊ ባህርይ ዘሎ ብልሽውና ይምህሩ፡ ተመክሮ ደቂ ሰብ፡ ከምኡ'ውን ታሪኽ ወዲ ሰብ ድማ ነዚ ይምስክሩ። ብዛዕባ ሓፈሻውነት ኃጢኣት ዝምልከት፡ ካብ መጽሓፍ ቅዱስ ኣብነታት ምቕራብ እኹል እዩ።

ውርሻ ኃጢኣትን ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ዘለዎ ጠቕላልነትን።

ቀዳማይ፡ ኣብ ብሉይ ኪዳን።

"እግዚኣብሔር ከኣ ክፉእ ሰብ ኣብ ምድሪ ምብዝሑ፡ ኲሉ ምሕላን ሓሳብ ልቡውን ኲሉ ጊዜ ንኽፉእ ጥራይ ምዃኑ ረኣየ።" (ዘፍጥረት 6:5)

"...ምሕላን ልቢ ሰብ ካብ ንእስነቱ ጀሚሩ ክፉእ እዩ እሞ..." (ዘፍጥረት 8:21)

"...ኃጢኣት ዘይገብር ሰብ የልቦን እሞ..." (1 ነገስት 8:46)

"ዓሻ ብልቡ፥ ኣምላኽ የልቦን፡ ይብል። ጠፊኦም፡ ጽያፍ ግብሪ ገይሮም፡ ሰናይ ዚገብር ሓደ እኳ የልቦን። 2 እግዚኣብሔር ካብ ሰማይ ናብ ደቂ ሰብ፡ ለባም ሰብ፡ ንኣምላኽ ዚደሊዶ ኣሎ፡ ኢሉ

ኺርኢ ጠመተ። 3 ኵላቶም ዓመጹ፡ ብሓደ ረኸሱ፡ ሰናይ ዚገብር የልቦን፡ ሓደ እኳ የልቦን።" (መዝሙር ዳዊት 14:1-3)።

ኵሉ ህያው ኣብ ቅድሜኻ ጻድቕ ኣይኮነንሞ፥ ምስ ባርያኻ ናብ ፍርዲ ኣይትእቶ። (መዝሙር ዳዊት 143:2)

2: ግና በደልኩም ኣብ መንጎኹምን፥ ኣብ መንጎ ኣምላኽኩምን ፈልያ ኣላ፤ ከይሰምዐኩምውን ሓጢኣትኩም ንገጹ ኻባኻትኩም ሰወሮ። 3: ኣእዳውኩም ብደም፥ ኣፃብዕትኹም ብበደል ረኺሰን ኣለዋ፤ ከናፍርኩም ሓሰት ይዛረባ፥ ልሳንኩምውን ክፍኣት ይዛረብ ኣሎሞ። 4: ብፅድቂ ዝጠርዕ ሓደ እኳ የለን፤ ብሓቂ ዝፈርድ ሓደ እኳ የለን፤ ኣብ ከንቱነት ይእመኑ፤ ሓሰት ከኣ ይዛረቡ፤ ክፍኣት ይጠንሱ፤ ሓጢኣትውን ይወልዱ። 5: እንቋቑሖ ገበል ይሓቝፉ፤ ዓለባ ሳሬት ከኣ ይኣልሙ፤ እቲ ኻብ እንቋቑሖኦም ዝበልዕ ይመውት፤ እንተ ተሰበረውን መንደላይ ተመን ይወፅእ። 6: ፈትሎም ክዳን ኣይኸውንን፤ ብግብሮም ኣይሽፈኑን። ግብሮም ግብሪ ኽፍኣት እዩ፤ ኣብ ኣእዳዎም ድማ ግብሪ ዓመፃ ኣሎ። 7: ኣእጋሮም ናብ ክፍኣት ይጐያ፤ ንፁህ ደም ንምፍሳስ ይቕልጥፋ፤ ሓሳቦም ሓሳብ ክፍኣት እዩ፤ ጥፍኣትን ዕንወትን ድማ ኣብ መንገድታቶም ኣሎ። 8: ንመንገዲ ሰላም ኣይፈልጥዋን፤ ኣብ ኣካይዳኦም ፍርዲ የለን፤ ንመንገድታቶም ይጠዋውይዎ፤ እቲ ብኣኣ ዝኸይድ፥ ሰላም ኣይፈልጥን። (ኢሳይያስ 59:2-8)

"ልበይ ኣንጺሄዮ፡ ካብ ኃጢኣተይ ነጺሄ እየ፡ ዚብል መን እዩ፧" (ምሳሌ 20:9)

"ሰናይ ዚገብር፡ ኃጢኣትውን ዘይገብር ጻድቕ ሰብ ኣብ ምድሪ የልቦን እሞ።" (መክብብ 7:20)

"ካብ ሰበይቲ እተወልደ ሰብሲ ሓጺር ዕድመ፡ ጻበባ ዝመልኦ እዩ።" (እዮብ 14:1)

"ጠዋይ ሓሳብ ካብ እግዚኣብሔር ይፈሊ እዩ እሞ፡ ኃይሉ ምስ ተፈተነ ኸኣ ነቶም ዓያሹ ይገንሖም።" (ጥበብ 1:3)

"እግዚኣብሔር ንሰብ ንዘይሐልፍ ነገር ፈጢርዎ፡ ብመልክዕ ናይ ገዛእ ርእሱ ዘለዓለማዊነት ድማ ገይርዎ። ብቕንኢ ድያብሎስ ግና ሞት ናብ ዓለም ኣተወ፡ እቶም ወገኑ ዝኾኑ ኸኣ ይሞክሩዎ።" (ጥበብ 2:23-24)

"ካብ ርኹስሲ ንጹህ ኬውጽእ ዚኽእል መን እዩ፧ ሓደ እኳ የልቦን።" (እዮብ 14:4)

5: እንሆ፥ ብዓመጻ ተጸነስኩ፤ ኣደይ ውን ብሓጢኣት ወለደትኒ። (መዝሙር ዳዊት 51:5)

በዚ ምኽንያት'ዚ ድማ፡ ዳዊት ነቲ ውርሲ ኃጢኣቱ ክጠቅስ ከሎ፡ ከምዚ ኢሉ ምሕረት ኣምላኽ ይልምን። "1 ኦ ኣምላኽ፡ ከም ለውሃትካ ምሐረኒ፡ ከም ብዝሒ ምሕረትካ ንበደለይ ደምስሶ። 2 ካብ ዓመጻይ ኣጸቢቕካ ሕጸበኒ፡ ካብ ኃጢኣተይ ድማ ኣንጽሃኒ። 3 ኣነ በደለይ እፈልጥ እየ እሞ፡ ኃጢኣተይውን ኩሉ ጊዜ ኣብ ቅድመይ እዩ። 4: ብነገርካ ኽትጸድቕ፥ ብፍርድኻውን ንጹህ ክትከውን፥ ኣነ ንኣኻ ጥራሕ በደልኩ፤ ኣብ ቅድሜኻውን እኩይ ገበርኩ።

ካልኣይ፡ ኣብ ሓዲስ ኪዳን።

"ንስኻትኩም እኳ ኽፉኣት ክነስኹም፡ ንደቅኹም ጽቡቕ ህያብ ምሃብ ካብ ፈለጥኩምሲ፡ እቲ ኣብ ሰማያት ዘሎ ኣቦኹም ግዳ ንዚልምንዎ ከንደይ ኣብዚሑ ጽቡቕ ዘይህቦም፧" (ማቴዎስ 7:11)፣ (ሉቃስ 11:13) እውን ርአ።

"ካብ ልቢ እዩ ኽፉእ ሓሳብ፡ ቅትለት፡ ዝሙት፡ ምንዝርና፡ ስርቂ፡ ናይ ሓሶት ምስክር፡ ጸርፊ ዚወጽእ።" (ማቴዎስ 15:19)

"ኢየሱስ መለሰ፥ ብሓቂ፡ ብሓቂ እብለካ ኣለኹ፥ ሰብ ካብ ማይን መንፈስን እንተ ዘይተወልደ፡ ናብ መንግሥቲ ኣምላኽ ኪኣቱ ዚኽእል የልቦን። 6 ካብ ሥጋ እተወልደ ሥጋ እዩ፡ ካብ መንፈስ እተወልደ ኸኣ መንፈስ እዩ።" (ዮሓንስ 3:5-6)

እቲ ንኢየሱስ ክርስቶስ ብምእማን ዝርከብ ተስፋ፥ ነቶም ዝኣምኑ ጥራሕ ምእንቲ ኽወሃብ፥ መፅሓፍ፥ ንኹሉ ኣብ ትሕቲ ኃጢኣት ዓጸዎ። (ገላትያ 3:22)

"እምበኣርከ እንታይ እዩ፧ ንሕናዶ ንበልጽ፧ ከቶ የብልናን። ኣይሁድን ጽርኣውያንን ኵላቶም ኣብ ትሕቲ ኃጢኣት ከም ዝኾኑ፡ ቀደም መስኪርና ኢና።... ንሱ ኸኣ እቲ ንኹሎም ዚኣምኑ ብእምነት ኢየሱስ ክርስቶስ ዚኸውን ጽድቂ ኣምላኽ እዩ። ፍልልይ የልቦን እሞ..." (ሮሜ 3:9, 22)

10: መጽሓፍ ከምዚ ከም ዝብል፡- "ሓደኳ ጻድቕ የለን፤ ሓደኳ የለን፤ 11: ዘስተውዕልውን ሓደኳ የለን፤ ንእግዚኣብሄር ዝደልዮ የለን፤ 12: ኵላቶም ዓመጹ፤ ኵላቶምውን ሓቢሮም ሰሓቱ፤ ጽቡቕ ዝገብርውን የለን፤ ሓደኳ የለን። 13: ጒረሮኦም ክፉት መቓብር እዩ፤

ብልሳኖም ይሸፍጡ፤ ኣብ ትሕቲ ኸናፍሮም፥ ሕንዚ መንደላይ ተመን ኣሎ። 14: ኣፎም መርገምን ምረትን ዝመልአ እዩ። 15: ኣእጋሮም ንምፍሳስ ደም ቅልጡፋት እየን። 16: ኣብ መንገዶም ዕንወትን መከራን ኣሎ፤ 17: ንመንገዲ ሰላምውን ኣይፈልጥዋን እዮም። 18: ኣብ ቅድሚ ኣዒንቶም፥ ፍርሓት እግዚኣብሄር የለን።" (ሮሜ 3:10-18)

"ኵላትና ብብዙኅ ነገር ንስሕት ኢና እሞ።" (ያእቆብ 3:2)

"ኃጢኣት የብልናን እንተ በልና፡ ርእስና ነታልል፡ ሓቂውን ኣባና የልቦን። 9 ኃጢኣትና እንተ ተናዘዝና፡ ንኃጢኣትና ይቕረ ክብለልና፡ ካብ ኵሉ ዓመጻውን ኬንጽሃና እሙንን ጻድቕን እዩ። 10 ኃጢኣት ኣይገበርናን እንተ በልና፡ ሓሳዊ ንገብሮ፡ ቃሉውን ኣባና የልቦን።" (1 ዮሃንስ 1:8-10)

"...ብባህርይና ደቂ መዓት ነበርና..." (ኤፌሶን 2:3) ትርጉሙ ድማ ሰብ፡ ከም ኃጢኣተኛ መጠን፡ ብባህርዩ ንቁጥዓ ኣምላኽ እተቓልዐ ምዃኑ እዩ። ይኹን እምበር፡ ገሊኦም እዛ ጥቕሲ እዚኣ ብልደት ንዚመሓላለፍ ኃጢኣት ዘይኰነስ፡ የግዳስ ሓደ ሰብ ንዚውለደሉ ኵነታት ኃጢኣት ከም እተመልከት ይኣምኑ። እዚ ኸኣ ካብቲ ብዳግማይ ልደት ኣብ ክርስቶስ ኢየሱስ ዚረኽቦ ኵነታት ጸጋ ብኣንጻሩ እዩ። ከምቲ ካብቲ ናይ ቅድሚ ሕጂ ጽሑፍ እንርእዮ፡ ከምቲ ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ዝበሎ፡ "እቲ ሕጂ ኣብ ደቂ ዘይእዙዛት ዚዐዪ ዘሎ መንፈስ፡ ንሕና ኹላትና ድማ ኣብ ማእከሎም ቀደም ብትምኒት ሥጋና ንነብር ነበርና፡ ፍቓድ ሥጋናን ሓሳብናን እናገበርና፡ ከምኡውን ብባህርይና ደቂ መዓት ነበርና።"

ብኻልእ ወገን፡ እቲ ብኣረማውያንን ኣይሁድን ዚቐርብ ዝነበረ መስዋእቲ፡ ከምኡውን ሰብኣዊ ተመክሮን ታሪኽን፡ ኵሉ እዚ ደቂ ሰብ ነቲ ኣብ ልዕሊ ኣምላኽ ዝፈጸምዎ ኃጢኣት ይግንዘብዎ ምንባሮም የረጋግጽ። እቶም ኣብ ሓዲስ ኪዳን ዘለዉ ናይ ቅድሚ ሕጂ ጥቕስታት፡ ኃጢኣት ብቐጥታ ካብ ኣዳም ከም ዝወረስናዮ እኳ እንተ ዘየመልክቱ፡ እዚ ውርሻ ኃጢኣት ካብ ኣዳምን ኣብ ዘርኢ ሰብ ዘለዎ ጠቕላላነትን ግና፡ እቲ ሓዋርያ ኣብታ ናብ ሰብ ሮሜ ዝጸሓፋ መልእኽቱ ምዕራፍ ሓሙሽተ ብንጹር ይገልጾ ኣሎ። ከምዚ ድማ ይብል፦ "ስለዚ ኸምቲ ብሓደ ሰብ ኃጢኣት ናብ ዓለም ዝኣተወ፡ ብኃጢኣት ድማ ሞት፡ ኵላቶም ኃጢኣት ስለ ዝገበሩ ድማ፡ ከምኡ ሞት ናብ ኵሉ ሰብ በጽሔ።" (ሮሜ 5:12)

ኣብዛ ጥቕሲ እዚኣ፡ ኣዳም ምኽንያትን መበቈልን ናይቲ ጠቕላላነት ኃጢኣት ኰይኑ ይቐርብ። ከምኡውን ሞት ከም ሳዕቤንን ፍዳን ኃጢኣት ኣዳም ኰይኑ ይርአ። እዚ ድማ ንሕና ኣብ ኃጢኣት ኣዳም ተኻፈልቲ ዝኾንና ይመስል።

ኣተራጉማ ናይታ ናይ መወዳእታ ክፋል ናይዛ ጥቕሲ እዚኣ ዝኾነ ይኹን ፍልልይ ይሃልዎ እምበር - ናብዚ ጉዳይ'ዚ ድማ ጸኒሕና ክንምለሶ ኢና - ነቲ ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ኣብዚ ምዕራፍ'ዚ ጽሒፍዎ ዘሎ ንባብና ክንቅጽል ከሎና፡ ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ብዛዕባ ምምሕልላፍ ኃጢኣት ካብ ኣዳም ናብ ዘርኢ ሰብን፡ ብዛዕባ ውርሻ ኃጢኣት ኣዳም ብዘርኢ ሰብን ከም እተዛረበ ጥራይ ኢና ናብ መደምደምታ እንበጽሕ። እቲ ሓዋርያ ኸምዚ ይብል፡- "15 ግናኸ እቲ ውህበት ጸጋ ኸምቲ በደል ኣይኮነን። ከመይሲ፡ ብበደል ሓደ ሰብ ብዙኃት ካብ ሞቱስ፡ ጸጋ ኣምላኽን እቲ ውህበት ብጸጋ ናይቲ ሓደ ሰብ ኢየሱስ ክርስቶስን ንብዙኃት ኣዝዩ በዝሒሎም። 16 እቲ ውህበት ድማ ከምቲ ብሓደ ኃጢኣት ዝገበረ ሰብ ዝመጸ ኣይኮነን። ከመይሲ፡ እቲ ፍርዲ ካብ ሓደ በደል ናብ ኩነኔ መጸ፡ እቲ ውህበት ጸጋ ግና ካብ ብዙኅ በደል ናብ ምጽዳቕ መጸ። 17 ከመይሲ፡ ብበደል ሓደ ሰብ ብእኡ ሞት ካብ ነገሰስ፡ እቶም ምልኣት ጸጋን ውህበት ጽድቅን ዚቕበሉስ፡ በቲ ሓደ ኢየሱስ ክርስቶስ ኣብ ህይወት ኣዝዮም ኪነግሡ እዮም። 18 ስለዚ ኸምቲ ብሓደ በደል ንዅሉ ሰብ ናብ ኩነኔ ዝበጽሖ፡ ከምኡ ድማ ብሓደ ግብሪ ጽድቂ ንዅሉ ሰብ ንምጽዳቕ ህይወት በጽሖ። 19 ከመይሲ፡ ከምቲ ብዘይ ምእዛዝ ሓደ ሰብ ብዙኃት ኃጢኣተኛታት እተገብሩ፡ ከምኡ ድማ ብምእዛዝ ሓደ ሰብ ብዙኃት ጻድቃን ኪግበሩ እዮም። 20 እቲ በደል ምእንቲ ኺበዝሕ፡ ሕጊ ኣተወ። ግናኸ፡ ኣብቲ ኃጢኣት ዝበዝሖ፡ ጸጋ ኣዝዩ በዝሐ። 21 እምበኣርሲ፡ ከምቲ ኃጢኣት ብሞት ዝነገሰ፡ ከምኡ ድማ ጸጋ ብኢየሱስ ክርስቶስ ጐይታና ብጽድቂ ናብ ናይ ዘለዓለም ህይወት ኪነግሥ እዩ።" (ሮሜ 5:15-21)

ኃጢኣት ኣዳም ናብ ዘርኢ ሰብ ከመይ ከም እተመሓላለፈ፡ ማለት ንሕና ኣብ ኣዳም ኃጢኣት ስለ ዝገበርና ብስጋዊ መገዲ ድዩ ተመሓላሊፉ፡ ወይስ ኣዳም ንዘርኢ ሰብ ስለ ዝወከለ ብሕጋዊ መገዲ ድዩ ተመሓላሊፉ፡ ሓዋርያ ጳውሎስ ብዛዕባ እዚ ኣይመያየጥን። ይኹን እምበር፡ ካብቲ እቲ ሓዋርያ ኣብ መንጎ ኩነታት ጸጋን ኩነታት ኃጢኣትን ዘንበሮ ንጽጽር፡ ገሊኦም ከምቲ ጽድቂ ክርስቶስ ብእምነት ዚርከብን ዚካፈልን፡ ከምኡ ድማ ኃጢኣት ኣዳም ነቲ ብኃጢኣታቱ ኣብኡ ዘሎ ሰብ ይማርኾ ይብሉ። ግናኸ እዚ፡ ከምቲ ገሊኦም ዝበልዎ፡ ቅድሚ እዚ ናይ ውልቃዊ ኃጢኣትና ተኻፋልነትና፡ ነቲ ቀዳማይ ኃጢኣት [ውርሻ ኃጢኣት] ምንጻግ ወይ ከኣ ኃጢኣት ኣዳም ከም ዘይንወርስ ኣየመልክትን እዩ።

ቤተ ክርስቲያን ነቲ ትምህርቲ ቀዳማይ ኃጢኣትን (ውርሻ ኃጢኣት)፡ ዘርኢ ሰብ ወራሲኡ ምዃኑን ተረጋግጽ። ነዚ ትምህርቲ'ዚ ኸኣ ሓደ ካብ መሰረታት ክርስትያናዊ እምነት ትገብሮ። እዚ ድማ በቶም ኣበው ቤተ ክርስቲያን ኣብዚ መዳይ'ዚ ዝጠቐስዎ ብዙኅ ቃል ጥራይ ዘይኮነስ፡ በቲ ቤተ ክርስቲያን ብዛዕባ ኣድላይነት ጥምቀት ሕጻናት እትምህሮ ትምህርቲ፡ ከምኡውን በቲ ብሓፈሻ ቤተ ክርስቲያን ኣብ ልዕሊ ናይ ጵላግዮን ምንፍቕና ዝነበራ ደው መበሊ በቲ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ብዛዕባ ትምህርቲ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ብዛዕባ ንጽህተ ፍጥረት ናይ ድንግል ማርያም ዘለዋ ቦታ ዝምስክር እዩ።

ቀዳማይ፡ ብዛዕባ ጥምቀት ሕጻናት።

ኣንባ ሳዊሮስ ኢብን ኣል-ሙቐፋዕ ከምዚ ይብል፡- "ብምኽንያት ኃጢኣት ኣዳም፡ ካብ ኵሉ ዘርኡ ዚመውት ዘበለ፡ እቶም ኃጢኣት ዘይገበሩ ሕጻናት እውን ከይተረፉ ናብ ሲኦል ኪወርዱ እዮም።" (Ibid., p. 51)

ሊቀ ዲያቆናት ሃቢብ ጊዮርጊስ (ሸውዓተ ምስጢራተ ቤተ ክርስቲያን - ሓምሻይ ሕታም - 1979) (The Seven Secrets of the Church - Fifth Edition – 1979) ከምዚ ይብል፡- "ሕጻናት ከም ዓበይቲ ኣብ ውርሻ ኃጢኣት ተኻፊልቲ እዮም፡ ካብኡ ኪነጽሁን ናብ መንግሥቲ ጸጋ ኪኣትዉን ድማ፡ ከምቲ ባዕሉ ጐይታ ዝመሰከሮ፡ ብዘይካ በዚ ማዕጾ እዚ ኪኸውን ኣይክእልን እዩ፡- "ብሓቂ፡ ብሓቂ እብለካ ኣለኹ፥ ሰብ ካብ ማይን መንፈስን እንተ ዘይተወልደ፡ ናብ መንግሥቲ ኣምላኽ ኪኣቱ ዚኽእል የልቦን።" (ዮሓንስ 3:5-6)።"

ገለ ካብቶም ኣብቲ ናይ ቅድሚ ሕጂ መጽሓፍ ዝተጠቕሱ ቃል ኣበው ነመልከት፡ እዚኣቶም ድማ ነቲ ጥምቀት ሕጻናትን ውርሻ ኃጢኣት ኣዳምን ዘጣመረ እዩ፡-

ቅዱስ ኢረንዮስ በለ፡- "ኢየሱስ ክርስቶስ ንዅሉ ዘርኢ ሰብ ኬድሕን መጸ፡ ማለተይ ድማ ነቶም ብእኡ ንኣምላኽ ዳግማይ እተወልዱ፡ ሕጻናት፡ ኣጒባዝ፡ ወይ ኣረገውቲ ይዅኑ።"(Against Heretics 11:22, chapter5:15)

ሊቅ ኦሪጀን በለ፡- "ቤተ ክርስቲያን ካብ ሓዋርያት፡ ሕጻናት'ውን ናይ ምጥማቕ ትውፊት ተቐቢላ እያ። ሕጻናት ንይቕሬታ ኃጢኣት ይጥመቑ፡ በቲ ምስጢረ ጥምቀት ድማ ካብቲ ናይ ወለዶ ርስሓት ምእንቲ ኺሕጸቡ እዩ።"

ቅዱስ ቂፕርያኖስ በለ፡- "እቶም ቀደም ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ኃጢኣት ዝገበሩ፡ ከምቲ ዚኣምንዎ፡ ይቕሬታ ኃጢኣቶም እንተ ረኺቦም፡ ዘይቁጸር ኃጢኣት እኳ እንተ ገበሩ፡ ሓደ ካብኣቶም ካብ ጥምቀትን ጸጋን ኣይክለከልን እዩ።... ንሳቶም (ሕጻናት) ኣብቲ ሰብኣዊ ሞት ተኻፊልቲ ብምዃኖም፡ ንውልቃዊ ኃጢኣት ዘይኰነስ፡ ንኃጢኣት ወለዶም፡ ንምርካብ ምድሓንን ይቕሬታን ቅድመ-ኵነት ስለ ዝኾነ፡ ጥምቀት የድልዮም እዩ። ሲኖዶስና ድማ 'ንሓደ እኳ ካብ ጥምቀትን ካብቲ ንዅሉ ሰናይን ለዋህን ዝኾነ ጸጋ ኣምላኽን ምኽላእ ከም ዘይፍቀድ' ወሲኑ እዩ። ጥምቀት ንዅሉ እዩ፡ ብፍላይ ድማ ንንኣሽቱ ሕጻናት እዩ። ብፍሉይ መገዲ ድማ ኣቓልቦናን ሰናይነት ኣምላኽን ይግብኦም እዩ።" (መልእኽቲ 59) Letter 59.

ቅዱስ ጎርጎርዮስ ነገረ-መለኮታዊ ድማ በለ:- "ውላድ ኣሎካዶ፣ ንእከይ ዕድል ኣይትሃቦ፡ የግዳስ ካብ ሕጻንነቱ ጀሚርካ ቀድሶ፡ ካብ ንእስነቱ ድማ ንመንፈስ ቅዱስ ወፍዮ።" (መልእኽቲ ብዛዕባ ጥምቀት) (Letter in baptism).

ኣበው ጉባኤ ካርቴጅ Council of Cartagena (418) in Canon 121 (418) ኣብ ቀኖና 121 ከምዚ ይብሉ:- "ከምኡውን፡ ዝኾነ ይኹን ነቶም ካብ ማህጸን ኣዴታቶም እተወልዱ ንኣሽቱ ሕጻናት ንይቕሬታ ኃጢኣት ከም ዚጥመቑ ዚኽሕድ፡ ወይ ነዚ ተቐቢሉ፡ ግናኸ ካብቲ ብጸጋ ዳግማይ ልደት ኪነጽህ ዜድልዮ ዝኾነ ይኹን ውርሻ ኃጢኣት ተኻፈልቲ ኣይኰኑን ዚብል፡ ካብዚ ድማ እቲ ስርዓተ-ጥምቀት ንይቕሬታ ኃጢኣት ኣብዞም ሕጻናት እዚኣቶም ሓቀኛ ዘይኰነስ፡ ግዳማዊ ምህዞ ጥራይ እዩ ዝኸውን ዝብል መደምደምታ ዚስዕብ እንተደአ ሃልዩ፡ እምበኣርከስ ርጉም ይኹን። ከመይሲ እቲ ናይቲ ሓዋርያ 'ብሓደ ሰብ ኃጢኣት ናብ ዓለም ዝኣተወ፡ ብኃጢኣት ድማ ሞት፡ ኲላቶም ኃጢኣት ስለ ዝገበሩ ድማ፡ ከምኡ ሞት ናብ ኲሉ ሰብ በጽሔ' ዚብል ቃል፡ ብኻልእ ኣዘራርባ ኪርድአ የብሉን፡ ብዘይካ ከምቲ እታ ኣብ ኲሉ ቦታ እተዘርግሐትን እተበተነትን ኲላዊት ቤተ ክርስቲያን ኲሉ ጊዜ እትርድኦ። ማለተይ ድማ፡ እቶም ብገዛእ ርእሶም ኃጢኣት ኪገብሩ ዘይክእሉ ሕጻናት እውን፡ በዚ ሕጊ እምነት እዚ ተመርኲሶም፡ ንይቕሬታ ኃጢኣት ሓቀኛ ጥምቀት ይጥመቑ፡ በቲ ዳግማይ ልደት ነቲ ካብ ወለዶም ዝወረስዎ ኃጢኣት ምእንቲ ኪነጽሁ እዩ።"

ጳጳስ ጌራሲሞስ መሳራ ንቓላት ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ይጠቅስ፥ "ቤተ ክርስቲያን ኲሉ ጊዜ ንጥምቀት ሕጻናት ትሕዞ ነበረት፡ ካብ እምነት ናይቶም ቀዳሞት እናተቐበለት፡ ክሳዕ ሕጂ ድማ ዓቂባቶ ኣላ፡ ክሳዕ መወዳእታውን ክትዕቅቦ እያ።" Letter 176 (Gerasimos: The Lights in the Secrets - p. 49). ኣብ ካልእ ቦታ ድማ "ጥምቀት ሕጻናት ሓዋርያዊ ትውፊት እዩ" ይብል። (ዘፍጥረት 10:23)። እዚ ተመሳሳሊ ምስክርነት'ዚ ኣብ ሓዋርያዊ ትእዛዛት ከምኡውን ኣብ ጽሑፋት ቅዱስ ዲዮናስዮስ ኣሬኦፓጊተ፡ ቀሌምንጦስ ዘእስክንድርያ፡ ኢሲዶሮስ ፔሉሲዮስ (ዘጵሉስዮስ)፡ ኣምብሮስዮስን ዮሓንስ ኣፈወርቅን ንረኽቦ። (ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዚተጠቕሰ)። We see these same testimonies also in the apostolic orders and in the Writings of Saint Dionysius the Areopagite, Clement of Alexandria, Isidores of Pelusios, Ambrose and John Chrysostom (op. cit., same position)

ኢብን ኣል-ሰሊቢ ይብል:- "ኣብ ጥንታዊት ቤተ ክርስቲያን ምእመናን ኣብ ዕድመ ሰላሳ፡ ከም ሙሉእ ዕድመ፡ ምጥማቕ ልምዲ ነበረ። እዚ ልምዲ'ዚ ግና ንነዊሕ እዋን ኣይቀጸለን። ድሕሪኡ ድማ ንኹሉ ሰብ ብዝተፈላለየ ዕድመ፡ ኣብ እርግና ይኹን ኣብ ሕጻንነት፡ ምጥማቕ ተፈቕደ።" (Bishop (currently Patriarch) Severus Zakka Iwas and others: The Seven Secrets - Baghdad - first edition 1970 - p. 30

ኣብቲ 'ናይ መጽሓፍ ቅዱስ መርትዖ ንሓቅነት ኦርቶዶክሳዊ ትምህርቲ' ዝብል መጽሓፍ ከምዚ ሰፊሩ ኣሎ፦ "ኢየሱስ መለሰ፥ ብሓቂ፡ ብሓቂ እብለካ ኣለኹ፥ ሰብ ካብ ማይን መንፈስን እንተ ዘይተወልደ፡ ናብ መንግሥቲ ኣምላኽ ኪኣቱ ዚኽእል የልቦን።" (ዮሓንስ 3:5)። ቃል ጐይታና ክርስቶስ ኣብዚ ብዘይ ጥርጥር ንሕጻናት'ውን የጠቓልል እዩ፡ ምኽንያቱ ብኃጢኣት እተወልዱ (መዝ 51:5) ስለ ዝኾኑን ምንጻህ ስለ ዜድልዮምን እዩ። ኣብቲ ሓዋርያ ጴጥሮስ ኣብ መዓልቲ ጰንጠቆስጠ ኣብ ዘስመዖ ስብከት፡ ተስፋ ኣምላኽ ንሕጻናት'ውን ከም ዝኾነ ኣነጺሩ እዩ። (ግብ 2:38)። ሓዋርያት ወንጌል ምስ ሰበኹ ድማ፡ ነቲ ዝኣመነ ምስ ቤቱ የጠምቕዎ ነበሩ። ከምቲ ሊድያ ሸያጢት ቀይሕ ሃሪ ምስ ቤታ እተጠመቐት (ግብ 16:15)፡ ከምኡውን እቲ ሓላው ቤት ማእሰርትን ኩሎም ሰቡን (ግብ 16:33)፡ ቀሪስጶስ ሓለቓ ምኩራብ ምስ ቤቱን ብዙኃት ካብ ሰብ ቆሮንቶስን (ግብ 18:8) እተጠምቁ። ብርግጽ፡ ኣብ ማእከል እቶም እተጠምቁ ሕፃናት ነይሮም እዮም። ምኽንያቱ፡ እዘን ስድራቤታት እዚኣተን ሕጻናት ከም ዘይነበርወን ምግማት ኣይፍቀድን እዩ። ወይ ከኣ እንተ ወሓደ፡ እቲ ነገር ከምኡ ኔሩ እንተ ዚኸውን፡ ዓበይቲ ብዘይ ንኣሽቱ ከም እተጠምቁ ኪግለጽ ምተገብአ ነበረ። (Father Tawadros Abdel Maryam: The Bible' s Evidence for the Truthfulness Orthodox Teachings - Second Edition 1977 - .184-183)

ካልኣይ፡ ብዛዕባ ምንፍቕና ጵላግዮን።

ጵላግዮን እቲ ሰብኣዊ ባህርይ፡ በቲ ናይ ኣዳም ቀዳማይ ኃጢኣት ናብ ኩሎም ዘርኡ ብውርሻ ብምምሕልላፉ ተበላሽዩ እዩ ዝብል ክርክር ኣበዩ። ንሱ፡ እቲ ሞራላዊ ውድቀት ወዲ ሰብ ብሰንኪ እቲ ዘይተርፍ መለኮታዊ ፍርዲ እዩ ዝብል እምነት ተጻረሮ። እዚ እምነት'ዚ ንብልሽውና ከም ዘተባብዕ፡ ንሰብ ድማ ካብ ግብረ-ጽድቂ ንድሕሪት ስሒቡ ናብ ሕንፍሽፍሽን ሃካይነትን ከም ዘእትዎ ይማጐት ነበረ። (ኃጢኣት ኮነ ጽድቂ ምሳና ዝተወልደ ባህርይና ኣይኮነን...። ኣብ ክንድኡ፡ እዝን እትን፡ ናጻ ፍቓድ ብምጥቃም እዩ ዝዓቢ። ነዚ ናጻ ፍቓድ እዚ በይኑ ዝጥቀመሉ ዝኾነ ይኹን ሰብ ድማ፡ በኣኡ ተሓታቲ ይኸውን)። ኩሉ ሰናይ ነገርን ኩሉ እኩይ ነገርን (ብኣና ዝግበር እምበር ምሳና ዝተወልደ ኣይኮነን)። እቲ እኪይ'ውን ከምኡ፡ ቅድሚ ናይ ገዛእ ርእስና ፍቓድ ምግባርና፡ ብጀካ እቲ ኣምላኽ ኣባና ዘንበሮ፡ ካልእ ዝኾነ ነገር የብልናን። ነፍሲ ወከፍ ውልቀ-ሰብ፡ ካብ ካልኦት ብናጻ፡ ብገዛእ ርእሱ ሞራላዊ ስብእና እዩ። እቲ ፈጣሪ፡ ልቦናን ናጻ ፍቓድን ዓዲልዎ እዩ። ኩሉ ናይ ውልቂ እቲ ንኃጢኣተ-ኣዳም ምስ ኃጢኣት ደቂ ሰባት ዘራኽብ ነገር፡ እቲ ናይ ኣብነትን ምቕዳሑን ዝምድና ጥራይ እዩ። (Anba Gregory: Comparative Theology - from the memoirs of the seminary. Pelagius - p. 24)

ስለዚ፡ ጵላግዮን ክልተ ትምህርትታት (ዶግማታት) ኣብዩ እዩ፡

ቀዳማይ፡ ሰብ ንኣምላኽ ዝገብሮ ዝኾነ ይኹን ናይ ሓቂ ኣገልግሎት ንምፍጻም፡ ብቐጥታ ንሓገዙ ዝመጽእ ልዕለ-ባህርያዊ ጸጋ ኣድላዪ ምዃኑ ተቓዊሙ።

ካልኣይ፡ ከም ውጽኢት ናይቲ ምዕላው ሕጉ (ናይ ኣዳም)፡ እቲ ስሕተትን ብልሽውና ባህርይን፡ ከምኡ'ውን ባህርያዊ ሞት ናብ ዘርኢ ናይቲ ቀዳማይ ሰብ ምምሕልላፉ ኣበዮ።

(ናይ ቅድሚ ሕጂ መወከሲ - ገጽ 25)። መምህርና ብጹእ ኣቡነ ጎርጎሪዮስ፡ ኣብቲ ልዕል ኢሉ ዝተጠቕሰ መዘክሮም፡ ነቶም ብ417 ዓ.ም. ዝተገብሩ ቀኖናታት ጉባኤ ካርቴጅ፡ ከምዚ ዝስዕብ ይጠቕስዎም፡ Previous reference - p. 25). Our professor, His Grace Bishop Gregory, refers in his aforementioned memorandum to the laws of the Council of Cartagena in 417 A.D., as follows:

1- ቀዳማይ ሰብ ዝኾነ ኣዳም፡ ኃጢኡ ይኹን ኣይኃጠአ፡ ከመውት ዝኽእል ገይሩ ከም እተፈጥረ፡ ሞቱ ድማ ብሰንኪ ኃጢኣት ዘይኮነስ ብባህርያዊ ምኽንያታት ምመጸ ነይሩ ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

2- ሓደስቲ ዝተወልዱ ህጻናት ጥምቀት ከም ዘየድልዮም፡ ንሳቶም ንይቕሬታ-ኃጢኣት ኢሎም ከም ዝጥመቑ እኳ እንተኾነ፡ ካብ ኣዳም ዝተወርሰ ኣብ ማየ-ጥምቀት ዝሕጸብ ወርሻ-ኃጢኣት ግን ከም ዘይብሎም፡ እቲ ንይቕሬታ-ኃጢኣት ዘመልክት ቀመር ጥምቀት ድማ፡ ኣብ ናቶም ጉዳይ ብናይ ሓቂ ትርጉም ዘይኮነስ ብሓሳባዊ ትርጉም ከም ዝውዕል ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

3- ኣብ መንግስተ ሰማያት ኮነ ኣብ ዝኾነ ካልእ ቦታ፡ እቶም ካብዛ ዓለም እዚኣ ከይተጠምቁ ዝኸዱ ህጻናት ብሓጎስ ዝነብሩሉ ማእከላይ ቦታ ኣሎ ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

4- እቲ ሰብ ብኢየሱስ ክርስቶስ ጐይታና ዚጸድቀሉ ጸጋ ኣምላኽ፡ ንይቕሬታ ናይቶም ድሮ እተገብሩ ኃጢኣታት ጥራይ እዩ ዝጠቅም እምበር፡ ኃጢኣት ንኸይፍጸም ኣብ ምኽልኻል ከም ዘይሕግዝ ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

5- እዚ ጸጋ'ዚ ኃጢኣት ንኸይንገብር ዝሕግዘና፡ በዚ ጥራይ እዩ፡ ማለት፡ ብእኡ ኣቢሉ እንታይ ክንደልን ካብ ምንታይ ክንርሕቕን ከም ዝግብኣና ምእንቲ ክንፈልጥ፡ ብመለኮታዊ ምግላጽ ንትእዛዛት ኣምላኽ ምርዳእ ተዋሂቡና እዩ፤ እንተኾነ ግን፡ ነቲ ሰናይ ምዃኑ እንፈልጦ ነገር ንምግባሩ ፍቕርን ኃይልን ኣይህበናን እዩ ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

6- እቲ ጸጋ ጽድቂ እተዋህበና፡ ነቲ ብናጻ ፍቓድና ክንገብሮ ዝተኣዘዝናዮ ነገር ብጸጋ ምእንቲ ክንፍጽሞ፡ ግን ከኣ ብዝቐለለ ኣገባብ እዩ፤ ብዘይ ውህበት ጸጋ'ውን፡ ክንድኡ ቀሊል ብዘይ ምዃኑ እምበር፡ ነዞም ትእዛዛት እዚኦም ምፈጸምናዮም ነይርና ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

7- ነቲ ቃል ቅዱስ ዮሓንስ ሃዋርያ፡ "ኃጢኣት የብልናን እንተበልና፡ ርእስና ንጥብር ኣሎና፡ ሓቂውን ኣባና የልቦን" (1ይ ዮሓ 1:8) ዝብል፡ ትርጉሙ፡ ብሰንኪ ትሕትና እምበር፡ እቲ ነገር ሓቂ ስለ ዝኾነ ዘይኮነስ፡ ኃጥኣን ምዃንና ክንብል ከም ዝግብኣና ገይሩ ዝወሰዶ፡ ውጉዝ ይኹን።

8- ቅዱሳን፡ ኣብ ጸሎተ-ኣቡና "በደልና ይቕረ በለልና" ክብሉ ከለዉ፡ እዛ ጸሎት እዚኣ ንኣኣቶም ስለ ዘየድልዮም፡ ብዛዕባ ገዛእ ርእሶም ዘይኮነስ፡ ኣብ ክንድኡ ንኻልኦት ካብ ወገኖም ዝኾኑ ኃጥኣን ኢሎም እዮም ዝብልዎ ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን። (Previous reference - Pelagius - pp. 30, 31)

9- ቅዱሳን ነዘን ቃላት እዚኣተን ዝብልወን፡ ሓቂ ስለ ዝኾና ዘይኮነስ፡ ብትሕትና ምኽንያት እዩ ዝበለ፡ ውጉዝ ይኹን።

ከምቲ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስትያን ንትምህርትታት ጵላግዮን እትነጽን፡ ከምኡ'ውን ኣብያተ-ክርስትያናት ካቶሊክን ፕሮተስታንትን ይነጽግኦ እየን።

ብዛዕባ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስትያን እንተኾነ፡

ኣብቲ መዝገበ-ቃላት ስነ-መለኮት ካቶሊክ (Dar Al-Mashreq Publications - Lebanon - 1986) ጳላግዮሳዊነት ከም ምንፍቕና፡ ኣብቲ ንስነ-መለኮት ጸጋ ዝምልከት ትምህርቲ ተገሊጹ ኣሎ። እዚ ትምህርቲ'ዚ፡ ኣብቶም ቀዳሞት ዘመናት ክርስትና፡ በቲ መነኮስ ጵላግዮን (መጀመርታ ሓምሻይ ክፍለ-ዘመን) ከምኡ'ውን ብተምሃራዩ ቸልስትዮን እዩ ተገሊጹን ተዘርጊሑን። ጳላግዮሳዊነት ነቲ ብዛዕባ ወርሻ-ኃጢኣት ዝገልጽ ትምህርቲ ትነጽግ። ንክብደት እቲ ናብ ፍትወተ-ሥጋ ዘድንን ዝንባለ ትንዕቕ፤ ንትርጉም ስቓይን ሞትን ድማ ከም ውጽኢት ኃጢኣት ገይራ ኣይትቕጽሮን። ንናጻ ፍቓድ ወዲ ሰብ፡ ከምቲ ዝፍለጥ እተፈጥረ ሥልጣን ገይራ እኳ እንተረኣየቶ፡ ድኅሪ ፍጥረቱ ግና ብምልኣት ናጻ ከም ዝኾነ ትኣምን። በዚ ድማ፡ ነቲ መለኮታዊ ሕጊ ብገዛእ ርእሱ ኪሕልዎ ከም ዝኽእልን ኪሕልዎ'ውን ከም ዝግብኦን ትምህር። በዚ ኸኣ፡ ነቲ ሞራላዊ ሕጊ ብባህርይ ንምሕላውን ንምድኃንን፡ ጸጋ ኣድላዪ ምዃኑ ትነጽግ።

ብዛዕባ ፕሮተስታንታዊት ቤተ ክርስትያን፡

ኣብቲ መጽሓፍ "ሥርዓታዊ ስነ-መለኮት" (Christian Culture House - Cairo - 1971): ከምዚ ዝስዕብ ሰፊሩ ኣሎ፡ ትምህርቲ ጽላግዮን ብዛዕባ ኃጢኣት፡ እዚ ማለት፡ ብዛዕባ እቲ ቀዳማይ ኩነታት ወዲ ሰብ፡ ካብ ውድቀቱ ንደሓር፡ ኃጢኣት እንታይ ምዃኑ፡ ከምኡ'ውን እቲ ናይ እከይ ምስ ኣዳም ዘለዎ ምትእስሳር ዝገልጽ ትምህርቲ ጽላግዮን እዩ። ሓደ ካብቲ መሰረታዊ መትከላቱ ድማ፡ 'ክእለት ንሓላፍነት ይውስን' ዝብል እዩ። እዚ ማለት ድማ፡ ሰብ፡ ንዅሉ እቲ ብሓቂ እተዋህቦ ሓላፍነት ንምፍጻም፡ እኹል ክእለት ኣለዎ ዝብል እዩ። ከምኡ'ውን፡ ኃጢኣት ማለት ነቲ እኩይ ግብሪ ምፍጻም ጥራይ እዩ፡ ቅድስና ድማ ካብ ሰናይ ግብርታት ይምንጨው። ስለዚ ኃጢኣት፡ ምስ ስነ-ምግባር ነፍስን ጽኑዓት ዝንባለታታን ብእኡ ወይ ብሳልኡ ዘይኮነስ፡ ምስ ግብርታታ ጥራይ እዩ ዝተኣሳሰር። በዚ መሰረት እዚ፡ እዚ ትምህርቲ'ዚ ኣብ ክልተ መሰረታዊ መትከላት ኪድመር ይከኣል፡ ቀዳማይ፡ 'ኃይሊ (ወይ ክእለት) ንግዴታ ይውስን' ዝብል ኮይኑ፡ እቲ ካልኣይ ድማ፡ ኃጢኣት ምስ ስነ-ምግባር ነፍስን ውሽጣዊ ባህርያታን ፈጺሙ ከም ዘይተኣሳሰር፡ የግዳስ ኣብ ግብርታት ጥራይ ዝተሓጽረ ምዃኑ እዩ።

ውጽኢት ናይዞም ክልተ መትከላት እዚኣቶም ድማ፡ ኣብ ኩሎም እቶም ዝሰዓቡ ዘመናት ኣብ ታሪኽ ቤተ-ክርስትያን፡ እዞም ዝስዕቡ እዮም፡

1- ኣብ ኣዳም ዝነበረ እቲ ናይ ጥንቲ (ቀዳማይ) ጽድቂ ነጺጉ።

2- ኣብ ደቂ ሰባት ወርሰ-ኃጢኣት ከም ዘሎ ነጺጉ፡ ኣብ ክንድኡ ደቂ ሰባት ብኃጢኣት ኪውለዱ ከም ዘይክእሉ ኣረዲኡ።

3- ንኃጢኣት ኣብ ፍቓዳዊ ግብርታት ጥራይ ደሪትዎ፡ ማለት፡ ብዘይካ ብፍቓዳዊ ተግባራት ዝመጽእ ኃጢኣት የልቦን።

4- ነቲ ናይ ውክልና መትከል ብምልኡ ነጺግዎ፡ እዚ ድማ ምስ ኣዳም ይኹን ምስ ክርስቶስ ዝተኣሳሰር ይኹን ብዘየገድስ።

5- ብዘይ ወንጌልን ምሕዳስ መንፈስ ቅዱስን ምድኃን ከም ዝከኣል፡ ማለት፡ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ንርእሱ ከድኅን ክእለት ከም ዘለዎ ኣሚኑ።

6- ኣዳም ንሥጋዊ ሞት ተቓላዒ ጌሩ ከም እተፈጥረ፡ ስለዚ ሞተ-ሥጋ መቕጻዕቲ ኃጢኣት ከም ዘይኮነ ገሊጹ። (p. 632-633).

ሳልሳይ፡ ትምህርቲ "ንጽህተ-ፍጥረት" (Immaculate Conception)፡

ካቶሊካዊት ቤተ ክርስትያን፡ ካብ መበል ዓሰርተ ትሽዓተ ክፍለ-ዘመን (1854 ዓ.ም.ፈ.) ጀሚራ፡ ድንግል ማርያም ካብ ወርሻ-ኃጢኣት ንጽህቲ ጌራ ከም እተዓቀበት ትምህር። እዚ ትምህርቲ'ዚ ምስ መጽሓፍ ቅዱስን ትውፊትን ይጻረር። መጽሓፍ ቅዱስን ትውፊት ቤተ ክርስትያንን፡ ክልቲኦም፡ እቲ ወርሻ-ኃጢኣት ኩለንታኣዊ ምዃኑ፡ ማለት፡ ብዘይካ ጐይታና ክርስቶስ ናብ ኩሎም ደቂ ሰባት ከም ዝተመሓላለፈ እዮም ዝምህሩ። ድንግል ማርያም'ውን፡ ከም ኩሎም ደቂ ሰባት፡ ነቲ ወርሻ-ኃጢኣት ምስ ኩሉ ሳዕቤናቱ ወሪሳቶ እያ። ካቶሊካዊት ቤተ ክርስትያን ግና ነዚ ትምህርቲ'ዚ ከምዚ ዝስዕብ ትጥሕሶ፡

ኣብቲ መጽሓፍ "መዝገበ-ቃላት ስነ-መለኮት ካቶሊክ" ከምዚ ተባሂሉ ሰፊሩ ኣሎ፡

"ስለዚ፡ ማርያም ካብቲ ወርሻ-ኃጢኣት ሓራ ወጺኣ እያ። ከመይሲ፡ ንሳ ምስ ኃጢኣት ኣዳም ኣካል ናይቲ ኃጢኣተኛ ዘርእና እኳ እንተነበረት፡ ኣምላኽ 'ቀዲሙ ነቲ ዋጋ ክርስቶስ ኣብ ግምት ብምእታው' ኣብቲ መድኃኒ ፍቓዱ ስለ ዝሓሰባ፡ ካብ መጀመርታ ህይወታ (ንጽህተ-ፍጥረት) ናይ ህልውና ጸጋ ነይርዋ እዩ። በዚ ምኽንያት'ዚ ድማ፡ ማርያም ካብ ኩሉ ኃጢኣትን ን'ፍትወተ-ሥጋ ካብ ምግዛእን' ሓራ ወጺኣ።"

ኣብቲ መጽሓፍ፡ " And it came in the book: Who are you, O Church, by Father Fadel Sidaros (Dar Al-Mashreq - Beirut - Lebanon 1992) as follows: ድማ ከምዚ ዝስዕብ ሰፊሩ ኣሎ፡

"ኣብ እግዚኣብሔር ንማርያም ብፍሉይ ውልቃዊ ምርጫ ሓረያ፡ ማርያም ድማ ነዚ ምርጫ'ዚ ምላሽ ሂባትሉ። በዚ ትርጉም'ዚ ድማ፡ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ፒዮስ ታሽዓይ፡ ብዕለት 8 ታኅሣሥ 1854፡ ነቲ ትምህርቲ 'ንጽህተ-ፍጥረት' ኣብቲ ጳጳሳዊ ኣዋጅ ኣዊጁ፡ እዚ ድማ፡"

"ንኽብሪ ቅድስት ሥላሴ፡ ንኽብረትን ንስልማትን ድንግል፡ ከምኡውን ንልዕልና ካቶሊካዊት እምነትን ንምዕባለን ንብልጽግናን ክርስትያናዊ ሃይማኖትን ኢልና፡ እዚ ዚስዕብ ብኣምላኽ እተኣዘዘ ትምህርቲ ምዃኑ ንእውጅን ነፍልጥን ንገልጽን። ንሱ ድማ፡ እታ ብምልእታ ብፅእቲ ዝኾነት ማርያም፡ ካብታ ቀዳመይቲ ህሞት ጽንሰታ ጀሚራ፡ ብፍሉይ ጸጋን ብሉጽ መሰልን ኩሉ ዚኽእል ኣምላኽ፡ ከምኡውን ነቲ ኣገልግሎት መድኃኒ ሰብ ዝኾነ ኢየሱስ ክርስቶስ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ካብ ኩሉ ርስሓት ውርሻ ኃጢኣት ንጽህቲ ኾይና ከም እተዓቀበት እዩ። ስለዚ ድማ ኩሎም ምእመናን ብጽንዓትን ብዘወትርን በዚ ኪኣምኑ ይግባእ።" (pp. 258, 259).

ኣባ ፋዴል ሲዳሮስ ድማ ከምዚ ይብል፡- Father Fadel Sidaros also says:

"ማርያም ኃጢኣት ስለ ዘይገበረት ድማ - ከምቲ 'ንጽህተ ፍጥረት' ዚብል ትምህርቲ - ገሊኦም ሊቃውንቲ ነገረ-መለኮት ከም ዝበሉ፡ ንሳ ኣይሞተትን፡ ኣብ ክንዲኡስ 'ደቀሰት' ወይ 'ሓለፈት(ተሰጋገረት)' እያ። ስለዚ ንሳ ብቐጥታ ናብ ገነት "ተሰጋጊራ(ሞት ከይጠዓመት፡ ተሰጋገረት)" ኢያ። ኃጢኣት እንተ ዘይህሉ ኔሩ፡ ከምቲ ኣምላኽ ንዅሎም ደቂ ሰብ ዝፈቐዶ፥ ህይወት ማርያም ኵሉ ነቲ ኣምላኽ ዝመረጸ ምርጫ ምላሽ ስለ ዝነበረ፡ ንብልሽውና ሞት ኣይጠዓመቶን። ኣብ ክንዲኡስ ብሥጋን ብመንፈስን ናብ ሰማያዊ ክብሪ ተሰጋገረት። ደቂ ሰብ ግና፡ ከም ሳዕቤን ኃጢኣቶም፡ ኣብ መወዳእታ ምድራዊ ህይወቶም ብሥጋ ሞት ይምከሩ ወይ ሞት ኣብኦም ልሙድ ይኸውን። ሥጋኦም ካብ መሬት እተወሰደ እዩ እሞ፡ ናብ መሬት ይምለስ። (ዘፍ 3:19)። ኃጢኣት ኪገብሩ ኸለዉ ድማ ብመንፈስ ሞት ይምኩሩ፡ ስለዚ ካብ ኣምላኽ ይርሕቁ። ከመይሲ፡ ካብቲ ዒላ ህይወት ዝዀነ ኣምላኽ ብኃጢኣት ዚፍለ ዘበለ፡ ነቲ ስጋዊ ህይወት (በቲ ኣብ ዕላማ ኣምላኽ ዘይነበረ ሞት) ከምኡውን ነቲ መንፈሳዊ ህይወት (እዚ ድማ ትርጉም ናይ ሓዊ ገሃነም እዩ) ይስእኖ። ፍልሰታ ማርያም ብሥጋኣን ብነፍሳን ናብ ሰማይ፡ ንሰባት ናብ ናይ ዘለዓለም ህይወት፡ ብሥጋን ብነፍስን ከም እተጸውዑ የዘኻኽሮም። ብምርጫ ኃጢኣቶም ግና፡ ኃጢኣት ንሥጋኦም ካብ ነፍሶም ይፈልዮ፡ እቲ ሥጋ ድማ ናብ መሬት ይምለስ። ማርያም ግና፡ ሳላ እቲ ኣምላኽ ዝመረጻ ምርጫን ነቲ ዝሃበቶ ምላሽን፡ ንሞት፡ ማለት ንምፍልላይ ሥጋኣ ካብ ነፍሳ፡ ኣይፈለጠቶን። ኣብ ክንዲኡስ ብሥጋኣን ብነፍሳን ናብ ሰማይ ተሰጋገረት።" (pg. 276, 277).

እንታይነት ውርሻ ኃጢኣት

ኣቐዲምና ከም ዝገለጽናዮ፡ ውርሻ ኃጢኣት ሓቀኛ ኃጢኣት እዩ። ንሱ ድማ ምፍራስ ትእዛዛት ኣምላኽን፡ ነቲ ፍቓድ ናብ ኣምላኽ ኣብ ክንዲ ምምላስ ናብ ርእስኻ ምምራሕን እዩ። ብኻልእ ኣበሃህላ፡ ነቲ ፍቓድ ካብቲ ተፈጥሮኣዊ መስመሩ ምዝንባሉ፡ ወይ ድማ ናይ ሰብ ለውጢ፡ ማለት ኣብ ዙርያ ርእሱ ጥራይ ኰይኑ ምዝዋሩን ንርእሱ ምጥምጣሙን እዩ። ቀዳማይ ወይ ጥንታዊ ዝበሃለሉ ምኽንያታት ድማ እዞም ዝሠዕቡ እዮም፡-

1 - ምልክታት (ጠባያት - መርትዖ) ማለት፡ ነቲ ውርሻ ኃጢኣት ብኣካላዊ መገዲ ዝገልጽዎ መርኣያታት።

2 - ከም በደልን ኵነኔን ዘለዎ መሠረታዊ ትርጉም።

3 - ፍዳኡን ሣዕቤናቱን።

ቀዳማይ፡ ውርሻ ኃጢኣትን ኣካላዊ ትርጉሙን

1 - ብኣሉታዊ መዳዩ፡ ውርሻ ኃጢኣት፡ ካብቲ መለኮታዊ ኅብረት ምውዳቕን ካብቲ መለኮታዊ ጸጋ ምብራዝን እዩ ክበሃል ይከኣል። ወይ ድማ ነቲ ቁሳዊ ዓለም ተቓሊዕካ ብእኡ ምውሓጥ እዩ። ብሓጺሩ፡ ነቲ ናይ ጥንተ ጽድቂ ኩነት ምሥኣን ማለት እዩ።

2 - ብኣወንታዊ መዳዩ፡ ንሱ ምብልሻው ናይቲ መልክዕ እዩ፡ ማለት ምብልሻው ናይቲ መንፈሳውን ሥነ-ምግባራውን ባህርይ ወዲ ሰብ። እዚ ድማ ኣብ ጸልማት ኣእምሮን፡ ኣብቲ ወዲ ሰብ ናብ ፈጣሪ ዘይኰነስ ናብ ፍጥረት ዘለዎ ዝንባለን፡ ናብ ክፉእ ኣብ ዘለዎ ዘየቋርጽ ዝንባለን፡ ከምኡውን ኣብቲ "ኮንኩፒሰንትያ" (concupiscentia) ተባሂሉ ዝጽዋዕ ፍትወት ሥጋን ይግለጽ።

እዞም ክልተ ናይ ውርሻ ኃጢኣት ባእታታት፡ ብውሽጣዊ መንገዲ ተኣሳሲሮም፡ ሓቢሮም ሓደ ነገር የፍርዩ። ምኽንያቱ፡ ካብቲ ዝሓለፈ ጽሑፍ ከም ዝንጽር፡ እቲ ናይ ጥንተ ጽድቂ ኩነት ወዲ ሰብ፡ ከምቲ ቤተ ክርስቲያን ካቶሊክ እውን ትኣምኖ፡ ተወሰኽቲ ውህበታት መለኮታዊ ጸጋ ጥራይ ኣይኰነን። እንታይ ድኣ፡ ምስቲ መንፈሳውን ሥነ-ምግባራውን ባህርይ ወዲ ሰብ ብህያው ኣገባብ ዝተኣሳሰሩ እዮም፣ በዚ ምኽንያት ድማ፡ ነቲ እቲ ባህርይ ዝተመሥረተሉ ኣእምሮን ፍቓድን ከይጐድኡ፡ ከይቖሰሉን ከይጸለዉን፡ ካብ ወዲ ሰብ ኪፈላለዩ ኣይከኣሉን እዩ።

ብመንጽር እዞም ክልተ ባእታታት፡ በቲ ሓደ ወገን ምሥኣን መለኮታዊ ጸጋ ንጹር ኲይኑ፡ በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ እዚ ምሥኣን ወይ ምሕጻር ናይቲ መልክዕ፡ ከም ምሉእ ብምሉእ ምጥፋእን ምሉእ ሞትን ናይቲ ኣብ ውሽጢ ሰብ ዘሎ መለኮታዊ ነገር ጌርካ ኪውሰድ የብሉን።

መጽሓፍ ቅዱስ፡ ድኅሪ ውድቀት፡ መልክዕ ኣምላኽ ኣብ ወዲ ሰብ ምሉእ ብምሉእ ከም ዝተደምሰሰ ፈጺሙ ኣየመልከተን። ምኽንያቱ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ድኅሪ ውድቀት እኳ ብዛዕባ መልክዕ ኣምላኽ ኣብ ወዲ ሰብ ተዛሪቡ እዩ፣ "ንሰብ ብመልክዕ ኣምላኽ ገይርዎ እዩ እሞ፡ ደም ሰብ ዜፍስስ፡ ደሙ ብሰብ ክፍሰስ እዩ" (ዘፍጥረት 9፡6) ይብል እዩ። ከምኡውን ኣብ ቀዳመይቲ መልእኽቲ ናብ ሰብ ቆሮንቶስ፡ "ሰብኣይ መልክዕን ክብርን ኣምላኽ እዩ እሞ፡ ርእሱ ኪጕልበብ ኣይግባእን እዩ፡ ሰበይቲ ግና ክብርን ሰብኣይ እያ" (1ይ ቆሮንቶስ 11፡7) ይብል።

እኳ ደኣ፡ መልክዕ ኣምላኽ ከምቲ ፕሮቴስታንት በቲ ጸቢብ ትርጕሙ ዝርድእዎ፡ ፍቕርን ፍርሃትን ኣብ ኣምላኽ ዘሎ እምነትን እንተ ዀነ እውን፡ እዚ ድኅሪ ውድቀት ምሉእ ብምሉእ ኣይጠፍኣን። ብዘይ ጥርጥር፡ ኣእምሮ ናይቲ ዝወደቐ ሰብ ብመንፈሳዊ መዳይ ደኺሙን ጸልሚቱን እዩ፣ ከመይሲ፡ ኣብ ውሽጡ ዝነበረ ጮራ ናይቲ መለኮታዊ ብርሃን ተደምሲሱ እዩ። ግናኸ፡ በዚ ኣብኡ ተዓቂቡ ብድኻም ዝጸንሐ ብርሃን፡ ናብ ምርዳእን ምፍላጥን ናይቲ መለኮታዊ ፍቓድ ኪዓርግ ይኽእል እዩ። ከምቲ ሓዋርያ ጳውሎስ ኣብ መልእኽቱ ናብ ሰብ ሮሜ ዝበሎ፡ "እቲ ብዛዕባ ኣምላኽ ዜፍለጥ ኣብ ውሽጦም ግሉጽ እዩ እሞ፡ ኣምላኽ ገሊጹሎም እዩ። 20 እቲ ዘይረአ ባህርዩ፡ ማለት እቲ ናይ ዘለኣለም ኃይሉን ኣምላኽነቱን፡ ካብ ፍጥረት ዓለም ጀሚሩ፡ በቲ እተገብረ እናተስተውዓለ፡ ብንጹር ይርአ እዩ እሞ፡ ምኽንያት የብሎምን" (ሮሜ 1፡19-20)።

ከምኡ ድማ፡ ነጻ ፍቓድ ኣብ ወዲ ሰብ፡ ዝኾነ ሰናይ ግብሪ ክፍጽም ዘይክእል ኰይኑ ኣይረአን። እዚ ድማ ከምቲ ኣብ ምህሮ ፕሮቴስታንት ዝረአ ኣይኰነን። ንሳቶም ከምዚ ይብሉ፡ "እቲ ብውድቀት ዝተኣልየ ክፋል፡ እቲ ሰብ ዝተፈጥረሉ ፍጽምና ሥነ-ምግባር እዩ፡ ማለት እቲ ዝተፈጥረሉ ናይ ጽድቅን ቅድስናን ኩነት... ነቲ ሥነ-ምግባራዊ ኩነቱ ለዊጡዎ፡ ካብቲ ናይ ጽድቅን ንጽህናን ኩነት ድማ ናብ ኩነት ኃጢኣትን ሥነ-ምግባራዊ ምብልሻውን ኣንቈልቍሉ" (Nazimatology - Christian Culture House - Cairo - 1971). - p. 597)

ካቶሊካውያን ድማ ከምዚ ይብሉ፡ "ህላወ ውርሻ ኃጢኣት፡ ኣብ ምሥኣን ጸጋ፡ ወይ ኣብቲ ኣምላኽ ካብ መጀመርታ ንሰብ ዝወሰነሉ ልዕለ-ተፈጥሮኣዊ ዕቤት ኣብ ምሥኣኑ ይርከብ። እዚ ምኽልካል(ሕራመ) ድማ፡ ናይቲ ውልቀ-ሰብ ብሕታዊ ኃጢኣት ከይኰነ፡ ንሰብ ካብ ኣምላኽ ብሓቂ ይፈልዮ። ኃጢኣት ተባሂሉ ኪጽዋዕ ዝከኣል ድማ ብተዛማዲ ኣገባብ ጥራይ እዩ። ምኽንያቱ፡ እቲ ሰብ ብዅለንተንኡ ብሳዕቤናት ውርሻ ኃጢኣትን ብድኻም ተፈጥሮኣዊ ክእለታቱን ዝቈሰለ እኳ እንተ ዀነ፡ ንዅሉ እቲ ብባህርዩ ናቱ ዝኾነ ነገር ኣብኡ ይሓድግ እዩ" (መዝገበ-ቃላት ሥነ-

መለኮት ካቶሊክ፡ ስኮላስቲሲዝም፡ ብካርል ራህነርን ሄርበርት ቮርገሪምለርን - ናብ ዓረብኛ ብሊቀ-ጳጳሳት ዓብዶ ኽሊፋ ዝተተርጐመ - ዳር ኣል-መሽሪቕ - ሊባኖስ - ውርሲ ኃጢኣት፡ ገጽ 125)።

ብዘይ ጥርጥር፡ ክርስቲያናዊ ሥነ-ምግባር፡ ነቲ ናይ ተፈጥሮኣዊ ሰብ ሥነ-ምግባራዊ ሕይወት ሓደ መምልኢ ጥራይ ኣይኮነን። እንታይ ደኣ፡ ካብቲ ሥነ-ምግባራዊ ሕይወት ናይ ተፈጥሮኣዊ ሰብ ብመሠረታዊ ኣገባብ ይፍለ። ንወዲ ሰብ፡ ነቲ ንተፈጥሮኣዊ ሰብ ንዘለኣለም ተዓጽዩዎ ዝነበረ ማዕጾ ናይ ዘለኣለም ሕይወት ይኸፍተሉ።

ግናኸ፡ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ሰብ ብባህርዩ ሰናይ ናይ ምግባር ክእለት ምሉእ ብምሉእ ከም ዘይሠኣነ ይምስክር እዩ። መጽሓፍ ቅዱስ፡ ኣሕዛብ ነቲ ኣብ ሕጊ ዘሎ ሥነ-ምግባር ኺገብርዎ ከም ዝኽእሉ ብንጹር የረድእ፡ "ከመይሲ፡ 14: እቶም ሕጊ ዘይብሎም ኣህዛብ፥ ነቲ ኣብ ሕጊ ዘሎ፥ ብባህርዮም ተመሪሖም ዝፍጽምዎ፥ ንሳቶም ሕጊ እንተ ዘይብሎም እኳ፥ ንባዕላቶም ሕጊ እዮም። 15: በዚ ኸኣ ንሳቶም ሕሊናኦም እናመስከረሎም፥ ሓሳቦምውን ሓንሳእ እንክወቕሶም፥ ሓንሳእውን እንክድግፎም ብምርካቡ፥ እቲ ግብሪ ሕጊ ኣብ ልቦም ዝተጻሓፈ ምዃኑ የርእዩ ኣለዉ። 16: ስለዚ፥ እቲ ኣነ ዝሰብኮ ወንጌል ከም ዝብሎ፥ በታ እግዚኣብሄር ብኢየሱስ ክርስቶስ ገይሩ፥ ንሕቡእ ሓሳባት ልቢ ሰብ ዝፈርደላ መዓልቲ፥ ከምኡ ክኸውን እዩ።" (ሮሜ 2:14-16)።

እቲ መጽሓፍ፡ ከምቲ ካብዞም ዝሥዕቡ ኣብነታት ዚግለጽ፡ ንግብርታት ጽድቂ ናይ ዝወደቐ ሰብ ይጠቅስ እዩ፡

"እቶም ሰለይቲ ዝነበሩ ኣጕባዝ ድማ ናብ ቤት ኣትዮም፡ ንረሓብን ነቦኣን ነዲኣን ነኀዋታን ንዅሉ ዝነበራን ኣውጽኡ። ንዅሎም ኣዝማዳ ድማ ኣውጺኦም ኣብ ወጻኢ ሰፈር እስራኤል ኣንበርዎም። 24 ነታ ከተማን ኣብኣ ዝነበረ ዅሉን ግና ብሓዊ ኣንደድዋ። ነቲ ብሩርን ወርቅን፡ ኣቕሓ ኣስራዝን ሓጺንን ጥራይ ናብ መዝገብ ቤት እግዚኣብሔር ኣእተውዎ። 25 ኢያሱ ድማ ንረሓብ እታ ኣመንዝራን ንቤት ኣቦኣን ንዅሉ ዝነበራን ኣድኃኖም። ንሳ ድማ ነቶም ኢያሱ ንኢያሪኮ ኺሰልዩ ዝለኣኾም ልኡኻት ሓቢኣ እያ እሞ፡ ክሳዕ ሎሚ ኣብ ማእከል እስራኤል ትነብር ኣላ" (ኢያሱ 6:23-25)።

"ንዜፍቅሩኹም ጥራይ እንተ ኣፍቀርኩም፡ እንታይ ዓስቢ ኣሎኩም፧ ተገውትዶ ኸምኡ ኣይገብሩን እዮም፧ 47 ንኣሕዋትኩም ጥራይ ሰላም እንተ በልኩምከ፡ ካብ ካልኦት እንታይ ትበልጹ፧ ተገውትዶ ኸምኡ ኣይገብሩን እዮም፧ 48 እምበኣርሲ፡ ከምቲ እቲ ኣብ ሰማያት ዘሎ ኣቦኹም ፍጹም ዝኾነ፡ ንስኻትኩምውን ፍጹማት ኩኑ።" (ማቴዎስ 5:46-48)።

"ካባኻትኩምከ ወዱ እንጌራ እንተ ለመና እምኒ ዚህቦ፡ 10 ወይስ ዓሳ እንተ ለመና፡ ተመን ዚህቦ ሰብ መን እዩ? 11 ንስኻትኩም እምበኣር፡ ክፉኣት ክነስኹም፡ ንደቅኹም ጽቡቕ ውህበት ምሃብ ካብ ፈለጥኩም፡ እቲ ኣብ ሰማያት ዘሎ ኣቦኹም ግዳ ንዚልምንዎ ክንደይ ኣብዚሑ ጽቡቕ ነገር ዘይህቦም!" (ማቴዎስ 7፡9-11)።

"ምስ ተናገፍና ድማ፡ እታ ደሴት መሊጠ ኸም እተባህለት ፈለጥና። 2 እቶም ደቂ ዓዲ ኸኣ ፍሉይ ለውሃት ገበሩልና። ስለቲ ዚዘንም ዝነበረ ዝናምን ስለቲ ቊርን ሓዊ ኣንዲዶም ንኹላትና ተቐበሉና።" (ግብሪ ሓዋርያት 28:1-2)።

1: ኣብ ቂሳርያ "ኢጣልያዊ(ሀ) ጭፍራ" ንዝበሃል ክፍሊ ሰራዊት ሓለቓ ሚእቲ ዝኾነ፥ ቆርኔሌዎስ ዝተብሃለ ሰብ ነበረ። 2: ንሱ ምስ ኲሉ ስድራ ቤቱ ናብ እግዚኣብሄር ዝፅሊ፥ ንህዝቢ እውን ብዙሕ ምፅዋት ዝምፅውት፥ ኲልሻዕ ኸኣ ንእግዚኣብሄር ዝፈርሕ መንፈሳዊ ሰብ ነበረ። 3: ብታሽዐይቲ ሰዓት ናይ መዓልቲ ኣቢሉ ድማ፥ ናይ እግዚኣብሄር መልኣኽ ...." (ግብሪ ሓዋርያት 10: 1-48)። ብምልኡ ምዕራፍ 10 ኣምብብ።

" 22: ሽዑ ጳውሎስ ኣብቲ ማእኸል ኣርዮስፋጎስ ደው ኢሉ ኸምዚ በለ፡- "ኣቱም ሰብ ኣቴና፥ ብኹሉ ነገርኩም፥ ብሃይማኖት ከም እትግደሱ እርኢ ኣለኹ።....." (ግብሪ ሓዋርያት 17:22-31)። ክሳብ መወዳእታ ኣምብብ።

ዝንባለ ናብ ፍትወት(ዝሙት) (ኮንኩፒሰንትያ Concupiscentia)

1 - ቤተ ክርስቲያን ካቶሊክ እንታይ ትብል፧

መዝገበ-ቃላት ሥነ-መለኮት ካቶሊክ፡ ን"ዝንባለ ናብ ፍትወት" (Concupiscence) ከምዚ ዝስዕብ ይገልጾ፡

በዚ ክንብል ከሎና፡ ፍትወት ነቲ ንውሳነ ናይቲ ናጻ ሰብ ዝቕድሞ ነመልከት። እዚ ፍትወት እዚ፡ ብኸፊል ኣብ ትሕቲ ቁጽጽር ናጽነት ዘይወድቕ ኲይኑ፡ ነዚ ናጽነት ናብ ሓደ ንሰብ ዝኸውን ከፋላዊ ሰናይ ነገር የነጻጽሮ። እዚ ብናጽነት ተቐባልነት ዝረኸበ ሥነ-ምግባር ኃጢኣት እንተ ዀይኑ፡ ነዚ ህንጥዩነት እዚ፡ ከፉእ ዝንባለ ናብ ፍትወት ኢልና ኽንጽውዖ ንኽእል።

ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ኣብ ቅዱስ ታሪኽ፡ ካብ ኣዳም ጀሚሩ፡ ኃጢኣት ቅድሚ ዅሉ በዚ ዝንባለ እዚ ኣቢሉ ይረአ። ግናኸ፡ ንኃጢኣት ምስዚ ዝንባለ ኣይነደባልቖን ኢና። ምኽንያቱ እዚ ዝንባለ፡ ኣብቲ ዝጸደቐ ሰብ እኳ ይነብር እዩ። ኣብ ኩለንተንኡ ድማ ይርከብ። ስለዚ፡ ኣብ ሥጋ ጥራይ ከነተኩሮ የብልናን። ምኽንያቱ ሥጋ፡ ነቲ መጽሓፍ ቅዱስ ዝነግረና ሥጋ (ሳርኪስ) ማለት ኣይኰነን።

ኣብ ትምህርቲ ቤተ ክርስቲያን፡ እዚ ዝንባለ እዚ ተፈጥሮኣዊ ነገር እዩ። ግናኸ፡ ብመንጽር እቲ ኣምላኽ ኣብ መጀመርታ ዝገበሮ ሰብኣዊ ህላወ ክርአ ከሎ፡ እዚ ዝንባለ እዚ፡ ብፍላይ ከምቲ ንሕና እንርድኦ፡ ነቲ ኣምላኽ ንዓና ዝደለዮ ድኻም ፍቓድ የመልከት። በዚ ኣረዳድኣ እዚ፡ ከም ሳዕቤን ውርሻ ኃጢኣትን ከም መበገሲ ናይ ብሕታዊ ኃጢኣትን ጌርና ኽንርድኦ ንኽእል። ብኃይሊ ጸጋ ድማ ክንሰግሮ ንኽእል ኢና።

ሎሚ ሥነ-መለኮታውያን፡ ነዚ ካብ ኣውግስጢኖስ ዝወረስናዮ ኣምር ዝንባለ ናብ ፍትወት ሓዲኅምዎ እዮም። እዚ ኣምር እዚ፡ ነቲ ዝንባለን ነቲ ናይ ሓሶት መርትዖ ውርሻ ኃጢኣትን ብቐጥታ ሓደ ዚገብር እዩ። ከምኡውን ነቲ ድኅሪ ጉባኤ ትሬንት ናይ ሥነ-መለኮታውያን ሓሳብ ዝነበረ ሓሳብ ሓዲኅምዎ እዮም። ንሱ ድማ፡ እዚ ዝንባለ እዚ መቕጻዕቲ ውርሻ ኃጢኣት እዩ፡ ግዳማዊ መቕጻዕቲ ጥራይ እዩ፡ ማለት "ተፈጥሮኣዊ" መቕጻዕቲ ኲይኑ፡ ብተዛማዲ ንሰብ ኣብቲ ሓቀኛ ኩነቱ፡ ካብቲ ባህርዩ ዚምንጩ እዩ ዝብል እዩ። እቲ ነዚ ዝንባለ ንምግላጽ ዝጥቀምሉ ሓሳብ ድማ፡ እዚ ዝንባለ ኣብ ሰብ ዘሎ ተፈጥሮኣዊ ደፋኢ ኃይሊ ኲይኑ፡ ምስቲ ልዕለ-ተፈጥሮኣዊ ኩነታቱ ዝጻረር እዩ ዝብል እዩ፡ እዚ ናይ ብሕታዊን ሥነ-ምግባራውን ምርጫ ጉዳይ እንተ ዘይኰነ እኳ፡ ኣብ ሰብ በዚ ትርጉም እዚ፡ ኣብቲ ዝጸደቐ ሰብ መግለጺ ኃጢኣት እዩ። ሽዑ እዚ ዝንባለ እዚ፡ ን'ሞት' ብኣድማዒ መገዲ ምቕባልን፡ ሳዕቤኑ ድማ ኣብ ልዕሊ ሞት ዓወት ምርካብን ዝሓዘ ኩነት ይኸውን።

2 - ቤተ ክርስቲያን ፕሮቴስታንት እንታይ ትብል፧

ምሕዳስ ናብ ሓዳስ ሕይወት ይመርሕ እዩ፡ ግናኸ ንነፍሲ ካብ ኩሉ ኃጢኣት ምሉእ ብምሉእ ናብ ምድኃን ኣየብጽሓን። ምኽንያቱ እቲ ካብ ዓቢይ ሕማም ዝተንስአ ሰብ፡ ንነዊሕ እዋን ኣብ ኩነት ድኻም ይጸንሕ። ከምኡ ድማ፡ እታ ብኃጢኣት ዝሓመመት፡ እኳ ደኣ ዝሞተት ነፍሲ፡ ብመንፈሳዊ ሕይወት ብኡ ንብኡ ናብ ምሉእ ጥዕና ኣይትምለስን። ኣብታ ነፍሲ፡ ምስቲ ሓድሽ ባህርያ ዘይሰማማዕ ነገር ኪጸንሕ ይኽእል እዩ። እቲ ኣብ መንጎ ናይ ቀደም ዝንባሌታትን ሓደስቲ ዝንባሌታትን ዘሎ ውግእ ድማ፡ ከምቲ ኣብ ምርኡያት ህዝቢ ኣምላኽ ዝረጋገጽ፡ ብርቱዕን መሪርን ይኸውን።

ኣብዚ ጉዳይ እዚ፡ እቲ ኣብ መንጎ ጳጳሳዊ እምነትን መጽሓፍ ቅዱሳዊ እምነትን ዘሎ ዓቢይ ፍልልይ ይግለጽ። እቲ እቶም ጳጳሳት፡ ድኅሪ እቲ ብጥምቀት ይፍጸም እዩ ዝብልዎ ምሕዳስ፡ ኣብታ ነፍሲ ካብ ባህርይ ኃጢኣት ዝተረፈ ነገር የልቦን። ኣብዚ ተመርኲሶም ድማ ሥነ-መለኮታውያን፡ ትምህርቲ ብቑዕነት ሰናይ ግብርታትን፡ ፍጽምናን፡ ድኃነታዊ ግብርታትን ሃኒጾም። ካብኡ ድማ ትምህርቲ ሥርየትን ምሕረትን ተበጊሱ።

ግናኸ፡ ካብቲ መጽሓፍን ካብ ተመክሮ ኲሎም ክርስቲያንን፡ ከምኡውን ካብቲ ናይ ታሪኽ ሓቀኛ ምስክርነትን ከም ዝረአ፡ ምሕዳስ ንኹሉ ዝንባለ ናብ ኃጢኣት ኣየወግዶን። እቲ መጽሓፍ ድማ፡ ብዛዕባ እቲ ኣብ ማእከል እቶም ኣዝዮም ውሩያት ኣገልገልቲ ኣምላኽ ዝነበረ ውሽጣዊ ውግኣትን፡ ብዛዕባ ኣብ ኩነት ጽልኣት ምውዳቖምን ንዝተፈላለየ ዓይነት ፈተናታት ምግዛኦምን ዝገልጽ ዜናታት ዝመልአ እዩ። ሓንሳእ ሓንሳእ ድማ ብዛዕባ ግዝያዊ ክሕደቶምን፡ ንስሓኦምን፡ ኣብ ልዕሊ እቲ ቀጻሊ ጉድለታቶም ዝነበሮም ሓዘንን ይነግር። ኣብኡ ድማ፡ ሓቀኛነት እቲ ኣብ ልቢ እቲ ዝተሓደሰ ሰብ ኣብ መንጎ ዝንባለ ናብ ጽድቅን ዝንባለ ናብ ክፉእን ዘሎ ውግእ ተገሊጹ ይርከብ።

ምሕዳስ፡ ኣብቲ ዝተበላሸወ ባህሪኦም ሓዳስ ሕይወት ምእታው እዩ። ንሱ ኣብ ኩሉ እቲ ብሑቕ በብቑሩብ ጽልውኡ ዘስፍሕ መባኾዕቲ እዩ። በዚ መሠረት፡ ምቕዳስ ኣብ ክልተ ነገራት ይምሥረት። ቀዳማይ፡ ሞት ናይቲ ኣረጊት ሰብ፡ ማለት እቲ ኣብ ባህርይና ዚሰረጸ ክፉእ ዝንባለ ምእላይ፡ ከምኡውን ኃይሉ በብቑሩብ ምፍራስ እዩ።

ብዛዕባ ቅድስና ድማ ሰለስተ ረብሓታት ነስተውዕል፦

1). ብሓንቲ ህሞት ኣይፍጸምን። ምኽንያቱ እታ ነፍሲ፡ ድኅሪ ምሕዳስ ገና ናብ ኃጢኣት ትዝንብል እያ። እዚ ዝንባለ እዚ ድማ፡ ብምፍጻም እቲ ምቕዳስ፡ በብቑሩብ እምበር ብኡ ንብኡ ኣይጠፍእን።

2). ኣብ ልቢ እቲ ኣማኒ፡ ዝንባለ ናብ ቅድስናን ዝንባለ ናብ ክፉእን ብሓባር ስለ ዝህሉ፡ ንብምሉእ ዕድሚኡ ዝጸንሕ መንፈሳዊ ገድሊ ይፈጥር። እቲ ክርስቲያን ኣማኒ፡ ኣብ ሓደ እዋን ሓድሽን ኣረጊትን

ሰብ ዝኾነ ይመስል። ግናኸ፡ ብመንገዲ ምቕዳስ፡ እቲ ኣረጊት ሰብ ይቕንጠጥ። ነቲ ከም ኣምላኽ ብጽድቅን ብሓቂ ብቕድስናን ዝተፈጥረ ሓድሽ ሰብ ድማ በብቑሩብ ይለብሶ።

3). ኣብዚ መንፈሳዊ ገድሊ እዚ፡ እቲ ሓጋዚ መንፈስ ቅዱስ እዩ። ስለዚ፡ ቅድስና ምስ ምሕዳስ ዘለዎ ዝምድና፡ ከምቲ ዕቤት ምስ ልደት ዘለዎ ዝምድና እዩ። እቲ ኣማኒ ድማ፡ ነዚ ዕቤት እዚ ይደልዮ፡ ቅድስና ንኺረክብን ንኽፉእ ካብ ልቡ ንኼውጽእን ኣብ ኵሉ ሰናይ ነገር ንኺዓብን ድማ ምስ ኣምላኽ ኰይኑ ይዓዪ። (ስርዓታዊ ነገረ-መለኮት ገጽ 1008 - 1010)።

ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን'ከ እንታይ ትብል፧

ኣብቲ "ኣምር ምጽዳቕ ኣብ መንጎ ወንጌላዊትን ኦርቶዶክሳዊትን ቤተ ክርስቲያን" ብዝብል መጽሓፍና፡ ቀደም ከምዚ ዚስዕብ ጽሒፍና ነበርና፡- "ቅድስና፡ ከም ኣረዳድኣ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን፡ ካብቲ ኣብ ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን ዘለዎ ዝዓበየ ዕምቈት ኣለዎ። በቲ ሓደ ወገን፡ ነቲ ብውርሻ ኃጢኣት ኣብ ሰብ ዝተረፈ፡ ኣረጊት ሰብ ዝገበሮ ኵነታት የፍርስን ይስዕርን እዩ። በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ ኣብኡ ናይ ልዕለ-ባህርያዊ ምቕዳስ ህይወት ይፈጥር፡ ነቲ ምጽዳቕ ድማ ሓዳስ ፍጥረት ይገብሮ። እዞም ክልተ ገጻት ምጽዳቕ፡ ማለት ከም ካብ ኃጢኣት ምውጻእን ይቕሬታን፡ ከምኡውን ከም ሓዳስ ፍጥረት ናይቲ ኣብ ክርስቶስ ዘሎ ሓዳስ ህይወት ቅዱሳን፡ መጽሓፍ ሓዲስ ኪዳን፡ ብፍላይ ድማ መልእኽታት ጳውሎስ ሓዋርያ፡ ብንጹር የርእዮም እዩ። እዞም ክልተ ገጻት ቅድስና እዚኣቶም ብጽሑፋት ኣበው እውን ይረጋገጹ እዮም።"

ይኹን እምበር፡ እዚ ልዑል ኣወንታዊ ገጽ ቅድስና እዚ፡ ምስቲ ክርስትያናዊ ተመክሮ ኣይጋጮን እዩ። እዚ ተመክሮ'ዚ ሓደ ኣገዳሲ ስነ-ልቦናዊ ሓቂ የረጋግጽ። ንሱ ድማ፡ ሓደ ሰብ ምስ ጸደቐን ናብ ሓዳሽ ህይወት ምቕዳስ ምስ ኣተወን፡ ወይ ናብዚ ሓዲሽ ኵነታት ቅድስና ህይወት ምስ በጽሐን፡ እቲ "ሓሳበ ሥጋ" ወይ "ዝንባለ ናብ ፍትወት" እንብሎ ነገር፡ ካብኡ ብምሉኡ ኣይጠፍእን እዩ። ኣብ ክንዲኡስ፡ ናይቲ ገና ዘይጸደቐ ኣረጊት ሰብ ዚገዝኦ ዝነበረ ትምኒት (concupiscentia) ተረፍ-መረፍ ኰይኑ ይጸንሕ እዩ። ነዚ ክንግንዘቦ እንኽእል፡ እዞም ተረፍ-መረፍ እዚኣቶም ምልክታት ከቢድ ሕማም ኣብ ነፍሲ ዘይኰኑስ፡ የግዳስ፡ ንነዊሕ እዋን ብሕማሙ ዚሳቐ ዝነበረ ሕሙም ዚስዕብዎ ልሙዳት ስምዒታት ምኺኖም ኣብ ግምት ምስ እነእቱ እዩ። እዞም ተረፍ-መረፍ እዚኣቶም፡ ገና ኣብ ቅድሚ ሓደ በደለኛ ሰብ ከም ዘለዉ ኣየመልክቱን እዮም። ከመይሲ፡ በቲ ዝጸደቐ ሰብ ብጥንቃቐን ብንቕሓትን ብምብላሕን ዚጥመቱ እዮም። ናብቲ ንሰብ ናብ ብስለትን ዕቤትን ፍጽምናን ዜለዓዕል መሳርሒ ይልወጡ። በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ ነቲ ምጽዳቕ ብውሽጢ ዚፍጸመሉ ኣወንታዊ ገጽ ምጽዳቕ፡ ማለት ነቲ ኣብ ክርስቶስ ዘሎ ሓዳስ ህይወት ምቕዳስ፡ ምስ

ረኺብናዮ፡ እዚ ናብቲ ዝለዓለ ደረጃታት ፍጽምና ኣብ ቅዱስ ህይወት ከም ምሕላፍ ጌርና ኽንርድኦ ከም ዘይብልና ክንዝንግዕ የብልናን። ኣብ ክንዲኡስ፡ ከም ዳግማይ ልደት፡ በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ ከም ዥነታት ሕጻን ኣብ ክርስቶስ፡ ናብ ቀጻሊ ቃልስን ናብቲ ኣብ ክርስቶስ ንምዕባይ ዚግበር ተደጋጋሚ ፈተነታትን ዚጽውዕ እዩ። ህይወት ቅድስና ንምንባርን ነቲ መገዲ ፍጽምና ንምኻድን፡ እቲ ፍጽምና ቅዱስ ህይወት ምብጻሕ ኣብዛ ዓለም እዚኣ ዘይኰነስ፡ ጸኒሑ ኣብ ናይ ዘለዓለም ህይወት ከም ዚፍጸም ክይዘንጋዕና። በዚ መሰረት እምበኣር፡ እቲ ኣብ ግዜ ጥምቀት ዚፍጸም ምጽዳቕ፡ ነቶም እቲ ህይወት ቅድስና ዝረኸቡ፡ ቀጻሊ ዕቤት ናይቲ ሓዳሽ ህይወት ኣብ ክርስቶስ ኢየሱስ የድልዮም እዩ። በዚ ምኽንያት'ዚ እዮም ኣበው ቤተ ክርስቲያን በቲ ሓደ ወገን ብዛዕባ ሕድገት ኃጢኣት፡ በቲ ኻልእ ወገን ድማ ብዛዕባ እቲ ንነፍሲ ወከፍ ምእመን ዚውሃብ ኅብረት መንፈስ ቅዱስ ዚዛረቡ። ብኻልእ ኣዘራርባ፡ ግብሪ ጸጋ ኣብ ምጽዳቕ፡ ኣብ ኵሉ ምጽዳቕ ሓደ ግብሪ እዩ። ግናኸ በቲ ኻልእ ወገን፡ ኣብ ቃልሲ ነፍሲ ወከፍ ምእመንን ኣብቲ ኣብ ሓዳስ ህይወት ቅድስና ኣብ ክርስቶስ ኢየሱስ ኪዓብን ኪስጕምን ዚገብሮ ፈተነን ዝተመርኰሰ እዩ።

ኣብ ባህርይ፡ ኣብ መስርሕ ምውሳብ(ምጥባቕ፡ ከም ኣብ ናይ ተኽሊ)፡ ንትርጉም ምጽዳቕን ንትርጉም ዕቤት ኣብ ህይወት ቅድስናን ዜነጽር ኣብነት ክንረክብ ንኽእል። እቲ ኦም ምስ ሓዳስ ጠጥዒ(ኣጕሚ) እንተ ተጣቢቑ(ተዋሲቡ)፡ ምስ እዛ ሓዳስ ጠጥዒ እዚኣ ይሓብር፡ ሓዳስ ህይወትን ዕቤትን ድማ ይረክብ።

ከምኡ ድማ እዚ ነቲ ዝነጽሀ ሰብ እዩ፡ ብሓዳስ ህይወት ይምገብ እዩ እሞ። ኣብዚ፡ ነዛ ሓዳስ ህይወት እዚኣ ንምዕባይ ቀጻሊ ጻዕሪ፡ ንቕሓትን ጽንዓትን የድሊ። በዛ ሓዳስ ህይወት እዚኣ፡ እቶም ባህርያዊ መለለይታት ኣይጠፍኡን ወይ ኣይድምሰሱን እዮም። ኣብ ክንዲኡስ ይነጽሁ፡ ይሕጸቡ፡ ይቕደሱን እዮም። በዚ መገዲ'ዚ ድማ፡ ሓደ ዝጸደቐ ሰብ፡ ድሕሪ ምጽዳቑ እኳ፡ በቲ ሓደ ወገን ነቲ ካብ ሓሳበ ሥጋ ዝተረፈ ተረፍ-መረፍ ናይቲ ኣረጊት ሰብ ንምቅላስ፡ በቲ ሓደ እዋን ድማ ነቲ ኣብ ክርስቶስ ኢየሱስ ዝረኸባ ሓዳስ ህይወት ንምዝራእን ኣብ መገዲ ፍጽምና ንምቅላስን ይጽዕር። ብፍርሃትን ብምንቅጥቃጥን ከኣ ኣየቋርጽን።

ብፍርሃትን ብምንቅጥቃጥን ንምድኃኑ ኪዓዪ ኣየቋርጽን። ግናኸ በቲ ሓደ እዋን ብተስፋ ዝመልአ እዩ። እዚ ተስፋ'ዚ ድማ ብመንፈስ ቅዱስ ዚውሃብ እዩ፡ ብእኡ ኸኣ ናብቲ ሰማያዊ ኣቦና፥ "ኣባ፡ ኣቦ" ኢልና ንጠርዕ።

ኣብዚ ነቲ ቅዱስ ማር ዮሓንስ ኣል-ዳሪ ሶርያዊ ዝበሎ፡ ከምኡውን ነቲ ጳጳስ ሰቨሩስ ዘካ ኢዋስ (ሕጂ፡ ፓትርያርክ ዘካ ኢዋስ፡ ሶርያዊ ኦርቶዶክሳዊ ፓትርያርክ ኣብ ደማስቆ) ዝጠቐሶ ነመልክት።

ቅዱስ ዮሓንስ ኣል-ዳሪ በለ፡- ጥምቀት ክልተ ቀንዲ ጽልዋታት ኣለዎ፡-

1- ምንጻህ

2- ምብራህ

ምንጻህ፡ ምሉእ ብምሉእ ይቕሬታ ኃጢኣት ናይ ኩሉ ዓይነትን መልክዕን እዩ፡ ውርሻ ኃጢኣት ይኹን ወይ ካልእ። ኩሉ ዚኽእል ኣምላኽ ድማ፡ ቀደም ብልሳን ነብዩ ሕዝቅኤል ገይሩ ከምዚ ኢሉ ኣዊጁ እዩ፥ "25: ፅሩይ ማይ ክነፅገልኩም እየ እሞ፥ ክትፅርዩ ኢኹም። ካብ ኩሉ ርኽሰትኩምን፥ ካብ ኩሎም ጣዖታትኩምን ከፅርየኩም እየ።"(ሕዝቅኤል 36:25)። ሓዋርያ ጳውሎስ ድማ፡ ኩሉ ዓይነት ኃጢኣት ምስ ዘርዘረ፡ "ገሌኻትኩም ከምዚ ነበርኩም። ግናኸ ብስም ጐይታና ኢየሱስን ብመንፈስ ኣምላኽናን ተሐጺብኩም፡ ተቐዲስኩም፡ ጸዲቕኩም።" (1 ቆሮንቶስ 6:11) ይብል። ቅዱስ ጎርጎርዮስ ነገረ-መለኮታዊ ድማ፡ "ጥምቀት ንኃጢኣት ካብ መበቈሉ ኣየንጽሕን እዩ ዚብል ሰብ ከንደይ ዓብዪ ጸርፊ እዩ ዚፍጽም! ከመይሲ ኣብ ምስጢረ እምነት ኃጢኣት ነፍሲ ይነጽህ፡ ምስ ኣምላኽ ጥራይ ድማ ይሓብር። ከምቲ ጐይታ ንጴጥሮስ ዝበሎ፥ 'እቲ እተሓጽበስ፡ እግሩ ጥራይ ኪሕጸብ እዩ ዜድልዮ እምበር፡ ብምሉኡ ንጹህ እዩ። ንስኻትኩም ድማ ንጹሓት ኢኹም፡ ግናኸ ኩላትኩም ኣይኰንኩምን።'" (ዮሓንስ 13:10)።

ዝበለጸ ንምርዳእ፡ ነቲ ኣብ ንዕማን ሶርያዊ ዘጋጠመ ነገር ከም ኣብነት ንጠቅስ፡ ንሱ ኣብ ሩባ ዮርዳኖስ ሾብዓተ ሳዕ ተሐጺቡ ነጺሁ እዩ።

ኣብዚ ነዚ ዚስዕብ ሕቶ ነካትት፡- ጥምቀት ንሓደ ሰብ ካብ ኩሉ ኃጢኣት ዜንጽህ እንተ ኾይኑ፡ እምበኣርከስ እቲ ምእመን ስለምንታይ እዩ ካብ ስቓይ ናይዛ ህይወት እዚኣ ዘየምልጥ፡ ብኃይሊ ጸጋ ቅዱስ ጥምቀት ናብቲ ኣዳም ኣቦ ወዲ ሰብ ቅድሚ ናብ ኃጢኣት ምውዳቑ ዝነበሮ ደረጃታት ፍጽምና ዘይዓርግ፧ ነዚ ድማ፡ እዚ ብኽልተ ምኽንያታት ከም ዝኾነ ንምልስ፡-

ቀዳማይ፡- ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ፡ እቲ ኃጢኣት ዘይነበሮ ቅዱስ፡ ኣብ ምድራዊ ህይወቱ ንብዙኅ ፈተናታት ተቓሊዑ፡ መሪር ስቓይን ጭካነ ዝመልአ ሞትን ምስ ተጻወረ፡ ካብ ምዉታት ድማ ብዓወት ምስ ተንስአ ጥራይ ናብ ክብሪ ናይ ዘለዓለም ህይወት ዝኣተወ እንተ ኾይኑ፡ እምበኣርከስ እቶም ምእመናን፡ ነቲ ዚተበላሸወ ሥጋ ኃጢኣት ዝለበሱ ክንሶም፡ ብጥምቀት ጸጋ መለኮታዊ ምጽዳቕ ምስ ረኸቡ እኳ፡ ንፈተናታት ምቅላዖምን፡ ስቓይ ሥጋ ምጽዋሮምን፡ ምእንቲ ክርስቶስ እውን ሞት ምጥዓሞምን፡ ኣብ ዳሕረይቲ መዓልቲ ምስኡ ኪትንስኡን ብናይ ዘለዓለም ህይወት ኪሕጐሱን ብቑዓት ምእንቲ ኪኾኑስ፡ ዘገርም ድዩ፧

ካልኣይ፥ ድኻም ሥጋ፡ ሕማማት፡ ስቓያት፡ ፍትወትን ካልእን ድሕሪ ጥምቀት ኣብቲ ምእመን ዚተርፍ፡ ነቲ ፍረ ክብሪ ዚዕጸደሉ ድግነት(virtue) ንምልማድ (tame) መሳርሒ ምእንቲ ኪኸውን እዩ። በታ መዓልቲ እቲኣ ኣብ ቅድሚ እቲ ጻድቕ ፈራዲ ዝኾነ ጐይታ፡ ከምቲ እቲ

ሓዋርያ ዝበሎ፡ 7: ሰናይ ገድሊ ተጋዲለ፤ ነቲ ጕያ ፈጺመ፤ ነታ እምነትውን ሓልየ እየ። (2 ጢሞቴዎስ 4:7)። እዚ ድማ ምስቲ ኣምላኽ ንደቂ እስራኤል ካብ ባርነት ግብጻውያን ምስ ኣድኃኖምን ቀይሕ ባሕሪ ምስ ኣሳገሮምን ዝገበሮ ነገር ይመሳሰል። ብቐጥታ ናብ ምድሪ ተስፋ ኣየእተዎምን። ኣብ ክንዲኡስ፡ ንኣኣቶም ንምፍታንን ንእኡ ዘለዎም ተኣዛዝነትን ንእኡ ዘለዎም ኣምልኾ ሓቅነትን ንምምራጽን፡ ኣብ በረኻ ሲና ንኣርብዓ ዓመት ብዝተፈላለየ ነገራት ፈተኖም። (መሳፍንቲ 3:4)።

ብተወሳኺ ናብዚ ኹሉ፡ ጥምቀት ብተወሳኺ ናብ መንፈሳዊ ውህበታት ኣካላዊ ጸጋታት ዚህብ እንተ ዚኸውን ኔሩ፡ ኣብ ብዙኃት ካብቶም ዚሓትዎ ሰባት፡ ንግዝያዊ በረኸታት እምበር፡ ነቲ ኣብ መጻኢ ህይወት ዚድለ ሰማያዊ ክብሪ ስለ ዘይደለይዎ፡ ንጥርጣረ ዕድል ምሃበ። "ንሕና ነቲ ዚርአ ዘይኰነስ፡ ነቲ ዘይርአ ኢና እንቋምት እሞ፡ እቲ ዚርአ ግዝያዊ እዩ፡ እቲ ዘይርአ ግና ናይ ዘለዓለም እዩ።" (2 ቆሮንቶስ 4:18)።

ምብራህ፥ ድማ፡ እቲ ኻልኣይ ቀንዲ ጽልዋ ጥምቀት፡ ምብራህ ልቢ ብመለኮታዊ ጸጋን ሰማያዊ ድግነትን እዩ። በዚ ድማ እቲ ምእመን ጻድቕ ሰብን ውሉድ ኣምላኽን (ዮሓንስ 1:12) ወራሲ ናይ ዘለዓለም ህይወትን ይኸውን። (ሮሜ 8:17)።

ኣብዚ እውን ነዚ ዚስዕብ ሕቶ ነካትት፡- እቶም መንፈሳዊ ውህበታት እተቐበሉ፡ ሰማያዊ ውህበታት ዝረኸቡ፡ ብጥምቀት ድማ ዝበርሁ ከመይ ገይሮም እዮም ኣብ ምግባር ሰናይ ግብርታትን ኣብ ምርኣይ ክርስትያናዊ ድግነትን ዘይምጥንቃቕ ዚገብሩ፤ ነዚ ድማ ከምዚ ኢልና ንምልስ፡- እዞም መንፈሳዊ ውህበታት እዚኣቶም እኳ እንተለዉዎ፡ ገና ምስ ጸላኢ ወዲ ሰብ (ኤፌሶን 6:12) ኣብ ከቢድ ቃልሲ እዩ ዘሎ። ስለዚ ኣብዚ ቃልሲ'ዚ ኪሰናኸል ኣይግብኦን እዩ። ኣብ ክንዲኡስ ኣብ ምሕረት ኣምላኽ ኪውከልን፡ ሰናይ ግብርታት ንምግባር ብጽእቲ ተስፋ ኪገብርን፡ ኩሉ ጊዜ ድማ ነቲ ንጹህን ልዑልን ዝኾነ ነገር ኣብ ኣእምርኡ ኺሕዞን ይግባእ።

(The Seven Secrets According to the Belief and Rite of the Syriac Orthodox Church, authored by: Bishop (currently the Patriarch) Soirius Zakka Iwas and Father Rabban (currently Bishop) Ishaq Saka - Baghdad - first edition 1970, pp. 32-35).

ካልኣይ፡ በደልን ኲነኔን

እቲ ቀንዲ መለለዪ ኃጢኣት፡ ከምቲ ፕሮፌሰር ኣንድሮሶስ ኣብቲ ብዛዕባ ትምህርቲ ምብራቓዊት ቤተ ክርስቲያን (ብቛንቋ ግሪኽ) ኣብ ዝጸሓፎ፡ ቀደም ዝጠቐስናዮ መጽሓፉ ብዕምቈት ዝገለጾ፡ ነቲ ኃጢኣት፡ ኃጢኣት ዝብል ባህርይ ዚህቦ፡ በደል እዩ። እቲ ቀደም ብዛዕባ ውርሻ ኃጢኣትን ጠቕላላነቱን ዝበልናዮ፡ በቲ ሓደ እዋን ንኃጢኣት ከም በደል ዘሎ ምስክርነት እዩ። ብዘይ በደል፡

ኃጢኣት፡ ኃጢኣት ምኳኑ ይገድፍ እሞ፡ ዘይፍጹምን ዘይእኹልን ግብሪ፡ ወይ ድማ ባህርያዊ ጉድለት ጥራይ ይኸውን። ኃጢኣት ኣብ መንን እቲ ኃጢኣተኛ ሰብን ጽድቂ ኣምላኽ ወይ ኣምላኽን ዘሎ ዝምድና እዩ። ማለት፡ እቲ ኃጢኣተኛ ነቲ መለኮታዊ ሕጊ ይጥሕስ፡ ወይ ነቲ መለኮታዊ ስርዓት ይጐድእ። በዚ መገዲ'ዚ ንፍዳ ኣደዳ ይኸውን(ይቃላዕ) እዩ። ነቲ መለኮታዊ ሕጊ ንምዕጋብን ነቲ ዝተበላሸወ ስርዓት ናብቲ ቀዳማይ ዝነበሮ ንምምላስን ድማ ዕዮ ኺዕየ ይግባእ።

ኃጢኣት ድማ ኣብቲ ውልቃዊ ኃጢኣት ሰብ ብንጹር ይግለጽ። ግናኸ፡ ኣብቲ ኃጢኣት ዘለዎ፡ በደል ስለ ዘሎ፡ ኃጢኣት፡ ከም ግብራዊ ግዳማዊ ወይ ውሽጣዊ ተግባር (peccatum actuale) መጠን፡ በቲ ሓደ እዋን ድማ ኩነታት ኃጢኣት (peccatum habituale) እዩ። ንሱ መሰረት ኩሉ ክፉላዊ ኃጢኣት ኰይኑ ይርከብ። ነዞም ኃጥያታት(ኣበሳታት) እዚኣቶም ይምግቦምን ይሸከሞምን።

በዚ መሰረት፡ በደል፡ ኣብቲ እንገብሮ ክፉላዊ ኃጢኣት ጥራይ ዘይኰነስ፡ ኣብ ኩሉ ኩነታት ኃጢኣትና እውን ይርከብ። ውርሻ ኃጢኣት በቲ ሓደ ወገን ምጥሓስ ኣዳም ንትእዛዝ ኣምላኽ እንተ ኾይኑ፡ በቲ ኻልእ ወገን ድማ ካብቲ ምጥሓስን ጥሕሰታትን ዝመጸ ኩነታት ኃጢኣት እዩ። እዚ ድማ ናባና ተዋሂቡን ተመሓላሊፉን እዩ፡ ክልቲኡ ድማ ንመለኮታዊ ሕጊ ይጻረር። ስለዚ ድማ፡ ውርሻ ኃጢኣት ናባና እተመሓላለፈ፡ ከም ውልቃዊ ኃጢኣት ኣዳም ብቐጥታዊ መገዲ ዘይኰነስ (ከምቲ ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ዝበሎ፡ "14: ሞት ግና፥ ካብ ኣዳም ጀሚሩ ኽሳዕ ሙሴ፥ ኣብቶም ከም ኣዳም ትእዛዝ ብምጥሓስ ሓጢኣት ዘይገበሩውን፥(ሐ) ነጊሱ ነበረ፤ ኣዳም ከኣ፥ ምሳሌ እቲ ኸመፅእ ዘለዎ ነበረ።(ሮሜ 5:14)፡ ከም ኩነታት ኃጢኣት (vitiositas) ንነፍሲ ወከፍና እዩ ተመሓላሊፉ። እዚ ምምሕልላፍ ኃጢኣት ኣዳም'ዚ ድማ "ዘይቀጥታዊ" ተባሂሉ ይጽዋዕ። በዚ መገዲ'ዚ ጥራይ ኢና ነቲ ኣብ ትምህርቲ ምብራቓዊት ቤተ ክርስቲያን ዘሎ ምትእስሳር ውርሻ ኃጢኣትን በደልን ክንገልጾ እንኽእል። በዚ ድማ ነቲ ጸገም በደል ኣብ ውርሻ ኃጢኣት ፍታሕ ከነቕርበሉ ንኽእል ኢና። ማለት፡ ከመይ ጌርና ኢና ብዛዕባ ዘርኢ ሰብ፡ ብኃጢኣት ኣዳም በደለኛ እዩ፡ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ድማ ኃጢኣተኛ ኰይኑ ኣብ ትሕቲ ፍዳ ይውለድ፡ ክንብል እንኽእል፤ እቲ ባህርያዊ ብልሽውና ፍዳ ውርሻ ኃጢኣት እዩ። ንሱ ድማ ሰብ ካብ ኣዳም ውርሻ ኃጢኣትን በደልን ከም ዝወረሰ ዚሕብር እዩ። ነቲ ብልሽውና ከም ባህርያዊ ጉድለት ጥራይ ወይ ከም ሳዕቤን ኃጢኣት ኣዳም ጥራይ እንተ ርኢናዮ፡ እቲ ጻድቕን ቅኑዕን ዝኾነ ኣምላኽ፡ ንሰብ ብዛዕባ እዚ ብልሽውና'ዚ ከመይ ጌሩ ተሓታቲ ከም ዚገብሮ፡ ነቶም ኣብ ዘይተኣዛዝነት ኣዳም ኃጢኣት ዘይገበሩ፡ ግናኸ ነቲ ካብ ኃጢኣት ኣዳም ዝመጸ ባህርያዊ ጉድለት ጥራይ ዝወረሱ ኸኣ ከመይ ገይሩ ከም ዚቕጽዖም ክንገልጽ የድልየና።

እቲ ውርሻ ኃጢኣት ኣብ ቅድሜና ከም ዘይርዳእ ጸገም ኰይኑ ዚቐርበሉ ከቢድ ጸገም፡ ኣብቲ ብዘይ ጥርጥር ኣብ ውርሳዊ ኃጢኣት ዚርከብ ባእታ "እቲ ናጽነት ፍቓድ(ትምኒት)" እዩ ዚርአ። ብዘይ ጥርጥር፡ ፍታሕ ክንህበሉ ዘይንኽእል ሓደ ካብቶም ኣዝዮም ከበድቲ ጸገማት ኪገጥመና እዩ። በዚ

ኽቢድ ነገር'ዚ ምኽንያት፡ ጽላግዮሳውያንን ገሊኦም ዘመናውያን ሊቃውንቲ ነገረ-መለኮትን፡ ንውርሲ ኃጢአት ናብ ምንጻግ ኣምሪሖም።

ኣብዚ ንሓትት ኣሎና፥

ብዙኃት ጥንታውያንን ዘመናውያንን ሊቃውንቲ ነገረ-መለኮት፡ ነቲ ብዛዕባ ውርሲ ኃጢአት ዚግበር ምይይጥ ንሎጂክ ሰብኣዊ ኣእምሮ ኬግዝእዎ ብዙኅ ጸዒሮም። እዝስ ነዚ ጉዳይ'ዚ ንምሕላው ቅኑዕ መገዲ ድዩ ነይሩ፧ ብሎጂክ ወይ ብሰብኣዊ ኣእምሮ ገይርካስ፡ ነቲ ነዚ ጉዳይ'ዚ ዝኸበቦ ምስጢራዊ መጋረጃ ኬልግስ ይከኣል ድዩ፧ ኣብዚ ጉዳይ'ዚ ግደ እምነትከ እንታይ እዩ፧

ብዙኃት ካብቶም ሊቃውንቲ ነገረ-መለኮት ዝበልዎም ትርጉማት ናብ እምነታትን ትምህርትታትን ቤተ ክርስቲያን ተሰጋጊሮም እዮም። ስለዚ ድማ፡ ናብ ገለ ካብቶም ኣገደስቲ ዝኾኑ ክንጠቅስ ኣገዳሲ ነበረ። ነቶም ኣገደስቲ መግለጺታት ብዛዕባ ውርሲ ኃጢአትን በደልን ከኣ፡ በዞም ሰለስተ ኣንፈታት ከነቕርቦም ንኽእል ኢና፦

1- ኣምላኽ ንውልቃዊ ኃጢአት ኣዳም ኣብ ዘርኢ ሰብ ካብኡ ወጻኢ ይቘጽሮ። ማለት፡ ናይ ውርሲ ኃጢአት፥ ኃጢአት ኣዳም ጥራይ እዩ፡ ኣብኡ በይኑ ጥራይ ይርከብ። ብዘይካ እዚ ግና፡ ኣምላኽ ነዚ ኃጢአት'ዚ ካብኡ ወጻኢ ቈጺርዎ እዩ። ይኹን እምበር፡ ኣምላኽ ነዚ ኃጢአት'ዚ ኣብ ዘርኢ ሰብ ብግዳም ቈጺርዎ፡ ከም ካብ ኣዳም ዝመጸ ወለዶ ገይሩ ብምርኣይ፡ ወይ ድማ ንሕና ደቂ ኣዳም ምዃንና ኣብ ግምት ብምእታው። እዚ ትምህርቲ'ዚ ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ዝኾነ ይኹን ደገፍ ከም ዘይረክብን፡ ካብኡ ሓሊፉ ድማ ንፍትሒ ኣምላኽ ከም ዚጻረርን ይንገር። ምኽንያቱ ኣምላኽ ንኃጢአት ኣብ ዘይገበረ ሰብ ኪፈርድ ኣይክእልን እዩ፡ ኣብቲ ኃጢአት ዘይገበረ ሰብ ድማ ፍዳን መቕጻዕትን ኬንብር ኣይክእልን እዩ።

2- ዘርኢ ሰብ ኣብ ኣዳም ኃጢአት ገበረ። ከምቲ ኣብ (ሮሜ 5:12) እተገልጸ፡ ዘርኢ ሰብ ብባህርዩ ኣብ ኣዳም ይርከብ እዩ። እዚ ስጋዊ መግለጺ'ዚ ድማ ብኣውግስጢኖስ እተኣታተወ እዩ፡ ክሳዕ ዘሎናዮ እዋን ድማ ብብዙኃት ሊቃውንቲ ነገረ-መለኮት ተቐባልነት ረኺቡ እዩ።

ይኹን እምበር፡ እታ ኣብ (ሮሜ 5:12) እትርከብ፡ 'eph w pantes ymarton' (ἐφ’ ᾧ πάντες ἥμαρτον) እትብል ሓረግ፡ ብሊቃውንቲ ነገረ-መለኮት ብዝተፈላለየ ትርጉማት ከም እትትርጎም ይንገር። ገሊኦም ድማ፡ ንሳ ነቲ ኣውግስጢኖስ ዝበሎ ስጋዊ ንድፈ-ሓሳብ ብንጹርን ብርግጽን ከም እተመልክት ዚብል ሓሳብ ይነጽግዎ እዮም። ገሊኦም "ብእኡ ኵላቶም ኃጢአት ገበሩ" ኢሎም ይትርጉምዎ።

ትርጉም ሓዲስ ኪዳን (ጳጳሳዊ ኮለጅ ነገረ-መለኮት - ዩኒቨርሲቲ መንፈስ ቅዱስ፡ ካስሊክ - ሊባኖስ) ከምዚ ዚስዕብ ይገልጽ፦ The translation of the New Testament (Pontifical College of Theology - Holy Spirit University, Kaslik - Lebanon) states the following:

"ኵላቶም ኃጢኣት ስለ ዝገበሩ" ኣብዚ ተረኽትን ተንተንትን ይፈላለዩ እዮም፦ ገሊኦም "ብእኡ ኹላቶም ኃጢኣት ገበሩ" ኢሎም ምስ ኣዳም ዘተኣሳስርዎ ቅድመ-ኵነታዊ ሓሳብ ገይሮም ይርእይዎ። ንሳቶም ድማ፡ ኃጢኣት ኣዳም ኣብ ኵሉ ዘርኢ ኣዳም ብዘይ ፍልልይ ከም ዝወደቐ ይገልጹ፡ ንሱ ኣቦ ኹሉ ስለ ዝኾነ፡ ንኹሉ ኣብ ሕቝፉ ዝሓዘ፡ ነቲ ናይ ኃጢኣትን ሞትን ስርጸት ድማ ተሓታቲ እዩ። ንህይወትን ታሪኽን ደቂ ሰብ የመልከት። ገሊኦም ድማ፡ እዚ ዝያዳ ተቐባልነት ዘለዎ እዩ፡ "ኵላቶም ኃጢኣት ስለ ዝገበሩ" ኢሎም ካብ ኣዳም ዝተፈልየ ምኽንያታዊ ሓሳብ ገይሮም ይርእይዎ። ኣብ ካልኦት ጽሑፋት ቅዱስ ጳውሎስ ተመርኲሶም፡ በታ ተመሳሳሊት ሓረግ "ከምቲ" "ምኽንያቱ" (2 ቈረንቶስ 5:4, 3:12, 4:10) ይጀምሩ። ትርጉሙ ድማ፡ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ናጻን ንግብሩ ተሓታትን እዩ። ኃጢኣት ድማ ኣብ ልቢ እቲ ቀዳማይ ናጻ ሰብ ተወሊዱ እዩ፡ ገና ድማ ኣብ ልቢ ነፍሲ ወከፍ ናጻን ተሓታትን ዝኾነ ሰብ ይውለድ ኣሎ። ክሳዕ ክንድዚ ድማ፡ ኣብ ምጽዳቕ ምኽንያታት ኃጢኣት (እቲ ትውፊት ውርሲ ኃጢኣት ዚብሎ)፡ ንኃጢኣት ኣዳም ካብ ኃጢኣት ነፍሲ ወከፍ ውሉዱ ኽንፈልዮ ኣይንኽእልን ኢና። ሓዲሽ እከይ ንሞት ናብ ኹላቶም ኪብጻሕ ዚከኣል ገይርዎ እዩ። (p. 680, 681).

ብዛዕባ እዚ መግለጺ'ዚ ከነረጋግጾ እንኽእል ነገር፡ ሓዋርያ ጳውሎስ፡ ኃጢኣት ኣዳም እቲ መበቈልን ምንጭን ኃጢኣት ዘርኢ ሰብ ከም ዝኾነ ኣረጋጊጹ እዩ። ግናኸ ሓዋርያ ጳውሎስ፡ ከምኡውን ኵሎም ጸሓፍቲ ሓዲሽ ኪዳን ብሓፈሻ፡ ኃጢኣት ኣዳም ናብ ዘርኢ ሰብ ከመይ ከም እተመሓላለፈ፡ ኣዳም ከኣ ከመይ ገይሩ መበቈልን ምኽንያትን ኃጢኣት ዘርኢ ሰብ ከም ዝኾነ ኣይገለጹን። በዚ ምኽንያት'ዚ ድማ እዮም ገሊኦም፡ ካብ መጽሓፍ ቅዱሳዊ ኣረኣእያ፡ እቲ ኣውግስጢኖስ ዝበሎ ስጋዊ መግለጺ ኃጢኣት ደገፍ ከም ዘይረክብ ዚዛረቡ። እቲ ግሪኻዊ ኦርቶዶክሳዊ ሊቅ ነገረ-መለኮት ኣንድሩዞ ድማ፡ እታ "ብእኡ ኹላቶም ኃጢኣት ገበሩ" እትብል ሓረግ፡ ከም ንድፈ-ሓሳብ ኣውግስጢኖስ፡ ከምዚ ዚስዕብ ትርጉም ከም ዘለዋ ይኣምን፥

1- ወይ ኵሎም ደቂ ሰብ ብሓፈሻ፡ ከም ምስኡ ዘለዉ ውልቀ-ሰባት፡ ዚሓስቡን ዚደልዩን ኰይኖም፡ ቀደም ኣብ ኣዳም ነበሩ።

2- ወይ ድማ ፍቓድ ኣዳም ውልቃዊ ፍቓድ ዘይኰነስ፡ ፍቓድ ናይ ኵሉ ዘርኢ ሰብ ነበረ። ማለት፡ ዝኾነ ይኹን ኣዳም ዚገብሮ ዕዮ፡ በቲ ሓደ እዋን ዕዮ ናይ ኵሉ ዘርኢ ሰብ እዩ።

ብዛዕባ እቲ ቀዳማይ ኣምር ናይቲ ንድፈ-ሓሳብ፡ ገሊኦም ከምዚ ኢሎም ይቃወሙ፡- እዚ ማለት ድማ ኣዳም "ከም ዘርኢ እምበር ከም ውልቀ-ሰብ ዘይኰነ" ንሓቅነት ነፍሲ ወከፍ ኣካል ዘርኢ ሰብ የጠቓልል፡ ንሳቶም ድማ ብሓቂ መግለጺ ባህርይ ኣዳም ጥራይ እዮም።

ብዛዕባ እቲ ኻልኣይ ኣምር ድማ፡ ገሊኦም ከምዚ ኢሎም ይቃወሙ፡- እዚ ማለት፡ ፍቓድ ኣዳም ንውልቃዊ ፍቓዱ ዘይኰነስ፡ ንፍቓድ ዘርኢ ሰብ እዩ ዚውክል። ነዚ ኣምር'ዚ ድማ በዚ ዚስዕብ ምኽንያት ይነጽግዎ፡- ፍቓድ ዝኾነ ይኹን ሰብ ናይ ገዛእ ርእሱ ፍቓድ እዩ። በዚ መሰረት ድማ ሰብኣዊ ፍቓድ ኣብ ፍቓድ ኣዳም ኪርከብ ይኽእል እዩ፡ ግናኸ ከም ውልቃዊን ግብራውን ፍቓዳት ዘይኰነስ፡ ብሓፈሻን ብሓይልን (by force) ጥራይ እዩ። እዚ ድማ ብምኽንያት ሓድነት ዘርኢ ሰብን ካብ ኣዳም ምውላዱን እዩ። ዘርኢ ሰብ ብሓይሊ ኣብ ኣዳም ይርከብ፡ ካብኡ ድማ፡ ከም መበቈል ዘርኢ ሰብ - ከም ስርዓት ኣምላኽ - ኣም ዘርኢ ሰብ ይዓቢ። ኦርጋኒካዊ ሥጋ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ብሓይሊ ኣብ ኣዳም ይርከብ ዝብል ሓቂ እንተ ኾይኑ፡ ከምኡውን እቶም ዝተፈላለዩ ስነ-ልቦናዊ ምድላዋትን ዝንባሌታትን ባህርያትን ብኸፊል ብውርሻ ዚውሃቡ እንተ ኾይኖም፡ ከምቲ ገሊኦም ዜረጋግጽዎ፡ ብዛዕባ ውርሲ ዝምድናታትን ስነ-ምግባራዊ ኵነታትን ምዝራብ ተቐባልነት የብሉን።

3- ኣዳም ኃጢኣት ገበረ - ግናኸ ከም ውልቀ-ሰብ ዘይኰነስ፡ ብስም ኵሉ ዘርኢ ሰብ። ማለት፡ ከም ወኪልን መጋቢን ኵሉ ዘርኢ ሰብ። ከም ኣብነት ክርስቶስ፡ እቲ ካልኣይ ኣዳም፡ ንሱ ኣብ ክንዲ ኵሉ ዘርኢ ሰብ፡ ምእንታን ኵሉ ዘርኢ ሰብን ብኣስማት ኵሉ ዘርኢ ሰብን ንገዛእ ርእሱ ዘቕረበ።

ግናኸ፡ ኣብ መንጎ ዝምድና ኣዳም ምስ ዘርኢ ሰብን ዝምድና ክርስቶስ ምስኡን ፍልልይ ይለዓል እዩ፡ ንሱ ድማ ከምዚ ዚስዕብ እዩ፥

ጐይታና ክርስቶስ ብዘይ ጥርጥር ንዘርኢ ሰብ ይውክል እዩ። ግናኸ፡ ተኻፋልነት ናይቲ ክርስቶስ ንኹሉ ሰብ ዘቕረቦ ፍረ ምድኃን፡ ሓደ ሰብ ዚረኽቦ፡ ኣብ ክርስቶስ ካብ ዝኣመነሉን ብጥምቀት ብመንፈስ ካብ ዝተወልደሉን ህሞት ጀሚሩ ጥራይ እዩ። ኃጢኣት ኣዳም ግና ንኹሉ ዘርኢ ሰብ ብውርሻ ይወሃብ። ማለት፡ ሓደ ሰብ ምስኡ ይውለድ።

ድሕሪኡ፡ ነቲ ኣዳም ንሰብኣውነት ከም ወኪሉ ይውክሎ ዚብል ሓሳብ ዚቃወሙ ኣለዉ። ምኽንያቶም ድማ፡ ኣዳም ነዚ ውክልና'ዚ ካብ ኣምላኽ ከም ዘይተቐበለ፡ ንሰባት ድማ፡ ድሕሪኡ ብኣማኢትን ኣሽሓትን ዓመታት ኣብ መጻኢ ዚመጽኡ ኪውክል ከም ዘይክእል እዩ። እሞኸ ዕጫ ኵሎም ደቂ ሰብ ከመይ ገይሩ እዩ ብውሳኔ ናይ ሓደ ሰብ፡ ብኣስማቶም ዚዓዪ፡ ቅድሚኦም ኣብ ዝነበረ እዋን እተዋህበ ዚተኣሳሰር፤ ነዚ ተቓውሞ'ዚ ዚቃወሙ ሰባት፡ ኣዳም ኃጢኣት እንተ ዘይገብር ኔሩ፡ ኣብቲ ኵሉ ዘርኢ ሰብ ምሳኡ ዚካፈሎ ኵነታት ሓጐስ እውን ንሰብኣውነት ምወከለ ኔሩ ዚብል ሓሳብ ኣየእምኖምን እዩ።

ድሕሪ ኩሉ እዚ ምይይጣት'ዚ፡ ነቲ ጉዳይ ውርሻ ኃጢኣት፡ ብዛዕባ ውርስና ንኃጢኣትን በደልን፡ ከም ጉዳይ እምነት ጌርና ክንቅበሎ ጥራይ ኢና እንኽእል። ኣብ ቅድሚ ሓደ ሰብኣዊ ኣእምሮ ኪኸቦ ወይ ኪርድኦ ዘይክእል ምስጢር ከም ዘሎና ድማ ክንኣምን ይግባእ። እዚ ድማ፡ ሰብኣዊ ተመክሮን ታሪኽን፡ ከምኡውን መጽሓፍ ቅዱስን ትውፊትን፡ ኩሉ እዚ ነቲ ብዛዕባ ውርሲ ኃጢኣት ዘሎ ትምህርቲ ሓቅነቱ የረጋግጽ፡ እቲ ውርሲ ኃጢኣት ካብ ኣዳም ናብ ኩሎም ካብኡ ዝተወልዱ ደቂ ሰባት ከም እተመሓላለፈ የረጋግጽ እዩ። ስለዚ ድማ፡ ነቲ ውርሲ ኃጢኣት ብትኽክል ምርዳእ ጥራይ እኹል እዩ።

ነዚ ኣረዳድኣ'ዚ ድማ ከምዚ ዚስዕብ ነጠቓልሎ፥

1. ንውርሲ ኃጢኣት ካብ ኣዳም ወሪስናዮ።

2. ኣብ ኩነታት በደልን ኣብ ትሕቲ ፍዳን ከም እተወለድና።

3. ንመቕጻዕቲ ኃጢኣትን ሳዕቤናቱን ከምዚ ዚስዕብ ንርድኦ።

ሳልሳይ፡ ብመዳይ ፍዳን ሳዕቤናቱን

1- እቲ ካብ መጀመርታ ንኣዳም፡ እንተ በዲሉ፡ እተዋህቦ መጠንቀቕታን መቕጻዕትን እዚ ዚስዕብ ነበረ፦

"16 እግዚኣብሔር ኣምላኽ ድማ ንኣዳም፥ ካብ ኩሉ ኦም ገነት ብላዕ፡ 17 ካብታ ጽቡቕን ክፉእን እተፍልጥ ኦም ግና፡ ካብኣ ዝበላዕካላ መዓልቲ ሞት ክትመውት ኢኻ እሞ፡ ካብኣ ኣይትብላዕ፡ ኢሉ ኣዘዞ።" (ዘፍጥረት 2:16-17)።

"9 እግዚኣብሔር ኣምላኽ ድማ ንኣዳም ጸዊዑ፥ ኣበይ ኣሎኻ፧ በሎ። 10 ንሱ ኸኣ፥ ድምጽኻ ኣብ ገነት ሰሚዔ፡ ጥራየይ ስለ ዝኾንኩ ፈሪሄ ተሓቢኣኩ፡ በለ። 11 ንሱ ድማ፥ ጥራይካ ምዃንካ መን ነገረካ፧ ካብታ ካብኣ ኣይትብላዕ ኢለ ዚኣዘዝኩኻ ኦም'ዶ በሊዕካ ኢኻ፧ በሎ። 12 ኣዳም ከኣ፥ እታ ምሳይ ክትከውን ዝሃብካኒ ሰበይቲ፡ ንሳ ኻብታ ኦም ሃበትኒ እሞ በላዕኩ፡ በለ። 13 እግዚኣብሔር ኣምላኽ ድማ ነታ ሰበይቲ፥ እዚ ዝገበርክዮ እንታይ እዩ፧ በላ። እታ ሰበይቲ ኸኣ፥ ተመን ኣስሒተኒ እሞ በላዕኩ፡ በለት። 14 እግዚኣብሔር ኣምላኽ ድማ ንተመን በሎ፥ እዚ ስለ ዝገበርካ፡ ካብ ኩሉ እንስሳን ካብ ኩሉ ኣራዊት መሮርን ንስኻ ርጉም ኩን። ብኸብድኻ ኽትከይድ፡ ኩሉ ዘመን ህይወትካ ድማ መሬት ክትበልዕ ኢኻ። 15 ኣብ መንጎኻን ኣብ መንጎ እዛ ሰበይትን፡ ኣብ መንጎ ዘርእኻን ኣብ መንጎ ዘርኣን ከኣ ጽልኢ እተክል ኣለኹ። ንሱ ርእስኻ ኪጭፍልቕ እዩ፡ ንስኻ ድማ ሸኹናኡ

ኽትነክስ ኢኻ። 16 ነታ ሰበይቲ ድማ፥ ስቓይ ጥንስኺ ኣዝየ ኽብዝሖ እየ፡ ብስቓይ ድማ ውሉድ ክትወልዲ ኢኺ። ድሌትኪ ናብ ሰብኣይኪ ኪኸውን እዩ፡ ንሱ ድማ ኪገዝኣኪ እዩ፡ በላ። 17 ንኣዳም ከኣ፥ ድምጺ ሰበይትኻ ስለ ዝሰማዕካ፡ ካብታ ኣይትብላዕ ኢለ ዝኣዘዝኩኻ ኦም ስለ ዝበላዕካ፡ ምድሪ ብሰሪኻ ርግምቲ ትኹን። ብጻዕሪ ኽትበልዓ ኢኻ ኵሉ ዘመን ህይወትካ። 18: ምድሪ እሾኹን ተኾርባን ተብቍለልካ፤ ብቘሊ መሮር ድማ ኽትበልዕ ኢኻ። 19: ናብታ ዝተፈጠርካላ መሬት ክሳዕ እትምለስ፥ እንጀራኻ ብረሃፅካ ኽትበልዕ ኢኻ። መሬት ኢኻሞ፥ ናብ መሬት ከኣ ኽትምለስ ኢኻ" በሎ።" (ዘፍጥረት 3:9-19)።

"22: እግዚኣብሄር ኣምላኽ ድማ "እንሆ፥ ኣዳም ፅቡቕን ክፉእን ብምፍላጥ ኸም ሓደ ካባና ኾነ። ሕጂ እውን ኢዱ ኸይዝርግሕ፥ ካብ ኦም ህይወት ድማ ወሲዱ ኸይበልዕሞ ንዘለኣለም ህያው ኮይኑ ኸይነብር" ኢሉ ኻብ ገነት ኣውፅኦ። 23: ስለዚ ነታ ዝተፈጠረላ ምድሪ ምእንቲ ኺልምዓ፥ እግዚኣብሄር ኣምላኽ ንኣዳም ካብ ገነት ኤደን ኣውፅኦ። 24: ምስ ኣውፅኦ ድማ፥ ነታ ናብ ኦም ህይወት እትወስድ መንገዲ ዝሕልዉ ኪሩቤልን፥ እትጋላበጥን እተንበልብል ሰይፍን፥ ብወገን ምብራቕ ገነት ኤደን ኣቐመጠ።" (ዘፍጥረት 3:22-24)።

2- ቅዱስ ጳውሎስ ይብል፦ "ስለዚ ኸምቲ ብሓደ ሰብ ኃጢኣት ናብ ዓለም ዝአተወ፡ ብኃጢኣት ድማ ሞት፡ ኵላቶም ኃጢኣት ስለ ዝገበሩ ድማ፡ ከምኡ ሞት ናብ ኵሉ ሰብ በጽሔ።" (ሮሜ 5:12)።

ሳዕቤናት ውርሲ ኃጢኣት፡ ምስቲ ኵነታት ጸጋ ኣብ ዚነጻጸረሉ እዋን እውን ይርአ እዩ። ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ይብል፦ "14: ሞት ግና፥ ካብ ኣዳም ጀሚሩ ኽሳዕ ሙሴ፥ ኣብቶም ከም ኣዳም ትእዛዝ ብምጥሓስ ሓጢኣት ዘይገበሩውን፥(ሐ) ነጊሱ ነበረ፤ ኣዳም ከኣ፥ ምሳሌ እቲ ኸመፅእ ዘለዎ ነበረ። 15: ግና ፀጋ እግዚኣብሄርን፥ እቲ በደልን ሓደ ኣይኮነን፤ ብበደል ሓደ ሰብ፥ ብዙሓት ከም ዝሞቱ፥ እቲ ፀጋ እግዚኣብሄርን፥ እቲ ብኸምኡ ዚተዋህበ፥ ናይቲ ሓደ ሰብ፥ ብጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ዝተረኽበ ውህብቶ ፀጋ፥ ኣብ ብዙሓት ኣመና በዚሑ ኣሎ። 16: እቲ ብፀጋ ዝተረኽበ ውህብቶ፥ ከም ሳዕቤን ናይቲ ብሓደ ሰብ ዝመፀ ሓጢኣት ኣይኮነን። ብሓጢኣት ሓደ ሰብ ዝመፀ ፍርዲ፥ ኵነኔ ኣስዓበ፤ ድሕሪ ብዝሒ ሓጢኣት ዝተውሃበ ፀጋ ኸኣ፥ ፅድቂ ኣፍረየ። 17: ሞት ብሰንኪ ሓጢኣት ሓደ ሰብ ካብ ነገሰ፥ እቶም ብዙሕ ፀጋ እግዚኣብሄርን፥ ውህብቶ ፅድቅን ዝረኸቡ ደኣ፥ በቲ ሓደ ሰብ ኢየሱስ ክርስቶስ፥ ኣብ ህይወት ክንደይ ኣብሊፆም ዘይነግሱ! 18: እምበኣር ከምቲ ብናይ ሓደ ሰብ በደል፥ ናብ ኵሉ ሰብ ኵነኔ ዝመፀ፥ ከምኡ ድማ ብናይ ሓደ ግብሪ ፅድቂ፥ ንኹሉ ሰብ ህይወት እትህብ ፅድቂ መፀት። 19: ብዘይ ምእዛዝ ሓደ ሰብ፥ ብዙሓት ሓጥኣን ከም ዝኾኑ፥ ከምኡ ከኣ ብምእዛዝ እቲ ሓደ፥ ብዙሓት ፃድቃን ክኾኑ እዮም። 20: ሓጢኣት ምእንቲ ኽበዝሕ፥ ሕጊ ኣተወ፤ ኣብቲ ሓጢኣት ዝበዝሖ ግና፥ ኣብኡ ፀጋ ኣመና በዝሐ። 21: ስለዚ፥ ከምቲ

ሓጢኣት ሞት ብምምፃእ ዝነገሰ፥ ፀጋ እግዚኣብሄር ከኣ ኸምኡ፥ ብኢየሱስ ክርስቶስ ጐይታና፥ ብፅድቂ ንዘለኣለም ህይወት ክነግስ እዩ።" (ሮሜ 5:14-21)።

3- ሞት ብስጋዊ ትርጉሙ (ምፍልላይ ነፍሲ ካብ ሥጋ) ይውሰድ እዩ፡ ግናኸ ነቲ መንፈሳዊ ትርጉም (ምፍልላይ ሰብ ካብ ኣምላኽ) እውን የጠቓልል እዩ። ኣብዚ ድማ ሞት ኣብ ከንዲ ጽድቂ ይቐርብ። ከምቲ ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ዚብሎ፥ "ንእኡ ኽትእዘዙ ባሮት ኴንኩም ንርእስኹም እተቕርብዎ፡ ነቲ እትእዘዝዎ ባሮቱ ምዃንኩምዶ ኣይትፈልጡን ኢኹም፤ ወይ ንሞት ናይ ኃጢኣት፡ ወይ ንጽድቂ ናይ ምእዛዝ፤" (ሮሜ 6:16)።

4- ነቲ ቀደም ዝበልናዮ ኣብ ግምት ነእቱ፡ ውርሲ ኃጢኣት ነቲ ኣብ ሰብ ዘሎ ስነ-ምግባራውን መንፈሳውን ኃይልታት ብምሉኡ ኣየጥፍኦን፡ የግዳስ ኩሉ ብመንፈስ ኪደክም ገበሮ።

5- ኩሉ እቲ ብምኽንያት ኃጢኣት ኣዳም ኣብ ልዕሊ ደቂ ሰብ ዝወረደ ፍዳ፡ በቲ ብደም ኢየሱስ ክርስቶስ እተዋህበና ምድኃን ተማሕዩ እዩ ወይ ድማ እቲ ከም ፍዳ ዝነበሮ ባህርያቱ ሰኣነ። ስለዚ ዝተፈላለየ ዓይነት መከራታትን ጸበባታትን ኣሎ። እዚኣቶም ብደቂ ኣምላኽ፡ ከም መለዓዓሊ ሰናይ ንምግባርን ከም ምልክት ስም ኣምላኽ ንምኽባርን ዚውዕል መሳርሒ ገይሮም ይጥቀምሎም።

"ኢየሱስ መለሰ፥ ግብሪ ኣምላኽ ኣብኡ ምእንቲ ኺግለጽ እምበር፡ ንሱን ወለዱን ኣይበደሉን።" (ዮሓንስ 9:3)።

"ነቶም ንኣምላኽ ዜፍቅሩ፡ ከም ምኽሩውን እተጸውዑ ግና፡ ኩሉ ንሰናዮም ከም ዚኾነሎም ንፈልጥ ኢና።" (ሮሜ 8:28)።

ንናይ ዘለዓለም ሞት ብክርስቶስ ኢየሱስ ኣልዒልዎ። ከምኡውን፡ ባህርያዊ ሞት ነቲ ምስ ብልሽውናን ምምሽማሽን እተኣሳሰረ ዘፍርህ ምስሉ ሰኣነ።

"ኣታ ሞት፡ ዓወትካ ኣበይ ኣሎ፤ ኣታ ሲኦል፡ መውጊኢኻ ኣበይ ኣሎ፤" (1 ቆሮንቶስ 15:55)።

"ንኣቶም ድማ፡ ብፍርሃት ሞት ብምሉእ ዘመኖም ብባርነት ተገዚኦም ዝነበሩ ሓራ ምእንቲ ኬውጽኦም።" (እብራውያን 2:15)።

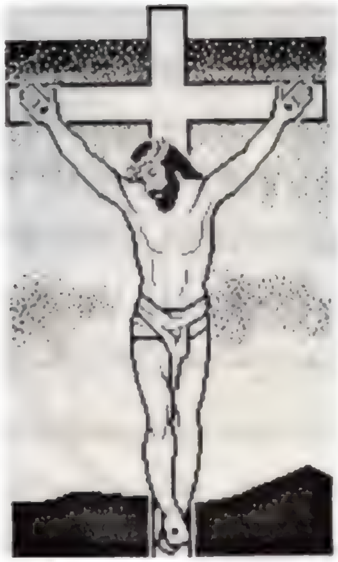

ምዕራፍ 2

1. ምሥክርነት ቤተ ክርስትያን ብሓፈሻ ብዛዕባ ጥንተ-ተኣብሶ(ኣዳማዊ ኃጢኣት) ከምኡ'ውን እቲ ኣብ ዘርኢ ሰብ ዘስዕቦ ሕማቕ ጽልዋ። ኣብነታት ናይ ትምህርቲ ገለ ኣቦታት ብዛዕባ ኃጢኣተ ኣዳም ከምኡ'ውን ጽልዋታቱ (ይስጢኖስ - ቴዎፍሎስ ዘኣንጾኪያ - ኤሬኔዎስ - ሂጶሊጦስ - ቀሌምንጦስ ዘእስክንድርያ - ኦሪጌኔን - ሓዋርያ ኣትናቴዎስ - ቅዱስ ባስልዮስ ዓቢይ - ጎርጎርዮስ - ቅዱስ መቃርዮስ ዓቢይ - ቅዱስ ዮሃንስ ኣፈወርቂ - ዲዲሞስ ዕውር - ማር ኤፍሬም ሶርያዊ)

1. ምሥክርነት ቤተ ክርስትያን

ብዛዕባ ምልኡነት ጥንተ- ተኣብሶ(ኣዳማዊ ኃጢኣት) ከምኡ'ውን እቲ ኣብ ዘርኢ ሰብ ዘስዕቦ ሕማቕ ጽልዋ

On the generality of original sin and its ill effects on the human race

1 - Justinus

Log. Ellyn. 11

dialog. 95, 1 88 4 100

2 - Tatiana

B Auto. 25,27

3- Theophilus of Antioch

De anima C. 40

4 - Tertullian |

De test. 111

De opere et elem. Cap. 1

E - Cyprian

Epist. 65,5

Elegchos 111, 7 22,4

6- Irenaeus

Hameed qun

ibid v, 16 111, 18 11

paid. 3,12

protrept. 11

7- Clementines.

arch. 11,1x, 6

8 - Origen

Lowe. hom. 14

Rwm. 5, 1, 4 3, 3

Lewis. Home. x 11, 4

Anian. Log. A, 51 3, 33

9- Athanasius

Home. Lim. auch. 7

10 - Basil the Great

Log. 19, 13 22 13

11- Gregory of Nazianzus

Makarismous Log. 3

12 - Gregory of Nyssa

katask anthr. 17

Kathar. Home. 6,2

13 - John Chrysostom

Rwm.. Hom. 10, 1

14 - Isidoros Pelosiote -

Bibl. 4, epist. 204

Bibl. 3, epist. 195

Pros Rwm. 5,19

15 - Cyril of Alexandria

16 - John of Damascus

mnym. 2, 30 3, 1 4, 13

Luc. 1.

17 - Ambrosius

De exessu fratris sui satyri 11,6

De nupt, et Concupise 11, v,15

18 - Augustine

De peccatorum meritis et remissione 111. v11, 14

Contra duas epist. pelag 1v, C. 4 7

peccat. merit and remiss. C. 10 11

De nupt. et concup. 11. xxx1v 57

ኣብዚ ገለ ኣብነታት ብዛዕባ ኣዳማዊ ኃጢኣት ከምኡ'ውን ጽልዋታቱ ዝምህሩ ኣቦታት ኣለዉ፥

1. ቅዱስ ይስጢኖስ: ሰብ ብምስሊ ኣምላኽ፣ ዘይመውት ፍጡር ኮይኑ ተፈጥረ። ግናኸ ዘይምእዛዝ ሔዋን ንሞትን ምብልሻውን ወለደት። ስለዚ ክርስቶስ ከም መድሓኒ ኮይኑ መጸ። (Father Michel Najm: An Introduction to the Fathers - Part One - Publications of the Institute of St. John of Damascus -Balamand - 1980 - p. 32)

2. ቅዱስ ቴዎፍሎስ ዘኣንጾኪያ: ንእኡ ሰብ ካብ ቅድስቲ ስላሴ ብድሕሪኡ ብቐጥታ ስለዝመጽእ፣ ዓቢ ደረጃ ኣለዎ። ኣምላኽ ንሰብ ብፍጽምና ፈጠሮ፣ ናብ ፍልጠት ፈጣሪኡ ክዓብን ምስኡ ክወሃሃድን። ሰብ ሕጻን ስለዝነበረ፣ ኣምላኽ ካብ ኦም ፍልጠት ከይበልዕ ከልከሎ። ንሱ ግና ትእዛዝ ጠሓሰን ካብኣ በልዐን፣ ስለዚ ዕድል ዘይመዋትነት ሰኣነን ሞት ዝቐበል ኮነ። ከምዚ ይብል፡ "ንሰብ ዘይመውት ወይ ሞዋቲ ገይሩ ኣይፈጠሮን፣ የግዳስ ክልቲኡ ዝቐበል ገይሩ ፈጠሮ። ስለዚ ትእዛዝ ኣምላኽ ብምሕላው ናብ ዘለዓለማዊ ህይወት እንተዘምበለ፣ ከም ዓስቡ ዘይመዋትነት ይወሃቦን ኣምላኽ'ውን ይኸውን። እንተኾነ ግና ኣብ ምቅዋም ኣምላኽ ናብ ሞት ዝወስዱ ነገራት እንተዞረ፣ ንሞት ምኽንያት ይኸውን።" (ብተመሳሳሊ መወከሲ ገጽ 36)

3. ቅዱስ ኤሬኔዎስ፣ ጳጳስ ሊዮን: ሰብ ፍጡር እዩ፣ ብኣምላኻዊ ምስሊ ስለዝተፈጥረ ካብ ካልኦት ፍጥረታት ፍጹም ዝተፈልየ እዩ። ግናኸ ፍጡር ስለዝኾነ፣ ኣብ መንጎኡን ኣብ መንጎ ፈጣሪኡን ዘይውዳእ ርሕቀት ኣሎ። ሰብ ሕጻን ከሎ፣ ብመንፈሳዊ፣ ብስነ-ምግባራዊን ብኣእምሮኣዊ መንገዲ፣

ብድጋፍ መንፈስ ቅዱስ፣ ኣብ ኣምላኻዊ ፍልጠት ወትሩ ክዓብን ኪስጉምን ነበሮ። ናብ ብርሃኑ ክኣቱ ኸሎ እዚ ከኣ ኣምላኽ ከምዚ ገይሩ ይፈልጥ። ብባህርይ ናይቲ ካልኣይ ኣዳም፣ እቲ "መለኮታዊ-ሰብኣዊ"፣ ኣምላኽ ነቲ ወዲቑ ዝነበረ ዓለም እንደገና ፈጢሮን ኣሓደሶን። ከምዚ ይብል፡ "ኣምላኽ ሥጋ ለቢሱ ምስ መጸ፣ ነቲ ነዊሕ ታሪኽ ሰብ ምስ ገዛእ ርእሱ ሓደ ገበሮ፣ መድሓኒት ብምሃብ፣ ነቲ ምስ ኣዳም ዝሰኣናዮ እንደገና ንኽንረክብ።" ከምኡ'ውን፣ እቲ ዘይምእዛዝ ብሔዋን ስለዝኣተወ፣ መስርሕ ፈውሲ ብምእዛዝ እታ ድንግል ይጀምር፣ ንሳ ድማ ካልኣይቲ ሔዋን ይብላ። ስለዚ ግብሪ ክርስቶስ፣ እታ ድንግል ዝተሳተፈትሉ፣ ንፍጥረት ምፍጻም ወይ ምምላስ እዩ። (ብተመሳሳሊ መወከሲ፣ ገጽ 39)

እቲ ቅዱስ ኤሬኔዎስ ብዛዕባ ክርስቶስ ዝበሎ እቲ ዝዓበየ ነገር፣ ካብ ቅዱስ ጳውሎስን ካብ ቅዱስ ይስጢኖስ ቅድሚኡ ዝተረድኦን እዩ፣ ንሱ ድማ ትምህርቲ ዳግመ-ምፍጣርን ምሕዋይን እዩ፣ እዚ ድማ ማእከል ስነ-መለኮቱ ገበሮ። ንሱ ንቆሮንቶሳውያን ኣብታ ተመሳሳሊት መልእኽቲ (1 ቆሮንቶስ 15:22) ከምዚ ኢሉ፡ "ከምቲ ኹላቶም ብኣዳም ዝሞቱ፥ ከምኡ ድማ፥ ኲላቶም ብክርስቶስ ህያዋን ክኾኑ እዮም።" እቲ ቀዳማይ ኣዳም ንኹሉ ዘርኡ ኣብ ገዛእ ርእሱ ዓቚብዎም እኳ እንተነበረ፣ ክርስቶስ ድማ ስጋ ምስ ለበሰ፣ ንኹሎም ህዝቢ፣ ኣብ ገዛእ ርእሱ መለሶም። ንተኸታታሊ ዘርኢ ሰብ ድማ ኣብ ነፍሱ ኣዋሃሃዶ፣ ንነፍሲ ወከፍ ተራ ብተራ ወፈየ። ስለዚ፣ ከምቲ ቀዳማይ ኣዳም ዓላውን ጠፋእን ዘርኢ ዝፈጠረ፣ ከምኡ'ውን ክርስቶስ እቲ ካልኣይ ኣዳም ሓድሽ ሰብኣውነት ጀመረ፣ ብደሙ ድማ ኣድሓኖ። እዚ እዩ እቲ ቅዱስ ጳውሎስ ንኤፌሶናውያን (ኤፌሶን 1:10) እዚ ኸኣ፥ ኲሉ ኣብ ሰማይ ኮነ ኣብ ምድሪ ዘሎ፥ ኣብ ትሕቲ ስልጣን ክርስቶስ፥ ምእንቲ ኽጥቓለል እዩ። (Asad Rustam: The Fathers of the Church in the First Three Centuries - Apostolic and Militants - (Theological Committee of Near Eastern Churches - 1962 - pp. 99, 100).

4. ቅዱስ ሂጶሊጦስ፥ ሰብ ኣብ እዋን ፍጥረት ብሃይማኖታዊ ደረጃ ፍጹምነት ከምዝነበረ፣ ከምቲ ቅዱስ ኤሬኔዎስ ቅድሚኡ ዝበሎ፣ ድማ ዕድል ዘልኣለማውነት(ዘይመዋትነት) ከምዝነበሮ ይእመን። ግናኸ ወዲቑ፣ ክርስቶስ ድማ ስጋ ለበሰ፣ ሓድሽ ፍጥረት ፈጠረ። ንሱ ሓቀኛ ሰብ እምበር ኣብ ዓይነ ሕልና ጥራይ ዘሎ (ምስሊ) ሰብ ኣይኮነን፣ ንሰብ ድማ ዘልኣለማውነት(ዘይመዋትነት) ሃቦ። (ሚካኤል ነጅም፡ ተመሳሳሊ ቅድመ-መወከሲ ገጽ 41)

5. ቅዱስ ቀሌምንጦስ ዘእስክንድርያ፥ ሰብ ነቲ ምስሊ ኣምላኽ ዚውንን ኢዩ። ግናኸ ሰብ ብፍቓዱ በደለ፣ ስለዚ መገዲ ፍጹምነት ሰኣነ። ሕጂ ድማ ኣብ ክርስትና፣ ሰብ ብእምነት ይጅምር፣ ክሳብ ናብ ሓቀኛ ፍቕሪ ኣምላኽ ዝበጽሕ ብምጽዓር ይዓቢ፣ እዚ ድማ ፍጹምነትን መለኮታዊ ባህርይ ምውራስን እዩ። (ቅድመ-መወከሲ ገጽ 45)

6- ኦሪጀን(ኦሪገን)፥ ኦሪጀን ንውርሲ ሓጢኣትን ኣድላይነት ጥምቀት ሕፃናትን ይእመን እዩ። ወይስ ዳዊት'ዶ፥ " እንሆ፥ ብዓመጻ ተጸነስኩ፤ ኣደይ ውን ብሓጢኣት ወለደትኒ። ኣይበለን ኢዩ፡ በዚ ምኽንያት እዚ፥ ወዲ ሓንቲ መዓልቲ እኳ እንተ ኾነ፥ ሓደ እኳ ንጹሕ ዝኾነ የልቦን። ጸጋ ጥምቀት ድማ፥ ኣብ ሓጢኣት ንዘይወደቑ ሕፃናት እኳ ኣድላዪ እዩ። ቤተ ክርስቲያን ውን ካብ ሃዋርያት፡ ንሕፃናት እኳ ምጥማቕ ከም ዝግባእ ዝኣዘዘ ትውፊት ተቐቢላ ኣላ። እዚ ሓጢኣት እዚ ድማ ብማይን ብመንፈስ ቅዱስን እዩ ዝድምሰስ። (ትርጓሜ ሮሜ 9፡5) - (ኣሳድ ሮስቶም፡ ተመሳሳሊ መወከሲ፡ ገጽ 133)።

7)- ቅዱስ ኣትናቴዎስ ሃዋርያዊ፡

ቀዳማይ፡ ፍጥረት ሰብ ብምስሊ ኣምላኽን፡ ኩነታቱ ቕድሚ ኃጢኣትን፡

ቅዱስ ኣትናቴዎስ ሃዋርያዊ ከምዚ ይብል፡

ኣምላኽ ሠናይ ስለ ዝኾነ፡ ወይ ብልክዕ'ሲ ምንጪ ሠናያት ንሱ ክኸውን ስለ ዘለዎ፡ ሠናይ ዝኾነ ድማ ብገለ ነገር ነፋግ ኪኸውን ኣይከእልን እዩ። ስለዚ፡ ንዝኾነ ነገር ጸጋ ህልውና ክነፍግ ስለ ዘይደሊ፡ ንኹሉ ነገር ካብ ዘይህሉው፡ ብቃሉ - ብኢየሱስ ክርስቶስ ጎይታና ፈጠሮ። ካብኡ ሐሊፉ ድማ፡ ካብቶም ኣብ ምድሪ ዘለዉ ፍጥረታት ንላዕሊ፡ ንዘርኢ ሰብ ፍሉይ ምሕረት ስለ ዝገበረሉ፡ ብባህርይ ኣፈጣጥርኡ ኣብ ሓደ ኩነታት ንኪጸንዕ ዘለዎ ድኻም ምስ ረኣየ፡ ካልእ በረኸት ወሰኸሉ። ከመይሲ፡ ከምቶም ካልኦት ዘየስተውዕሉ ኣብ ምድሪ ዘለዉ ፍጥረታት ጥራይ ንሰብ ብምፍጣሩ ዕጉብ ኣይነበረን። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ብምስሉን ብመልክዑን ገይሩ ፈጠሮ።

ካብ ጎይሊ "ቃሉ" እውን ኣካፈሎ። በዚ ኸኣ፡ ከም ዓይነት ጽላሎት ናይቲ "ቃል" ብምዃን ጥበበኛ ኾይኑ፡ ንዘለኣለም ኣብ ብፅእና ኪነብርን ነታ ናይ ሓቂ ሕይወት፡ ማለት ናይቶም ቅዱሳን ኣብ ገነት ዝኾነት ሕይወት፡ ኪነብርን ተኻእሎ። (The Incarnation of the Word - translated by Father Mark Daoud 1960-3:3). ...

ግናኸ፡ ፍቓድ ሰብ ናብ ሓደ ካብዞም ክልተ ኣንፈታት (ማለት ሠናይን እከይን) ኪዝንብል ከም ዝኽእል ስለ ዝፈለጠ፡ ነቲ ዝተዋህቦ ጸጋ፡ በቲ ዘቐረበሉ ፍቓድን በቲ ዘንበሮ ቦታን ኣቐዲሙ ደገፎ። ምኽንያቱ፡ ናብ ገነቱ ኣእተዎ፡ ፍቓድ'ውን ሃቦ። ስለዚ፡ ነቲ ጸጋ ሓልዩ ሠናይ ምዃኑ እንተ ዚቕጽል ነይሩ፡ ኣብ ገነት ብዘይ ሓዘን፡ ስቓይን ጭንቀትን ኰይኑ ኪነብር ምኸኣለ ነይሩ። ካብኡ ሐሊፉ እውን ኣብ ሰማያት ዘይምጥፋእ ቃል ኪዳን ነበሮ። ነቲ ትእዛዝ እንተ ጠሓሶ፡ ገጹ ጠዊዩ እኩይ እንተ ኾነ ግና፡ ብባህርይኡ ዝግብኦ ዝነበረ ሞት ምስኡ ሒዙ ጥፍኣት ኣብ ልዕሊ ርእሱ ከም ዘምጽእ፡ ድሕሪ ደጊም ድማ ኣብ ገነት ኪነብር ብቑዕ ከም ዘይከውን ኪፈልጥ ኣለዎ። ካብ ሽው

ጀሚሩ፡ ምእንቲ ኪመውትን ኣብ ሞትን ጥፍኣትን ኪነብርን ካብኣ (ካብ ገነት) ተሰጐ። (Incarnation of the Word 3:4).

"ሞት ክትመውት ኢኻ" ኪብል ከሎ እንታይ ማለት እዩ፡ ከምኡ ኢልካ ምማት ጥራይ ማለት ኣይኮነን፡ ኣንጻር'ዚ ግና፡ ንዘለኣለም ኣብ ጥፍኣት ሞት ምጽናሕ ማለት እዩ። (Incarnation of the Word 5:3)

ቅዱስ ኣትናቴዎስ ኣብታ ናብ ኣረማውያን ዝጸሐፋ መልእኽቱ'ውን ከምዚ በለ፡ ምኽንያቱ፡ ኣምላኽ ፈጣሪ ዅሉን ንጉሥ ዅሉን፡ ካብ ኵሉ ህላዌ ንላዕሊ ዝኾነን፡ ደቂ ሰባት ድማ ብሰንኪ ዕቤት ሠናዩን ልዕልናኡን ኬስተውዕልዎ ዘይክእሉን ስለ ዝኾነ፡ መድኃኒና ኢየሱስ ክርስቶስ ንዘርኢ ሰብ ብምስሉ ገይሩ ፈጠሮ። ሰብ ድማ በዚ ምስኡ ብዝመሳሰል መልክዑ ገይሩ፡ ነቲ ሓቅታት ኪርእዮን ኬስተውዕሎን፡ ዘለኣለማውነቱ'ውን ኪፈልጥን ኬስተውዕልን ይኽእል እዩ። ስለዚ፡ ነቲ ፍጹም ባህርይኡ ሓልዩ እንተ ዚጸንሕ ነይሩ፡ ካብቲ ብዛዕባ ኣምላኽ ዘለዎ ኣምር ከቶ ኣይምተገላበጠን፡ ካብ ሕብረት ቅዱሳን'ውን ገጹ ኣይምጠወየን ነይሩ።

ኣንጻር'ዚ ግና፡ ነቲ እተዋህቦ ጸጋን ነቲ ካብ ቃል ኣቦ ዝኾነ ኀይሊ ኣምላኽን እንተ ዚረክብ ነይሩ፡ ምስ መለኮት ሕብረት ብምግባር ኪሕጐስን ብሕይወት ኪነብርን ምኸኣለ ነይሩ። እታ ናይ ዘይምማት ሕይወት ብርግጽ ፍጽምትን ብርኽትን እያ። ከመይሲ፡ ንሱ ብንጽህንኡ ነቲ ናይ ኣቦ ምስሊ ንዘለኣለም ይሕልዎ ስለ ዝኾነ፡ ነቲ ኣምላኻዊ ፍልጠቱ ዝዓግቶ ነገር የልቦን። ብ'ቃል' ገይሩ፡ ነቲ ናብ ኵሉ ፍጥረት ዝበጽሕ ኣምላኻዊ ጥበብ ኪርኢ ከሎ ድማ፡ ካብ ኵሉ ስጋዊ ነገራትን ስጋዊ ትርኢታትን ንላዕሊ ይግረም። ብኀይሊ ኣእምሮኡ ድማ ምስቶም መለኮታውያንን ኣብ ሰማያት ብኣእምሮ ጥራይ ዚርከቡ ነገራትን ተኣሳሲሩ ነበረ። (202)

ምኽንያቱ፡ ኣእምሮ ሰብ ምስቲ ኣካላት እንተዘይተሓዋዊሱ: ካብ ፍትወታቶም'ውን ገለ'ኳ ካብ ወጻኢ ምስኡ እንተዘይተሓዋዊሱ: ኣንጻር'ዚ ግና፡ ካብኣቶም ፍጹም ተነጺሉ ንላዕሊ ምስ ዚነብር፡ ከምቲ ካብ መጀመርታ እተሓሠበሉ ኸኣ ኣብ ርእሱ ነጻ ኾይኑ ምስ ዚጸንሕ፡ ሽው ካብ ስምዒታትን ካብ ኵሉ ሰብኣዊ ነገራትን ንላዕሊ ይኸውን። ን'ቃል' ኪርእዮ ከሎ ድማ፡ ብእኡ ኣቢሉ ነቲ ኣቦ እቲ 'ቃል' እውን ይርእዮ። ንዕኡ ብምስትንታን ድማ ይሕጐስ፡ ናብኡ ብምምላስ ከኣ ሓድሽ ምኺን ይረክብ። (2:2)።

እዚ ድማ ልክዕ ከምቲ ቀዳማይ ዝተፈጥረ ሰብ - እቲ ብእብራይስጥ ኣዳም ዝተባህለ - እዩ። ኣብ ቅዱሳት መጻሕፍቲ ኪግለጽ ከሎ፡ ኣእምሮኡ ብዝኾነ ሕፍረት ኣይተዓንቀፈን፡ ብናጽነት ናብ ኣምላኽ ዝተመርሐ ነበረ። ምስ ቅዱሳን ኲይኑ ድማ ነቶም ብኣእምሮ ዚርከቡ ነገራት ኣብ ምስትንታን ይሳተፍ ነበረ። ኣብቲ ዝነበሮ ቦታ ቅዱስ ሙሴ ብምሳልያዊ ኣዘራርባ ገነት ኢሉ ኣብ

ዝጸውዖ ይሕጐስ ነበረ። ስለዚ፡ እቲ ንጽህና ናይታ ነብሲ ባዕላ ብገዛእ ርእሳ ብኣምላኽ ከተስተንትን እኹል ኢዩ። ከምቲ ጎይታ'ውን፡ "ጽሩያት ልቢ ንኣምላኽ ኪርእይዎ እዮም እሞ ብጹኣን ኢዮም" ዝበሎ። (2:4)።

ቅዱስ ኣትናቴዎስ፡ ነፍሲ ክትፍጠር ከላ ብንጽህናኣ ገይራ ንኣምላኽ ብቐጥታ ከተስተውዕሎ ከም ዝኽኣለት ይጠቅስ። ምኽንያቱ፡ እቲ ኣስተውዓሊ ባህርያኣ፡ ነቲ ብምስሉ እተፈጥረትሉ ቃል ኣምላኽ ይገልጽ ነይሩ እዩ። እዚ ንኣምላኽ ናይ ምርኣይ ተኽእሎ'ዚ ኣብ ነፍሲ ሕጂ'ውን ኣሎ። ሰባት ነቲ ልብሲ ኃጢኣት ካብኦም እንተ ኣልጊሶምዎ ኪመልስዎ ይኽእሉ እዮም። ብዛዕባ እዚ ቅዱስ ኣትናቴዎስ ከምዚ ይብል፡

"…ነቲ ዝለበስዎ ናይ ኩሉ ፍትወታት ዘርክስ ዝኾነ ልብሲ እንተ ኣልገስዎን፡ ብጽንዓት'ውን እንተ ኣውጽእዎን፡ ክሳዕ እቲ ንነፍሶም ዝለከፈ ሓቅነት ዘይብሉ ጓና ነገር ኩሉ ዘወግዱ፡ ኪምለሱ ይኽእሉ እዮም። ንነፍሶም ድማ ከምቲ እተፈጥረቶ ብንጽህንኣ ኬርእይዋ ይኽእሉ። በዚ ኸምዚ ኸኣ፡ ነቲ ብምስሉ እተፈጥረትሉ ቃል ኣቦ ኪርእይዎ ይኽእሉ እዮም።

ምኽንያቱ፡ ከምቲ መለኮታውያን መጻሕፍቲ ዘርእይዎ፡ ነፍሲ ብምስልን ብመልክዕን ኣምላኽ እያ ተፈጢራ። ብልሳን ኣምላኽ "ንሰብ ብምስልና፡ ከም መልክዕና ንግበሮ" ኪብል ከሎ ነዚ እዩ ዘመልከት። (ዘፍጥረት ፩፡፳፮)። ነፍሲ ነቲ ዝሸፍና ርኽሰት ኃጢኣት ኣልጊሳ፡ ነቲ ምስሊ መልክዓ ብንጽህንኡ ጥራይ ምስ እትሕልዎ፡ ሽው እዚ ምስሊ'ዚ ብምልኡ ብርሃን ይለብስ። እታ ነፍሲ ድማ ከም ኣብ መስትያት ንምስሊ ኣቦ፡ ማለት ን'ቃል'፡ ብርግጽ ክትርእዮ እያ። ብኡኡ ገይራ ከኣ በቲ ንሕና እንፈልጦ ምስሊ እቲ መድኃኒና ናብቲ ኣምር ናይ ኣቦ ትበጽሕ። (2:34-3)።

ካልኣይ፡ ኣብ ኃጢኣት ምውዳቕን ሳዕቤናቱን፡

ምኽንያቱ፡ (ሰብ) ኣእምሮኡ ናብ ኣምላኽ ኣተኩሩ፡ ብዛዕባኡ ኸኣ ብቐጻሊ ኬስተንትን ከሎ፡ ካብቲ ንስጋ ዝምልከት ምስትውዓል ገጹ ጠውዩ ነበረ። ግናኸ፡ ብምኽሪ ተመን ካብቲ ብዛዕባ ኣምላኽ ዝግበር ምስትንታን ምስ ረሓቐ፡ ኣብ ገዛእ ርእሱ ኬስተንትን ድማ ምስ ጀመረ፡ ናብ ፍትወት ስጋ ጥራይ ኣይተመለሱን፡ ኣንጻር'ዚ ግና ዕሩቓት ምዃኖም ፈለጡ። እዚ ምስ ፈለጡ ኸኣ ሓፈሩ። ዕሩቓት ምዃኖም ዝፈለጡ፡ ካብቲ ኣብ መለኮታዊ ነገራት ዝግበር ምስትንታን ገዛእ ርእሶም ከም ዝገፈፉ ስለ ዝፈለጡ እምበር፡ ስጋዊ ዕርቃን ጥራይ ኣይነበረን። ናብቲ ተጻራሪኡ ድማ ኣእምሮኦም ኣዞሩ። ከመይሲ፡ ካብቲ ናይ ሓቂ ዝኾነ፡ ማለት ካብ ኣምላኽ፡ ምስትንታንን ናብኡ ካብ ምድላይን ገጾም ምስ ጠወዩ፡ ካብ ሽው ጀሚሮም ብዝተፈላለየ ፍትወታትን ናይ ስጋዊ ስምዒታት ድሌታትን ተጸምዱ። (The Epistle to the Gentiles 3:3) ። ብፍሉይ መገዲ ድማ፡ ምስዞም ድሌታት እዚኦም ክሳዕ ክንድዚ ስለ እተለማመዱ፡ ንዕኡ ምሕዳግ ፈርሑ። በዚ

ምኽንያት'ዚ ድማ እታ ነፍሲ ንፍርሃት፡ ፍርሂ፡ ፍትወትን ናይ ጥፍኣት ምስትውዓልን ክትግዛእ ጀመረት። ምኽንያቱ፡ ነቶም ፍትወታታ ክትሓድጎም ስለ ዘይደለየት፡ ንሞትን ካብ ስጋ ምፍልላይን ፈርሐት።

ከምኡ'ውን፡ ክትብህግ ምስ ጀመረት፡ ነቶም ባህግታታ ክተማልእ ከም ዘይትኽእል ምስ ረአየት፡ ቅትለትን ዓመጻን ምግባር ተማህረት። (4:3)።

ካብቲ ናይ ኣእምሮ ነገራት ምስትንታን ርሒቓ፡ ንኹሉ መዳያት ናይ ስጋዊ ንጥፈታት ብምልኡ ተጠቒማትሉ፡ ነቲ ባህርያት ስጋ ኣብ ምስትንታን ድማ ተሓጒሳ፡ እቶም ፍትወታት ንዓኣ ሠናይ ምዃኖም ምስ ረኣየት፡ ተጋገየት። ነቲ ስም ናይቲ ሠናይ'ውን ብጌጋ ተጠቐመትሉ። እቶም ፍትወታት ህላዌ "ሠናይነት" ምዃኖም ሓሠበት። እዚ ድማ ከምቲ ሓደ ሰብ ብኣእምሮኡ መዓት ወሪድዎ፡ ነቶም ዝረኸቦም ኩሎም ኪወግኣሎም ኢሉ ሰይፊ ዚሓትት፡ እዚ ኸኣ ጥዑይ ኣእምሮ ምዃኑ ዚሓስብ እዩ። (4:1)። ምኽንያቱ፡ ከምቲ (ነፍሲ) በቲ ሓደ ወገን ናብ ሠናይ ክትዚንብል ብቕዓት ዝነበራ፡ ከምኡ ኸኣ በቲ ኻልእ ወገን ክትነጽን ትኽእል ነበረት። ግናኸ፡ ነቲ ሠናይ ነገር ብምንጻጋ፡ ሓሳባ ብባህርይኡ በቲ ተጻራሪኡ ተጸምደ። ከመይሲ፡ ካብ ምንቅስቓስ ክትቁጠብ ከቶ ኣይትኽእልን እያ። ብባህርያ ተንቀሳቓሲት እያ። ኣብ ልዕሊ ርእሳ ዘለዋ ኀይሊ ምስ ፈለጠት ከኣ፡ ነቶም ናይ ስጋኣ ኣካላት፡ ወይ ናብ ወገን ህልውና ወይ ድማ ናብቲ ናይ ዘይህላወ ነጥቢ፡ ኣብ ሓደ ካብዞም ክልተ ኣንፈታት ክትጥቀመሎም ከም እትኽእል ረኣየት። (3:4)።

ግናኸ፡ ሠናይ ነገር ህልው ዝኾነ እዩ፡ እኩይ ድማ ዘይህሉው እዩ። ስለዚ፡ ብ'ህልው' ክብል ከለኹ ነቲ ሠናይ ነገር እየ ዘመልክት፡ ምኽንያቱ ምስቲ ህልው ዝኾነ ኣምላኽ ምምስሳል ኣለዎ። ብ'ዘይህሉው' ክብል ከለኹ ኸኣ ነቲ እኩይ ነገር እየ ዘመልክት፡ ምኽንያቱ ኣብ ሓሳባት ደቂ ሰብ ብናይ ሓሶት እምነት ወይ ስምዒት(ጌጋ ሓሳብ) ዝተሓጽረ እዩ። (4:4)።

ቅዱስ ኣትናቴዎስ ኣብቲ "ስጋዌ ቃል" ዝተሰምየ መጽሓፉ ከምዚ ይብል፡

ስለዚ ምኽንያት'ዚ ቃል ኣምላኽ ናብ ዓለምና ወረደ... ነቲ ኣስተውዓሊ ዝኾነ ፍጥረት ኣብ መገዲ ጥፍኣት ከም ዘሎ፡ ሞት ድማ ብጥፍኣት ገይሩ ኪገዝኦም ምዃኑ ምስ ረአየ፡ ከምኡ'ውን፡ እቲ ኣብ እዋን ምጥሓስ ትእዛዝ ዝነበረ ዛዕባ ሞት፡ ነቲ ጥፍኣት ኣብ ባህርይና ከም ዘጽንዖ፡ ነቲ ሕጊ ቕድሚ ምፍጻሙ ምፍራስ ዘስካሕክሕ ነገር ምዃኑ ምስ ረኣየ፡ ከምኡ'ውን ነቲ ዘሎ ኹነታት ዘይብቑዕነት ምዃኑ፡ እቲ ብኢዱ ዝፈጠሮ ፍጥረቱ ኣብ መገዲ ጥፍኣት ምህላዉ፡ ካብዚ ንላዕሊ ኸኣ እቲ ናይ ደቂ ሰብ ኣዚዩ ሰፊሕ ክፉእ ተግባር ቀስ ብቐስ እናወሰኸ ክሳዕ ናብ መዓሙቕ ዝቐረበ ምዃኑ፡ ኣብ መወዳእታ ድማ ኩሎም ደቂ ሰባት ትሕቲ ፍርዲ ሞት ምህላዎም ምስ ረአየ ስለዚ ድማ፡ ብሕያውነቱ ንድኻምና ደንገጸልና፡ ንሱ ነቲ ናትና ብልሽውና ወረሠ። ንሞት ኪገዝእ ኪርእዮ ስለ

ዘይተጻወረ፡ እቲ ፍጥረት ብሉኡ ምእንቲ ከይጠፍእን፡ እቲ ናይ ኣቡኡ ኣብ ሰባት ዘሎ ጥበብ ከንቱ ምእንቲ ከይከውንን፡ ስለዚ ካብ ናትና ዘይፍለ ስጋ ንርእሱ ወሰደ። (28)።

ስለዚ፡ ካብ ኣካላትና ንባህርይኡ ዝመስል ስጋ ስለ ዝወሰደ፡ ኵሎም ድማ ትሕቲ ፍርዲ ጥፍኣት ሞት ስለ ዝነበሩ፡ ንሱ ንስግኡ ኣብ ክንዲ ኵሎም ንሞት ኣሕሊፉ ሃበ፡ ናብ ኣቦ ኸኣ ኣቕረቦ። (4:8)።

ቅዱስ ኣትናቴዎስ ኣብቲ መጽሓፍ ስጋዌ፡ ኣብ ካልኣት ክፍሊታት'ውን ብዛዕባ ሳዕቤናት ናይቲ ውርሻ ኃጢኣት ከምዚ እናበለ ይዛረብ፡

እምበኣር፡ ኣምላኽ ንሰብ ፈጠሮ፡ ኣብ ዘይምጥፋእ ኪጸንዕ ድማ ፈቐደሉ። ደቂ ሰባት ግና፡ ንኣምላኽ ምስትውዓል ምስ ነዓቕዎን ምስ ኣበዩን፡ ንርእሶም ድማ እከይ ምስ ፈጠሩን ምስ መሃዙን፡ ነቲ ኣቐዲሙ ከም መጠንቀቕታ ዝተዋህቦም ፍርዲ ሞት ተገብኦም። ካብ ሽዑ ጀሚሮም ድማ፡ በቲ እተፈጥርሉ መልክዕ ኣይጸንዑን፡ ኣንጻር'ዚ ግና ከምቲ ንርእሶም ዝደለይዎ ጠፍኡ። ካብ ሽዑ ጀሚሩ ድማ፡ ሞት ከም ንጉሥ ኰይኑ ኣብ ልዕሊኦም ሰልጠነ። ምኽንያቱ፡ እቲ ምጥሓስ ትእዛዞም ናብቲ ባህርያዊ ኩነታቶም መሊስዎም እዩ። በዚ ድማ፡ ከምቲ ካብ ዘይህላወ(ኢምንትነት) ዝተፈጥሩ፡ ከምኡ ኸኣ ምስ ምሕላፍ ግዜ ናብ ዘይህላወ ዜብጽሕ ጥፍኣት ኪጽበዩ ግቡእ ኮነ። (4:4)። "ምኽንያቱ፡ ኣብ ቅድሚ እቲ ቃልን ኣብ ፍቕሩን እንተ ዚኾኑ ነይሮም፡ ካብቲ ቀዳማይ ባህርያዊ ኩነታት፡ ማለት ካብ ዘይህልውና፡ ናብ ህልውና ተጸዊዖም ነበሩ። ስለዚ፡ ብባህርይኦም ካብ ፍልጠት ኣምላኽ ምስ ተገፈፉ፡ ናብ ዘይህላወ ተመልሱ (ምኽንያቱ ኵሉ እኩይ ነገር ዘይህሉው እዩ፡ ኵሉ ሠናይ ነገር ድማ ህልውን ህያውን እዩ)። እቲ ውጽኢት ድማ፡ ህልውነኦም ካብቲ ህልው ዝኾነ ኣምላኽ ዝረኸብዎ ስለ ዝኾነ፡ ንዘለኣለም ካብ ህልውና ምግፋፍ ኪኸውን ግድነት እዩ። ሰብ ብባህርይኡ መዋቲ እኳ እንተኾነ ግን፡ በቲ ድግነት ናይቲ ብምስሊ እቲ ህያው ዝኾነ ኣምላኽ እተፈጥረ፡ ካብቲ ባህርያዊ ጥፍኣት ኣምሊጡ ኣብ ዘይምጥፋእ ኪነብር ምኸኣለ ነይሩ። እዚ ኸኣ፡ ነቲ መልክዕ ብምሕላው ገይሩ ንኣምላኽ ኣብ ፍልጠቱ እንተ ዚሕልዎ ነይሩ እዩ። ከምቲ ጥበብ፡ "ንሕግታት ምሕላው ዘይምጥፋእ ምርካብ እዩ" እትብሎ። ኣብ ዘይምጥፋእ ስለ ዝነበረ ግና፡ ካብ ሽዑ ጀሚሩ ከም ኣምላኽ ኪነብር ምኸኣለ ነይሩ። ናብዚ ድማ እቲ መጽሓፍ ቅዱስ፡ "ኣነ፡ ኣማልኽቲ ኢኹም፡ ኵላትኩም ድማ ውሉድ እቲ ልዑል ኢኹም፡ በልኩ። ግናኸ ኸም ሰብ ክትሞቱ፡ ከም ሓደ ኻብ መሳፍንቲውን ክትወድቁ ኢኹም" ኪብል ከሎ የመልክት። (መዝሙር 82:6-7)። (ስጋዌ ቃል 4:6)። "ምኽንያቱ፡ ኣምላኽ ካብ ዘይህልውና ጥራይ ኣይኮነን ዝፈጠረና፡ ብጸጋ ናይቲ ቃል ገይሩ ድማ ብናጻ ምስ ኣምላኽ ዝሰማማዕ ሕይወት ሃበና። ደቂ ሰባት ግና፡ ነቲ ዘለኣለማዊ ነገር ራሕሪሖም፡ ብምኽሪ ሰይጣን ናብ ጥፉእ ነገር ምስ ኣበሉ፡ ንርእሶም ናይ ጥፍኣት ሞት ምኽንያት ኮኑ። ከመይሲ፡ ብባህርይኦም ጥፉኣት እዮም፡ ግናኸ ሠናያት ኰይኖም እንተ ዚቕጽሉ ነይሮም፡ ብጸጋ ናይቲ ምስ ቃል ዘለዎም ሕብረት፡ ካብቲ ባህርያዊ ኩነታቶም ንኺድሕኑ

ተመዲቦም ነበሩ። (5:1)። "እቲ ቃል ኣብኦም ስለ ዝነበረ ድማ፡ እቲ ባህርያዊ ጥፍኣቶም እኳ ኪቐርቦም ኣይደፈረን። ከምቲ ጥበብ እውን፡ "ኣምላኽ ንሰብ ንዘይምጥፋእ ፈጢርዎ፡ ብመልክዕ ዘለኣለማውነቱውን ገይርዎ እዩ እሞ፡ ብቕንኢ ሰይጣን ግና ሞት ናብ ዓለም ኣተወ" እትብሎ። (ጥበብ 2:23, 24)። እዚ ምስ ተፈጸመ ድማ፡ ሰባት ኪሞቱ ጀመሩ፡ ጥፍኣት'ውን ካብ ሽዑ ጀሚሩ ኣብ ልዕሊኦም ሰልጠነ። ካብቲ ባህርያዊ ኀይሉ ንላዕሊ ድማ ኣብ ልዕሊ ዘርኢ ሰብ ዝበዝሐ ኀይሊ ረኸበ። ምኽንያቱ፡ እዚ ነገር'ዚ፡ ኣብ እዋን ዘይምእዛዝ ትእዛዝ ከም ሳዕቤን ናይቲ ኣምላኽ ዝሃቦ መጠንቀቕታ እዩ መጺኡ።" (5:2)።

ሳልሳይ፡ እቲ ኣድላይነት ናይ ሥጋ ምልባስ ነቲ ካብ ኃጢኣት ዝሰዓበ ሞት ንምስዓር፥

ቅዱስ ኣትናቴዎስ ሃዋርያዊ፡ ኣብቲ ምዕራፍ 44 ናይቲ "ሥጉው ቃል" ዝተሰምየ መጽሓፉ ከምዚ ይብል፡ ምናልባት፡ ኣምላኽ ንደቂ ሰብ ኬዐርዮምን ኬድሕኖምን እንተ ዚደሊ ነይሩ፡ ነዚ ነገር'ዚ ብሓደ ንጉሣዊ ቃል ጥራይ ኣፍኢሙ፡ ብዘይ ሥጋዌ ናይቲ ቃል፡ ኪፍጽሞ ከም ዝነበሮ ኪብሉ ይመርጹ ይኾኑ። ማለት፡ ከምቲ ኣቐዲሙ ካብ ዘይህልውና ኺፈጥሮም ከሎ እተኸተሎ መገዲ።

ብዛዕባ እዚ ዝቃወምዎ ነገር ግና፡ ከምዚ እናበልና ቅቡል መልሲ ንህቦም፡ ኣቐድም ኣቢሉ፡ ሓንቲ ነገር እኳ ኣይነበረትን። ስለዚ፡ ንፍጥረት ኵሉ ነገር ዘድሊ ዝነበረ፡ እቲ ንጉሣዊ ቃልን ድሕሪኡ ድማ ንምፍጻሙ ዝኸውን ፍቓድ ጥራይን ነበረ። ሕጂ ግና፡ ሰብ ተፈጢሩ ስለ ዘሎ፡ እቲ ጉዳይ ብባህርይኡ ነቲ ህልው ዝኾነ ነገር ኬሕዊ እምበር፡ ነቲ ዘይህሉው ኣይኮነን ዘድልዮ። ብርግጽ፡ እቲ ፈዋስን መድኀኒን ኣብቲ ዝፈጠሮ፡ ናብቲ ኵነታት ዝበጽሐ ነገር ኪግለጽ፡ ነቲ ዝረኸቦ ኸኣ ኬጽርዮ ግድን ነበረ። ስለዚ ምኽንያት'ዚ ድማ፡ ሰብ ኮነ፡ ንሥግኡ ኸኣ ከም ሰብኣዊ መሳርሒ ገይሩ ተጠቐመሉ። እዚ እቲ ዝበለጸ መገዲ እንተ ዘይከውን ነይሩ፡ 'ቃል'—መሳርሒ ንምጥቃም መሪጹ እሞ— ከመይ ኢሉ ኪግለጽ ምኸኣለ፡ ካበይከ ኪወስዶ ምኸኣለ፡ ካብቶም ብሓቂ ህልዋን ዝኾኑ፡ ብኣምሳሎም ብዝኾነ ሰብ ገይሮም ንመለኮቱ ዘድልዮም ጥራይ እንተ ዘይኮይኑ፧ ምኽንያቱ፡ ምድኀን ነቲ ዘይህሉው ነገር ኣየድለየን፡ በዚ ኸኣ ትእዛዝ ምሃብ ጥራይ ምኣኸለ። እቲ ህልው ዝነበረ ሰብ ግና፡ ንጥፍኣትን ምብራስን ተመዲቡ ነበረ። ስለዚ፡ ነቲ 'ቃል' ከም ሰብኣዊ መሳርሒ ምጥቃምን ኣብ ኵሉ ቦታ ንርእሱ ምግላጽን ባህርያውን ፍትሓውን ነበረ።

ድሕሪኡ፡ እቲ ዘጋጠመ ጥፍኣት ካብ ስጋ ወጻኢ ከም ዘይነበረ፡ ኣንጻር'ዚ ግና ምስኡ ተላጊቡ ከም ዝነበረ ክትፈልጡ ኣለኩም። ኣብ ከንዲ ጥፍኣት ድማ፡ ሕይወት ምስኡ ክትለግብ ኣድለየ። ከምቲ ሞት ኣብ ሥጋ ኪበጽሕ ዝኸኣለ፡ ከምኡ ድማ ሕይወት ኣብኡ ክትህሉ ምእንቲ።

ሕጂ፡ ሞት ካብ ስጋ ወጻኢ እንተ ዚኸውን ነይሩ፡ ሕይወት'ውን ካብ ወጻኢ ምስኡ ክትተኣሳሰር ምፈተወ ነይሩ። ሞት ግና ምስ ሥጋ ምስ ተሓዋወሰን ከም ምስኡ እተወሃሃደ ኰይኑ ኣብ ልዕሊኡ

ምስ ሰልጠነን፡ ሕይወት'ውን ምስ ሥጋ ክትሕወስ ኣድለየ። እቲ ሥጋ ኣብ ክንዲ ሞት ንሕይወት ኪለብሳ፡ [ሞት] ድማ ካብ ሥጋ ኪርሕቕ። ካብዚ ሓሊፉ፡ እቲ 'ቃል' ኣብ ወጻኢ ሥጋ እምበር፡ ኣብ ውሽጡ እንተ ዘይመጽእ ነይሩ ኢልና እንተ ንሓስብ፡ ሽዑ ሞት ብባህርይኡ ብእኡ (ብክርስቶስ) ምተሳዕረ ነይሩ። ሞት ኣብ ልዕሊ ሕይወት ስልጣን ስለ ዘይብሉ። እቲ ምስ ሥጋ ተላጊቡ ዝነበረ ጥፍኣት ግና፡ ዋላ'ኳ ከምኡ እንተ ኾነ፡ ኣብኡ ጸኒሑ ምተረፈ ነይሩ።

ስለዚ ምኽንያት'ዚ፡ እቲ መድኀኒ ሥጋ ምልባሱ ኣዝዩ ምኽንያታዊ ነበረ። እቲ ሥጋ ምስ "ሕይወት" እንተ ተወሃሂዱ፡ ከም መዋቲ ኣብ ሞት ኣይጸንሕን፡ ኣንጻር'ዚ ግና ዘይምጥፉእ ስለ ዝለበሰ፡ ናብ ዘይምጥፉእ ምተንሥአ ነይሩ። ከምኡ'ውን፡ ጥፍኣት ለቢሱ ስለ ዝነበረ፡ ሕይወት እንተ ዘይለብስ ነይሩ፡ ዳግም ኪትንሥእ ኣይምተኻእሎን ነይሩ። ብተመሳሳሊ፡ ሞት ብባህርይኡ ኣብ ሥጋ እንተ ዘይኮይኑ ኪግለጽ ኣይከኣልን ነበረ። ስለዚ እዩ (ክርስቶስ) ኣብ ሥጋ ንሞት ረኺቡ ኬጥፍኦ ኢሉ ሥጋ ዝለበሰ። ምኽንያቱ፡ መዋቲ (ማለት ንሞት ዝከኣል) እንተ ዘይከውን ነይሩ፡ ጐይታ "ሕይወት" ምሺኑ መርትዖ ኪቐውም ከመይ ኢሉ ምኽኣለ፧

ገለባ (ወይ ድማ ሓሰር) ብሓዊ ከም ዚባላዕ ፍሉጥ እዩ። ስለዚ ከምዚ ኢልና ንሕሰብ። (ቀዳማይ) ሓደ ሰብ ነቲ ሓዊ ካብቲ ገለባ ኣርሒቕዎ እንተ ኾይኑ፡ እቲ ገለባ እኳ እንተ ዘይተቓጸለ፡ ዋላ'ኳ ከምኡ እንተ ኾነ፡ ገለባ ከም ምሺኑ መጠን፡ ነቲ ሓደጋ ሓዊ እናፈርሀ ይነብር። ምኽንያቱ ሓዊ ናይ ምቅጻል ባህርይ ኣለዎ። (ካልኣይ) በቲ ሓዊ ዚጸወር ዝበሃል ኣስቤስቶስ እንተ ተኸቢቡ ግና፡ እቲ ገለባ ነቲ ሓዊ ኣይፈርሆን እዩ። ምኽንያቱ፡ በቲ ዘይቃጸል ነገር ተኸቢቡ ስለ እተዓርደ እዩ። ከምኡ'ውን፡ በዚ መገዲ'ዚ፡ ብዛዕባ ሥጋን ሞትን ኪበሃል ይከኣል። ሞት ካብ ሥጋ ብትእዛዝ ጥራይ እንተ ዚውገድ ነይሩ፡ ዋላ'ኳ ከምኡ እንተ ኾነ፡ ከም ባህርይ ኣካላት ንሞትን ጥፍኣትን እተገዝአ ኰይኑ ምጸንሐ ነይሩ። እዚ ነገር'ዚ ኣብ ልዕሊ ሥጋ ምእንቲ ከይከውን ግና፡ ነቲ ካብ ሥጋ ወጻኢ ዝኾነ ቃል ኣምላኽ ለቢስዎ (እቲ ሥጋ)። ስለዚ ድሕሪ ደጊም ንሞትን ጥፍኣትን ኣየስክሕን እዩ። ምኽንያቱ፡ ንሕይወት ከም ልብሲ ገይሩ ለቢስዋ እዩ፡ ጥፍኣት ድማ ኣብኡ ስለ ዝጠፍአ እዩ። (44:1-8)።

8- ቅዱስ ባስልዮስ ዓቢይ፡ ሰብ ኣብ ጽድቂ ምእንቲ ኪዓቢ እዩ ተፈጢሩ። ምኽንያቱ፡ ምስ ጐይትኡ ሓደ ንምሺንን ንዕኡ ንኽኽብሮን ድማ እዩ ተፈጢሩ። ብምስሊ ፈጣሪኡ እተፈጥረ ብምሺኑ ኸኣ ካብ ኵሎም ምድራውያን ፍጥረታት ይፍለ። ኣምላኽ ድማ ብኢዱ እምበር ብቃሉ ኣይፈጠሮን... ግናኸ፡ ብሰንኪ እቲ ናጻ ፍቓዱ ብጌጋ ምጥቃሙ ወደቐ። ስለዚ ኃጢኣት ነቲ ክቡር ዋንነት ዓለም ወሰዶ። እከይ እተፈጥረ ኣይኮነን፡ ምኽንያቱ ኣምላኽ ዝኾነ እከይ ኣይፈጠረን። ምስ ሠናይ ማዕረ

ህልውና ስለ ዘይብሉ ድማ ዘይተፈጥረ ኣይኮነን። ንሱ፡ ስእነት ሠናይን በረኸትን እምበር ካልእ ኣይኮነን። ስለዚ ድማ ንሰብ ናብ ስቓይን ሞትን ይመርሖ። (Michel Najm: Same reference, p. 75).

ቅዱስ ባስልዮስ ከምዚ ይብል፡ ኣምላኽ ናይቲ መድኀኒና ቍጽጽር ንሰብ፡ ካብቲ ብሰንኪ እቲ እተፈጸመ ምጥሓስ ዝመጸ ርሕቀት፡ ካብ ውድቀት ጸዊዑ ናብ ሕብረት ኣምላኽ ዘዕርግ እዩ። ነዚ ዕላማ'ዚ ድማ እዩ እቲ ምምጻእ ክርስቶስ ብስጋን፡ ኣብነታት ናይቲ ወንጌላዊ ሕይወቱን ዝኾነ፡ መከራኡ፡ መስቀሉ፡ ምቕባሩን ትንሣኤኡን ዝተፈጸመ። እዚ ኸኣ፡ እቲ ቅኑዕ ሰብ ንክርስቶስ ብምምሳል፡ ነቲ ጥንታዊ መለኮታዊ ውልድነት ምእንቲ ኪረክብ እዩ... እዚ ድማ፡ ንጥምቀት ክልተ ዕላማ ስለ ዘለና እዩ፡ እቲ ሓደ፡ እቲ ሥጋ ኃጢኣት ፍረ ሞት ምእንቲ ከይፈሪ ምጥፍኡ እዩ። እቲ ኻልኣይ ድማ፡ ብመንፈስ ንሕይወት ምትንሣእን፡ ፍረ ቅድስና ምዂንን እዩ። ማይ ኣብኡ ምሳሌ ሞት ይሕዝ፡ ከምቲ ሥጋ ኣብ መቓብር ዝኣቱ ማለት እዩ። መንፈስ ግና ንነፍሳትና ካብ ሞት ኃጢኣት ናብቲ ናይ መጀመርታ ሕይወት ዜሐድስ ህይወት ዝህብ ኀይሊ የውጽእ። እምበኣር፡ እዚ እዩ እቲ ካብ ላዕሊ ብማይን ብመንፈስን ዳግማይ ምውላድ ዚበሃል። ከምቲ ኣብ ማይ ሞት ዝፍጸም፡ ከምኡ ድማ ሕይወትና ብመንፈስ ትሕደስ። (Article on the Holy Spirit - Arabized by Archimandrite Adrianos Shakur - Lebanon - 1979 pp. 57-59)

"ብመንፈስ ቅዱስ ገይርና፡ ናብ ገነት ምምላስና፡ ናብ መንግሥተ ሰማያት ዕርገትና፡ ናብ መለኮታዊ ውልድነት ምምላስና፡ ንኣምላኽ "ኣቦና" ኢልና ናይ ምጽዋዕ መሰልና፡ ኣብ ጸጋ ክርስቶስ ተኻፋልነትና፡ ውሉድ ብርሃን ተባሂልና ምጽዋዕና፡ ናይ ዘለኣለም ክብሪ መሰልና ንረክብ።" (same reference, pg. 59, 60).

9 - ጎርጎርዮስ ሊቅ ሥነ-መለኮት፥ ኣብ እዋን ፍጥረት፡ ኣምላኽ ንሰብ ናጽነት ፍቓድ ሃቦ። ሰብ ድማ ነዚ ፍቓድ'ዚ ብጌጋ ተጠቀመሉ። ስለዚ ወደቐ፡ መዋትን ስቡሕን ሥጋ ድማ ለበሰ። ማለት፡ ነቲ ልምላመ ናይ ስግኡ ኣጥፍአ። ኣምላኽ ንሰብ ኪፈጥሮ ከሎ፡ በቲ ዘይጠፍእ መልክዑ ፈጠሮ። ጸጋ ናይ ምሕሳብን ምስትውዓልን ድማ ኣብ ልዕሊኡ ኣቐመጠ። ኣብ መጀመርታ፡ ኣብ ሰብ ናብ ፍትወትን ጥፍኣትን ዝወስድ ዝኾነ ምዝንባል ኣይነበሮን። ምኽንያቱ፡ እቲ ምስሊ ኣምላኽ ምስቲ እተፈጥረሉ መበቆል ማዕረ ነበረ። ግናኸ፡ ድሕሪኡ ረቛሒታት ፍትወት ሰዓበ። ሰብ ድማ ናጽነት ምርጫ ነበሮ፡ ብዝኾነ ናይ ወጻኢ ነገር ድማ ኣይተዓግተን። ግናኸ፡ ድሕሪኡ ሰብን እቶም ቀዳሞት መራሕቱን ተታለሉ። (Michel Negm: same reference, p. 82).

10 - ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ፥

ቀዳማይ፡ ኩነታት ሰብ ቅድሚ ውድቀት።

ኣምላኽ ንሰብ ኪፈጥሮ ከሎ፡ በቲ ዘይጠፍእ መልክዑ ፈጠሮ። ጸጋ ምሕሳብን ምስትውዓልን ድማ ኣብ ልዕሊኡ ኣቐመጠ። ኣብ መጀመርታ፡ ኣብ ሰብ ናብ ፍትወትን ጥፍኣትን ዝወስድ ዝኾነ ምዝንባል ኣይነበሮን። ምኽንያቱ፡ እቲ ምስሊ ኣምላኽ ምስቲ እተፈጥረሉ መበቆል ማዕረ ነበረ። ግናኸ፡ ድሕሪኡ ረቛሒታት ፍትወት ሰዓበ። ሰብ ድማ ናጽነት ምርጫ ነበሮ፡ ብዝኾነ ናይ ወጻኢ ነገር ድማ ኣይተዓግተን። ግናኸ፡ ድሕሪኡ ሰብ ተታለለ፡ እቲ ናጻ ፍቓዱ ድማ ናብቲ ኣብ ጥፍኣት ናይ ምስታፍ መዓት መርሖ። ምኽንያቱ ሰብ ንገዛእ ርእሱ ናብ እከይ ኪኣቱ ፈቐደ። እከይ ኣብ ኣምላኽ ስለ ዘየለ፡ ኣብቲ ምስሊ ኣምላኽ ዝኾነ ሰብ'ውን የልቦን። ኣዳም ዕሩቕ ነበረ፡ ገጽ ኣምላኽ ድማ ብዘይ ሕፍረት ኪርኢ ይኽእል ነበረ። ኲሉ ታሕጓሱ ድማ ኣብ ኣምላኽ ጥራይ ነበረ። ኣምላኽ ደጋፊት ፈጢሩሉ፡ በይኑ ምእንቲ ከይከውን ድማ ሃቦ። ክሳዕ ክልቲኦም ካብ ገነት ዝስጐጉ ከኣ ኣይፈለጣን ነበረ። (ዘፍጥረት 4:1)። (Father Isaiah: Selections of Saint Gregory, p. 31)

ካልኣይ፡ እቲ ውድቀት፥

ኣምላኽ ንብልሽውና ፈጺሙ ኣይፈጠሮን፡ ሰብ ባዕሉ ግና ንእከይን ንጥፍኣትን ፈጠረ። እቲ ቀዳማይ ሰብ እዩ፡ ንዅሉ እከይ ብገዛእ ፍቓዱ ዝፈጠሮ፡ ንዅሉ ሠናይን ዝበለጸን ናይ ምምራጽ ዓቕሚ ኸኣ ነበሮ። ብገዛእ ፍቓዱ ንጽድቂ ተጻረሮ፡ ሽዑ ኸኣ ንፈተና እከይ ጠዓሞ። እከይ ኣብ ባህርይ የልቦን፡ ካብ ናጻ ፍቓድ ድማ እተፈልየ እዩ። ኲሉ እቲ ኣምላኽ ዝፈጠሮ ሠናይ ስለ ዝኾነ፡ ኣምላኽ ድማ ዝኾነ ብልሹው ነገር ስለ ዘይፈጠረ፡ እከይ ኣብ ባህርይ ሰብ መሰረታዊ ኣይኮነን። ሰብ ግና እቲ ኣብ ሕይወቱ ንእከይ ዝፈጠረ እዩ፡ እቲ እከይ ድማ ምኽንያት ስቓዩ እዩ። እከይ ናብ ዘርኢ ሰብ ኣተወ፡ እቲ ናይ መጀመርታ መልክዕ ናብ ሸለልትነትን ጸልማትን ተቐየረ፡ ብሓጢኣት'ውን ረኽሠ። ሽዑ ድማ፡ ነቲ ብባህርይኡ እተፈጥረሉ ጽባቐ ናይቲ መልክዕ ኣምላኽ ኪሕዝ ኣይከኣለን። ናብቲ ኣስካሕካሒ መልክዕ ናይ እከይ ተቐየረ። በዚ ኸምዚ ኸኣ፡ እቲ ኣዝዩ ዓቢይን ሠናይን ዝነበረ ሰብ፡ ከምቲ መጽሓፍ ቅዱስ ዝጸውዖ፡ ክብረቱ ኣጥፍአ፡ ናብ ጭቃ ኣንሸራተተ፡ ንገጹ ድማ ኣርከሶ። ሰብ ናብ ጭቃ ሓጢኣት ወደቐ፡ ነቲ ናይ ዘለኣለም ምስሊ ኣምላኽ ዝኾነ መልክዑ ኣጥፍአ፡ መልክዕ ናይ ጥፉእ መሬት ድማ ለበሰ።

እዚኣቶም ስጉምትታት ናይ ኣብ ሓጢኣት ምውዳቕ እዮም። እዚ ድማ፡ ሰብ ኣብ መጀመርታ ሠናይ ጥራይ ይፈልጥ ስለ ዝነበረ፡ ንእከይ ናይ ምፍላጥ ባህጊ እዩ። እታ ኣምላኽ ንኣዳም ካብኣ ከይበልዕ

ዝኣዘዞ ኦም ፍልጠት ሠናይን ክፉእን እትብሃል ግና፡ ንእከይ ዘይምፍላጥን፡ ኣብቲ እዋን'ቲ ድማ ንሠናይ ጥራይ ምፍላጥ እኹል ምኳኑን እያ እተመልክት። ምኽንያቱ ቀዳሞት ወለድና ምስቲ ዝነበሮም ፍልጠት ሠናይ፡ ንእከይ ምፍላጥ ስለ እተኸልከሉ፡ እቲ ትእዛዝ ካብታ ኦም ፍልጠት ሠናይን ኪፉእን (ዘፍ. 2:9) ኪርሕቁ ዝብል ነበረ። ከመይሲ፡ ንእከይ ከቶ ከይፈለጥዎ፡ በቲ ሠናይ ብንጽህናኡ ይሕጐሱ ነበሩ። እዚ ማለት ድማ፡ ንኣምላኽ ጥራይ ምፍላጥን፡ ምስ እከይ ከይተሓዋወሰ ብሠናይ ምሕጓስን ማለት እዩ። ካብዚ እከይ'ዚ ኸኣ ፍጹም ተነጺሎም ነበሩ። (Previous reference - pp. 32-36)

ሳልሳይ፡ ናብቲ ቕድሚ ኃጢኣት ዝነበረ ቀዳማይ ኩነታት ምምላስ፥

ሰብ፡ ብጥምቀት ምስ ዚሕጸብ፡ ናብቲ ቀዳማይ መልክዑ ኪምለስ ይከኣሎ እዩ። ሽዑ ድማ እቲ ምድራዊ መልክዕ ይድምሰስ፡ መንፈሳዊ ጽባቐ ኸኣ ዳግም የብርህ። ኩሉ ንባህርይና ዓና ዝኾነ ነገር ምድምሳስ፡ ናብ መበቆልና፡ ናብቲ እተፈጠርናሉ ቀዳማይ መልክዕ ምምላስ እዩ። ሽዑ ኸኣ ምስሊ ኣምላኽ ኣብ ውሽጥና ይፍጸም። እዚ ድማ ብናይ ገዛእ ርእስና ዓቕሚ ወይ ብዝኾነ ሰብኣዊ ዓቕሚ ዚግበር ኣይኮነን፡ ኣንጻር'ዚ ግና፡ ኣምላኽ ንሰብኣዊ ባህርይና ነቲ መለኮታዊ መልክዕ ኪመልሰልና ኢሉ ዚህበና ውህበት እዩ። ሽዑ ኸኣ ናብቲ እተፈጠርናሉ ቀዳማይ ኩነታትና ንምለስ። ግናኸ፡ ብናጻ ፍቓድና ካብ ርስሓት ኃጢኣት ንርእስና ከነንጽህ ኣለና፡ ሽዑ ኸኣ ነቲ ሕቡእ ዝኾነ ጽባቐ ነፍሲ ኣብ ልዕሌና ኬብርህ ንፈቕድ። ነዚ ትምህርቲ'ዚ ኸኣ ካብቲ ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ "መንግሥቲ ኣምላኽ ኣብ ውሽጥኹም እያ እሞ" (ሉቃስ 17:21) ክብል ከሎ ካብ ዝበሎ ቃል ንመሃሮ። ኣብኦም፡ ብፍላይ ድማ ነቲ ሓልዮትን ሃብትን ተድላን ናይ ሕይወት እንተ ንዒቕምዎ (ሉቃስ 8:14)። እዚ ትምህርቲ'ዚ ብኻልእ መገዲ ኪረጋገጽ እንተ ኣለዎ፡ ኣብቲ ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ዝበሎ ምሳሌ ናይቲ ዝጠፍአ ድርሃም ምድላይ ይርከብ። (ሉቃስ 15:8-9)። እታ ሰበይቲ ነቶም ካልኦት ከምቶም ድርሃም ዝኾኑ ዘይጠፍኡ ጽድቅታት ኣየቕለበትሎምን፡ ኣንጻር'ዚ ግና፡ ምስ ህልውና ናይቶም ዝተረፉ እኳ፡ ነቲ ዝጠፍአ ድርሃም ጥራይ እያ ዝደለየት። ግናኸ፡ መጀመርታ መብራህቲ ኪውላዕ ኣለዎ። እዚ ድማ ነቲ ዝጠፍአ ነገር ዚደሊ ዘሎ ኣእምሮ የመልክት። እዛ ሰበይቲ'ዚኣ ድማ ነቲ ዝጠፍአ ድርሃም ኣብ ቤታ፡ ማለት ኣብ ውሽጢ ገዛእ ርእስና እያ እትደልዮ ዘላ። እቲ ኣብዚ ዘሎ ዝጠፍአ ድርሃም፡ እቲ ብሰንኪ ኃጢኣት ዘጥፋእናዮ ምስሊ ኣምላኽ ኣብ ውሽጥና እዩ። ግናኸ፡ ንሱ ሕጂ'ውን ኣብ ውሽጥና ተሓቢኡ ኣሎ። ቅድሚኡ ግና፡ ነቲ ርስሓት ከነወግዶን ካባና ክንድምስሶን ኣለና። እቲ ኣብዚ ዘሎ ደሮና ድማ ነቲ ርስሓት ናይ ስጋ የመልክት። ስለዚ፡ ነቲ ቦታ ደሮና ምስ እንኽስትሮን ምስ እንጸርጐን፡ ሽዑ ነዚ ዝጠፍአ ድርሃም ብምርካብና ክንሕጐስ ኢና። ንጕረባብትና (ሰብኣዊ ዓቕምታት) ድማ ክንጽውዕ ኢና። እዚ እዩ እምበኣር እቲ ካብ ምሳሌ ዝጠፍአ ድርሃም እንመሃሮ ትምህርቲ። ንሱ ድማ፡ ናብቲ ሕጂ ትሕቲ ጾር ሥጋ ተሓቢኡ ዘሎ ናይ መበቆል ምስሊ ኣምላኽ ምምላስ እዩ። ሽዑ ኸኣ ናብቲ ቀዳማይ ኩነታትና ንምለስ። (ገጽ 33, 34)።

11- ቅዱስ ዮሓንስ ኣፈወርቅ፥ ሰብ፡ ሕውስዋስ ናይ መንፈሳውን ሥጋውን ዓለማት እዩ። ብኣእምሮኣዊ ህላዌኡ ምስቶም ልዑላን ኀይልታት ይወሃሃድ፡ ብስጋዊ ህላዌኡ ድማ ምስ ስጋዊ ነገራት ይተኣሳሰር። ሞት ድማ ናብ ባህርይኡ ኣተወ። ግናኸ፡ እዚ ስጋዊ ኃጢኣት'ዚ ከም ኃጢኣት ናብ ኩሉ ሰብ ኣይሰጋገርን እዩ፡ እንታይ ደኣ፡ እቲ ኩነታት ኃጢኣትን ሳዕቤናቱን እምበር። ኣብቲ ናይ ፍቕዲ 19 ካብ ምዕራፍ ሓሙሽተ ናይ መልእኽቲ ጳውሎስ ናብ ሰብ ሮሜ ኣብ ዝሃቦ ትርጓሜ፡ "ብዘይ ምእዛዝ ሓደ ሰብ ብዙሓት ኃጥኣን ከም ዝኾኑ" ዚብል ቃል፡ ንሳቶም ንፍርዲ ተገዛእትን ብሞት እተቐጽዑን ከም ዝኾኑ ይገልጽ። እዚ መቕጻዕቲ'ዚ ብስጋዊ ክርስቶስን ካብ ምውታን ብምትንሥኡን ተወገደ። በዚ ኸኣ፡ ሞት ናብ ካልእ ናይ ሓቂ መንበሪ መሳገሪ ኮነ። ኣብኡ ድማ ዓስቢ ከከም ናይ ውልቂ ጻዕሪ ዝወሃበሉ። ምኽንያቱ፡ ምድኅን ባዕሉ ዝፍጸም ነገር ኣይኮነን፡ ኣንጻር'ዚ ግና ውልቃውን በቲ ንሰብ ዘየሕዝን ገድሊ ዚፍጸምን እዩ። ዜሕዝንሲ ኃጢኣት ጥራይ እዩ። (ሚኬል ነጅም፡ ተመሳሳሊ ምንጪ፡ ገጽ 100)። (Michel Najm: Ibid., p. 100).

12- ቅዱስ መቃርዮስ ዓቢይ፥ "እቲ እኩይ ገዛኢ ንነፍስን ንኹሉ ህላዌኣን ኃጢኣት ኣልቢስዋ። ንብምልእታ ድማ ኣርኪስዋ። ብምልእታ ኸኣ ናብ መንግሥቱ ማሪኹ ወሲድዋ። ካብኣ ድማ ሓንቲ ክፍል እኳ፡ ንሓሳባት ኮነ፡ ንልቢ ኮነ፡ ንስጋ ኮነ፡ ነጻ ኣይገደፈን። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ብልብሲ ጸልማት ሸፈንዋ።

ምኽንያቱ፡ ሃዋርያ፡ " ከምኡውን ነቲ ኣረጊት ሰብነት፥ ምስ ኩሉ ግብሩ ቐንጥጥዎ፥" (ቈሎሴ 3:9) ኪብል ከሎ፡ ንሰብ ብምልኡ ማለት እዩ። ዓይኒ ኣብ ክንዲ ዓይኒ፡ እዝኒ ኣብ ክንዲ እዝኒ፡ ኢድ ኣብ ክንዲ ኢድ፡ እግሪ ኸኣ ኣብ ክንዲ እግሪ። ምኽንያቱ፡ እቲ እኩይ ንብዘሎ ሰብ፡ ነፍስን ሥጋን፡ ኣርኪስዎን ኣዋሪድዎን እዩ። "ኣረጊት ሰብ" ኣልቢስዎ። እዚ ማለት፡ ርኹስ፡ ዘይንጹህ፡ ኣብ ጽልኢ ኣምላኽ ዝነብር፡ ንሕጊ ኣምላኽ ዘይግዛእ ሰብ ማለት እዩ። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ብምልኡ ኃጢኣት እዩ። በዚ ድማ፡ ሰብ ከምቲ ዝደለዮ ኣይርእን። ኣንጻር'ዚ ግና ብእከይቲ ዓይኒ ይርኢ፡ ብእከይቲ እዝኒ ይሰምዕ፡ ንእከይ ዚቀዳደማ ኣእጋር ኣለዉኦ፡ ኣእዳዉ ዓመጻ ይፈጥራ፡ ልቡ ድማ እከይ ይምህዝ።" (Homilies of St. Macarius the Great - translated by Dr. Nashi Abdel Shaheed - House of Dedication to the Evangelization Service - 1991 - pp. 36, 37)

"ከምቲ ኣብቲ ቀዳማይ ኩነታት - ማለት ኣብ ግዜ ኃጢኣትን ውድቀትን - ዝነበረ፡ እቲ ኣረጊት ሰብ ንጥፍኣት ብምልኡ ለበሶ። እዚ ማለት፡ ልብሲ መንግሥቲ ጸልማት፡ ልብሲ ጸርፊ፡ ዘይምእማን፡ ሸለልትነት፡ ከንቱ ውዳሴ፡ ትዕቢት፡ ስስዐ፡ ፍትወትን ኩሎም እቶም ካልኦት ናይ መንግሥቲ ጸልማት ዝኾኑ ርኹስን ዘይንጹህን ጽሉእን መጻወድያታትን ለበሰ። ከምኡ ድማ ኣብዚ ይኸውን፡ ኩሎም እቶም ነቲ ኣረጊት ሰብ፡ እቲ ካብ ትሕቲ ምድሪ ዝኾነ፡ ዘልገሱ፡ ኩሎም እቶም ኢየሱስ ነቲ

ልብሲ መንግሥቲ ጸልማት ዘውጽኣሎም፡ ነቲ ሓድሽ ሰማያዊ ሰብ - ንኢየሱስ ክርስቶስ - ለበሱ። ነፍሲ ወከፍ ኣካል ኣብ ክንዲ (እቲ ኣረጊት) እናተተክአ፡ ዓይኒ ኣብ ክንዲ ዓይኒ፡ እዝኒ ኣብ ክንዲ እዝኒ፡ ርእሲ ኣብ ክንዲ ርእሲ፡ ብምልኡ እቲ ሰብ ነቲ ሰማያዊ መልክዕ ብምልባስ ምእንቲ ኪነጽህ። እዞም ሰባት እዚኣቶም ንጐይታ ነቲ ዘይጠፍእ ልብሲ መንግሥቲ ብርሃን፡ ልብሲ እምነት፡ ተስፋ፡ ፍቕሪ፡ ሓጐስ፡ ሰላም፡ ሠናይን ለውሃትን፡ ኵሎም እቶም ካልኦት መለኮታውያን፡ ህያዋን ናይ ብርሃን ሕይወት ዝኾኑ ልብሰ-ንጽህና፡ እቲ ዘይግለጽ ልብሲ ምጽንናዕን ለቢሶምዎ እዮም። ከምቲ ኣምላኽ ባዕሉ ፍቕርን ሓጐስን ሰላምን ለውሃትን ሠናይ ምዃኑ፡ ከምኡ ድማ እቲ ሓድሽ ሰብ ብጸጋ እዩ።" (ዝሓለፈ ምንጪ ገጽ 39, 40)።

ንሱ'ውን ከምዚ ይብል፡ "ምኽንያቱ ብዘይ ምእዛዝ ናይቲ ቀዳማይ ሰብ፡ ንባህርይና ጓና ዝኾነ ነገር ናባና ኣተወ፡ ንሱ ድማ መዓት ጥፍኣትን ፍትወታትን እዩ። እዚ ጥፍኣት'ዚ ድማ ብሰንኪ ነዊሕ ልምድን ዝንባለን፡ ከም ክፋል ባህርይና ኰይኑ ቦታኡ ሓዘ። (ገጽ 51)።

ድሕሪኡ ድማ ይብል፡ ዝኾነ ናብ ኣምላኽ ዚመጽእን፡ ምስ ክርስቶስ ተኻፋሊ ኪኸውን ዚደልን፡ ኣብ ውሽጡ በዚ ዕላማ'ዚ ኺመጽእ ኣለዎ፡ ማለት፡ ካብቲ ኣረጊት ኩነታቱን ናይ ቀደም ኣካይዳኡን ንምልዋጥን ንምቕያርን፡ ሠናይ ሓድሽ ሰብ ንምዃንን እዩ። ካብቲ ኣረጊት ሰብ ድማ ብገለ'ኳ ከይለግብ። ምኽንያቱ ሃዋርያ፡ "ሓደ እኳ ኣብ ክርስቶስ እንተ ኣልዩ፡ ንሱ ሓድሽ ፍጥረት እዩ" ይብል። (2 ቈረንቶስ 5:17)።

እዚ ድማ እቲ ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ዝመጸሉ ዕላማ እዩ፡ ንሰብኣዊ ባህርይ ንምልዋጥን፡ ንምቕያርን ንምሕዳስን፡ ሓዳስ ነፍሲ ንምፍጣርን፡ ነታ ብሰንኪ ምጥሓስ ብፍትወታት ዝጠፍኣት ነፍሲ ንምሕዳስን እዩ። ክርስቶስ ንሰብኣዊ ባህርይ ምስ ናይ ገዛእ ርእሱ መንፈስ፡ ማለት ምስ መንፈስ መለኮት፡ ኪዋሃሀዶ መጸ። ሓድሽ ኣእምሮ፡ ሓዳስ ነፍሲ፡ ሓደስቲ ኣዒንቲ፡ ሓደስቲ ኣእዛን፡ ሓድሽ መንፈሳዊ ልሳን፡ ብሓጺሩ ድማ ብምልኡ ሓድሽ ሰብ ኪገብር መጸ። (ገጽ 53) "ንዝተቐበልዎ ዘበሉ ኸኣሎም ግና፡ በስሙ ንዚኣምኑ፡ ውሉድ ኣምላኽ ኪኾኑ ሥልጣን ሃቦም።" (ዮሓንስ 1:12) ነቲ ኣዝዩ ክቡር ሰማያዊ በረኸት፡ ኪለብሶ ኣይክእልን እዩ። ማለት ነቲ ዘይግለጽ ምስሊ ብርሃን—ንሱ ድማ ጐይታ ባዕሉ እዩ። እዚ ድማ፡ ወዲ ንጉሥ ስለ ዘይኮነ እዩ። ስለዚ ምኽንያት'ዚ ድማ፡ ሃዋርያ - "ከምቲ ምስሊ እቲ መሬታዊ ዝለበስናዮ፡ ምስሊ እቲ ሰማያዊ ድማ ክንለብስ ኢና" ይብል። (ቈሎሴ 15:41) (ገጽ 21)።

"ምኽንያቱ ካብ ውሽጢ እዩ እቲ ኣብ ውሽጢ ነፍሲ ዘሎ መንፈስ እከይ ገፊፍ እንዳበለ፡ ምስ ኣእምሮ እናተዛራረበ ኸኣ የታልል። እዚ እዩ እቲ መጋረጃ ጸልማት፡ ማለት እቲ ኣረጊት ሰብ።" (2 ቈረንቶስ 5:17) እዚ ድማ በቶም ናብ ኣምላኽ ዚሃድሙ ኪቕንጠጥ ኣለዎ። ንሳቶም ድማ ነቲ

ሓድሽ ሰማያዊ ሰብ፡ ንሱ ድማ ክርስቶስ እዩ፡ ኪለብስዎ ኣለዎም። (ኤፌሶን 4:22, ቈረ. 3:8) (ገጽ 319)።

13- ቅዱስ ቄርሎስ ዓቢይ፥ ሰብኣዊ ባህርይ ኣብቲ ቀዳማይ ሰብ፡ ኣዳም፡ ተበላሸወ። ስለዚ፡ ወልድ፡ ነቲ ሰብነትና ዝወሰደ፡ ንባህርይና ብመንፈስ ቅዱሱ ኣህብተሞ። ምኽንያቱ፡ መንፈሱ ብምዃኑን ምስኡ ብሓደ ባህርይ ብምዃኑን፡ ካብ መንፈስ ቅዱስ ከቶ ኣይፍለን እዩ እሞ። ብስጋዊ ወልድን ምእንታና ብዝገበሮ ግብርን፡ መንፈስ ቅዱስ ንሰብኣዊ ባህርይና የሐድሶ፡ ኣብ ነፍሳትና ይነብር፡ ናብ ሕቝፊ ኣቦ ድማ ይመርሓና። "ቃል ኣምላኽ ሰብ ምስ ኮነ፡ መንፈስ ቅዱስ ከም ሓደ ካባና መጠን ካብ ኣቦ ተቐበለ (ንሱ ወሃቢ መንፈስ ስለ ዝኾነ፡ ንመንፈስ ንውልቁ ኣይወሰዶን)። ምኽንያቱ፡ እቲ ኃጢኣት ዘይፈለጠ ንሱ፡ ከም ሰብ መጠን ነፍሲ ምስ ለበሰ፡ ንባህርይና ኪሕልዎ፡ ነቲ ካባና ዝኸደ ጸጋ ድማ ኪመልሰልና ይኽእል እዩ። ስለዚ ምኽንያት'ዚ፡ ቅዱስ መጥምቕ 'መንፈስ ካብ ሰማይ ኪወርድ ከሎ ርእየዮ፡ ኣብ ልዕሊኡ ድማ ዓረፈ' (ዮሓንስ 1:32) ኢሉ ከም ዝወሰኸ እሓስብ። ምኽንያቱ፡ መንፈስ ብሰንኪ ኃጢኣት ካባና ሃዲሙ ነበረ፡ እቲ ኃጢኣት ዘይፈለጠ ግና፡ መንፈስ ኣብ ውሽጥና ምጽናሕ ምእንቲ ኪለምድ፡ ከም ሓደ ካባና ኮነ። ካብኡ ኪፍለ ወይ ኪርሕቕ ዝኾነ ምኽንያት ኣይረከብን። ስለዚ፡ ብገዛእ ርእሱ ገይሩ ንዓና ኢሉ ንመንፈስ ይቕበሎ፡ ነቲ ጥንታዊ ሠናይ ነገር ድማ ናብ ባህርይና ይመልሶ። ስለዚ ድማ ብዛዕባኡ 'ምእንታና ኢሉ ድኻ ኮነ' (2 ቈረንቶስ 8:9) ተባህለ።" (Father Tadros Yaqoub - Atiyah of the Holy Spirit - Alexandria - 1991 - p. 109)

14- ዲዲሞስ እቲ ዕዉር፥ "መንፈስ ቅዱስ ኣብ ጥምቀት ኣምላኽ ብምዃኑ የሐድሰና። ምስ ኣቦን ወልድን ብዘለዎ ሓድነት ድማ፡ ካብቲ ነውርና ናብቲ ናይ መበቆል ጽባቕና የዕርገና። ከምኡ ድማ፡ ነቲ ፍቕርና ዘይበቅዕ ዝኾነ ነገር ምእንቲ ከይንገብር፡ ብጸግኡ ይመልኣና።" "ነቲ ብሓጢኣት ዘጥፋእናዮ ምስልን መልክዕን ኣምላኽ ድማ ንቕበል፡ ናብቲ ናይ መጀመርታ ኩነታትና ድማ ንምለስ፡ ንርእስና ጐይቶት ዝኾንና፡ ኃጢኣት'ውን ዘይብልና።" (ibid., p. 32).

15- ቅዱስ ኤፍሬም ሶርያዊ፥ ብሥጋን ደምን ናይ ክርስቶስ ንቕደስ፡ እንተ ደሊና ድማ ቤተ መቕደስ መንፈስ ቅዱስ ንኸውን። ምኽንያቱ ኣምላኽ ኣብ እዋን ፍጥረት ንኹሉ ነገር ሠናይ ገይሩ እዩ ዝፈጠሮ፡ ሰብ ግና ብገዛእ ፍቓዱ ንእከይ ፈጠረ። እዚ ኣረኣእያ'ዚ ድማ ነቲ ኣብ ሓሳብ ግሪኻውያን ዝርከብ ክልተኣውነት ይጻረር። ሰብ ነቲ ቅድስና ንምርካብ ዘለዎ ናጽነት ምጉላሑ፡ ን'ቀዳራውያን' ከም እተቓወሞም፡ ነዚ [ናጽነት] ድማ ማእከል ቃልሲ ምስ ኃጢኣትን እቲ በይኑ ናይ ድኅነት መገድን ከም ዝገበሮ የርኢ። (Michel Negm: Ibid., p. 107).

16 - ሳዊሮስ ወዲ ኣል-ሙቓፋ፥ መጀመርታ ብዛዕባ ሰብ ቅድሚ ውድቀት ተዛረበ፡ ከምዚ ድማ በለ፡ "ኣምላኽ ንኣዳም ብዓርቢ ፈጠሮ። ፍጥረቱ ድማ ከም መላእኽቲ ኣስተውዓሊ እዩ፡ ኣብ ሥጋ ድማ ሓብኣም - ከምቲ ናይ እንስሳታት ሥጋ፡ ዓጽምን ደምን ዘለዎ። ካብቲ ሰይጣንን ሰራዊቱን ዝወደቕሉ ልዑል ቦታ ኬንብሮ ኢሉ ፈጠሮ። ኣብ ምብራቕ ምድሪ ድማ ገነት ፈጠረሉ።" ከምዚ ድማ ይብል፡ "ኣዳምን ሄዋንን ምስ ተፈጥሩ፡ ሓደ ንሓደ ናይ ምፍላጥ ባህጊ ኣይነበሮምን። ኣንጻር'ዚ ግና፡ እቲ ኣብ ገጾም ዝነበረ ብርሃን ኣብ ልዕሊ ስግኦም ዝሰፈነ ስለ ዝነበረ፡ ከም መላእኽቲ ነበሩ።"

ንሱ ብዛዕባ ውድቀት ናይቲ ቀዳማይ ሰብ ይዛረብ፡ ነቲ ኣብ መንጎ ሄዋንን ሰይጣንን እተገብረ ዘተ'ውን ይጠቅስ። ሰይጣን ድማ ኣታለሎም፡ ካብታ እተኸልከለት ኦም ምስ በልዑ ከም ኣምላኽ ከም ዚኾኑ ጌሩ ድማ ኣስሓቶም። ንግዚኡ ድማ፡ ኣምላኽ ከምቲ ንሰይጣን ዝገፈፎ፡ ንኣታቶም'ውን ነቲ ብሩህ በረኸት ገፈፎም። ከምቲ ንዕኡ ናብ ምድሪ ዘውደቖ፡ ንኣታቶም'ውን ከምኡ ኣውደቖም። እዚ ድማ፡ ከምቲ ንሱ ዝወደቐ ወዲቖም፡ ኣብ ርእሶም ድማ ንዕኡ መሲሎም፡ ካብ ተመን ሰሚዖም ድማ ብስስዐ መለኮት ኣሚኖም ስለ ዝነበሩ፡ ብፍርዱ ኪቐጽዖም ኢሉ እዩ። ኣዳምን ሄዋንን ናብ ምድሪ ምስ ወደቑ፡ ሰይጣን፡ ኣምላኽ ብፍርዱ ከም ዘውደቖምን፡ ከምቲ ንሱ ዝወደቐ ንሳቶም'ውን ምስኡ ኣብ ምድርን ኣብ ሲኦልን ወዲቖም ከም ዚነብሩን ፈለጠ። ንነፍሲ ወከፍ ዘርኦም ድማ፡ ካብ ሰራዊቱ ሓደ ርኹስ መንፈስ ኣዋፈረሉ፡ ንሱ ኸኣ ነቲ እንስሳውን ሰይጣናውን ግብርታት ንኽገብር ይድርኾ። እቶም ውሉዳት ብሥጋዊ ልደት ምስ ተወልዱ ድማ፡ ነፍሲ ወከፎም ካብ ሰራዊቱ እተመደበሉ ርኹስ መንፈስ ኣለዎ። እዚ ኸኣ፡ እቲ ሰብ ካብታ እተወልደላ ህሞት ጀሚሩ፡ ክሳዕ እታ እግዚኣብሄር ንሞቱ ዝፈቐዳ መዓልቲ፡ ሥጋውን እንስሳውን ግብርታት ንኽገብር ይድርኾ። ከምዚ'ውን በለ፡ ብሰንኪ ኃጢኣት ኣዳም፡ ካብ ኩሉ ዘርኡ ዝሞተ ዘበለ ናብ ሲኦል ይወርድ። ሓጢኣት ዘይገበሩ ህጻናት እኳ፡ ነብያትን እቶም ኣብ መንጎ ኣቦታት ዝነበሩ ጻድቃንን እውን ከይተረፉ። ከምቲ እዮብ ዝበሎ፡ ሰብ ብዘይ ኃጢኣት ኣይኮነን። ብሰንኪ ኃጢኣት ኣዳም፡ ሰይጣን ነቲ ህጻን ካብ ማሕጸን ኣዲኡ ካብ እተወልደላ ሰዓት ርኹስ መንፈስ የዋፍረሉ። በታ ሰዓት እቲኣ እንተ ሞይቱ ድማ፡ ናብታ ኣዳም ቀዳማይ ኣቦ ዘለዋ ሲኦል የእትዎ። ሰባት ከምዚ ኰይኖም ንሓሙሽተ ሽሕን ሓሙሽተ ሚእትን ዓመት ጸንሑ። ዚውለድ ዘበለ ኹሉ፡ ክሳዕ መዓልቲ ሞቱ ርኹስ መንፈስ ይዋፈረሉ። ኪመውት ከሎ ድማ ናብ ሲኦል የውርዶ። ምኽንያቱ፡ ከም ሰይጣን ኃጢኣት ገይሮም እዮም፡ ምስ ሰይጣን ድማ ንዘለኣለም መቕጻዕቲ ይግብኦም እዩ። (Al-Durr Al-Temin fi Idah al-Din, by St. Sawiris, famous for Ibn al-Muqaffa, Bishop of Ashmounin - Issued by the sons of Pope Kyrillos VI - Shubra - Cairo - Threeth Edition - 1978 - p. 48

ምዕራፍ 3

ኣምር ውርሻ ኃጢኣት ኣብ ዝተፈላለያ ኣብያተ ክርስቲያናት።

1 - ቤተ ክርስቲያን ፕሮቴስታንት

2 - ሮማዊት ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን

3 - ናይ ግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን

4 - ናይ ግብጺ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን

ኣምር ኣዳማዊ ኃጢኣት ኣብ ዝተፈላለያ ኣብያተ ክርስቲያናት።

ቤተ ክርስቲያን ፕሮቴስታንት

ቀዳማይ፡ ናይ መበቆል ኩነታት ሰብ፡ ኣምላኽ ንሰብ ከምዚ ዚስዕብ ገይሩ ፈጠሮ፡

1 - ኣብ ኩነታት ምሉእ ብጽሕና፡ ብ'ምሉእ ብጽሕና' ዚበሃል ዘሎ፡ ከም ህጻን መጠን ከም ዘይፈጠሮ እዩ። ስለዚ፡ እቲ ንሱ መጀመርታ ድኹምን ዓቕሚ ዘይብሉን፡ ነቲ ዘድልዮ ፍጽምና ስጋን ነፍስን ንምግባር ዓቕሚ ዘይነበሮ፡ ቀስ ብቐስ ድማ ንኣእምሮኡን ስግኡን ኣበርቲዑ፡ ንርእሱ ቋንቋ ምሂዙ፡ ሥነ-ምግባራዊ ኀይሉ ድማ ተበራቢሩ ዝበለ፡ እዚ መርትዖ'ዚ ምስ ጽሑፍ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ብዛዕባ ከመይ ከም እተፈጥረን ብትእዛዝ ኣምላኽ እንታይ ከም ዝገበረን፡ ይጋጮ እዩ። ከምኡ'ውን፡ ኣምላኽ መጀመርታ ምስኡ ከም እተዛረበ፡ ፍቓዱ ድማ ቃላቱን ራእዩን እናስተውዓለ ከሎ ከም ዝገለጸሉ። እዚ ኹሉ ድማ ነቲ ስጋውን ኣእምሮኣውን ምልኣቱ የመልክት።

2 - ብምስሉን ብመልክዑን፡ ንዕኡ ዝመስል መንፈሳዊ ባህርይ ብምሃብ እዩ። ንሱ ብኣእምሮኣዊ ኀይሉን ብመንፈሳዊ ውህበታቱን ንኣምላኽ ይመስል። እቲ ድሕሪ ውድቀቱ ኣብ ሰብ ተሪፉ ዘሎ ክፋል ናይቲ ምስሊ ኣምላኽ፡ እቲ ሕጂ'ውን ኣብ ኩሉ ዘርእና ዘሎ መንፈሳውን ኣስተውዓልን ባህርይ እዩ። እቲ ብውድቀት እተኣልየ ክፋል ድማ፡ እቲ ሰብ እተፈጥረሉ ሥነ-ምግባራዊ ፍጽምና፡ ማለት እቲ እተፈጥረሉ ኩነታት ጽድቅን ቅድስናን እዩ። በዚ ድማ ናብ ኩነታት ኃጢኣትን ብልሽውናን ተቐየረ።

ፕሮቴስታንት ንሓሳቦም ምስ ናይ'ታ ጳጳሳዊት ቤተ ክርስቲያን የነጻጽርዎ። ከምዚ ድማ ይብሉ፡ ሰብ ምስ ተፈጥረ ብምስሊ ኣምላኽ እዩ ነይሩ፡ ከምቲ ጳጳሳውያን ዚብልዎ፡ መጀመርታ ካብ ጽድቅን ቅድስናን ዕሩቕ ነይሩ፡ ድሕሪኡ ኣምላኽ ነዚ ናብቲ ናይ መበቆል ኩነታቱ ብምውሳኽ ዝሃቦ ኣይኮነን።

ወንጌላውያን፡ እቲ ኣብ ኣዳም ዝነበረ ናይ መበቆል ጽድቂ ባህርያዊ ከም ዝነበረ ይኣምኑ። ሮማውያን ግና ልዕለ-ባህርያዊ ከም ዝነበረ ይኣምኑ። ስለዚ ድማ፡ ኣምላኽ ነቲ መሰረታዊ ባህርይ ሰብ፡ ማለት ነታ ናብ ተጻራሪ ዝዘንበለት ነፍስን ስጋን ፈጠረ። ኣብ መንጎኦም ስምምዕን፡ እቲ ስጋ ንመንፈስ ብግቡእ ምግዛእን ምእንቲ ኪህሉ ኸኣ፡ ፍሉይ ውህበት ሃቦ፡ ንሱ ድማ ናይ መበቆል ጽድቂ እዩ። ኣዳም ምስ ወደቐ፡ ነዚ ልዕለ-ባህርያዊ ጽድቂ'ዚ ብውድቀቱ ኣጥፍኡ፡ ናብቲ ቐድሚኡ ዝነበሮ ባህርያዊ ኩነታት ድማ ተመልሰ።

ወንጌላውያን ግና፡ ነቲ ተጻራሪኡ እዮም ዚኣምኑ። እቲ ናይ መበቆል ጽድቂ ባህርያውን ምስ ሰብ እተፈጥረን እዩ። ኣዳም ብባህርይኡ ንኣምላኽ የፍቅሮን ንኽብሩ ድማ የስተውዕሎን ነበረ። ከምቲ ንርእሱ ብባህርይኡ ዘፍቅራ፡ ንጽባቐ ፍጥረት'ውን ከምኡ የስተውዕሎ ነበረ። ንሱ ነቲ ናይ መወዳእታ ዕላማ ህልውናኡ፡ ማለት ንኣምላኽ ንዘለኣለም ምኽባርን ብኡኡ ምሕጓስን፡ ብባህርይኡ (ማለት ካብቲ ናቱ ንላዕሊ ሓድሽ ውህበት ከየድለዮ) ኪፍጽሞ ዝኽእል ኰይኑ እዩ ተፈጢሩ።

3 - ፍጹም ሥልጣን ነበሮ፡ እዚ ማለት፡ ኣምላኽ ኣብ ልዕሊ ፍጥረታት ሥልጣን ሃቦ፡ ማለት ኣብ ምድሪ ገዛኢ ገበሮ።

ካልኣይ፡ ኃጢኣት ኣዳም ንዘርኡ እንታይ ኣስዓበ፧

ከምቲ ፕሮቴስታንታዊ ትምህርቲ፡ እቲ ኃጢኣት ሰብ በቲ ዝወደቐሉ ኩነታት፡ ኣብቲ ናይ መጀመርታ ገበን ሓጢኣት ኣዳም ብምስታፉ እዩ ዚምስረት፡ እዚ ድማ ኣብ ልዕሊኡ ይሕሰበሉ። ከምኡ'ውን፡ እቲ ናይ መበቆል ጽድቂ ምጥፋእን ናይ ኵሉ ባህርይኡ ምብልሻውን እዩ፡ እዚ መብዛሕትኡ ግዜ ናይ መበቆል ኃጢኣት ተባሂሉ ዚጽዋዕ ኮይኑ፡ ኵሎም ግብራዊ ሓጢኣታት ድማ ካብኡ ይምንጭዉ። ደቂ ሰባት ድማ ብሰንኪ እዚ ናይ መበቆል ብልሽውና'ዚ፡ ኣብ ኵሉ ኀይሊ ነፍስን ስጋን፡ ኣብ ኵሉ ኣካላቶም ድማ፡ ምሉእ ብምሉእ ተበላሸዉ። ኵሎም ካብ ሠናይ ተገሊሎም፡ ንምግባሩ ድማ ዓቕሚ የብሎምን፡ ንእከይ ድማ ሰዓቡ። ካብዚ ብልሽውና'ዚ ኸኣ ኵሎም ግብራዊ ሓጢኣታት ይመጹ። ከምኡ'ውን፡ እቲ ምስ ኣዳም እተገብረ ኪዳን ምእንትኡ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ምእንቲ ዘርኡ'ውን እዩ ነይሩ።

ኵሉ እቲ ብባህርይኡ ካብኡ እተወልደ ዘርኢ ሰብ፡ ኣብቲ ናይ መጀመርታ ሓጢኣቱ ምስኡ ሓጢኡን ወዲቑን እዩ። ስለዚ ድማ፡ እቲ ምስ ኣዳም ዘለዎ ምትእስሳር፡ ምኽንያት ናይዚ እኩይ ኩነታት'ዚ እዩ። እቲ ናይ ፕሮቴስታንት ትምህርቲ ድማ፡ ኣብቲ ናይ ሓጢኣት ኣዳም ኣብ ልዕሊ ዘርኢ ሰብ ዘለዎ ሳዕቤናት ኣብ ዚህቦ ትርጓሜ፡ ነቲ ብቐጥታ ናይ ምሕሳብ ክልሰ-ሓሳብ ወይ ትምህርቲ ይወስድ። ትሕዝቶኡ ድማ፡ ኣዳም ባህርያዊ ርእሲ ደቂ ሰባትን ሕጋዊ ወኪሎምን ምዃኑ እዩ። በዚ ምኽንያት'ዚ ድማ፡ ደቂ ሰባት ኣብኡ ተፈቲኖም እዮም። ካብቲ ውድቀቱ ኸኣ፡ ነፍሲ ወከፎም ብጥፉእ ባህርይን፡ ትሕቲ ፍርዲ መቕጻዕቲ ናይቲ ዘይ ምእዛዙን ኰይኖም ምውላዶም ሰዓበ። እዚ ድማ ክልተ መዳያት ኣለዎ። እቲ ቀዳማይ ካብቲ ንሱ ባህርያዊ ርእሶም ምዃኑ ዝመጽእ እዩ። እቲ ካልኣይ ድማ፡ ካብቲ ሕጋዊ መሪሕነቱ ዝመንጨወ እዩ። በዚ መሰረት'ዚ ድማ ንሱ ብሕጊ ወኪሎም ነበረ (ማለት፡ ካብ ኣምላኽ ብዝተዋህበ ወግዓዊ መዝነት)። ንሱ ሕጋዊ ወኪሎም ስለ ዝኾነ ድማ፡ ነቲ ገበን ዘይ ምእዛዙ ኣብ ልዕሊኦም ሓሰቦ። ኣብ መንጎ ደቂ ሰባትን ኣዳምን ድማ፡ ባህርያዊ ምትእስሳርን ሕጋዊ ምትእስሳርን ኣሎ። በቲ ቀዳማይ ገይሮም ካብኡ ነቲ ጥፉእ ባህርይ ወሰዱ፡ በቲ ካልኣይ ገይሩ ድማ ነቲ ገበን ዘይ ምእዛዙ ኣብ ልዕሊኦም ሓሰቦ።

ኣዳም ድሕሪ ውድቀቱ፡ ብመልክዑን ከም ምስሉን ገይሩ ውሉድ ኪወልድ ምስ ጀመረ፡ ማለት ብዘይ ጽድቂ፡ ብባህርይኡ እተበላሸወ፡ ብሰንኪ ምብልሻው ዓቕሙ ድማ ሠናይ ኪኸውን ወይ ጽድቂ ኪገብር ዘይክእል ኮነ። እዚ ድማ፡ በቲ ኣምላኽ ዝሰርዖ ሓፈሻዊ ሕጊ መሰረት፡ ሓደ ነገር መሻርኽቲ ይወልድ ብምዃኑ እዩ። እቲ ህጻን ኃጥእ እዩ፡ እዚ ግና ብግብሪ ዝፈጸሞ ብምዃኑ ማለት ኣይኮነን። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ኣብ ኩነታት ኃጢኣት እምበር፡ ኣብ ኩነታት ቅድስና ኣይተወልደን። ኃጢኣት ኣዳም ከም ገበን ተወሲዱ ኣብ ልዕሊኡ ይሕሰብ። እዚ ኩነታት'ዚ ድማ እቲ ምብልሻው ባህርይና፡ "ናይ መበቆል ኃጢኣት" ተባሂሉ ይጽዋዕ። ንሱ በይኑ ግና ንነፍሲ ኣየጥፍኣን እዩ። ምኽንያቱ፡ ዝኾነ ቅድሚ ናይ ተግባር ሓላፍነት ዕድመ ዝሞተ፡ በቲ ንዕኡ ዝኾነ ጽድቂ ክርስቶስ (ማለት፡ ከምቲ ክርስቶስ ኣብ ቅድሚ ሕጊ ጻድቕ ዝኾነ) ከምኡ'ውን ነቲ በረኸት ምድኅን ብምቕባልን ከም ዚድሕን፡ ክንኣምነሉ ዘኽእለና ኵሉ ነገር ኣለና።

ናይ መበቆል ኃጢኣት ብኣወንታውን ብኣሉታውን መገዲ ይግለጽ። እቲ ኣሉታዊ መግለጺ፡ ናይ መበቆል ኃጢኣት (ማለት፡ እቲ ካብ ኣዳም እተወርሰ ብልሹው ባህርይ) ከምዚ ዚስዕብ ከም ዘይኮነ እዩ፡ 1- ምብልሻው ነፍሲ ወይ ህላዌኣ ኣይኮነን። ምኽንያቱ፡ ህላዌ ነፍሲ ብውድቀት ኮነ፡ ቅድሚ ዳግማይ ልደት ወይ ድሕሪኡ ኣይልወጥን እዩ። ዝልወጡስ ዝንባሌኣታታን ኩነታታን እዮም። ስለዚ፡ እቲ ናይ መበቆል ብልሽውና ንህላዌኣ ዘይኮነስ፡ ንሥነ-ምግባራ፡ ንባህርያን ነቲ ኣብኣ ዘሎ ዝንባሌ ፍቓድን እዩ ዚትንኪ። እዚ ድማ፡ ካብ ጽድቂ ስለ ዝተገላበጠት፡ ካብ ሓቂ ድማ ስለ ዝሰሓተት እዩ። 2- ከምቲ መርዚ ምስ ወይኒ ዚሕወስ፡ ናብኣ ዝተወሰኸን ምስኣ እተሓዋወሰን ረቛሒ'ውን ኣይኮነን። 3- ንኹሎም ኀይልታታ ሕጂ'ውን ትውንኖም ስለ ዝኾነት፡ ካብቶም ኀይልታት ሓደ እኳ ኣይጠፍኣን። ብዛዕባ እቲ ኣወንታዊ መግለጺ ግና፡ ናይ መበቆል ኃጢኣት ከምዚ ዚስዕብ ምዃኑ እዩ፡ 1- ኣብ ኩነታት ኵሎም ኀይሊ ነፍሲ ዘሎ ሓፈሻዊ ብልሽውና እዩ። ግናኸ፡ ንህላዌኣ ዘይኮነስ ንዝንባሌኣታታ ጥራይ እዩ ዚትንኪ። እዚ ድማ ነዞም ዚስዕቡ ነጥብታት የጠቓልል፡ ካብቲ ናይ መበቆል ጽድቂ ጥርሑ ምዃን፡ ናይቲ ሥነ-ምግባራዊ ባህርይ ሰብ ምሉእ ብምሉእ ምብልሻው፡ እዚ ኸኣ ካብ ኣምላኽን ካብ ኵሉ መንፈሳዊ ሠናይ ነገርን ምግልባጥን ናብ ኵሉ እከይ ምዝንባልን ዜጠቓልል እዩ። እዚ ኹሉ ድማ ብርግጽን ብዘይ ጥርጥርን ኃጢኣት ኰይኑ ይሕሰብ። 2- ኃጢኣት ካብ ልቢ ደቂ ሰባት፡ ካብቶም እተሓደሱ እኳ፡ ኣይፍለን እዩ። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ብዝተፈላለየ ደረጃ ነቲ እኩይ ባህርይኡ ኣብኦም ይሕልዎ። ምኽንያቱ፡ ምቕዳስ ነፍሲ፡ ከምቲ ብኡንብኡ ብእምነት ኣብ ክርስቶስ ዚፍጸም ጽድቂ ዘይኮነስ፡ ኣብዛ ሕይወት እዚኣ ብፍጽምና ኣይፍጸምን እዩ። 3- ንነፍሲ ብመንፈስ ይቐትላ። እቲ ባህርያዊ ወይ ዘይተሓደሰ ሰብ ድማ፡ ብናይ ገዛእ ርእሱ ዓቕሚ ምሉእ ብምሉእ ስንኩል ይኸውን።

ንዝኾነ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ዚግበር ሠናይ ግብሪ ዓቕሚ የብሉን። በዚ ምግባሩ ድማ ካብ ሓላፍነት ኣይናገፍን እዩ፡ ገና'ውን ናጻ ፍቓድ ዘለዎ እዩ። ብዛዕባ እቲ ኣብ መንፈሳዊ ነገራት ዘሎ ዓቕሚ ናይቲ ዝወደቐ ሰብ፡ ፕሮቴስታንት ነቲ ናይ ኣውግስጢኖስ ትምህርቲ እዮም ዚቕበሉ። እዚ ድማ፡

ደቂ ሰባት ካብ ውድቀት ጀሚሮም፡ ብናይ ገዛእ ርእሶም ዓቕሚ ናብ ኣምላኽ ንምምላስ ወይ ናይ ሓቂ ሠናይ ግብርታት ንምግባር ምሉእ ብምሉእ ዓቕሚ ዘይብሎም ምኳኖም እዩ። ኣውግስጢኖሳውያን ንኹሉ ግብሪ ምሕዳስ ንመንፈስ ቅዱስ ናይ ኣምላኽ ይህብዎ። ሰብ ብናይ ገዛእ ርእሱ ፍቓድ ናብ ኣምላኽ ይምለስ፡ ግናኸ ብናይ ገዛእ ርእሱ ባህርያዊ ኀይሊ ዘይኮነስ፡ በቲ ኣምላኽ ብምሕዳስ ገይሩ ዚህቦ ኀይሊ እምበር። (ንሥርዓታዊ ሥነ-መለኮት - ካልኣይ ክፋል ተመልከት)።

ዶክተር ፋሂም ዓዚዝ ብዛዕባ ናይ መበቆል ኃጢኣትን ሳዕቤናቱን ሰፊሕ መግለጺ ኣለዎ። ኣብኡ ድማ ነቲ ናይ ፕሮቴስታንት ሓሳብ ከምዚ እናበለ ይገልጾ፡

መበቆል ኃጢኣት፡ እቲ ሃዋርያ ብኣዳም ከም ዚጅምሮ ንጹር እዩ። እቲ ኃጢኣት ብኡኡ ገይሩ ዝኣተወ ሓደ ሰብ ኣዳም እዩ (ሮሜ 5:12)። ኃጢኣት ኣብቲ ናይ ኣዳም ዘይ ምእዛዝ ተራእየ። ግብሪ ኣዳም ሱር ኃጢኣት ኣብ ዓለም እዩ። ማለት እቲ ኃጢኣት ቅድሚ ኣዳም ከም ሓደ ናጻ ዝነበረ ኀይሊ ኣይነበረን። እቲ ኃጢኣት ከም ናጻ ኀይሊ ምግላጹ ግና፡ ነቲ ብኡኡ ዚገብርን ዚግዛእን ኩነታት ናይቲ ኃጥእ ሰብ ዜንጸባርቕ እዩ… ዶክተር ፋሂም ብዛዕባ ርእይቶ ኣውግስጢኖስ ይዛረብ ከምዚ ድማ ይብል፡ ምስ ኣውግስጢኖስ ብዛዕባ ሓፈሻውነት ኃጢኣትን እቲ ኣዳም ኣብኡ ዘለዎ ተራን እንተ ተሰማማዕና፡ ኣብቲ ትርጓሜ ናይዚ ተራ'ዚ ግና ምስኡ ንፈላለ። ከመይሲ፡ ንሱ፡ ኣዳም ንዘርኡ ነቲ ናይ መበቆል ኃጢኣትኡ ከም ዘውረሶም ይኣምን፡ ምኽንያቱ ባህርይኡ ተበላሺዩ እዩ፡ እዚ ብልሽውና'ዚ ድማ ካብኡ ተወሪሱ እዩ። እታ "ኣብኡ ኵሎም ኃጢኣት ገበሩ" እትብል ሓረግ፡ ብባህርይኦም ኃጥኣን ኰይኖም ከም እተወልዱ ማለት እያ። እቲ ሃዋርያ ግና ነዚ ሓሳብ'ዚ ብዛዕባ እቲ ኣዳም ኣብ ኃጢኣት ዘለዎ ተራ ኣየጽንዖን እዩ፡ ኣንጻር'ዚ ግና፡ "ከምቲ ብዘይ ምእዛዝ ሓደ ሰብ ብዙሓት ኃጥኣን ዝኾኑ" (ፍቕዲ 19) ብምባል ይነጽጎ። እታ "ኰኑ" እትብል ቃል፡ ከምቲ ኣብ ፍቕዲ 18 ዚብሎ፡ ሕጋውን ፍርዳውን ቃል እያ። "ስለዚ፡ ብሓንቲ ኃጢኣት ፍርዲ ንኵሎም ሰባት ንኹነኔ መጸ።" ካብኡ ሓሊፉ ድማ፡ ኣብ ፍቕድታት 15-19 ሞት ሰልጠነ። እዚ ድማ ብሰንኪ ሓንቲ ኃጢኣት እምበር፡ ብሰንኪ ኃጢኣታትን ብልሽውናን ናይ ኵሎም ኣይነበረን። ካብዚ ድማ፡ ኣዳም ንዘርኡ ኃጥኣን ዝገበሮም፡ ብምኽንያት ጥፉእ ባህርይ ስለ ዘውረሶም ዘይኮነስ፡ ኣብ ጌጋ ቦታ ስለ ዘንበሮም ምኳኑ ንግምግም። ንኣብነት፡ እቲ ጥፉእ ወዲ ኣብ ርሑቕ ሃገር ተመርዕዩ ውሉድ እንተ ዚወልድ ነይሩ፡ እቲ ዘርኡ ከምኡ ጥፉእ ምኾነ። እዚ ድማ፡ ካብ ኣቡኡ ጥፉእ ባህርይ ስለ ዝወረሰ ዘይኮነስ፡ ኣቡኦም ኣብ ርሑቕ ሃገር ስለ ዝፈጠሮም እዩ፡ ማለት፡ ምስቲ እቲ ጥፉእ ወዲ እተፈልዮ ኣቦ ኣብ ዘሎ ብልሹው ርክብ። እዚ እዩ ድማ ምስ ኣዳምን ዘርኡን ዘጋጠመ። ንኣታቶም ኣብ ርሑቕ ሃገር ኣንበሮም - እዚ ኣበሃህላ'ዚ ፍቑድ እንተ ኾይኑ - ንኹሎም ድማ ኃጥኣን ገበሮም። ምኽንያቱ፡ ምስቲ ዝፈጠሮም ኣምላኽ ኣብ ብልሹውን ዘይባህርያውን ርክብ እዮም ተወሊዶም።

እዚ ዘርኢ ሰብ እተፈጥረሉ ብልሹው ኩነታት፡ ግብራዊ ኃጢኣት የፍሪ። ስለዚ ድማ - ከምቲ ዶክተር ፋሂም ዓዚዝ ዚብሎ - ዘርኢ ሰብ ግብራዊ ኃጢኣታት ገበረ፡ ምኽንያቱ ብሰንኪ እቲ ናብ ኣዳም ዘለዎም ምትእስሳር ኃጥኣንን ተገዛእቲ ዕዳን ስለ ዝኾኑ እዩ። ስለዚ፡ ሞት ኣብ ልዕሊ ዘርኢ ሰብ እንተ ሰልጠኑ፡ በቲ እተፈጥርሉ ኩነታት እዩ ዝሰልጠነ። ማለት፡ ብሰንኪ እቲ ናይ መበቆል ኃጢኣትን፡ ብግብሪ ኃጢኣት ስለ ዝገበሩን እዩ። ህጻናት'ውን ከም ዓበይቲ፡ ኣብቲ ጌጋ ኩነታት እተረኽቡ ውሉድ ኣዳም እዮም፡ ሞት ድማ ኣብ ልዕሊኦም ስልጣን ኣለዎ። ከምቲ ንዅሎም ሰባት ኣቐዲሙ ዝነበሮም፡ ብግብሪ ወይ ብተግባር ኃጢኣት እንተ ዘይገበሩ እኳ። ምኽንያቱ፡ ካብ ክርስቶስ ርሒቕካ፡ ዝኾነ ሰብ ኣብ ኣዳም እንተ ዘይኮይኑ ኪህሉ ኣይክእልን። እዚ ድማ፡ ኲሉ ሰብ፡ ህጻናት ሓዊሱ፡ ትሕቲ ዕዳ ከም ዘሎ የመልክት። ወይ ድማ፡ እቲ ንሰብ በደለኛ ዚገብሮ ሕጊ እዩ፡ ፍርዲ ኹነኔ ድማ ኣብ ልዕሊኡ ኺፍጸም ይግባእ። ግናኸ፡ ሓደ ሰብ በደለኛ ምዃኑ እንተ ተሰሚዕዎ፡ ንኃጢኣት ሓዲጉ ነቲ ኣብ ሕጊ ዘሎ ጽድቂ ኪስዕብ ኣይክእልን። ስለዚ እቲ ሰብ ኃጥእ እዩ፡ ማለት ኣብቲ ኣዳም ዘንበሮ ናይ ኃጢኣት ቦታ ኣሎ። ኣብ ተመሳሳሊ እዋን ድማ ኃጢኣት ስለ ዚገብር በደለኛ እዩ። ብሰንኪ ናይ መበቆል ኃጢኣትን ከምኡ'ውን በቲ ግብራዊ ኃጢኣትን ምዉት እዩ። (ሥነ-መለኮታዊ ሓሳብ ኣብ መልእኽታት ሃዋርያ ጳውሎስ ገጽ 84-88)።

ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን

ካርል ራህነር፡ መዝገበ-ቃላት ናይ ካቶሊካዊ ሥነ-መለኮት።

ቀዳማይ፡ ሰብ ብምስሊ ኣምላኽ፡

እቲ "ምስሊ ኣምላኽ" ዚብል ኣበሃህላ፡ ነቲ ኣብ መንጎ ኣምላኽን ሰብን ዘሎ ፍሉይ ምትእስሳር ንምግላጽ ካብ ራእይ እተወሰደ እዩ። ሰብ፡ ብስጋውን መንፈሳውን ኣቃውምኡ፡ ነዛ ዓለም ኪገዝኣን ምስ ኣምላኽ ኪዛረብን፡ ብምስሊ ኣምላኽ (ዘፍጥረት 1:26) እዩ ተፈጢሩ። ድሕሪ እቲ ናይ መበቆል ኃጢኣት እኳ፡ ሰብ ምስሊ ኣምላኽ ኰይኑ ይጸንሕ (ዘፍጥረት 9:6)። ምኽንያቱ፡ ኣብቲ ብኣምላኽ ብግብሪ ዚዝረቦ ቦታ ይጸንሕ፡ ብግብሪ'ውን ብኣምላኽ እተጸውዐ ኰይኑ ይነብር።

ካልኣይ፡ ኩነታት ሰብ፡

1- ኩነታት ሰብ ኣብ ገነት፡ ብውህበት ኣምላኽ ዝኾነ ልዕለ-ባህርያዊ ጸጋ እተዓደለ፡ ካብቲ ናብ ፍትወት ዘዘንብል ነገር ዕቑብ ነበረ፡ እቲ ዘይተርፍ ሞት ድማ ኣይትንክፎን ነበረ። እቲ "ቅድሚ ውድቀት" ዝነበረ ኩነታት፡ ኣብቲ ቅድሚ ናይ መበቆል ኃጢኣት ዝነበረ ናይ መበቆል ንጽህና።

2- ኩነታት ሰብ ትሕቲ ጽልዋ ናይ መበቆል ኃጢኣት፡ ቅድሚ ክርስቶስ ወይ ቅድሚ ምጽዳቕ (ብእምነት... ብፍቕርን ብጥምቀትን)፡ እቲ ድሕሪ ናይ መበቆል ኃጢኣት ዝመጸ ዝወደቐ ኩነታት ባህርይ።

3- ኩነታት እቲ ጻድቕ፡ እቲ ብጸጋ ክርስቶስ እተቐደሰ፡ እቲ ቀደም ብናይ መበቆል ኃጢኣት ወይ ብውልቃዊ ኃጢኣታቱ ኃጥእ ዝነበረ። እቲ ዝወደቐን እተሐደሰን ኩነታት ባህርይ (ገጽ 107)።

ኣብ ካልእ ቦታ ድማ፡ እቲ ቀዳማይ ሰብ ካብቲ ናብ እከይ ዘዘንብል፡ ካብቲ ዓማጺ ፍትወት፡ ዕቑብ ከም ዝነበረ ተጠቒሱ ኣሎ። ግናኸ እዚ ዕቑብነት'ዚ፡ ሰብ ኣብ ልዕሊኡ መሰል ስለ ዘይነበሮ፡ ካብ ባህርይ ወጻኢ ዝኾነ ውህበት እዩ (ገጽ 108)።

ኣባ (እዋናዊ ጳጳስ) ሰሊም ቡስትሮስ

ቀዳማይ፡ ሰብ ምስሊ ኣምላኽ እዩ።

እቲ ኣብ ሰብ ዘሎ ምስሊ ኣምላኽ፡ ሰብ ኣብቲ ናይ ኣምላኽ ኣብ ልዕሊ ካልኦት ፍጥረታት ዘለዎ ግዝኣት ብምስታፉ ዚምስረት ኮይኑ፡ እቲ ግዝኣት'ቲ ድማ ምስትውዓል፡ ናጽነትን ፍቓድን ዜጠቓልል እዩ። ንሰብ "ንዓሳ ባሕርን ንዕዋፍ ሰማይን ንእንስሳን ንብዘላ ምድርን" (1:26, 28) ኪገዝእ ፈጠሮ።

ብዛዕባ እታ ኣብቲ "ንሰብ ብመልክዕና፡ ከም ኣርኣያና ንግበር" ዚብል ቃል ዘላ 'ከም ኣርኣያና' እትብል ቃል ድማ፡ እቲ ጸሓፊ በዚኣ ነቲ ኣብ መንጎ ሰብን ኣምላኽን ዘሎ ፍጹም ማዕርነት ንምስዓር እዩ ዝዓለመ። ሰብ ብምስሊ ኣምላኽ እዩ፡ ግናኸ ብመለኮቱ ምስኡ ማዕረ ኣይኮነን።

ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ብዛዕባ እቲ መልክዕ፡ ናብቲ ሰብ እተፈጥረሉ ባህርይ ከም ዘመልክት ጌሩ፡ ነቲ ርእይቶ ናይ ገለ ምብራቓውያን ኣቦታት ይጠቅስ። ብዛዕባ እቲ 'ኣርኣያ' ድማ፡ ናብቲ ሰብ ኪበጽሖ እተጸውዐ ጽውዓ ከም ዘመልክት ይገልጽ። ሰብ ብምስሊ ኣምላኽ እተፈጥረ እኳ እንተኾነ፡ ብቕድስናኡ ንኣምላኽ ኪመስል ግና እተጸውዐ እዩ።

ከምቲ ጳጳስ ሰሊም ዚጠቕሶ፡ ሰብኣይን ሰበይትን ክልቲኦም ብምስሊ ኣምላኽ እዮም እተፈጥሩ፡ ስለዚ ሰበይቲ በቲ ምስሊ'ቲ ምስ ሰብኣይ ማዕረ እያ። (ዘፍጥረት 1:27)።

ካልኣይ፡ ናይ መበቆል ኃጢኣት፡

ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ነተን ብኣመንትን ብዘይኣመንትን ዝቐረባ ገለ ሕቶታት ብምምላስ፡ ርእይቶኡ ብዛዕባ ናይ መበቆል ኃጢኣት የቕርብ።

ቀዳመይቲ ሕቶ፡ "ኣዳም" ናይ ሓደ ኣብ ታሪኽ ዝነበረ ሰብ ውልቃዊ ስም ድዩ፧

ነዛ ሕቶ'ዚኣ ከምዚ ዚስዕብ ገይሩ ይምልሳ፡

እቲ ዛንታ ዘፍጥረት ብዛዕባ ኃጢኣት ኣዳምን ሄዋንን ይዛረብ። ሃዋርያ ጳውሎስ ንኃጢኣት ኣዳም ምስ ቅድስና ክርስቶስ የነጻጽሮ። ከም ርእይቶ ገሊኦም፡ እታ "ኣዳም" እትብል ቃል ናይ ሓደ ኣብ ፍሉይ እዋን ታሪኽ ዝነበረ ሰብ ስም እያ። ንሱ ድማ ኣብ ዩኒቨርስን ኣብ ሰብን ምዝንባል ዘስዓበ ዓቢይ ኃጢኣት ፈጸመ። እዚ ኃጢኣት'ዚ ስቓይን ሞትን ኣብ ልዕሊ ኩሉ ዘርኢ ሰብ ኣውረደ፡ ቅድሚ ኃጢኣት ኣዳም ድማ ንኣታቶም ኣይግዝኦምን ነይሩ።

ካልኦት ከኣ፡ ኣብ ታሪኽ ኣዳምን ሄዋንን የለዉን፡ ዛንታኦም ድማ ናይ ሓሶት ጽውጽዋይ እዩ ዚብል እምነት ኣለዎም። ካብዚ ድማ ናይ መበቆል ኃጢኣት የልቦን ዚብል መደምደምታ ይበጽሑ፡ ንሱ ብሰባት ብውልቂ ዚፍጸም ውልቃዊ ኃጢኣታት እምበር ካልእ ኣይኮነን፡ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ድማ ንናይ ገዛእ ርእሱ ኃጢኣት ተሓታቲ እዩ።

ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ኣብዘን ክልተ ርእይቶታት ከምዚ ዚስዕብ ኢሉ ሓሳቡ ይህብ፡

ክልቲኦም ርእይቶታት፡ ከም ኣረኣእያና፡ ጌጋ እዮም። ምኽንያቱ፡ ነቲ ብዛዕባ ናይ መበቆል ኃጢኣት ዘሎ ቅኑዕ ኣረኣእያ ኣይሓዙን።

እቲ ቀዳማይ ርእይቶ ጌጋ እዩ። ምኽንያቱ፡ "ኣዳም" ኣብ መጀመርታ ታሪኽ ዝነበረ ናይ ሓደ ውልቀ-ሰብ ስም ኣይኮነን። እታ "ኣዳም" እትብል ቃል፡ "ሰብ" ማለት ዝኾነት ናይ እብራይስጥ ቃል እያ፡ ከምቲ ሄዋን "ህይወት እትህብ" ማለት ዝኾነት። ስለዚ፡ ኣዳምን ሄዋንን ንነፍሲ ወከፍ ሰብ ዜመልክት ምሳሌ እዮም። ዛንታ ኃጢኣቶም ድማ ዛንታ ኃጢኣት ነፍሲ ወከፍ ሰብ እዩ። እቲ ጸሓፊ ዘፍጥረት፡ ካብ ምዕራፍ ኣርባዕተ ክሳዕ ምዕራፍ ዓሰርተ ሓደ፡ ብዛዕባ ብልሽውና ይዛረብ፡ ቅትለት፡ ዓመጽ፡ ከምኡ'ውን ነቲ ንዘርኢ ሰብ ክሳዕ እቲ መዓት ናይ ማይ ኣይሂ ዚኾስትሮ ዝተፈላለየ ገበናትን ግፍዕታትን። ድሕሪኡ ድማ፡ መን እዩ ነዞም በደላት'ዚኣቶም ተሓታቲ፧ ኢሉ ይሓትት። ኣምላኽ'ዶ ነዚ ኹሉ እከይ ይደልዮ እዩ፧ ነዛ ሕቶ'ዚኣ ኣብተን ቀዳሞት ሰለስተ ምዕራፋት ከምዚ ኢሉ ይምልሳ፡ ኣምላኽ ንኹሉ ነገር ሠናይ ገይሩ ፈጢርዎ እዩ፡ ደቂ ሰባት ግና እቶም ንእከይ ካብ ሠናይ፡ ንሞት ድማ ኣብ ክንዲ ሕይወት ዚመርጹ እዮም። እዚ ምርጫ'ዚ ኻብቲ ቀዳማይ ሰብ ጀሚሩ፡ ኣብ ብምሉእ ታሪኽ ብሰባት ዚግበር እዩ ነይሩ። ኃጢኣታቶም ክሳዕ ክንደይ እተፈላለየ ይኹን ብዘየገድስ፡ ኲሉ እቲ ኃጢኣታት ንኣምላኽ ምኽሓድን ንትምህርትታቱን ንትእዛዛቱን ምንጻግን እዩ።

ስለዚ፡ ኣብ መንጎ እቲ መጽሓፍ ዘፍጥረት ዚህቦ ህላዌ መልሲን፡ እቲ እዚ መልሲ'ዚ ዝመጸሉ ኣገባብን ፍልልይ ኪግበር ኣለዎ። ዛንታ ኣዳምን ሄዋንን ምሳልያዊ ዛንታ እዩ፡ ግናኸ ትምህርቱ መለኮታዊ ትምህርቲ እዩ። መጽሓፍ ቅዱስ፡ በዚ "ምሳሌ" እዚ ገይሩ፡ ሓደ ጽኑዕ ሃይማኖታዊ ሓቂ ይገልጸልና። ንሱ ድማ፡ ሰብ ኃጥእ ኰይኑ ከም ዘይተፈጥረን፡ ኃጢኣት ድማ ኣብ ህላዌ ሰብኣዊ ባህርይኡ ከም ዘየለን እዩ። ኣምላኽ ኣብ ቅድሚኡ ሕይወትን ሞትን፡ ሠናይን እከይን ኣንቢሩሉ፡ ናጽነትን ፍቓድን ድማ ሃቦ። ስለዚ ሰብ ንኃጢኣቱ ተሓታቲ እዩ።

እቲ ካልኣይ ርእይቶ - ከምቲ ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ዚብሎ - ጌጋ እዩ። ምኽንያቱ፡ ንሱ ኣብ መንጎ እቲ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ዚፍጽሞ ውልቃዊ ኃጢኣትን፡ እቲ ሰብ ካብ ልደቱ ጀሚሩ ዚርከበሉ ኃጢኣተኛ ኩነታት ዓለምን ኣይፈላልን እዩ።

እተን "ኣዳም"ን "ሄዋን"ን ዚብላ ቃላት፡ ናይቶም ኣብ መጀመርታ ታሪኽ ዝነበሩ ክልተ ሰባት ውልቃዊ ኣስማት ምዃነን እንተ ነጺግና እኳ፡ ሰብ ሓደ መዓልቲ ከም ዝጀመረ ኪእመን ኣለዎ። መዓስ ጀመረ፧ ከመይ ኢሉ ጀመረ፧ እዚ ናይ ሳይንስ ጉዳይ እምበር፡ ናይ ሃይማኖት ኣይኮነን። ንሕና ንምርምሮ። እዚ ሰብ'ዚ ድማ፡ ኣብ ኵሉ ዘመናትን ኣብ ብምሉኡ ታሪኽን፡ ኃጢኣት ከም ዝገበረ ኪንእመን ኣለና። ስለዚ ንኃጢኣቱ ክንክሕዶ ኣይንኽእልን ኢና።

ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ኣስዒቡ ከምዚ ይብል፡ ስለዚ ሰብ ኣብ ሓንቲ ደሴት በይኑ ዚነብር ውልቀ-ሰብ ኣይኮነን፡ ኣባል ሓደ ማሕበረሰብ እዩ እምበር። ኣባላት ሓደ ስጋ ድማ ንሓድሕዶም ይጸላለዉ። ኣነ ተሓታቲ ዝኸውን በቲ ባዕለይ ዝፈጸምክዎ ኃጢኣታት ጥራይ እየ። ግናኸ፡ እቲ ዝፈጸምክዎ ኃጢኣታት ንኻልኦት ይጸልዎም እዩ። እቲ ብደቂ ሰባት ኣብ ዝተፈላለየ ወለዶታት እተፈጸመ ኃጢኣታት ድማ፡ ኣብ ዓለም ነቲ ፍቓድ ኣምላኽ ዚጻረር ጌጋ ኩነታት ፈጢሩ። ኣነ ክውለድ ከለኹ ድማ፡ ኣብ ኃጢኣተኛ ዓለም፡ ኣብታ ንምድኅን ኣምላኽን ንጸግኡን እትደሊ ዓለም እየ ዝውለድ። ከምቲ ሃዋርያ ጳውሎስ ዚብሎ፡ "ኵሎም ኃጢኣት ገይሮም እዮም፡ ክብሪ ኣምላኽ ድማ ጐዲልዎም እዩ" (ሮሜ 3:23)። እቲ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ዚፍጽሞ ኃጢኣታት ውልቃዊ ኃጢኣታት እዩ፡ እቲ ዚውለደሉ ኩነታት ግና፡ ኃጢኣተኛ ኩነታት ዓለም እዩ።

ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ኣስዒቡ ከምዚ ይብል፡

ካብቲ ነቲ ቀዳማይ ርእይቶ ዝሃብናዮ መልሲ፡ ብዛዕባ ናይ መበቆል ኃጢኣት ክዝረብ ከሎ፡ ሕጂ'ውን ዝሕተታ ጌጋ ዝኾና ሕቶታት ከም ዘለዋ ንግምግም። ንኣብነት፡ ኃጢኣት ኣዳምን ሄዋንን ኣብ ገነት እንታይ ነበረ፧ ኃጢኣት ምንዝርና ድዩ ወይስ ካልእ ዓይነት ኃጢኣት፧ ኣዳምን ሄዋንን ቅድሚ ናይ መበቆል ኃጢኣት ኣብ ገነት ክንደይ ዓመት ጸንሑ፧ ኵለን እዘን ሕቶታት እዚኣተን፡ ሎሚ ጌጋ ሕቶታት እየን። ምኽንያቱ፡ ካብ ጌጋ መበገሲ እየን ዚሕተታ። ንሱ ድማ፡ ኣዳምን ሄዋንን ኣብ መጀመርታ ታሪኽ ዝነበሩን ዓቢይ ኃጢኣት ዝፈጸሙን ክልተ ሰባት ምዃኖም እዩ። ነቲ ዛንታ ዘፍጥረት ከምቲ ንሱ ዝኾና እንተ ተረዲእናዮ፡ እዘን ኵለን ሕቶታት እዚኣተን ይወድቓ እየን። ንሱ፡ ኣብ ፍሉይ እዋን ታሪኽ ዘጋጠመ ፍሉይ ታሪኻዊ ፍጻሜ ዚትርኽ ኣይኮነን። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ነቲ ኣብ ልዕሊ ሰብ - ንነፍሲ ወከፍ ሰብ ካብቲ ቀዳማይ ሰብ ጀሚሩ - ንኣምላኽ ኪነጽጎን ንትእዛዛቱ ኪነጽግን ከሎ ዚኸውን ነገር ዚትርኽ ምሳልያዊ ዛንታ እዩ። በዚ ዛንታ'ዚ ገይሩ፡ ኣምላኽ ከም ኣምላኽ ቅድስናን ፍቕርን ሠናይን ኰይኑ ይግለጽ። ንሱ ድማ፡ ሰብ ኣብ ኃጢኣት ኪነብርን ንርእሱ ጥፍኣት ኬምጽእን ዘይደሊ፡ ኣንጻር'ዚ ግና፡ ናብኡ ኪምለስን ኣብኡ ድማ ሕይወትን ምድኅንን ኪረክብን እዩ ዚደሊ። ስለዚ፡ ኣዳምን ሄዋንን ቅድሚ ናይ መበቆል ኃጢኣት ንሓደ እዋን ከም ዝነበሩ ክንብል ኣይንኽእልን ኢና። ከምኡ'ውን፡ ብኃጢኣቶም ገይሮም ንዘርኦም ሕማምን ስቓይን ሞትን ከም ዘምጽኡ፡ ንብዘሎ ሥርዓት ዩኒቨርስ ድማ ከም ዘዛበዑ ክንብል ኣይንኽእልን ኢና። እቲ ንሰብ ዜጋጥሞ ሕማማትን ስቓያትን፡ እቲ ኵሎም ደቂ ሰባት ዚኸድዎ ዘይተርፍ ሞትን፡ ሳዕቤን ኃጢኣት ናይ ሓደ ኣብ መጀመርታ ታሪኽ ዝነበረ ሰብ ኪኸውን ኣይክእልን እዩ። እዞም ኵሎም

ባህርያዊ እከያት እዚኣቶም ካብ ህላዌ ናይቲ ድሩት ዝኾነ ባህርይ ሰብ እዮም። እቲ ሳይንስ ዘርኣዮ፡ ንዓለምን ንሰብን ዘጠቓልለ ምዕባለ ድማ፡ ብዘይ ህልውና ሞት ኪኸውን ኣይክእልን እዩ። ሞት ድማ ንለውጥን ንዕቤትን መገዲ ይኸፍት... ስለዚ፡ እቲ ካብ ኃጢኣት ዚመጽእ፡ መንፈሳዊ ሞትን ናይ ህላዌ ጭንቀትን እዩ። እዚ ድማ እቲ መጽሓፍ ዘፍጥረትን ሃዋርያ ጳውሎስን ኬረጋግጽዎ ዚደልዩ ቀዳማይ ነገር እዩ። ብዛዕባ ስጋዊ ሞት ግና፡ ምስቲ ድሩት ባህርይ ሰብ እተኣሳሰረ ጉዳይ እዩ። ንኣማኒ ትንሣኤ ክርስቶስ ድማ፡ ካብ መዋቲት ሕይወት ናብ ዘይትመውት ሕይወት ምስ ኣምላኽ ዚግበር መሳገሪ እዩ።

ድሕሪኡ ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ነቲ ናይ መበቆል ኃጢኣት፡ ከም ኩነታት ናይ ሓድነት ምስ ኃጢኣት ዓለም ገይሩ ኪገልጾ ይፍትን። ከምዚ ድማ ይብል፡ እቲ "ናይ መበቆል ኃጢኣት" ዚብል ኣበሃህላ፡ ኣብ ሥነ-መለኮት ካብ ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ጀሚሩ እምበር ኣይተጠቕሙሉን። ሓድሽ ኪዳን ብዛዕባ ኃጢኣት ዓለም ከም ዚዛረብ ይገልጽ። ከምቲ ዮሓንስ ወንጌላዊ ዚብሎ፡ ክርስቶስ "ነቲ ኃጢኣት ዓለም ዚርሕቕ ገንሸል ኣምላኽ" እዩ (29:1)። ጳውሎስ ድማ፡ እቲ ኃጢኣት ንኹሎም ሰባት ከመይ ከም ዘጠቓለለ ይገልጽ (ሮሜ 3:23-26)።

ነቲ ናይ መበቆል ኃጢኣት ንምግላጽ፡ ከምቲ ሃዋርያ ጳውሎስ ዚገብሮ፡ ነቲ "ኵሎም ኃጢኣት ስለ ዝገበሩ" ዚብል ኃጢኣተኛ ኩነታት ሰብኣውነትን፡ ነቲ ሰብኣውነት ብክርስቶስ ኢየሱስ ዝረኸቦ ምድኅንን ከነነጻጽሮ ኣለና። ከመይሲ፡ "ኵሎም በቲ ኣብ ክርስቶስ ኢየሱስ ዘሎ ምድኅን ብናጻ ይጸድቑ።" ስለዚ፡ ነቲ ናይ መበቆል ኃጢኣት ክንርድኦ እንኽእል፡ ምስቲ ምድኅን ብምንጽጻር እምበር ብኻልእ ኣይኮነን። ብክርስቶስ ገይሩ እቲ ምድኅን ይመጽእ። ናይ መበቆል ኃጢኣት፡ እቲ ናይ ሓድነት ኩነታት ምስ ኃጢኣት ዓለም እዩ፡ ማለት ምስ ኵሎም እቶም ካብቲ ቀዳማይ ሰብ ጀሚሮም ኣብ ብምሉኡ ታሪኽ ኃጢኣት ዝገበሩ። እቲ ብክርስቶስ ዚግበር ምድኅን ድማ፡ ናብ ሓድሽ ኩነታት እዩ ዘሰጋግረና፡ ንሱ ኸኣ ኩነታት ጸጋን ጽድቅን እዩ።

ጳጳስ ሰሊም ቡስትሮስ ንዘረባኡ ከምዚ ኢሉ ይዛዝሞ፡ ስለዚ፡ ናይ መበቆል ኃጢኣት፡ ናይ ሓደ ኣብ መጀመርታ ታሪኽ ዝነበረ ሰብ ኃጢኣት ኣይኮነን፡ ነፍሲ ወከፍ ካብ ዘርኡ ዚውለድ ሰብ ድማ ዚወርሶ ነገር ኣይኮነን። ናይ መበቆል ኃጢኣት ግና፡ ካብቲ ኃጢኣታት ናይ ኵሎም እቶም ካብቲ ቀዳማይ ሰብ ጀሚሮም ኣብ ብምሉኡ ታሪኽ ዝነበሩ ደቂ ሰባት ዝመጸ ኩነታት እዩ። ወድ ሰብ ኃጢኣተኛ እዩ፡ እዚ ድማ ክንክሕዶ ዘይንኽእል ሓቂ እዩ። እቶም ብዙሓት ውግኣት ድማ ናይዚ ዝዓበየ መርትዖ እዮም። ሓደ ሰብ ኪውለድ ከሎ፡ ኣብ ውሽጢ እቲ ኃጢኣተኛ ወድ ሰብ እዩ ዚውለድ፡ ማለት ኣብ ኩነታት ናይ ሓድነት ምስኡ። እዚ'ውን ክንዝንግዖ ዘይንኽእል ሓቂ እዩ። ግናኸ፡ ሰብ ኣብዚ ሓቂ'ዚ ኺጸንሕ ግድነት ኣይኮነን። ምኽንያቱ ክርስቶስ ኣድኃነናን ኣጽደቐናን። ካብቲ ኩነታት ናይ ሓድነት ምስቲ ኃጢኣተኛ ወድ ሰብ ናብቲ ኩነታት ናይ ሓድነት ምስኡ ክንሳገር

ድማ ይጽውዓና ኣሎ። እቲ ጽውዓ'ቲ ድማ፡ ሰብ ጥምቀት ብምቕባል ይፍጽሞ። እቶም ኣብ ክርስቶስ እተጠምቑ፡ ኣብ ገዛእ ርእሶም ነቲ ሞትን ትንሣኤን ክርስቶስ የሐድሱ። (ገጽ 117-121)።

ግሪኽ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን

ጢሞቴዎስ ዌር(Timothy Weir) ብዛዕባ ሰለስተ ነጥብታት ይዛረብ

1- ምስልን ኣርኣያን

2- ጸጋን ናጽነትን ሰብ

3- ውድቀት ሰብን ናይ መበቆል ኃጢኣትን።

ቀዳማይ፡ ብዛዕባ ምስልን ኣርኣያን፡

ጢሞቴዎስ: መብዛሕትኦም ኣቦታት፡ ምስልን ኣርኣያን ልክዕ ሓደ ትርጉም ከም ዘይብሎም ገሮም ከም ዚሕዙ ይብል። ዮሓንስ ዘደማስቆ ከምዚ ኢሉ ጸሓፈ፡ እቲ "ብመልክዕና" ዚብል ኣበሃህላ ንምስትውዓልን ንናጽነትን የመልክት። እቲ "ከም ኣርኣያና" ዚብል ኣበሃህላ ግና፡ ንኣምላኽ ብጽድቂ ገይርካ ምምሳል የመልክት።

እቲ 'ምስሊ' ንሥነ-ምግባራዊ ሓላፍነት የመልክት፡ ማለት ነቲ ንሰብ ካብቲ ናይ እንስሳ ፍጥረት ዚፈሊ፡ "ሰብ" ድማ ዚገብሮ ኹሉ ነገር። ይኹን እምበር፡ እቲ 'ምስሊ' ካብኡ ንላዕሊ ትርጉም ኣለዎ። ንሕና ካብ ዘርኢ ኣምላኽ (ግብሪ ሃዋርያት 17:28) ከምኡ'ውን ውሉዳቱ ምኻንና የመልክት። ኣብ መንገኡን ኣብ መንገናን ድማ መሰረታዊ ነጥበ-ርክብን ስምምዕን ከም ዘሎ የመልክት። ብምስሉ እተፈጠርና ስለ ዝኾንና፡ ንኣምላኽ ክንፈልጦን ምስኡ ሕብረት ክንምስርትን ንኽእል ኢና። ሰብ ነዚ ናይ ሕብረት ምስ ኣምላኽ ተኽእሎ'ዚ ብሠናይ እንተ ተጠቒሙሉ፡ "ከም ኣምላኽ" ኪኸውን፡ ነቲ መለኮታዊ ልዑል ሽቶ ድማ ኪረክብ እዩ።

ከምቲ ዮሓንስ ዘደማስቆ ዚብሎ፡ ብጽድቂ ገይሩ "ንኣምላኽ ናይ ምምሳል" ደረጃ ኪበጽሕ፡ "ነቲ ኣርኣያ" ድማ ኪረክብ እዩ። እዚ ማለት "ምምላኽ" ማለት እዩ። እዚ ድማ፡ ሰብ "ብጸጋ ኣምላኽ" ኪኸውን ማለት እዩ። "ኣነ፡ ኣማልኽቲ ኢኹም፡ ኵላትኩም ድማ ውሉድ ልዑል ኢኹም፡ በልኩ።" (መዝሙር 82:6)።

እቲ ምስሊ ነቲ ኣምላኽ ንነፍሲ ወከፍ ሰብ ካብቲ ህልው ዝኾነሉ ህሞት ጀሚሩ ዘውረሶ ዓቕምታት የመልከት። ብዛዕባ እቲ ኣርኣያ ግና፡ ካብ መጀመርታ ህልውነቱ ንሰብ እተዋህበ ውህበት ዘይኮነስ፡ ኣንጻር'ዚ ግና ኪብጻሕ ዘለዎ ዕላማ እዩ። ቀስ ብቐስ ዚርከብ ነገር እዩ። ሰብ ክሳዕ ክንደይ ኃጥእ ይኹን ብዘየገድስ፡ ነቲ ምስሊ ኬጥፍኦ ኣይክእልን እዩ። እቲ "ኣርኣያ" ግና፡ ኣብቲ ሥነ-ምግባራዊ ምርጫኡን ጽድቁን እዩ ዚሙርኰስ። ስለዚ ድማ ትሕቲ ጾር ኃጢኣት ኪፈርስ ይኽእል እዩ።

ስለዚ፡ ሰብ ፍጹም ኰይኑ እተፈጥረ፡ ብ"ግብሪ" ዘይኮነስ፡ ብ"ተኽእሎ" ኢዩ እምበር። እቲ ምስሊ ተዋህቦ፡ ነቲ "ኣርኣያ" ድማ፡ ብርግጽ ብጸጋ ኣምላኽ እተደገፈ ኰይኑ፡ ብናይ ገዛእ ርእሱ ጻዕሪ ኪረክብ ተጸውዐ።

ቀዳማይ ኲነታት ኣዳም፡ ኲነታት ንጽህናን ቅንዕናን ነበረ። ቅዱስ ኤሬንዮስ ከምዚ ይብል፡ ንሱ እቲ ናይ ምስትውዓል ክእለቱ ኣብ ግብሪ ዘይውዓለ ገና ዘይተፈጸመ ከም ህጻን ነበረ - ኪዓብን ፍጹም ኪኸውንን ድማ ግድነት ነበረ። ኣምላኽ ንኣዳም ኣብ ቅኑዕ መገዲ ኣንበሮ፡ ግናኸ እቲ ናብ ናይ መወዳእታ ዕላማ ዚወስድ መገዲ ነዊሕ እዩ።

ጢሞቴዎስ ነቲ ኣብ መንጎ እዚ ርእይቶ'ዝን እቲ ኣውግስጢኖስ ዝበሎን ዘሎ ፍልልይ ይጠቅስ። ኣውግስጢኖስ፡ ሰብ ኣብ ገነት ካብ ቀዳማይ ህሞት ጀሚሩ፡ ምስ ኵሉ እቲ እተዋህቦ ጥበብን ፍልጠትን ከም ዝነበረ ይኣምን ነበረ። ከምኡ'ውን፡ ብ"ተኽእሎ" ጥራይ ከም ዝነበሮ ዘይኮነስ፡ ኣንጻር'ዚ ግና "ፍጹም" ብጽእና ከም ዝነበሮ ይኣምን ነበረ።

ጢሞቴዎስ ኣስዒቡ ነቲ ትርጉም "ምስሊ ኣምላኽ" ይገልጽ፡ ከምዚ ድማ ይብል፡ እቲ ኣብ ሰብ ዘሎ ምስሊ ኣምላኽ፡ ንኦርቶዶክሳዊ ሃይማኖታዊ ሓሳብ ዓቢይ ኣገዳስነት ኣለዎ። ሰብ "ህያው መለኮት" እዩ። ንሱ ስእሊ ኣምላኽ ስለ ዝኾነ፡ ኣብ ውሽጢ መዓሙቕ ልቡ እንተ ርእዩ፡ "ናብ ገዛእ ርእሱ እንተ ተመሊሱ" ድማ፡ ንኣምላኽ ኪረኽቦ ይኽእል እዩ። "መንግሥቲ ኣምላኽ ኣብ ውሽጥኹም እያ" (ሉቃስ 17:21)። ነቲ ቃል ቅዱስ እንጦንዮስ ዓቢይ ይጠቅስ፡ "ርእስኹም ፍለጡ... ርእሱ ዝፈለጠ ንኣምላኽ ይፈልጥ።" ከምኡ'ውን ነቲ ቃል ይስሓቅ ሶርያዊ ይጠቅስ፡ "ንጹህ እንተ ኼንካ፡ ሰማያት ኣብ ውሽጥኻ እዮም፡ ኣብ ውሽጥኻ ድማ ንመላእኽትን ንጐይታ መላእኽትን ክትርኢ ኢኻ።" ፊሊሞስ ዘእስክንድርያ ድማ፡ "ንሓውካ ክትርኢ ከሎኻ፡ ንኣምላኽ ትርኢ" ይብል።

ጢሞቴዎስ ድማ፡ እዚ ንነፍሲ ወከፍ ሰብ ዘሎ ኣኽብሮት፡ ኣብቲ ኦርቶዶክሳዊ ሥርዓተ ኣምልኾ ከም ዚግለጽ ይጠቅስ። እቲ ካህን ንስእልታት ጥራይ ብምዕጣን ዘይኣኽሎ፡ ኣንጻር'ዚ ግና ንዅሎም ኣባላት እቲ ማሕበር ይዓጥን። በዚ ድማ ነቲ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ዘሎ ምስሊ ኣምላኽ የኽብር።

ካልኣይ፡ ጸጋን ናጽነት ሰብን

ጢሞቴዎስ ይብል፡ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ንዝኾነ ንናጽነት ሰብ ዜዋርድ ትምህርቲ ጸጋ ትነጽጎ እያ። ኦርቶዶክስ ድማ ነቲ 'ሲነርጂያ' (synergeia) ወይ "ምትሕብባር" ዚብል ኣበሃህላ ትጥቀም። እዚ ድማ ነቲ ኣብ መንጎ መለኮታዊ ጸጋን ናጽነት ሰብን ዘሎ ምትእስሳር ንምምልካት እዩ። ሰብን ኣምላኽን ክልቲኦም ንሓድሕዶም ይተሓባበሩ። ሰብ ብዘይ ሓገዝ ኣምላኽ ምሉእ ሕብረት ምስ ኣምላኽ ኪረክብ ኣይክእልን እዩ፡ ግናኸ ኣብዚ መስርሕ'ዚ ኪሳተፍ'ውን ኣለዎ። እቲ ኣምላኽ ዚገብሮ ካብቲ ሰብ ኪገብሮ ዚኽእል ኣዝዩ ዚዓቢ እኳ እንተኾነ፡ ክልቲኦም ኣብቲ ሓባራዊ ግብሪ ኬበርክቱ ኣለዎም። ጢሞቴዎስ፡ እቶም ኣብ ትውፊት ኣውግስጢኖስ ዝዓበዩ፡ ብፍላይ ድማ ካልቪናውያን፡ ነቲ ኦርቶዶክሳዊ ሓሳብ ብዛዕባ "ሲነርጂያ" ብጥርጣረ ከም ዚርእይዎ ይጠቅስ። ምኽንያቱ፡ ከም ኣረኣእያኦም፡ ንፍቓድ ሰብ ብዙሕ ኣገዳስነት፡ ንኣምላኽ ግና ውሑድ እዩ ዚህብ። እቲ ኦርቶዶክሳዊ ትምህርቲ ግና፡ ኣምላኽ ማዕጾ ይኹሕኵሕ፡ ሰብ ግና ኪኸፍት ይጽበ ምኚኡ ኣዝዩ ንጹር እዩ (ራእይ 3:20)። ኣይሰብሮን። ጸጋ ኣምላኽ ንኹሎም ሰባት ይዕድም፡ ንሓደ እኳ ግና ኣየገድድን። ኣምላኽ ንኹሎም ኬድሕን ይደሊ፡ ንሓደ እኳ ግና ኣየገድድን። ግናኸ፡ ሓደ ሰብ ጸጋ ኣምላኽ ረኺቡ እንተ ሓልይዎ፡ ገለ "ዓስቢ" ከም ዝረኸበ ዚሓስብ የልቦን። ውህበታት ኣምላኽ ኩሉ ግዜ ብናጻ እዮም፡ ሰብ ድማ ኣብ ልዕሊ ፈጣሪኡ መሰል የብሉን። ግናኸ፡ ሓደ ሰብ ንምድኅን "ዘይበቅዕ" ኣብ ዝኾነሉ እዋን፡ ምእንትኡ ኪጽዕር ኣለዎ። ምኽንያቱ፡ ከምቲ እተጻሕፈ፡ "እምነት ብዘይ ግብሪ ምውትቲ እያ" (ያእቆብ 2:17)።

ሳልሳይ፡ ውድቀትን ኃጢኣትን ሳዕቤናቱን።

ጢሞቴዎስ ይብል፡ ውድቀት ኣዳም ብዋናኡ ኣብቲ ንፍቓድ ኣምላኽ ዘይምእዛዝ እዩ ዚርከብ። ንፍቓዱ ኣንጻር ፍቓድ ኣምላኽ ኣንበረ፡ ካብ ኣምላኽ ድማ ተፈልየ። በዚ ሳዕቤን'ዚ ድማ ሕማምን ሞትን ኣብ ገጽ ምድሪ ህልው ኮነ። ካብቲ ዘይምጥፋእን ሕይወትን ዝኾነ ኣምላኽ ገጹ ስለ ዘዞረ ድማ፡ ሰብ ንርእሱ ኣብቲ ንባህርይኡ ተጻራሪ ዝኾነ ቦታ ኣእተዋ። እዚ ዘይባህርያዊ ኩነታት'ዚ ኸኣ፡ ናብቲ ዘይተርፍ ምብራስ ናይቲ ሰብኣዊ ህላዌን ስጋዊ ሞትን መርሐ። ሳዕቤናት ናይቲ ዘይምእዛዝ ኣዳም ድማ ናብ ኲሉ ዘርኡ በጽሐ። ብሥጋ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ብመንፈስ'ውን። ድሕሪ እቲ ምፍላይ ኣዳም፡ ትሕቲ ግዝኣት ኃጢኣትን ሰይጣንን ወደቐ። ኲሉ እቲ ኣብ ዘርኡ እተወልደ ሰብ ድማ፡ ካብ ኣምላኽ ተፈልዩ፡ እከይ ምግባር ቀሊል፡ ሠናይ ምግባር ግና ከቢድ ኣብ ዝኾነሉ ዓለም ኪነብር ኮነ። ፍቓድ ሰብ ድማ፡ በቲ ግሪኻውያን "ፍትወት"፡ ላቲናውያን ድማ "ናብ እከይ ምዝንባል" ኢሎም ዝጸውዕዎ ነገር ተዳኸመ። ኲላትና ነዚም ካብቲ "ቀዳማይ" ኃጢኣት ዝመጹ መንፈሳዊ

ሳዕቤናት እዚኣቶም ንግዛእ ኢና። ጢሞቴዎስ ንኦርቶዶክሳዊ ሓሳብ ምስ ካቶሊካዊነትን ክላሲካዊ ፕሮቴስታንታዊነትን ከምዚ ኢሉ የነጻጽሮ፡

ንኦርቶዶክስ፡ ውድቀት ኣዳም ካብ ልዑል ደረጃ ፍልጠትን ፍጽምናን ዘይኮነስ፡ ካብ ኩነታት ዘይዓበየ ቅንዕና እዩ ነይሩ። እቲ ውድቀት ንኣእምሮ ሰብ ከም ዘጸልመቶ፡ ንፍቓዱ ድማ ከሳዕ እቲ ናይ ኣምላኽ ኣርኣያ ኪረክብ ተስፋ ዘይገብረሉ ደረጃ ከም ዘዳኸሞ ርግጽ እዩ። ግናኸ ኦርቶዶክስ፡ እቲ ውድቀት ንሰብ ካብ ጸጋ ኣምላኽ ምሉእ ብምሉእ ከም ዝገፈፎ ጌሮም ኣይርእይዎን እዮም። ኦርቶዶክስ፡ ምስቲ ናይ ካልቪን ርእይቶ፡ ማለት ድሕሪ ውድቀት ሰብ ፍጹም ጥፉእን ዝኾነ ሠናይ ስምዒት ኪስምዖ ዘይክእልን ኮይኑ ዚብል፡ ኣይሰማምዑን እዮም። ከምኡ'ውን ምስ ኣውግስጢኖስ፡ ሰብ ንኃጢኣት ንምፍጻም ኣብ ትሕቲ ምሕረት "ዘይዕገት ፍትወት" እዩ ዚብል፡ ባህርይ ሰብ በቲ ዝወደቐሉ ኃጢኣት ከም እተገዝአ፡ በኡ ድማ ናጽነቱ ከም ዘጥፍአ ዚብል ጽሑፉ፡ ኣይሰማምዑን እዮም።

እቲ ምስሊ ኣምላኽ ብኃጢኣት ተዛቢዑ እዩ፡ ግናኸ ከቶ ኣይተጒድአን። ከምቲ ኣብቲ ኣብ ኦርቶዶክሳዊ ሥርዓት ፍትሓት ዚዝመር መዝሙር ዚበሃል ድማ፡ "ኣነ ምሳሌ ናይቲ ዘይግለጽ ምስሊ ክብርኻ እየ፡ ምልክታት ስሕተት እኳ እንተ ሓዝኩ።" ገና ምስሊ ኣምላኽ ዚሕዝ ስለ ዝኾነ፡ ሰብ፡ ኃጢኣት ነቲ ኣጠቓቕማ ናይዛ ናጽነት እዚኣ እኳ እንተ ሓጸሮ፡ ንናጽነት ፍቓዱ ይሕልዎ እዩ፡ ድሕሪ ውድቀት እኳ። ኣምላኽ ንሰብ ነቲ ኀይሊ ፍቓድ፡ ማለት ነቲ ኣብ መንገ ምእዛዝ ኣምላኽን ዘይምእዛዙን ናይ ምምራጽ ኀይሊ፡ ኣየግድፎን እዩ። ኦርቶዶክስ፡ ኣብቲ ሓሳብ 'ሲነርጂያ' ተመርኲሳ፡ ንኹሎም እቶም ንናጽነት ሰብ ቦታ ዘይገድፉ ትርጓሜታት ውድቀት ትነጽጎም እያ።

ጢሞቴዎስ'ውን ከምዚ ይብል፡ መብዛሕትኦም ኦርቶዶክሳውያን ሊቃውንቲ ሥነ-መለኮት ነቲ ኣውግስጢኖስ ዝተዛረቦ ሓሳብ ናይ ተሓታትነት ናይ መበቆል ኃጢኣት ይነጽግዎ እዮም። እዚ ድማ (ብዝለዘበ መገዲ እኳ እንተኾነ) ሕጂ'ውን ብካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ተቐባልነት ዘለዎ እዩ። እቲ ኦርቶዶክሳዊ ኣምር ብሓፈሻኡ፡ ሰብ ካብ ኣዳም ብባህርይኡ ንጥፍኣትን ንሞትን ዝወሰድ ድኻም ከም ዝወረሰ እዩ፡ ንተሓታትነት ኃጢኣት ኣዳም ባዕሉ ግና ኣይወረሶን። በዳሊ ዚኸውንሲ፡ ብምልኣት ምርጫኡ ንኣርኣያ ኣዳም ምስ ዚመስል ጥራይ እዩ። ብዙሓት ምዕራባውያን ክርስቲያናት፡ ድሕሪ ውድቀት፡ ሰብ፡ ዝኾነ ዓይነት ይኹን ብዘየገድስ፡ ንኣምላኽ ዜሐጒስ ነገር ኪገብር ከም ዘይክእል ይኣምኑ፡ ምኽንያቱ ብኸቢድ ኃጢኣት ዘይተበከለ ዝኾነ ነገር ኪፍጽም ኣይክእልን እዩ። እዚ ሓሳብ'ዚ ንኦርቶዶክሳዊ ሓሳብ ጓና እዩ። ንኣብነት፡ ከምቲ ኣውግስጢኖስን ብዙሓት ካልኦት ምዕራባውያንን ዝገበርዎ፡ ዝኾነ ኦርቶዶክሳዊ፡ እቶም ብዘይ ጥምቀት ዚሞቱ ህጻናት፡ ብናይ መበቆል ኃጢኣት እተበከሉ ብምዃኖም፡ ብፍትሓዊ ፍቓድ ኣምላኽ ናብቲ ናይ ዘለኣለም ሓዊ ሲኦል ከም ዚበጽሑ ጌሩ ኣይሓስብን እዩ። ግናኸ ኦርቶዶክስ - ከምቲ ጢሞቴዎስ ዚብሎ - ሰብ ድሕሪ ውድቀት ንናጽነት ፍቓዱ ከም ዚሕልዎ፡ ሠናይ ኪገብር'ውን ከም ዚኽእል እኳ እንተ ኣጽንዐት፡ ምስ ምዕራብ ብዛዕባ እቲ ብኃጢኣት ኣብ መንገ ሰብን ኣምላኽን ዝተፈጥረ ዕንቅፋት ከም ዘሎ

ብምእማን ትሰማማዕ እያ። ሰብ ድማ ብናይ ገዛእ ርእሱ ጻዕሪ ኬፍርሶ ከም ዘይክእል። ኃጢኣት ነቲ መገዲ ሕብረት ምስ ኣምላኽ ዓጊትዎ እዩ። ሰብ ናብ ኣምላኽ ኪኸይድ ስለ ዘይከኣለ፡ ኣምላኽ ባዕሉ እዩ ናብኡ ዝመጸ። (ቤተ ክርስቲያን ኦርቶዶክስ እምነትን መኣዝንን ገጽ 38-46)።

ጳጳስ ጆርጅ ከድር

ቀዳማይ፡ ሰብ ምስሊ ኣምላኽ እዩ፡

ጳጳስ ጆርጅ ከድር ከምዚ ይብል፡ ሰብ፡ እዚ ስም'ዚ ንነፍሲ ወይ ንስጋ በበይኑ ዘይኮነስ፡ ንኽልቲኦም እዩ ዜመልክት። ምኽንያቱ፡ ከምቲ ቅዱስ ጎርጎርዮስ ፓላማስ ዚብሎ፡ ብሓደ ኰይኖም ብምስሊ ኣምላኽ ተፈጢሮም እዮም። ሰብ ነፍሲ ኣይኮነን፡ ስጋ'ውን በይኑ ኣይኮነን፡ ኣንጻር'ዚ ግና ነፍስን ስጋን ብሓደ ኰይኖም ብምስሊ ኣምላኽ ተፈጢሮም እዮም። እቲ እተፈጥረ ሰብ - ኣዳም - ሓደ ውልቀ-ሰብ ጥራይ ዘይኮነስ፡ እቲ ኵሉ-ሓቋፊ፡ ዓለማዊ ሰብ እዩ። ምስሊ ኣምላኽ፡ እቲ ብምስሊ ኣምላኽ እተፈጥረ ሰብ፡ ብሓፈሻኡ ባህርይ ባዕሉ እዩ። እዚ፡ ማለት እቲ ዩኒቨርሳላውን ኵሉ-ሓቋፍን ዝኾነ ሰብ፡ ንሱ ምስሊ ኣምላኽ ይሕዝ። ብሓቂ ድማ፡ እቲ ኣብ ውሽጥና ዘሎ ባህርይ ንኣምላኽ ምስ ዚመስልን ንዅሉ መለኮታዊ ሠናይ ነገር ምስ ዚረክብን፡ እቲ ምስሊ ኣብ ውሽጥና ይፍጸም። ሽዑ ሰባት ኣብ ዝተፈላለየ ሰብኣዊ ኣካላት ሓደ ባህርይ ኣለዎም።

ስለዚ ኢና ድማ፡ ፍቕሪ ዘለዎ ኣካል እንተ ዘይኴንና፡ ሓደ ሰብኣዊ ኣካል፡ እተወሃሃደን ጽኑዕን፡ ክንከውን ዘይንኽእል። ስለዚ ቤተ ክርስቲያን፡ ማለት እታ ንወድ ሰብ እተድኅን፡ ፍጽምትን ኵሉ-ሓቋፊትን ዝኾነት፡ ኣብ መወዳእታ ምስሊ ኣምላኽ እያ። ስለዚ ቤተ ክርስቲያን ኣካል ኣምላኽ እያ፡ ኣብ ህላዌ ቀጻልነት ኣምላኽ እያ፡ መግለጺ ናይቲ ናይ ሓቂ ኣምላኽ እያ።

ወድ ሰብን ጸጋን ናብ መለኮት

ጳጳስ ጆርጅ ከድር ነቲ ኣምር መለኮታዊ ጸጋን ምስ ሰብኣዊ ባህርይ ዘለዎ ምትእስሳርን ከምዚ ዚስዕብ ገይሩ ይገልጾ።

ምስ ኣምላኽ ከመይ ኢሉ ይተኣሳሰር፤ ንሕና ናብቲ መለኮታዊ ህላዌ ክንበጽሕ ወይ መለኮታዊ ኣካላት ክንከውን ከም ዘይንኽእል ንፈልጥ ኢና። ምኽንያቱ ኣብ መንጎ ፈጣርን ፍጡርን ዓሚቕ ገደል ኣሎ። እቲ ፍጡር ድማ ንዘለኣለም ፍጡር እዩ፡ ብባህርይኡን ብህላዌኡን ድማ ኣምላኽ ኣይከውንን። ይኹን እምበር፡ ሃዋርያ ጴጥሮስ ኣብ መለኮታዊ ባህርይ ክንሳተፍ ከም ዘለና ይብል። ካብዚ ተበጊሱ፡ ኣብ ቅዱሳን ኣቦታት ካብቲ ወርቃዊ ዘመኖም ጀሚሩ፡ ከምቲ ኤሬንዮስ ዚብሎ ድማ ካብ ካልኣይ ክፍለ ዘመን ጀሚሩ፡ እዚ ኣብ መበል ዓሰርተው ኣርባዕተ ክፍለ ዘመን እተሰረተ እምነት ተላዕለ። ንሱ ድማ፡ ኣምላኽ ህላዌን ኀይልታትን ከም ዘለዉዎ እዩ። ኣብ ህላዌኡ

ኣይንሳተፍን ኢና። ምኽንያቱ ከምኡ እንተ ንገብር ነይርና፡ ናብዚ ህላዌ'ዚ ተሰጋጊርና ካብኡ ምኾንና ነይርና፡ ሽዑ ድማ ፍጡራት ኣይኮንናን።

ኣብ ኣምላኽ ግና እንሳተፎ ነገር ኣሎ። ቅዱስ ጎርጎርዮስ ፓላማስ ነዚ "ዘይተፈጥሩ ጎይልታት" ወይ ድማ ጸጋታት ይብሎ። ንሱ ካብኡ ገለ ነገር ኣብ ልዕሌና የፍስስ፡ ምስኡ ሓደ ምእንቲ ክንከውን። ስለዚ ድማ ኣምላኽ ኣብ ልዕሌና የፍስስ፡ ኣብኡ ድማ የጥልቐና። እቲ ክርስቶስ ብሰብእነቱ ዝተገልጸሉ ምግላጽ፡ ኣብ ልዕሊ ሰብእነት ክርስቶስ ነጸብራቕ ብርሃን ኣምላኽ እዩ ነይሩ። ንሱ ካብ ኣምላኽ ባዕሉ እዩ ነይሩ። "ጻድቃን ከም ጸሓይ ኪበርሁ እዮም" ይብል ወንጌል ማቴዎስ። እቲ ነገር ካልእ እንተ ዚኸውን ነይሩ፡ ኣምላኽ ካብ ገዛእ ርእሱ ኣብ ልዕሌና እንተ ዘየፍስስ ነይሩ፡ ሽዑ ምስ ኣምላኽ ሓባራዊ ነገር ኣይምሃለወናን። ቶማስ ኣኲናስ፡ ድሕሪኡ ድማ ብሓፈሻኡ ምዕራባዊ ሥነ-መለኮት፡ መለኮታዊ ጸጋ ፍጡር እዩ ይብሉ። ንሱ፡ ኣምላኽ ካብ ወጻኢ ርእሱ ዚህቦ ነገር እዩ። ንሱ'ውን ከምቲ ስጋዊ ዓለም ፍጡር እዩ። ብርሃን ደብረ ታቦር'ውን ፍጡር ምዃኑ ይዛረብ። ከምኡ እንተ ኾይኑ እምበኣር፡ ኣብ መንጎናን ኣብ መንጎ ኣምላኽን ድልድል የልቦን። እቲ ኣብ ውሽጥና ዘሎ ጸጋ፡ መለኮታዊ ግብሪ እምበር፡ ኣምላኽ ባዕሉ እንተ ዘይኮይኑ፡ ንሕና ምስ ኣምላኽ ኣይኮናን ዘለና። እቲ ገደል ድማ ኣብ መንጎናን ኣብ መንጎኡን ንዘለኣለም ጸኒዑ ይነብር። ስለዚ እቲ ኣብ ውሽጥና ዘሎ በረኸት ካብ ኣምላኽ ባዕሉ ኪኸውን ነበሮ፡ ማለት ካብኡ ዚወርድ ወሓዚ፡ ካብ ውሽጣዊ ህላዌኡ። ካብኡ ኪኸውን ነበሮ፡ ካብ ህላዌኡ ግና ኪኸውን ኣይግባእን፡ ህላዌኡ ኪኸውን የብሉን። ሽዑ ንሕና ኣብ ኣምላኽ ከነበርክት፡ ምስኡ ክንሳተፍ፡ ኣብ ልቡ፡ ኣብ ውሽጣዊ ሕይወቱ፡ ኣብ ኩሉ ነገር ምስኡ ሓደ ክንከውን፡ ብዘሎ ሕይወቱ ድማ ክንምላእ ንኽእል ኢና። እዚ፡ እቲ ስጋዌ ትርጉም ምእንቲ ኪህልዎ፡ ግድነት እዩ። ከምኡ'ውን፡ ኣምላኽ ብህላዌኡ ዘይቅረብ ኰይኑ ኪጸንሕ ኣለዎ። ኣብ ምዕራብ፡ ብባህርን ብልዕለ-ባህርን ይብሉ። ንሳቶም፡ እቲ ቀዳማይ ሰብ ብባህርይኡ ከም እተፈጥረ፡ ኣምላኽ ድማ ካብ ጸግኡ ጌሩ ካብ ሰብኣዊ ባህርይ ወጻኢ ዝኾነ ውህበት ከም ዘውረሰሉ ይብሉ። ስለዚ ሰብ እንተ ተጋግዩ፡ ኣብ ባህርይኡ ይጸንሕ፡ እዚ ልዕለ-ባህርያዊ ውህበት'ዚ ድማ ካብኡ ይውሰድ። ኣብ ምብራቕ፡ ባህርን ልዕሊኡ ዘሎን የልቦን። ኣብ ምብራቕ፡ ፈጣርን ፍጡርን ኣሎ። እቲ ፍጡር ግና ብባህርይኡ መለኮታዊ እዩ፡ ብባህርይኡ ምስሊ ኣምላኽ ይሕዝ። ሰብኣዊ ባህርይ ባዕሉ ሥሩ ኣብ ሥነ-መለኮት እተሰረተ እዩ። ስለዚ ሰብ ምስ ተጋገየ፡ ናብ ባህርይኡ ኣይምለስን - ትሕቲ ባህርይኡ ይኸውን እምበር። እቲ ኣብኡ ዘሎ ናይ መበቆል ባህርይ ይዛባዕ። እቲ ኃጥእ ሰብ ድማ ኣብቲ ናይ ባህርይ መበቆሉ ኣይኮነን ዘሎ።

ኃጢአትን ውድቀትን

ጳጳስ ጆርጅ ከድር ከምዚ ይብል፥

ሰብ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ናጻ ሰብ እዩ፥ ዕላማኡ ድማ ኣምላኽ ምኧን እዩ። ባስልዮስ ዓቢይ ከምዚ በለ፥ "ሰብ፥ ኣምላኽ ምእንቲ ኪኸውን፥ ካብ ኣምላኽ ትእዛዝ ተቐቢሉ እዩ።" ግናኸ ንፍቓድ ኣምላኽ ኪኽሕዶ ይኽእል እዩ። ይኹን እምበር፥ ምስሊ ኣምላኽ ኣብ ውሽጥና ይጸንሕ። ምኽንያቱ፥ ንሱ እንተ ጠፊኡ፥ ህልውና ኣይክህልወናን እዩ። ንሕና ኣንጻር ምስሊ ኣምላኽ ኃጢኣት ጌርና፣ እምበኣር መን ኢና፣ እዚ ምስሊ'ዚ ብኃጢኣት ምሉእ ብምሉእ እንተ ዚጠፍእ ነይሩ፥ ምጠፋእና ነይርና። ምኽንያቱ ንሕና ብዘይካ ኣብኡ ኣይንጸንሕን፥ ንሱ ድማ ምሳና እዩ። ግናኸ እቲ ምስሊ ኪጽልምት፥ ኪድብዝዝ፥ ኪዛባዕ'ውን ይኽእል እዩ። እዚ ድማ እዩ እቲ ብኃጢኣት ዘጋጠመ። ግናኸ ሰብ ፍጹም ፍጥረት እዩ። እዚ ድማ ብዓቢይ ዝምድና ናብ ኣምላኽ ቀረባ ነበረ ማለት ኣይኮነን፥ ኣብቲ ሰብኣዊ ደረጃ ፍጹም ፍጥረት እዩ። ማለት፥ ሰብ ምስ መለኮት ኪወሃሃድ ምኽኣለ ነይሩ። ግናኸ ብጸጋ ኣምላኽ ኪኸውን ነበሮ። ነቲ ኣብኡ ዘሎ ምስሊ ኣምላኽ ተጠቒሙ ኣርኣያ ኪገብሮ ነበሮ። ስለዚ ድማ እዮም እቶም ኣቦታት፥ ሰብ ንኣርኣያ ኣምላኽ ከም ዘጥፍአ፥ ነቲ ናብ ኣምላኽ ዝግበር ምንቅስቓስ ከም ዘጥፍአ ዝበሉ። ስለዚ እቲ ምስሊ፥ እንተ ደሊኻ፥ እቲ ዘይንቀሳቀስ ምስልን እቲ መልክዕን ወይ እቲ ምስሊ እቲ ኣንቃሳቃሲ ባእታ እዩ፥ እቲ ኣርኣያ ድማ፥ እቲ ናብ ኣምላኽ ዚግበር ተንቀሳቓሲ ረቛሒ እዩ። እቲ ናብ ኣምላኽ ዝግበር ምንቅስቓስ ብኃጢኣት ተበላሺዩ እዩ፥ ግናኸ እቲ ምስሊ፥ እኳ እንተ ተዛብዐ፥ ይጸንሕ እዩ።

ሊቀ ጳጳስ ጆርጅ ከድር'ውን ከምዚ ይብል፥ "እዚ ሰብ'ዚ፥ እከይ ብገዛእ ፍቓዱ ናብኡ ኣተወ፥ ኃጢኣት ድማ ንፍቓድ ኣሕመሞ። እቲ ሰብ ድማ ሠናይ ሓሠበ። ንሱ ምስሊ ሠናይ ኣይነበረን፥ ጽላሎት ሠናይ ኣይነበረን፥ ዝተዛብዐ ምስሊ ሠናይ'ውን ኣይነበረን።" እዚ ድማ እዩ እቲ ኣብ ኃጢኣት ዘሎ ፈተና፥ ማለት ነቲ ሠናይ እዩ ኢልና እንሓስቦ ነገር ምድላይና። ኃጢኣት ናብ ዓለም ዝኣተወ፥ ብሰይጣን ገይሩ እዩ። ንሱ ድማ፥ ካብ ሰብ ወጻኢ ብዝኾነ ፍቓድ፥ ንዘይህሉው እዩ ዚደሊ። ኃጢኣት፥ ምጥሓስ ናይቲ መለኮታዊ ብርሃን እዩ። (ኦርቶዶክሳዊ ራእይ ኣምላኽን ሰብን፥ ገጽ 14-23)።

ኣባ ሚኬል ሳባ

ሰብ ቅድሚ ውድቀት

ኣባ ሚኬል ሳባ ከምዚ ይብሉ፥ "ሰብ ብምስልን ብመልክዕን ኣምላኽ ተፈጢሩ። ዚስተውዓል ነገር ግና፥ ህላዌ ናይቲ ምስሊ ኣብቲ ሰብ ባዕሉ ዘይኮነስ፥ ኣብቲ እተፈጥረሉ መበቀል፥ ማለት ኣብ ኣምላኽ ባዕሉ፥ ምኧኑ እዩ። ብትንፋሱ ድማ መንፈስ ሕይወት ሃቦ። እዚ ምትንፋስ'ዚ፥ ነቲ ናይ

ገነት ሰብ ውህበት መንፈስ ቅዱስ እምበር ካልእ ኣይኮነን። በዚ ኸኣ ብውልድነት ወዲ ኣምላኽ ኮነ። ሰብ ድማ ኣብ ብምልኡ ናይ ገነት ሕይወቱ፡ ብደገፍ ናይቲ መንፈስ ካብቲ ዘይተፈጥረ ክብሩ እናተመገበ፡ ምስ ኣምላኽ ኣብ ሕብረት ይነብር ነበረ። ስለዚ ሕይወቱ፡ ካብ ውርደትን ስቓያትን ናጻ ኰይኑ፡ ከምቲ ሕይወት ናይቶም ንኣምላኽ ብዘይ ምቁራጽ ዜመስግኑ መላእኽቲ ይመስል ነበረ። ኣዳም ኣብ ገነት ዘየስተውዕል ኣይነበረን፡ ኣንጻር'ዚ ግና፡ በቲ ኣብኡ ዚሓድር ዝነበረ ጸጋ መንፈስ ቅዱስ፡ ብሩህ ኣእምሮ እናሃለዎ፡ ኣብ ኩነታት ምብራህ ይነብር ነበረ። ቀዳማይ ዕላማኡን ጽውዓኡን፡ ናብ ኩነታት ሕብረት ምስ ኣምላኽ ምብጻሕ (ቴዎሲስ) ነበረ።

ንሱ ንሞትን ንዘይምማትን ተኽእሎ ነበሮ፡ እቲ ቀዳማይ ኣዳም ግና ነቲ ኣምላኽ ካብኡ ዝደልዮ ዝነበረ ፍጽምና፡ ምትን ዘይምማትን፡ ማለት ብጸጋ ተደጊፉ ንኣርኣያ ፈጣሪኡ ምምሳል፡ ኪበጽሖ ኣይከኣለን። ነቲ ምስሊ ኣብኡ ዘሎ ውሽጣዊ ኀይሊ ጌርና እንተ ሓሲብናዮ፡ እቲ ኣርኣያ ድማ ዚብጻሕ ግብርን ምንቅስቓስን እዩ።

ውድቀትን ሳዕቤናቱን

ኣባ ሚኬል ሳባ ይብሉ፡ ካብቶም ገለ ሳዕቤናት ውድቀት ቀዳማይ ኣዳም ካብቲ ቀዳማይ መዓርጉ፡ እዞም ዚስዕቡ እዮም፡

1. ምቁራጽ ናይቲ ሰብ ምስ ኣምላኽ ዝነበሮ ርክብን ሕብረትን - ካብ ሕይወትን ህላዌን ምርሓቑ።
2. ውሽጣዊ ምብትታን።
3. ካብ ርእሱን፡ ካብ ብጻዩን፡ ካብ ኣምላኽን ምፍላዩ።
4. ነቲ ካብ ፍትወትን ጥፍኣትን ናጻ ዝነበረ ቀዳማይ ልደት ምጥፋእ።
5. ጸጋ መንፈስ ቅዱስ ምጥፋእ።
6. መንፈሳዊ ሞት።
7. ሕማምን ጥፍኣትን።
8. ሥጋዊ ሞት።
9. ውልድነት ምጥፋእ።
10. ባርነት ሰይጣን።
11. ፍትወታት ካብቲ ባህርያዊ መገደን ምዝንባል።
12. ምጽልማት ናይቲ መለኮታዊ ምስሊ ኣብ ሰብ።
13. ጸልማት ኣእምሮን ምስትውዓልን (እዛ ነጥቢ'ዚኣ ድማ ብፍላይ፡ ንብዘሎ መዓት ውድቀት ሰብ ብሓጺሩ ኣብ ውሽጣ ትሕዝ)።

ቀዳማይ ኃጢኣትን ውርሻን

ኣባ ሚኬል፡ ብዛዕባ ጥምቀትን ቀዳማይ ኃጢኣት ኣዳምን ኪዛረቡ ከለዉ፡ ከምዚ ይብሉ፡

ጉዳይ ጥምቀት፡ ምድምሳስ ናይ ሓደ ውሩስ ኃጢኣት ወይ ምምላስ ናይ ሓደ ውሩስ ዕዳ ኣይኮነን። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ሳዕቤኑ ካባና ነቲ ካብ ኣዳም ዝወረስናዮ ሞት ኃጢኣትን ሳዕቤናቱን ምርሓቕ እዩ። ከም ዝርኣናዮ፡ ህላዌ ናይቲ ናይ መበቆል ምስሊ ኣብ ሰብ፡ ኣብቲ እተፈጥረሉ መበቆል፡ ማለት ኣብ

ኣምላኽ እዩ ዚርከብ። ስለዚ ድማ፡ እቲ ናይ ሓቂ ሰብኣዊ ህልውና ብፍላይ ኣብቲ ሰብኣዊ ርክብን ምስቲ ናይ ሓቂ ህልውና (ኣምላኽ) ዘለዎ ሕብርትን እዩ ዚርከብ። እቲ ውድቀት ድማ - ከም ዝርኣናዮ - ምቁራጽ ርክብን ሕብረትን ካብቲ ናይ ሓቂ ህልውናን ሕይወትን ምርሓቕን እምበር ካልእ ኣይኮነን። እቲ ሓቂ ድማ፡ ሰብ ውሽጣዊ ምብትታን ከም ዝነበሮ፡ ንጣዕሚ ጥፍኣትን ሞትን ድማ ከም ዝጠዓሞ እዩ። ስለዚ እቲ ቀዳማይ ኃጢኣት ኅይሊ ሞት እዩ። እቲ ኣብ መዓሙቕ ህላዌኡ ዚገዝእ ኃጢኣት ድማ፡ ብዘይካ ናብ ሕይወት ናይቲ ብሰንኪ ኃጢኣት ሰብ ዝሞተ፡ ብትንሣኤኡ ግና ንሞትን ንኃጢኣትን ዝሰዓረ ክርስቶስ ብምእታው፡ ካልእ ምድኅን ወይ ምቁጽጻር የብሉን። (እብራውያን 1502) እቲ ካብ ኣዳም ዝወረስናዮ ኩነታት ኃጢኣትን በደልን ዘይኮነስ፡ ኩነታት ሞት እምበር እዩ። ንሱ ድማ፡ ግብሪ ናጻ ፍቓድ ስለ ዝኾነ፡ ናብ ኃጢኣት የቃልዓና። ብኃጢኣት ኣዳም ገይሩ፡ መንፈሳዊ ሞትን ኩሉ ሳዕቤናቱን፡ ማለት ሞት ሥጋ፡ ጥፍኣት፡ ምብራስ፡ ምብቃዕን ናብ ኃጢኣት ምዝንባልን፡ ኣብ ሰብ ተተኽለ። ስለዚ ትምህርቲ ኣቦታት፡ ኣብቲ ሰብ ካብ ኣዳም ዚወርሶ፡ ክርስቶስ ድማ ዜድሕኖ ኃጢኣት ኣብ ዝብል ሓሳብ ኣይኮነን ዚምስረት። ኣንጻር'ዚ ግና፡ ሰብ ብባህርያዊ ልደቱ፡ ካብቲ ኣረጊት ኣዳም ሓደ ዓይነት ዘይፍጹም ሕይወት ይወርስ። ንሱ ድማ ንሞት እተገዝአ፡ ብዘይ ጥርጥር ኃጢኣተኛ ዝኾነ፡ ንገዛኢ እዛ ዓለም እዚኣ እተገዝአ እዩ። ከምዚ ዝበለ ሕይወት ድማ ናይቲ ግዝኣት ውድቀት እዩ። ኣንጻሩ ድማ ካልእ ሕይወት ኣብ ክርስቶስ ኣሎ፡ እቲ ናይ ሓቂ፡ ባህርያዊ ሰብኣዊ ሕይወት፡ ናይቲ ግዝኣት ትንሣኤ ዝኾነ። ኣብዚ ኸኣ ካቫሲላስ ከምዚ ይብል፡ "ጥምቀት እቲ ናይ ሓቂ ህላዌናን ባህርይናን እምበር ካልእ ኣይኮነን።" ጥምቀት ኣብ ሰብ፡ "ነቲ ብውድቀት ዘጥፍአ መንፈሳዊ ጥዕንኡ ንምምላስ፡ ናብ ክርስትና ኪኣቱ ንምድላው፡ ናብቲ ባህርያዊ ኩነታቱ ንምምላስ" ይሰርሕ። "ብጥምቀት፡ እቲ ምብራህ ኣእምሮ ሰብ፡ እቲ ብውድቀት ዝጸልመተ፡ ይጅምር። ኣብኡ ድማ ብርሃን ብመንፈስ ይውሃብ።" በዚ ኸኣ ናብቲ መለኮት ነመሳስሎ። (ገጽ 1, 2, 8, 12)።

ኮብቲክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን

ብጹዕ ወቅዱስ ፓፓ ሺኖዳ ሣልሳይ

ቀዳማይ፡ ኩነታት ወዲ ሰብ ቅድሚ ኃጢኣት

ብጹዕነቶም ከምዚ ይብሉ፡- ኣዳምን ሔዋንን ካብ ደም፡ ካብ ፍቓድ ሥጋ፡ ወይ ካብ ፍቓድ ሰብኣይ... ኣይተወልዱን። ንሳቶም ካብ ዘርኢ ሰብ ኣይመጹን፣ ቅድሚኣም ካብ ዝነበረ ባህርይ ዝተበላሸወ ባህርይውን ኣይወረሱን። እግዚኣብሔር ንኣኣቶም ዝደለየሎም ባህርይ ደኣ እዩ ነይርዎም።

እግዚኣብሔር ብምስሉ ከም መልክዑ ፈጠሮም። ኣዳምን ሔዋንን መልክዕ እግዚኣብሔር ምዃኖም፡ ካብዚ ዚዓቢ ነገር የልቦን።

ብምስሉ ብጽድቅን ብቕድስናን ከም ዝፈጠሮም፡ ኣብ ልዕለ-ባህርያዊ ኩነታት ምንባሮም ተባሂሉ ኣሎ። ስለዚ ኸኣ እግዚኣብሔር ቕድስና ኣልቢሱ ምስ ፈጠሮም፡ ክልቲኦም ጻድቃንን ብዘይ ኃጢኣትን ነበሩ።

ብምስሉ ብጽባቐን፡ ብግርማን፡ ብኽብርን ከም ዝፈጠሮም ተባሂሉ ኣሎ። እዚ ማለት ድማ፡ ካብቲ ግርማኡ ቈላሕታ ኣርኣዮም፡ ንሳቶም ድማ ብሥጋኦምን፡ ብነፍሶምን፡ ብመንፈሶምን ኣብ ዝለዓለ ጥርዚ ጽባቐት ነበሩ።

እግዚኣብሔር ንሰብ ብምስሉ ብዘለዓለማውነት ከም ዝፈጠሮ ተባሂሉ ኣሎ። እዚ ድማ፡ ነቲ ኣብ ኣፍንጫ ኣዳም ዝነፍሓሉ ህያው ትንፋስ ዝኾነ ዘይትመውት ነፍሲ ምስ ሃቦም እዩ። "ኣዳም ድማ ህያው ነፍሲ ኾነ" (ዘፍጥረት 2፡7)።

እግዚኣብሔር ብምስሊ ናጻ ፍቓድ ከም ዝፈጠሮም ተባሂሉ ኣሎ።

ከምኡውን፡ ሰብ ብምስሊ እግዚኣብሔር ኣብ ሥለስትነቱን ሓድነቱን ከም ዝተፈጥረ ተባሂሉ ኣሎ፥ ንሱ ድማ፡ ዚዛረብ ኣእምሮን ህያው ነፍስን ዘለዎ ሓደ ህላዌ እዩ። እቲ ህላዌን፡ እቲ ኣእምሮን፡ እታ ነፍስን ሓደ ህላዌ እዮም። እዚ ኸኣ ነቲ፡ ኣእምሮ (ቃል) ዘለዎን፡ ህያው መንፈስ ዘለዎን መለኮታዊ

ህላዌ ይመስል፡ እዞም ሠለስተ ሓደ ህላዌ እዮም... እግዚአብሔር ኣብ ኩሉ ነገር ዘይውሱን ክኸውን ከሎ፡ ሰብ ግና ውሱን እዩ።

ከምኡውን እግዚአብሔር ብምስሉ ብግዝኣትን ብሥልጣንን ከም ዝፈጠሮም ተባሂሉ ኣሎ። ስለዚ ድማ ኣብ ምድሪ ከልተ ነገሥታት ነበሩ፡ ኣብ ልዕሊ ፍጥረታታ ኹኣ ሥልጣን ነበሮም (ዘፍጥረት 1:28)። ኣዳም ኣብ ምድሪ ወኪል እግዚአብሔር ነበረ፡ ናይቲ ብዘሎ ምድራዊ ፍጥረት ውን ወኪል ነበረ። እግዚአብሔር ውድቀት ወዲ ሰብ ኣቐዲሙ ይፈልጦ ከም ዝነበረ ተባሂሉ ኣሎ። ንሱ ባዕሉ ኹኣ፡ ንምድኃኑ ኢሉ ንቦትኡ ከምዝሓድግን ሥጋ ከም ዝለብስን [ይፈልጥ ነበረ]። ፍቕሪ ክንዮ ፍቕሪ ሰብ ክግምቶ ብዘይክእል መንገዲ፤ ስለዚ እዚ ወዲ ሰብ'ዚ(ኣዳም)፡ በቲ ንሱ(ጐይታ) ሥጋ ኪለብሰሉ ዝተሓስበ ምስሊ፡ ብመልክዑን ብኣምሳሉን ተፈጢሩ።

ኣዳምን ሔዋንን ብንጽህናን ብየዋህነትን ይልለዩ ነበሩ፡-

ንኽፍኣት ፈጺሞም ኣይፈልጥዎን ነበሩ፡ ዝፈልጥዎ ዝነበሩ ጽቡቕ ጥራይ እዩ፡ ብጀካ ጽቡቕ ካልእ ኣይነበረን። ስለዚ ኹኣ ብግዜ ፈተና፡ ተመን ኬታልልን ሓሶት ኪዛረብን ከም ዚኽእል ኣይተረድኦምን ነበረ። እቲ 'ሓሶት'ን 'ምጥላዕ'ን ዚብል ቃላት፡ በቲ እዋን'ቲ ኣብ መዝገበ-ቃላቶም ኣይነበረን። ብየዋህነቶምን ብንጽህናኦምን፡ ንሓድሕዶም ብጾታዊ መገዲ ኣይተፋለጡን ነበሩ፡ የግዳስ ብንጹህ ፍጽምና እዮም ዝነብሩ ነይሮም። ነቲ ኣብ ኣቃውማ ኣካላቶም ዝነበረ ኣካላዊ ፍልልያት'ውን ኣይተረድእዎን ነበሩ። ከምቲ ኣብ መጽሓፍ ዘፍጥረት ተጠቒሱ ዘሎ፡ "ክልቲኦም ድማ፡ ኣዳምን ሰበይቱን፡ ጥራዮም ነበሩ፡ ኣይሓንኩንውን" (ዘፍጥረት 2:25)።

በዚ ኣዳም ዝነበሮ ፍልጠት ንደነቕ።

- ኣዳምን ሔዋንን ሕጉሳት ነበሩ

ኣብ ገነት ይነብሩ ነበሩ። እቲ ሓጎስ ናይ'ዚ ቀዳማይ ሰብ እዚ፡ ብሉጽ ባህርይ ተሰሪሑ ብምፍጣሩ ጥራይ፡ ወይ ኣብ ልዕሊ'ዚ ባህርይ'ዚ ሥልጣን ስለ ዝነበሮ፡ ወይ'ውን ኣብ ጽብቕቲ ገነት ስለ ዝነበረ ጥራይ ኣይነበረን። ምናልባት እቲ ቀዳማይ ምኽንያት ሓጎሱ፡ ኣብ ኅብረት ምስ እግዚአብሔር ምንባሩ እዩ ነይሩ። እግዚአብሔር ይግለጸሉ፡ ይዛረቦን ይባርኾን ነበረ። ንሱ ባዕሉ ይምህሮን፡ ጠቓሚ ትእዛዛት ይህቦን ነበረ። ምስ እግዚአብሔር ድማ ቀጥታዊ ርክብ ነበሮ።

- ኣዳምን ሔዋንን ኣብ ገነት ከለዉ በላዕቲ ኣሕምልቲ ነበሩ

ካልኣይ፡ ኃጢኣታት ኣዳም

ብጹዕ ወቅዱስ ፓፕ ሽኖዳ ንኃጢኣት ኣዳም ናብ 27 ኃጢኣታት ከፋፊሉ ይትንትኖ። ነዚ ኸኣ ብዝርዝርን ብሰፊሑን ይገልጾ። ንሕና ድማ ኣብዚ ብሕጽር ዝበለ መገዲ ከነመልክቶም ኢና፡-

1 - ዘይተኣዛዝነት ወይ ምዕላው (ዘፍጥረት 2:16, 17) - ኣዳምን ሔዋንን ንትእዛዝ እግዚኣብሔር ዓለዉ።

2 - ሕማቕ ዕርክነት (1 ቈረንቶስ 15:33 - ዘፍጥረት 3:1) - ሔዋን ምስ ተመን ተቓመጠት።

3 - ኃጢኣት ምጥርጣር (ዘፍጥረት 3:1-5) - እቲ ተመን ኣብ ነፍሲ ሔዋን ጥርጣረ ኣሕደረ።

4 - ኃጢኣት ምግዛእ (ሔዋን ንተመንን ንምኽሩን ተገዝኣት)።

5 - ድኻም እምነት (ሔዋን ንተመን ኣሚና ንእግዚአብሔር ሓሳዊ ገበረቶ)።

6 - ምንዓቕን ንእግዚአብሔር ዘይምፍራህን (ሔዋን ንፍርዲ፡ ንመጠንቀቕታን ንመቕጻዕትን እግዚአብሔር ኣናዓቐቶ)።

7 - ኃጢኣት ትምኒት (እታ ሰበይቲ ነታ ኦም ንምብላዕ ጽብቕቲ፡ ንዓይኒውን ደስ እተብል፡ ንምርኣይ ከኣ እተመኒ ምዃና ረኣየት)።

8 - ኃጢኣት ትዕቢት ("በታ ካብኣ እትበልዑላ መዓልቲ ኣዒንትኹም ኪኽፈታ፡ ከም ኣምላኽ'ውን ክትኮኑ ኢኹም") - (ኢሳይያስ 14:12-15 ርአ)።

9 - ኣጥፋኢ ፍልጠት (ንሳቶም ጽቡቕ ጥራይ ይፈልጡ ነበሩ፡ ሰይጣን ግና ጽቡቕን ክፉእን ከም ዝፈልጡ ክገብሮም ደለየ)።

10 - ጸገም ከልተኣውነትን ርእሰ ተኣማንነትን ምስኣንን (ሔዋን ካብዛ ኦም ፍልጠት ምስ በልዐት፡ ንኣዳም ከም ካብ ኣንስተይትነታ እተፈልየ ሰብኣይ ገይራ ክትርእዮ ጀመረት፡ ኣዳም'ውን ከም ካብኡ እተፈልየት ሰበይቲ ገይሩ ኪርእያ ጀመረ። ጾታዊ ስምዒት ማዕጾኡ ኪኸፍት ጀመረ፡ እቲ ቀዳማይ ማዕጾ ድማ ሕፍረት ነበረ። ከልቲኦም ድማ ነቲ ቀዳማይ ንጽህናኦም ሰኣንዎ)።

11 - ፍልጠት ካብ ካልእ ብጀካ እግዚአብሔር ምድላይ (እግዚአብሔር እቲ ቀዳማይን በይኑን መምህር ነበረ፡ ደሓር ግና ወዲ ሰብ ብጀካ እግዚአብሔር ካልእ መራሒ ኪሕዝ ጀመረ)።

12 - ነቲ ትእዛዝ ኣብ ኣእምሮ ምሓዙ እምበር፡ ብግብሪ ዘይምፍጻሙ (ሔዋን ነቲ ትእዛዝ ብትኽክል ሽምዲዳቶ ነበረት፡ ብግብሪ ግና ነቲ ትእዛዝ ሰበረቶ)።

13 - ናብ ሥጋዊ ደረጃ ምውራድ (እቲ ትእዛዝ ትእዛዝ ጾም ነበረ፡ ኣዳምን ሔዋንን ድማ ነዚ ጾም'ዚ ሰበሩዎ)...

14 - ዕግበት ምስኣን (ኣዳምን ሔዋንን ብኹለን ኣእዋም ገነት ኣይዓገቡን) - (መኪብብ 1፡7, 8 ርአ)።

15 - ንኻልኦት ምዕንቃፍ (ሔዋን በልዐት፡ ደሓር ድማ ንሰብኣያ ሃበቶ፡ ንሱ ኸኣ ምስኣ በልዐ)።

16 - ኃጢኣት ብቈጽሊ በለስ ምሽፋን (ቈጽሊ በለስ፡ ንኃጢኣት ካብኡ ከየጽረኻዮ ናይ ምሽፋን ምልክት ኰነ። ስለዚ ኸኣ እግዚአብሔር በቲ ሓሳብ ቈጽሊ በለስ ከም ዘይተሰማምዐ ንርኢ። "እግዚአብሔር ኣምላኽ ድማ ንኣዳምን ንሰበይቱን ክዳውንቲ ቈርበት(ደበሎ) ገበረሎም፡ ከደኖምውን" (ዘፍጥረት 3፡21)። ናይቲ እንስሳ ደም ምእንታኦም ተኻዕወ፡ ብቈርበቱ ድማ ተኸድኑ። ኣብዚ ድማ እቲ ዓሚቝ ምሥጢር ጀመረ፥ ኃጢኣት ንሰብ ይቕንጥጦን የሕፍሮን፡ እቲ መስዋእቲ ግና ይኸድኖን ይስውሮን፡ እንተላይውን የንጽሖ።)

17 - ካብ እግዚአብሔር ምህዳም (ዘፍጥረት 3፡8)።

18 - ፍርሂ (ዘፍጥረት 3፡10)።

19 - ካብ ፍቕሪ እግዚአብሔር ምርሓቕ (ምስ ዮሓንስ 14፡21, 1 ዮሓንስ 3፡4 ኣረኣኢ)።

20 - ድኅነት ዘይምድላይ (ንሳቶም ምእንቲ ድኅነት ናይታ ዝጠፍኣት ነፍሶም ዝኾነ ይኹን ነገር ኣይገበሩን)።

21 - ንእግዚአብሔርን ንኃይሉን ዘይምፍላጥ (ምስ መዝሙር 139፡7, 8 ዘሎ ትርጓሜ ርአ)።

22 - ነፍስኻ ዘይምኹናን (እታ "ኃጢኣት ገበርና" እትብል ቃል ብኣዳም ኮነ ብሔዋን ኣይተባህለትን)።

23 - ንርእስኻ ከተጽድቕ ምፍታን (ክልቲኦም ኣዳምን ሔዋንን ንርእሶም ኬጽድቑ ፈተኑ)።

24 - ነቲ ጌጋ ኣብ ልዕሊ ካልኦት ምድርባይ (ሔዋን ነቲ ጌጋ ኣብ ልዕሊ ተመን፡ ኣዳም ድማ ኣብ ልዕሊ ሔዋን ደርበይዎ)።

25 - ንፍቕሪ ብጻይ ምጽራር (ኣዳም ንፍቕሪ ብጻዩ ኣፍረሰ፡ እቲ ብጻይ ኣብዚ ሔዋን እያ)።

26 - ድሕሪ ሰበይቲ ምሕባእ (ኣዳም ምእንቲ ኬምልጥ፡ ድሕሪ ሔዋን ተሓብአ)...

27 - ዘይግባእ ኣዘራርባ (ኣዳም ምስ እግዚኣብሔር ብግቡእ ኣይተዛረበን፡ "እታ ምሳይ ክትከውን ዝገበርካለይ ሰበይቲ፡ ንሳ ሃበትኒ" ደኣ በለ)።

ሣልሳይ፡ ሳዕቤናት ኃጢኣትን መቕጻዕቱን

1 - መርገም ንኣዳምን ሔዋንን ብኽልተ ምኽንያታት ኣይወረዶምን

ቀዳማይ፡ ምኽንያቱ እግዚኣብሔር ኣቐዲሙ ባሪኽዎም ስለ ዝነበረ (ዘፍጥረት 1፡28)፡ ውህበታት እግዚኣብሔር ድማ ዘይጥዓሰሉ እዩ (ሮሜ 11፡29)፡ ዝኾነ ይኹን ነገር እንተ ተፈጸመ፡ ካብኡ ኣይመልስን እዩ። እዚ ኸኣ ኣብቲ ናትና ቅንዕና ዘይኮነስ፡ ኣብቲ ናቱ ሕያውነትን ለጋስነትን እዩ ዝምርኮስ።

ካልኣይ፡ ምኽንያቱ ኣዳምን ሔዋንን ተረጊሞም እንተ ዝኾኑ ነይሮም፡ እቲ መርገም ነቲ ኣብ ሕቕኦም ዝነበረ ብዘሎ ወለዶ ደቂ ሰብ ምበጽሖ ነይሩ። ከምቲ ደሓር ንከነኣንን ንብዘሎ ዘርኡን ዝረገሞ፡ ከምኡውን ንቃየልን ንብዘሎ ዘርኡን። የግዳስ፡ ካብ ዘርኢ ኣዳም ደኣ እዩ እቲ ንርእሲ ተመን ዚጭፍልቕ ጐይታና ክርስቶስ - ብሥጋ - ዚመጽእ። ብእኡ ኸኣ "ኵሎም ዓሌታት ምድሪ ብእኡ ኪባረኹ እዮም" (ዘፍጥረት 22፡18)። መርገም ግና ነቲ ንሔዋን ንኽትበልዕ ዘታለላ ተመን እዩ ወሪድዎ። እቲ መርገም ከምኡውን ነታ ንምብላዕ ፍረ እተብቍል ምድሪ ወረዳ። እቲ መርገም ናይ ተመን ንሰብ ዝኸውን ስዉር መቕጻዕቲ ሒዙ ነበረ (ምኽንያቱ እቲ ኣብ ልዕሊ እንስሳታት ዝነበሮ ግዝኣት ተናዊጹ እዩ። ጻድቕ ሰብ ምስልን መልክዕን እግዚኣብሔር እዩ፡ ኃጥእ ሰብ ግና መሬትን ሓመድን እዩ፡ መግቢ ተመን ድማ ይኸውን፡ ምኽንያቱ ኵሉ ዘመኑ መሬት እዩ ዚበልዕ)።

ኣብቲ ንምድሪ ዝወረዳ መርገም'ውን፡ ንሰብ ባዕሉ ዝወረዶ ስዉር መቕጻዕቲ ነበረ። እዚ ድማ፡ "ምድሪ ብሰንከኻ ርግምቲ ትኹን። ኵሉ ዘመን ህይወትካ ብጻዕሪ ካብኣ ኽትበልዕ ኢኻ። እሾኽን ተኹርባን ከተብቍለልካ እያ፡ ናብታ ዝተፈጠርካላ ምድሪ ክሳዕ እትምለስ" (ዘፍጥረት 3፡17-19) ምስ በሎ እዩ።

2 - ሞት፡ ሞት እቲ ቀዳማይ መቕጻዕቲ ኃጢኣት ነበረ (ዘፍጥረት 2፡17)። ሞት ድማ ክሳዕ ዓለም እትሓልፍ ይነብር ("እቲ ኣብ መወዳእታ ዚስዓር ጸላኢ ሞት እዩ") (1 ቈረንቶስ 15፡26)። ቀዳሞት ወለድና በቲ እዋን'ቲ ኪሞቱ ኣይከኣልን ነበረ፡ እንተ ዘይኰነስ ብዘሎ ወለዶ ደቂ ሰብ ምተወድአ፡ ሰይጣን ድማ ነቲ ውግእ ብዝጨፍለቐ ዓወት ምሰዓሮ፡ እቲ እግዚኣብሔር ንኣዳምን ንደቁን ዘዳለዎ ድኅነት'ውን ኣይምሃለወን ነይሩ። ስለዚ እዚ ሥጋዊ ሞት'ዚ ንግዜኡ፡ ሔዋን ደቃ ወሊዳ ክሳዕ እተዕቢ ተመሓላለፈ። ምኽንያቱ ደሓር ካብ ዘርኢ እታ ሰበይቲ፡ እቲ ንርእሲ ተመን ዚጭፍልቕ፡ ነቲ ዝጠፍአ ዚደልን ዜድኅንን ኪመጽእ ስለ ዝነበሮ።

ምስ ምምሕልላፍ ናይ'ዚ ሥጋዊ ሞት'ዚ፡ ካልኦት ዓይነት ሞት ነበሩ፡ ገሊኦም ድማ ብኡንብኡ እተፈጸሙ፡-

መንፈሳዊ ሞት ኣሎ፡ ንሱ ድማ ምፍላይ ነፍሲ ካብ እግዚኣብሔር እዩ። ኃጢኣት ሞት እዩ፡ ከምቲ እቲ ኣቦ ብዛዕባ እቲ ዝጠፍአ ወዱ ዝበሎ፡ "እዚ ወደይ ሞይቱ ነይሩ፡ ሕያው ኰይኑ ኣሎ" (ሉቃስ 15፡24)።

ኣዳምን ሔዋንን ከምኡውን ሥነ-ምግባራዊ ሞት ሞቱ፡-

ኣብዚ ሥነ-ምግባራዊ ሞት'ዚ፡ ክብሪ ናይቲ ቀዳማይ ሰብ ጠፍአ፡ ነቲ ዝተፈጥረሉ ልዕለ-ባህርያዊ ኩነታት'ውን ሰኣኖ። እቲ ዝዓበየ መግለጺ ናይ'ዚ ሥነ-ምግባራዊ ሞት'ዚ፡ እግዚኣብሔር ካብ ገነት ምስጓጉ እዩ። ይኹን እምበር፡ ብዛዕባ እዞም ክልተ ዓይነት ሞት (መንፈሳውን ሥነ-ምግባራውን)፡ እግዚኣብሔር ንኣዳምን ንደቁን ናብቲ ቀዳማይ መዓርጎም ምእንቲ ኪመልሶምን፡ ኣብ መንግኦምን ኣብ መንግኡን ዕርቂ ምእንቲ ኬውርድን፡ ካብ ምዉታት ናይ ምትንሣእ መስርሕ ኪሰርሕ ቀጸለ። እቲ ነገር ግና፡ ኣብቲ ነፍሲ ወከፍ ውልቀ-ሰብ ነቲ ኣብኡ ዚዓዪ ግብሪ ጸጋ ዚህቦ ምላሽ እዩ ዝምርኰስ ነይሩ። ናይ ዘለዓለም ሞት ድማ ይተርፍ። ንሱ ኸኣ ኣብቲ ፍርዲ ሞት እቲ ዝኸፍአ ነገር እዩ። ክርስቶስ ምእንታና ብምማት፡ በቲ ተበጃውነቱ ዘድኃነና ኸኣ ካብዚ እዩ።

3 - ምስኣን መለኮታዊ ምስሊ፡ ብጱዕነቶም ከምዚ ይብሉ፥ ኣብቲ ቀዳማይ ኩነታት ጽድቂ፡ ኣዳም ብምስልን ብመልክዕን እግዚኣብሔር ነበረ። ኣብቲ ኩነታት ውድቀት ግና፡ ወዲ ሰብ ነዚ መለኮታዊ

ምስልን ጽድቅን ሰኣኖ። እቲ ምብልሻው ሰብኣዊ ባህርይ፡ ምስቲ ኣብ ዕለት ፍጥረቱ ዝነበሮ መለኮታዊ ምስሊ ኣይሰማማዕን ነበረ። ንሱ ምስሊ እግዚኣብሔር ነበረ፡ ደሓር ግና መሬት ኰነ። "መሬት ኢኻ እሞ፡ ናብ መሬት ድማ ክትምለስ ኢኻ።"

4 - ምብልሻው ሰብኣዊ ባህርይ፡

ሰብኣዊ ባህርይ ነቲ ቀዳማይ ንጽህናኡን የዋህነቱን ሰኣኖ። ንኃጢኣት ፈለጦን ተመኰሮን፡ ናብቲ ናይ ጽቡቕን ክፉእን ምፍላጥ ዝኸዕነ ክልኤ-ነት ኣተወ፡ ናብ ቃልሲ ሥጋን ነፍስን'ውን ኣተወ። ብዙሕ ግዜ ናብ ሥጋዊ ደረጃ ወደቐ፡ ጌጋ ምግባር ድማ ቀሊል ኰኖ። እዚ ሰብኣዊ ባህርይ'ዚ ወደቐ፡ ናብ ዘሕዝን ደረጃታት'ውን ኣንቈልቈለ። ዚተፈላለዩ ዓይነት ምብልሻው ድማ ወረሰ፡ ክሳዕ ፍቕሪ ኃጢኣትን ባርነቱን፡ ንእግዚኣብሔር ምኽሓድን ዘይምፍላጥን በጽሐ። ኣዳምን ሔዋንን ነቲ ኣብ ልዕሊ ባህርይን እንስሳታትን ዝነበሮም ግርማን ሥልጣንን ሰኣኑ፡ ስለዚ ምድሪ ዓለወቶም፡ እሾኹን ተኹርባን ድማ ኣብቚለትሎም። እንስሳታት'ውን ዓለዉዎም፡ ምስኣቶም ድማ ጽልኢ ተፈጥረ። Akko 54:15)

5 - ሕማም ነፍሲ፡

ንፈለማ እዋን ብዛዕባ ሕማማት ነፍሲ ንሰምዕ። ኣብ ዛንታ ኣዳምን ሔዋንን ብዛዕባ ትምኒት፡ ፍርሂ፡ ሕፍረት ንሰምዕ። ደሓር ድማ፡ ክሳዕ ኣብ ዛንታ ቃየል (ኣብቲ ኣቦ-ወለዳዊ ህይወት ኣዳምን ሔዋንን)፡ ብዛዕባ ቅንኢ፡ ቍጥዐ፡ ቅትለት፡ ሻቕሎት፡ ፍርሂ፡ ምስኣን ውሽጣዊ ሰላም (ዘፍጥረት 4) ንሰምዕ። ከም መግለጺ ናይቲ ዝተበላሸወ ሰብኣዊ ባህርይ፡ ሕማማት ነፍሲ እናወሰኸ ዚኸይድ ዘሎ ይመስል ነበረ።

6 - ድኻም ሥጋ

ኣዳም እንጌርኡ ብረሃጽ ገጹ ኪበልዕ፡ ኣብ ምድሪ ኪዓዪ፡ ኵሉ ዘመኑ ድማ ብጻዕሪ ኻብኣ ኪበልዕ ጀመረ። ሔዋን ድማ ብጻዕሪ ውሉድ ክትወልድ ጀመረት። ካልእ ድኻም ድማ፡ ትምኒታት፡ ባህርያዊ ደራኺ ሓይልታትን ናፍቖታትን ናይ ሥጋ እዩ። ቅድሚ ኃጢኣት ግና ድኻም ኮነ ቃንዛ ኣይነበረን። እዚ ኹሉ ድማ ካልእ መግለጺ ናይቲ ምብልሻው ሰብኣዊ ባህርይ እዩ። እቲ መፍትሒ ድማ፡ ነቲ ክርስቶስ ዜምጽኦ ድኅነት ምጽባይ ጥራይ እዩ። ንሱ 'ብሃዛብ(Hyssop) ጌሩ ዚነጽገና እሞ ዜንጽሃና፡ ዚሓጽበና እሞ ካብ በረድ ዜጻዕዱወና፡ ሓኅስ ድኅነቱ'ውን ዚህበና' እዩ። (Bible Characters - Adam and Eve, Cain and Abel - pp. 14-40)

ቆሞስ ሚካኤል ሚና ከምዚ ይብሉ፡-

ቀዳማይ፥ እቲ ናይ ወድ ሰብ ኵነት ቅድሚ ኃጢአት

እቲ ቀዳማይ ሰብ ኣብ ኩነታት ጸጋ ከም ዝተፈጥረ ኅቡእ ኣይኰነን። እዚ ማለት፡ ምስቲ ዘለዓለማዊ ሕጊ እግዚአብሔር ዝሰማማዕ ሰናይ ግብሪ ንምግባር እዩ። በዚ ጸጋ'ዚ ጥራይ ድማ ኣይተፈጥረን፡ የግዳስ፡ ሊቃውንቲ ሥነ-መለኮት "ጸጋ መበቈላዊ ጽድቂ" ኢሎም ዚጽውዕዎ ካልእ ጸጋ እግዚአብሔር ወሲኹ ሃቦ። እዚ ኸኣ ምስ ህላዌኡ እተዋህበ ስለ ዝኾነ፡ ነቶም ካብኡ ዚውለዱ ዅሎም ምስ ህላዌኦም ኪወሃቦም ተዳልዩ ነበረ። እዚ ጸጋ'ዚ፡ ማለት ጸጋ መበቈላዊ ጽድቂ፡ ኣብ ነፍሲ ኣዳም ዚተፈላለየ ጸጋታት ፈሰሰ። ካብዚኣቶም እቶም ዝውቱራት እዞም ዚስዕቡ እዮም፡-

(1) ብዝሓ ብርሃን፡ እዚ ድማ ካብቲ ግድነቱ ዝኾነ ነገራት ንምፍላጥ ዘሎ ድንቀ፡ርና ዘርሕቕ እዩ ነይሩ።

(2) ብዛዕባ ዅሉ ባህርያዊ ነገራት ምሉእን ትኽክለኛን ፍልጠት ይህቦ ነበረ።

(3) ንሥጋ ምስ ነፍሲ ከሰማማዕ ይገብሮ፡ ካብ ኵሉ ቃንዛ፡ ድኻም፡ ጸበባ፡ ፍርሂ፡ ከምኡውን ሞት ይሕልዎ ነበረ።

በዚ ኩነታት'ዚ፡ ከም ምስሊ እግዚአብሔርን ወኪሉን መጠን፡ ብምሉእ ሓኅስን፡ ኵሉ ዓይነት ሰናይ ነገር ተኀናጺፉን፡ ብፍጹም ህድኣትን ቅሳነትን ምነበረ ነይሩ። ድሕሪ ገለ ዓመታት ኣብ ኣገልግሎት ልዑል እግዚአብሔር ምስ ኣሕለፈ፡ ንፈጣሪኡ ምስ ኣሥመሮ፡ ናብ መንግሥተ ሰማያት መግዓዞ፡ ኣብ ሓኅስ መላእኽቲ'ውን መካፈሎ ነይሩ። እዚ ማለት፡ ኣዳም ኃጢኣት እንተ ዘይገብር ነይሩ፡ ኣይምሞተን፡ ንሕና'ውን ኣይምሞትናን ኔርና። የግዳስ፡ ኣብ ምድሪ ሕጉስ ህይወት፡ ኣብ ሰማይ ከኣ ካብኡ ብዘይ ልክዕ ዝበልጽ ሕጉስ ህይወት ምነበርና። ምኽንያቱ ወዲ ሰብ ቅድሚ ኃጢኣት፡ ኣብ ዓለም ዘሎ ዅሉ ነገር ጽቡቕን ሰናይን ነበረ። ድሕሪ ኃጢኣት ግና፡ ኵሉ ነገር ሓሶት ኰነ (እዚ ማለት፡ ብኽብሪ ዘርኡ፡ ብጽቡቕ ምስሉ፡ ብዕብየት ክእለቱ፡ ብብዝሒ ውህበታቱ፡ ወይ ብኣእምሮኡን ጥበቡን እንተ ተመልከትካዮ፡ ብዅሉ ዓይነትን መዳይን ሓሶት ኰነ)። ምኽንያቱ ኣብቲ ኩነታት ጽድቂ፡ ኣብ ዓለም ንዘሎ ዅሉ ሰናይ ነገር ኬጥርየሉ ዝኽኣለ ብኽልተ በረኸታት ይልለ ነበረ። እዘን ክልተ በረኸታት እዚኣተን፡ ሓንቲ ካብ ወገን ሥጋ ሞትን ቃንዛን ዘይምንባር፡ እታ ኻልኣይቲ ድማ ካብ ወገን ነፍሲ እያ።

ካልኣይ፡ ኩነታት ወዲ ሰብ ድሕሪ እቲ ቀዳማይ ውድቀት

እዞም ወዲ ሰብ ቅድሚ ውድቀቱ ዝነበርዎ ክቡራት ጸጋታት፡ ከምቲ ቆሞስ ሚካኤል ሚና ዚብልዎ፡ ብምጥሓስ ተሳእኑ፡ ንሰብኣዊ ባህርይ ድማ በቶም ቀተልቲ ፍላጻታት ኃጢኣት ኣቍሰልዎን ኣበላሸውዎን። በዚ ምኽንያት'ዚ ኸኣ፡ [ደቂ ሰብ] ኣብ ክፉእ ነገራት ኣተኲሮም ናብ እከይ ተጓየዩ። ምኽንያቱ እቲ ኃጢኣት ባዕሉ፡ ኣብ ሰብ ኣስካሕካሒ ናይ ሥጋ ኣብ ልዕሊ ነፍሲ ዝኾነ ዕልወት ፈጠረ። ከምቲ ነፍሲ ንሕጊ እግዚአብሔር ብምጥሓስ ዘይተኣዘዘቶ፡ ከምኡ ኸኣ ከም መለኮታዊ ፍትሒ፡ ሥጋ ንነፍሲ ከይእዘዝን፡ ነቲ ቅድሚኡ ትሕቲኡ ዝነበረ ኣእምሮ ዚእዝዞ ብምጽራር ሥጋዊ ተድላታት ኪደሊ ከም ዝውሰን ተገብረ። ሽዑ ኸኣ እዩ ሐዋርያ ጳውሎስ፡ "ኣነ ግና ሥጋዊ እየ፡ ትሕቲ ኃጢኣት እተሸጥኩ" ዝበለ (ሮሜ 7፡14)። ድሕሪ ውድቀቱ፡ ወዲ ሰብ ብኽልተ ክፉኣት ነገራት ተታሒዙ.....ኣብ ዓለም ኣብ ዘሎ ኹሉ እከይ ድማ ምስኣቶም ተኻፈለ። እዞም ክልተ እከይ እዚኣቶም፡ ሥጋኡ ንሞት ምቕባሉ፡ ነፍሱ ኸኣ ንኃጢኣት ምቕባላ እዮም። ካብዚ መዋቲ ምዃኑ እተላዕለ ኸኣ፡ ከምቲ ነቶም ትሑታት ፍጥረታት ዚረኽቦም ኲሉ ዓይነት ጉድለታትን፡ መከራን፡ ውርደትን ይወድቕ።

ሣልሳይ፡ ምኽንያት ምምሕልላፍ ኃጢኣት ኣዳም ናብ ኲሉ ዘርኡ፥

ኃጢኣት ኣዳም ናብ ኲሉ ዘርኡ ዝተመሓላለፈሉ ምኽንያት፡ ኣዳም ኣብቲ ኩነታት ጽድቂ ብኽልተ መዳያት ይርእ ስለ ዝነበረ እዩ። እዚ ማለት፡ ቀዳማይ፡ ከም ቀዳማይ ኣቦ ኲሉ ወለዶ ደቂ ሰብ፡ ካልኣይ ድማ፡ ከምቲ ብውሳኔ እግዚአብሔር ንኹሎም ካብኡ እተወልዱ ርእስን ወኪልን ዝኾነ እዩ። ወይ ብኻልእ ኣበሃህላ፡ ብኽልተ ገጻት ይርእ ነበረ፡ ማለት ብመዳይ ባህርይን ፍቓድን። ከም ኣቦና መጠን፡ ካብቲ ዝሓመመ ሰብኣዊ ባህርይ ሓሊፉ ገለ ኼውርሰና ኣይከኣለን፡ ንሕና ኸኣ ከም ባሮት ኳንና ወረስናዮ። እቲ ንሕና ኃጥኣንን ኣብ ኃጢኣቱ ተሓባበርትን ምዃንና፡ ነፍሲ ወከፍና በብናይ ገዛእ ርእሱ ፍቓድ ነዚ ኃጢኣት'ዚ ስለ ዝገበሮ ኣይኰነን። የግዳስ፡ እቲ ቀዳማይ ኣቦና ብናይ በይኑ ፍቓድ ስለ ዝገበሮ እዩ። ልዑል እግዚአብሔር ድማ በቲ ፍጹም ሥልጣኑ፡ ንፍቓድ ደቂ ሰብ ኪቆጻጸር ኃያል እዩ። ንሕና በቲ እዋን'ቲ ህላዌ ኣይነበረናን፡ ነገር ግና፡ ብትእዛዝ እግዚአብሔር ከም ርእስናን ወኪልናን ስለ ዝተሸመ፡ ኣብኡ ነበርና። ስለዚ ኸኣ እቲ ግብሩ ከም ናይ ውልቂ ብሕታዊ ግብሪ ዘይኰነስ፡ ከም ግብሪ ናይ ሓደ ሓፈሻዊ "ሞግዚት" ናይ ብዘላ እታ ስድራ-ቤት እዩ ነይሩ። ስለዚ ድማ፡ ምስኡ እኳ እንተ ዘይተኻፈሉ፡ ንኹሎም ይምልከቶም። ፍቓድ ናይቲ ትሕቲ ዕድመ ምስ ፍቓድ ሞግዚቱ'ዶ ኣይተኣሳሰርን እዩ፧ እቲ ሞግዚት ዚገብሮ ኹሉ ነገር፡ ከምቲ እቲ ትሕቲ ዕድመ ባዕሉ ዝገበሮ ጌርካ ይቝጸር። ከምኡውን ፈጣሪ፡ እቲ ልዑል፡ ንብዘሎ ፍቓድ ደቂ ሰብ ምስ ፍቓድ ናይቲ ሞግዚቶም ገይሩ ዝሸሞ ኣቦኦም ከም ዘተኣሳሰሮ ምርኣይና ዜገርም ኣይኰነን። እዚ ኸኣ፡ ንሱ ኪደልዮ ኸሎ፡ ንሳቶም'ውን ባዕላቶም ከም ዝደለይዎ ጌርካ ምእንቲ ኪቝጸር እዩ። ባህርይና ምብልሻዉ ድማ፡ ካብ ኣቦ-ሓጎና በዚ መገዲ'ዚ ስለ ዝወረስናዮ፡ ተቐባልነት ዘለዎ እዩ። ምኽንያቱ እዚ ጻድቕ ፍርዲ እዩ፡ ኣበሳ'ውን የብሉን።

ራብዓይ፡ ስለምንታይ እግዚአብሔር ንፍቓድና ኣብ ፍቓድ ኣቦና ኣዳም ኬእትዎ ወሰነ፧ ምእንቲ ኣብ ኃጢኣቱን ኣብ መከራኡን ክንሳተፍከ ስለምንታይ ፈቐደ፧?

ከምቲ ቆሞስ ሚካኤል ዚብልዎ - ብኽልተ ምኽንያታት እዩ፡-

ቀዳማይ፡ ፍጹም ሥልጣንን ፍጹም ፍቓድን እግዚአብሔር።

ካልኣይ፡ በዚ መገዲ'ዚ ኣዳም ንክርስቶስ፡ እቲ ኻልኣይ ኣዳም፡ ምሳሌኡ ምእንቲ ኪኸውን እዩ። እግዚአብሔር ድማ፡ ከምቲ ኣዳም ንዓና ኃጢኣትን መከራን ዘውረሰና፡ ንሱ (ክርስቶስ) ድማ ንዓና ጸጋን ክብርን ኬውርሰና ኢሉ፡ ናይ ዘለዓለም ድኅነትና ኣብ ኢዱን ኣብ ፍቓዱን ኬንብሮ ደለየ። ስለዚ ኸኣ፡ ኣዳም ርእስን ሞግዚትን ደቂ ሰብ ዝኾነሉ ምኽንያት፡ በዚ መገዲ'ዚ ነቲ ርእሲ ኹሎም ደቂ እግዚአብሔር ኪኸውን ዝነበሮ ክርስቶስ፡ ምሳሌኡ ምእንቲ ኪኸውን እዩ።

ሓምሻይ፡ እቲ ካብ ኣዳም ዝወረስናዮ ኃጢኣትና፡ ኣብ ቅድሚ እግዚአብሔር፡ ከምቲ ናይ ኣዳም ባዕሉ ኃጢኣት ድዩ፧

ቆሞስ ሚካኤል ነቲ ኣብ መንጎ ኃጢኣት ኣዳምን ኃጢኣት ዘርኡን ዘሎ ፍልልያት ከምዚ ዚስዕብ የነጽሮ፡-

1 - እቲ መበቈላዊ ኃጢኣት ኣብ ኣዳም፡ ብርግጽ ምጥሓስ ትእዛዝ እግዚአብሔርን ካብ ናይ ኣዳም ባዕሉ ዝመንጨወን ነበረ። ንዓና ግና፡ ካብኡ ናባና ዝተመሓላለፈ በደል ጥራይ እዩ፡ ምኽንያቱ ንሱ ስለ ዘውረሰና...

2 - እቲ መበቈላዊ ኃጢኣት ብኣዳም ብናይ ገዛእ ርእሱ ፍቓድ እዩ እተገብረ። ንዓና ግና ብፍቓድና ዝተጸልወ ኣይኰነን፡ የግዳስ ብፍቓድ ናይቲ ከም ርእስናን ሓፈሻዊ ወኪልናን ኴይኑ ዘጠቓለለና ካልእ እዩ። ሽው ኸኣ ምስኡ ኃጢኣት ከም ዝገበርና ተቘጸረልና፡ ብፍቓዱ እምበር፡ ብናይ ገዛእ ርእስና ፍቓድ ኣይኰነን። ስለዚ፡ ነዚ ኃጢኣት'ዚ ይቕሬታ ንምርካብ፡ ምሥጢረ ጥምቀት ምቕባልና እኹል እዩ (ምኽንያቱ ብፍቓድና ዘይኰነስ ብፍቓድ ካልእ እተወርሰ እዩ)።

3 - እዚ ኃጢኣት'ዚ ኣብ ኣቦና - ከምቲ መበቈላዊ እተመርዘ ዓይኒ ማይ እዩ ነይሩ። ምኽንያቱ ንኹሉ ዘመናት ካብኡ ፈሲሱ፡ ናብ ኵሎም ደቁ በጺሑ፡ ንብዘሎ ዘርኡ ድማ ኣበላሽዩ። ኣብኣና ግና፡ ብባህርይና ዝተላገበ መርዚ ጥራይ እዩ፡ ካባና ናብቶም ዚትክኡና ዘይኰነስ፡ በቲ ቀዳማይ ኣቦ-ሓጎና ናባታቶም ዝበጽሐ እዩ። ንሱ ኸኣ፡ ነዚ ንኹሉ ዘመናት ዝበጽሐ በደል'ዚ ሓደ እኳ ኪከላኸሎ ከይከኣለ፡ ካብኡ ናባና ኣመሓላለፎ።

4 - እዚ ኃጢአት'ዚ ኣብቲ ናይ ቀዳማይ ሰብ ህላዌ፡ ምንጭን መበቈልን ኩሉ ኃጢኣታት እዩ። ኣብኣና ግና፡ ምንጭን መበቈልን ናይቲ ናትና ኃጢኣታት ጥራይ እዩ።

5 - እዚ ኃጢአት'ዚ ኣብቲ ናይ ቀዳማይ ሰብ ህላዌ፡ ነቶም ኣብ ኩነታት ፍጥረቱ ዝተዋህብዎ ዓበይቲ ውህበታት ዜስእን ምኽንያት ጥራይ ኣይኰነን፡ የግዳስ፡ ኣብ ናይ ዘለዓለም ሓዊ መከራ ዜውርድ'ውን እዩ። ንዓና ግና፡ ካብዞም ክቡራት ጸጋታት የርሕቐና እምበር፡ ኣብ ናይ ዘለዓለም ሓዊ ንመቕጻዕቲ ኣየቃልዓናን እዩ። (pg. 440-448)

ሻድሻይ፡ ድሕሪ ጥምቀት ካብ መበቈላዊ ኃጢአት እንታይ ይተርፍ፧?

ቆሞስ ሚካኤል ሚና ከምዚ ይብሉ፡- ሰብ ብማይ ጥምቀት ካብ ኃጢኣት ምስ ነጽሄ እኳ፡ ካብቲ ሳዕቤናት ናይቲ ከቢድ ኃጢኣትን ናይቲ ዝተወርሰ ምብልሻውን ፈጺሙ ሓራ ኣይወጽእን እዩ። እዚ ድማ እቲ ናብ ክፉእ ዘቅንን(ዘዘምብል) ባህርያዊ ዝንባሌ እዩ። ሓደ ሓደ ግዜ ብምርጫኡ፡ ሓደ ሓደ ግዜ ድማ ብዘይፍቓዱ ናብ ኃጢኣት ኪዝንብል ይኽእል እዩ። ስለዚ ድማ እዩ ምሥጢረ ንስሓ፡ ከም ፈውሲ ናይቶም ድሕሪ ምሥጢረ ጥምቀት ምቕባል ዚግበሩ ኃጢኣታት ዝተሰርዐ። ኣቦታት ቤተ ክርስቲያን ድማ "ካልኣይ ጥምቀት" ኢሎም ጸዊያምዎ ኣለዉ። (p. 440, 441).

ብጹዕ ኣቡነ ግሪጎርዮስ

ቀዳማይ፡ ውርሻ ኃጢአት፡

ሰብ ካብ ከርሲ ኣዲኡ ዕዉር ኰይኑ ዚውለድ ስለምንታይ እዩ፧ ምኽንያቱ ነቲ መበቈላዊ ኃጢኣት ተላቢሱ ስለ ዚውለድ እዩ። ንሱ ኸኣ ኃጢኣት ናይቶም ቀዳሞት ወለዲ፡ ኣዳምን ሔዋንን እዩ። እሞኸ፡ ብኸመይ እዩ ነቲ ንሱ ዘይገበሮ፡ የግዳስ እቶም ቀዳሞት ወለዲ ኣዳምን ሔዋንን ዝገበርዎ ኃጢኣት ተላቢሱ ዚውለድ፧?

መልሱ፡ ከምቲ ክቡር መምህርና ብጹዕ ኣቡነ ግሪጎርዮስ ዚብልዎ፡ ሕጊ ውርሻ እዩ። ሰብ ካብ ወለዱ፡ እንተላይውን ካብ ስድራ-ቤቱ፡ ባህርይን ኣካላዊ መልክዕን ይወርስ። ከምኡውን ንኣእምሮኣውን ሥነ-ምግባራውን ባህርያት ዘሎ ተኽእሎ፡ ከምኡውን ኣእምሮኣውን ምሁራውን ዝንባሌታት ይወርስ። ድሕሪኡ፡ ካብቶም ቅድሚ እቶም ቀጥተኛ ወለዱ ዝነበሩ ኹሎም ኣቦታት ዝወረዶ ሥጋውን ኣእምሮኣውን ባህርያት ይወርስ። እዚ ማለት፡ ካብ ኩሉ መበቈላትን ጨናፍርን ናይቲ ሰብኣዊ ኦም፡ ምስቲ ኹሎም ሰባት ዝጨንፈርሉ፡ ካብኡ እተወልዱን ዝተባዝሑን ቀዳማይ ኣቦ ወለዶ ደቂ ሰብ፡ ኣዳም፡ ዝተኣሳሰረ እዩ። ስለዚ ኸኣ፡ ኩሎም ሰባት ኩሎም ዚካፈልዎ ሓባራዊ ጠባያትን ባህርያትን ኣለዎም። እዚኣቶም ድማ ነቲ ዓሌት ደቂ ሰብ ዚገልጽዎ ጠባያትን ባህርያትን

እዮም። በዚ መሰረት'ዚ ድማ ኵሎም ሰባት ሓደ ዓሌት፡ ወይ ዓሌት ደቂ ኣዳም ተባሂሎም ይጽውዑ።

መጽሓፍ ብዛዕባ እዚ ነገር'ዚ ከምዚ ይብል፥ "እግዚአብሔር ንብዘሎ ዓሌታት ሰብ፡ ኣብ ብዘሎ ገጽ ምድሪ ኺነብሩ፡ ካብ ሓደ ደም ገበሮም" (ግብሪ ሐዋርያት 17፡26)። ነብዩ ሚልክያስ ድማ፡ "ንኹላትናስ ሓደ ኣቦዶ የብልናን፡" ይብል (ሚልክያስ 2፡10)።

እዚ ውርሻ'ዚ፡ ከም ኵሎም ባህርያዊ ሕግታት ብጽንዓቱን፡ ብዘይተርፍነቱን፡ ብዘይምምላሱን፡ ባህርያዊ ሕጊ እዩ። ደም ናይቲ ሓድሽ ወዲ ኣብ ደቁ ይኸውን፡ ከምኡ እናበለ ይቕጽል።

ካልኣይ፡ ውርሻ ናይቲ ውዱቕ ኩነታት

ካብቲ እቶም ቀዳሞት ወለዲ ኣብ ኃጢኣት ምስ ወደቑ "ኣዳም ድማ ንሰበይቱ ሔዋን ፈለጣ፡ ንሳ ኸኣ ጠነሰት እሞ ወለደት" (ዘፍጥረት 4፡1)፡ ወለዶ ደቂ ሰብ ዝተፈጥረ፡ ደቁ ንኣዳም ነቲ ውዱቕ ኩነታቱ ኪወርስዎ ነበሮም። ምኽንያቱ ድሕሪ ውድቀቱ እዮም ካብኡ እተወልዱ። ቅድሚ ውድቀት ካብኡ ተወሊዶም እንተ ዝኾኑ ነይሮም፡ ነቲ ቅድሚ ውድቀቱ ዝነበሮ ልዑል ኩነታት ምወረሱ ነይሮም። እዚ ድማ ትርጉም ናይቲ ጐይታ ዝበሎ ቃል እዩ፥ "ኣነ እግዚአብሔር ኣምላኽካ፡ ቀናእ ኣምላኽ እየ፡ ንኃጢኣት ኣቦታት ኣብቶም ዚጸልኡኒ ደቆም ክሳዕ ራብዓይን ሳልሳይን ወለዶ ዝበጽሕ" (ዘጸኣት 20፡5)።

እቲ ምብጻሕ ናይቲ መበቈላዊ ኃጢኣት ካብ ወለድና ኣዳምን ሔዋንን፡ ከም ባህርያዊ ሕጊ ብተፈጥሮኣዊ መገዲ ብመውስቦ እዩ ዚኸውን። ስለዚ ድማ እዩ ነብዩ ዳዊት "እንሆ፡ ኣነ ብዓመጻ ተወለድኩ፡ ኣደይ'ውን ብኃጢኣት ጠነሰትኒ" ዚብል (መዝሙር 51፡5)። "ኃጥኣን ካብ ማኅጸን ኣዲኦም ይርሕቁ፡ ካብ ከርሲ ኣዲኦም ጀሚሮም ይጋገዩ" (መዝሙር 58፡3)። እግዚአብሔር ብኣፍ ኢሳይያስ ድማ፡ "ካብ ማኅጸን ጀሚርካ ኃጥእ ተባሂልካ ከም እተጸዋዕካ..." (ኢሳይያስ 48፡8) ይብል።

እዘም ጥቕስታትን ካልኦትን፡ ኃጢኣት ኣብ ኵሎም ደቂ ኣዳም ቅድሚ ምውላዶም፡ ኣብ ማኅጸንን ኣብ ከርሲ ኣዴታቶምን ከለዉ ከም ዝጀመረ ይምስክሩ። እዚ ማለት፡ ካብቲ እቲ ጽንሲ ዚቝጸረሉ ህሞት ጥንሰት ጀሚሩ እዩ። ስለዚ እቲ ጽንሲ ብኃጢኣት ይቝጸር፡ ብኃጢኣት ድማ ይጥነስ። ማለት ካብቲ ምስሊ ጽንሲ ዝሓዘሉ ግዜ ጀሚሩ።

ብጹዕ ኣቡነ ግሪጎርዮስ ይሓቱ፡- እሞኸ፡ ኃጢኣት ከመይ ገይሩ እዩ ምስቲ ጽንሲ ካብ መጀመርታ ምቝጻሩ ጀሚሩ ዚለግብ፧?

ክሳዕ ኣብቲ ቀዳማይ ህሞት ምቑጻሩ ከሎ ምስኡ ብሑቑ ዚኸውን፡ እቲ ጽንሲ ዚቑጻረሉ ደም ኃጢኣት ዘይብሉ ክነሱኸ ከመይ ገይሩ፧

ስለዚ፡ እዚ ኃጢኣት'ዚ እቲ ግብራዊ ኃጢኣት ናይቲ ጽንሲ ኣይኮነን። የግዳስ፡ እቲ ብተፈጥሮኣዊ መገዲ ብመንገዲ ወለዱ፡ በቲ ናይ ጥንሰት ግብሪ ባዕሉ፡ ኣዲኡ ምስ ጠነሰቶ፡ ናብኡ ዝተመሓላለፈ ኃጢኣት እዩ።

ስለዚ ነቢይ ዳዊት፡ "ኣነ ብዓመጻ ተጠነስኩ፡ ኣደይ ድማ ብኃጢኣት ወለደትኒ" ይብል። (መዝ 51፡5) ስለዚ በቲ ናይ ሥጋ ፍትወትን ግብሪ ጥንሲን ኣቢሉ፡ እቲ ግብሪ ዓመጻን ርስሓት ጥንተ ኣበሳን ዝኾነ፥ ኃጢኣት ቀዳማይ ኣቦና ኣዳም (ከቢድ ኃጢኣት ተባሂሉ'ውን ዝጽዋዕ) ናብ ውሉድ ይበጽሕ።

ብኻልእ ኣዘራርባ፡ እቲ ብፍትወተ ሥጋ ዝኸውን ምውላድን ጥንሲን እንተዘይህሉ ኔሩ፡ እቲ ከቢድ ኃጢኣት ናብቲ ጽንሲ ኣብ ማህጸን ኣዲኡ ኸሎ ኣይምበጽሐን ኔሩ። ማለት፡ እቲ ምውላድ ብርክብ ሰብኣይን ሰበይትን ክሳዕ ዝኾነ፡ እቲ ጥንተ ኣበሳ ካብ ቀዳማይ ኣቦና ኣዳም ናብ ኩሉ ዘርኡ ዝውሕዘሉን ዝመሓላለፈሉን መንገዲ ኣሎ ማለት እዩ።

ዲዲሞስ ከምዚ ይብል፥

"ኃጢኣት ቀዳሞት ወለዲ፡ እቲ ኢየሱስ ክርስቶስ ብጥምቀቱ ዘንጽሃና ጥንታዊ ኃጢኣት እዩ።" (ስለ ሥላሴ 2፡12)። "ኩሎም ደቂ ኣዳም ወሪሶሞ እዮም፡ ብፍጥረት ኣቢሉ ድማ ብመንገዲ ጾታዊ ርክብ ወለዲ ናባታቶም ተመሓላሊፉ። እዚ እዩ ድማ እቲ ክርስቶስ ካብታ ብርስሓት ዘይተለኸየት ድንግል ዝተወልደሉ ምኽንያት። ሰብ ብጥምቀት ካብ ጥንተ ኣበሳን ኩሉ ሳዕቤናቱን፡ ከምኡ'ውን ካብቲ ብግብሪ ዝፍጸም ውልቃዊ ኃጢኣትን ይነጽህ።" (ንመናፍቓን ማኒ ዝሃቦ መልሲ)።

ነገሩ ከምዚ እንተኾይኑ፡ እምበኣር ክርስቶስ በይኑ እዩ እቲ ብዘይ ርስሓት ጥንተ ኣበሳ እተጠንሰ። ስለዚ ድማ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያንና ነቲ፡ ቅድስት ድንግል ማርያም ብዘይ ርስሓት ጥንተ ኣበሳ ከም እተጠንሰት ዝብል ትምህርቲ ሮማ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ስለምንታይ ከም ዘይትቕበሎ ንጹር ይኸውን።

ሳልሳይ፡ ድሕሪ ጥምቀት ካብ ኣሰር ጥንተ-ተኣብሶ ዝተርፍ ነገር፥ እዚ ኣሰር'ዚ፡ ኣምላኽ ክተርፍ ድኣ ፈቒደ እምበር ክእለ ኣይፈቐደን። እዚ ድማ ምህላዉ፡ ንሰብ ንኃጢኣትን ሳዕቤናቱን ዘዘኻኽርን ዘጠንቅቕን ግብሪ ምእንቲ ክኸውን እዩ፤ ልክዕ ከምቲ ሓደ ኣካል ካብ ዝነበሮ ቁስሊ ምስ ሓወየ ዝተርፍ በሰላ ማለት እዩ። እቲ በሰላ ኣብ ኣካሉ ብምርኣይ ምኽንያት እቲ ቁስሊ ይዝክር። ስለዚ ሓደ ካብቲ ዝተረፈ ጽልዋ ኃጢኣት ኣዳም፡ እቲ መቕጻዕቲ ብመስቀልን ሞትን ክርስቶስ እኳ እንተ

ተሰዓረ፡ እቲ ብኃጢኣት ናብ ዓለም ዝኣተወ ሞት እዩ። ምስ ሞት ድማ ሕማምን መከራን ኣሎ። ሰብ ገና እንጌርኡ ብርሃጽ ገጹ ይበልዕ፡ ምድሪ'ውን ገና ንሰብ እሾኹን ተኾርባን ተብቁለሉ ኣላ፡ ሄዋን'ውን ገና ብጻዕሪ ውሉድ ትወልድ ኣላ፡ ኣብ መንጎ ተመን፡ ሄዋንን ዘርኣን'ውን ገና ጽልኢ ኣሎ። እዚ ኩሉ ድማ ከምቲ ኣምላኽ ንኣዳም ዝኣወጀሉ መቕጻዕቲ እዩ።

ካብቲ ሳዕቤናት ኃጢኣት ኣዳም፡ እቲ ኣብ ባህርይና ዝተረፈ ናብ ኃጢኣት ቅንነት ዝብል ዝንባለ እዩ... እቲ ናብ ፍትወት ዘድንን ዝንባለ። እዚ ዝንባለን እዚ ፍትወተ ሥጋን ኣብ ጾታዊ ርክብ ይተርፍ እሞ፡ ብውርሻን ብምውላድን ኣቢሉ ብርክብ ሰብኣይን ሰበይትን ይመሓላለፍ። (Blind Child, p. 13-31).

ምዕራፍ 4

ግብራዊ ኃጢኣታት (Actual Sins)

ትርጉም ኃጢኣት

መሰረታዊ ባህርያት ኃጢኣት

ባህርይ ኃጢኣት

ንኃጢኣት ምኽንያት ኣለዎ ድዩ፧

ፈተናታት ኃጢኣት

ፍልልዩነታት ኃጢኣታት

መንፈሳውን ሥጋውን ኃጢኣታት

ግብራዊ ኃጢኣታት (Actual Sins)

ቀዳማይ፡ ትርጉም ኃጢኣት፥

ኃጢኣት፡ ኣብ ህይወት ሰብ ሱር ዝሰደደ ጽልዋ ዘለዎን ክሳዕ ዕምቈት ሰብእነቱ ዝጸሉን ጉዳይ እዩ። ኃጢኣት፡ ከምቲ ገሊኦም ዝሓስብዎ፡ ነዚ ወይ ነቲ ሥነ-ምግባራዊ ሕጊ ምጥሓስ ዝኣመሰለ ብሕታዊ ተግባር ዓመጻ ጥራይ ኣይኮነን፤ ካብ ምሉእ ብምሉእ ነውርን ክፉእ ልምድታትን ንላዕሊ እዩ። ኃጢኣት፡ ከምቲ ብዙሓት ዝሓስብዎ፡ ብሕታዊ ምጥሓሳትን ፍሉይ ክፉእ ተግባራትን ጥራይ እንተዝኸውን ኔሩ፡ ብዝበለጸ ዓወት ክትዋጽኣሉ ምተኻእለ ኔሩ።

ሰብ ንርእሱ ክገትእን ክቆጻጸርን፡ ካብ ተግባራት ርኽሰትን ብልሽውናን ድማ ክኸልከል ይኽእል እዩ። ግናኸ ኃጢኣት፡ ካብቲ ጌጋ ዝኾነ ኣንፈት ዝምንጩ ኲነታት ነፍሲ'ውን እዩ። በዚ መሰረት ድማ፡ ነፍሲ ትገብሮ ዝነበረት ሓደ ካብ ክፉእ ተግባራት ከተዳኽም ወይ ከተፍርሶ እንተ ተኻኢሉ፡ ንሳ ንኽፉእ ተግባራታ ካልእ መገዲ ወይ ካልእ ዓውዲ ክትረክብ ቀሊል እዩ። ንኣብነት፡ ሓደ ሰብ ከም ምንዝርናን መስተ ምስታይን ዝኣመሰለ ገለ ካብ ሥጋዊ ፈተናታት ንምግታእ ጽኑዕ ፍቓድ ክህልዎ ይኽእል እዩ፡ ግናኸ ኣብ ቀድሚ ካልኦት ዓይነት ኃጢኣታት ድኹም ይኸውን።

ከምቲ ቅዱስ ኣውግስጢኖስ፡ ኃጢኣት "ንዘለኣለማዊ ሕጊ ዝጻረር ቃል፡ ተግባር፡ ወይ ድሌት"

(Aug. 27, Contra Faust, xxii) or Thomas Aquinas' identification of sin as being nothing other than the act of evil man (6. Aquinas, Summa Theologica 1-11 9.17, a) Not quite enough.

እዞም መግለጺታት እዚኦም፡ ንባህርይ ገለ ክፉእ ተግባራት የነጽርዎ እዮም። ግናኸ ኃጢኣት፡ ኲነታት ኃጢኣተኝነት እዩ፤ ብሓደ መዳይ ድማ፡ ንሱ ባዕሉ ፍሉይ ኃጢኣት እዩ።

ካልኣይ፡ መሰረታዊ ባህርያት ኃጢኣት፡

መሰረታዊ ባህርያት ኃጢኣት፡ ኣብቲ ኃጢኣት ኣብ ዕምቈቱ ሓደ ኲነታት ነፍሲ ምዃኑ እዩ ዝንጸባረቕ። እዚ ባህርይ እዚ፡ ነቲ ብዛዕባ ሥነ-ምግባራዊ ክፋኣት ዘሎ ክርስትያናዊ ኣተሓሳስባ ምስቲ ኣእምሮኣዊ ወይ ሥነ-ምግባራዊ ዝንባለ እንተ ኣነጻጽርናዮ፡ ብዝበለጸ ንጹር ይኸውን። ኣብ ፍልስፍና ግሪኽ፡ ሶቅራጦስ ንኃጢኣት ከም ዘይምፍላጥ ገይሩ ገሊጽዎ ኣሎ፡ እዚ ድማ በቲ ናቱ ኣበሃህላ፡ ምኽንያቱ ናይ ፍልጠት ሕጽረት እዩ። ኣሪስቶትል ነቲ ሥነ-ምግባራዊ ፍልስፍና ሶቅራጦስ፡ ቴይለር ከምዚ ዝስዕብ ኢሉ ብዝጠቐሶም ሰለስተ ነጥብታት ኣጠቓሊልዎ ኣሎ፡-

(1) በኃነት ፍልጠት እዩ፡ ስለዚ ድማ በኃነታት ሓደ እዮም።

(2) ነውሪ ወይ ኣዝዩ ዘይግባእ ሥነ-ምግባራዊ ጠባይ፡ ዘይምፍላጥ ወይ ኣእምሮኣዊ ጌጋ እዩ።

(3) ክፉእ ምግባር ዘይፍቓዳዊ እዩ።

በዚ መሰረት እዚ - ከምቲ ዶ/ር ከሪም ዘብርሆ - ሓደ ሰብ ፍልጠት ምስ ዝረክብ፡ ከም ኣበሃህላ ሶቅራጦስ፡ ክፉእ ክመጽእ ኣይክእልን እዩ። ምኽንያቱ ቅኑዕ ተግባር፡ እቲ ውጽኢቱ ብቕኑዕ መመዛዘኒ ክቕደም ከም ዘለዎ ዝኣምን ሓቀኛ ፍልጠት ስለ ዘድልዮ እዩ። ሰብ ክፉእ ምኽኑ እናፈለጠ ክፉእ ኣይገብርን እዩ፡ የግዳስ ጽቡቕ ምኽኑ ስለ ዝመሰሎ እዩ ዝገብሮ። ሶቅራጦስ፡ ንበኃነትን ፍልጠትን ሓደ ምስ ገበሮም፡ ግዳይ እቲ ኣእምሮኣዊ ዝንባለ ግሪኻውያን ኰይኑ ወደቐ፤ ስለዚ ድማ ነቲ ጽልዋ ሓይሊ ባህርያዊ ድራኺታትን ፍትወታትን ኣብ ጠባይ ወዲ ሰብ ሸለል ኢልዎ።

እቲ ኣገዳስነት ናይዚ ሶቅራጦስ ዝብሎ ዘሎ ርእይቶ፡ ኣብቲ ሰብ - ከም እምነቱ - ንኽፉእ፡ ክፉእ ስለ ዝኾነ ጥራይ ዘይደልዮ፡ የግዳስ ንኽፉእ፡ ብልብሲ ወይ ብኣምሳል ጽቡቕ ገይሩ ዝደልዮ ምኺኑ እዩ ዝንጸባረቕ። ሰይጣን ጥራይ እዩ ንኽፉእ ካብ ድሌት ክፉኣት ተበጊሱ ዝገብሮ፡ ወይ ንኽፉእ ከም ጽቡቕ ገይሩ ዝቖጽሮ። ሰብ ግና ነቲ ብኸምዚ ወይ ብኸምቲ መገዲ ጽቡቕ ኮይኑ ዝረኣዮ ነገር ጥራይ እዩ ዝደሊ።

እንተኾነ ግና፡ ሶቅራጦስ በቲ ዝበሎ ቅኑዕ ኣይኮነን። ምኽንያቱ ሰብ መብዛሕትኡ ግዜ ንኽፉእ፡ ክፉእ ምኺኑ እናፈለጠ ወይ ካብ በኃነት ትሑት ደረጃ ከም ዘለዎ እናፈለጦ ይደልዮ እዩ። ንኣብነት፡ ከምቲ ቶማስ ኣኳይናስ ዝብሎ፡ ሓደ ሰብ ንግዝያውያን ሰናያት፡ ከም ሃብትን ተድላን፡ ካብቲ ድሌት ኣእምሮ ወይ ካብ ሰማያዊ ሕጊ ኣበሊጹ ምስ ዝመርጽ፡ እዚ ማለት እቲ ሰብ ኣብዚ፡ ሓደ ግዝያዊ ሰናይ ነገር ንምርካብ ኢሉ ንመንፈሳዊ ሰናይ ነገር ክስውእ ይደሊ ኣሎ ማለት እዩ። ስለዚ ድማ ሰብ ኣብዚ ኩነታት እዚ ዝጋገ ዘሎ፡ ንኽፉእ ካብ ፍልጠት እምበር ካብ ዘይምፍላጥ ተበጊሱ ስለ ዝመርጾ እዩ።

ከምቲ ኃጢኣት ሕጽረት ፍልጠት ዘይኮነ፡ ከምኡ'ውን ኣብ ፍትወተ ሥጋ ወይ ስምዒት ዘሎ ምብዛሕ ወይ ምግናን ጥራይ ኣይኮነን። እቲ ሓቂ፡ ኃጢኣት ብስምዒት ከም ዝድረኽ - ከምቲ ቶማስ ኣኳይናስ ዝብሎ - ኣእምሮ ድማ ፍልጠት እናሃለዎ ብኡኡ ክሰዓር ከም ዝኽእል እዩ። ግናኸ ብሓፈሻ፡ ንኃጢኣት ከም ምብዛሕ ስምዒት ጌርካ ክትገልጾ ኣይከኣልን እዩ። ምኽንያቱ ፍትወት፡ ኣብቲ ተቐባልነትን ስምምዕን ናይ ኣእምሮ ክምርኰስ ኣለዎ። ናብ ክፉእ ተግባር ቅድሚ ምምርሑ ድማ፡ ብፍቓድ ግድን ተቐባልነት ክህልዎ ኣለዎ። በዚ መሰረት እዚ፡ እቲ ፍልስፍና ግሪኽ ንኃጢኣት ከም ሕጽረት ፍልጠት ወይ ምብዛሕ ፍትወት፡ ወይ ድማ ገደብ ናይዞም ክልተ ነገራት ገይሩ ዝሃቦ

ትርጉም ተቐባልነት ክህልዎ ኣይክእልን እዩ። ምኽንያቱ፡ ብዘላ እታ ነፍሲ ኣብዚ ተግባር እዚ ትሳተፍን ትጠላለፍን እያ።

እዚ እቲ ፋልማይ ባህርይ ኃጢኣት እዩ።

ካልኣይ መሰረታዊ ባህርይ ኃጢኣት ውን ኣሎ፡ ንሱ ድማ ንነፍሲ ምስ ገዛእ ርእሳ ይኸፍላ፡ ወይ ኣብ ውሽጢ ነፍሲ ምፍልላይ ይፈጥር። ሓቀኛ ሰናይ ዝደሊ ሰናይ ፍቓድ ኣሎ፤ ግናኸ እቲ ትሕቲ ግዝኣት ኃጢኣት ዝኾነ ታሕተዋይ ፍቓድ፡ ነቲ ሰናይ ፍቓድ ይጻረሮ። እዚ ታሕተዋይ ፍቓድ እዚ፡ ንነፍሲ ከም ዘውንናን ዝቆጻጸራን ዝመጸ ጋሻ ሓይሊ ኰይኑ ይረአ። ሃዋርያ ጳውሎስ፡ ብዛዕባ እዚ ዝተኸፋፈለ ፍቓድ፡ ኣብዚ መሠረታዊ መግለጺኡ ከምዚ ይብል፡-

“እቲ ዝገብሮ ኣይፈልጦን እየ እሞ፡ ነቲ ዝጸልኦ እምበር፡ ነቲ ዝፈትዎ ኣይኮንኩን ዝገብሮ። ... ሕጂ ግና እቲ ኣባይ ዚነብር ኃጢኣት እምበር፡ ኣነ ኣይኮንኩን ዝገብሮ ዘሎኹ። ኣባይ፡ ማለት ኣብ ሥጋይ፡ ሰናይ ነገር ከም ዘይነብር፡ እፈልጥ እየ። ድሌት እኳ ኣሎኒ፡ ሰናይ ምግባር ግና የብለይን።” (ሮሜ 7፡15, 17-18)።

እዚ ጽሑፍ እዚ፡ ብሃዋርያ ጳውሎስ ካብ ኩርናዕ እቲ “ላዕለዋይ ኣካል” ወይ “መንፈሳዊ ባህርይ” እተጻሕፈ እዩ። በዚ ምኽንያት እዚ ድማ ኃጢኣት ከም ሓደ ጋሻ ሓይሊ (“ነቲ ዘይፈትዎ”) ኰይኑ ይረአ። እቲ መከራ ድማ፡ እቲ ሃዋርያ ዝገብሮ ዘሎ ነገር ትሕቲ ምቁጽጻር ኃጢኣት ምዃኑ እዩ። እዚ ድማ ነቲ ታሕተዋይ ፍቓድ እዩ ዝገልጽ። እቲ “ላዕለዋይ ኣካል” ሓቀኛ ሰናይ ይደሊ፡ እቲ “ታሕተዋይ ኣካል” ግና ነቲ ዝደለዮ ንምፍጻም ሓይሊ ዘለዎ ንሱ እዩ፤ እቲ ዝደልዮ ድማ ሓቀኛ ሰናይ ኣይኮነን።

ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ብዛዕባ ናይ ገዛእ ርእሱ ተመክሮ ምፍልላይ ፍቓዱ ክዛረብ ከሎ ከምዚ ይብል፡-

“ብመቑሕ ሓጺን ዘይኮነስ፡ ካብ ሓጺን ብዝተረር መቑሕ ፍቓደይ ተኣሲረ ከሎኹ፡ እቲ እሩም ጨቓኒ ንፍቓደይ ካብ ሕጻንነቱ ማሪኹ ካብኡ ድማ ሰንሰለት ገይሩ ብኹሉ ሸነኽ ኣሲሩኒ። እቲ ክፉእ ፍቓድ፡ ምንጪ እኩይ ትምኒት እዩ። ንኡኡ ምስ እንሰዕቦ ድማ ልምዲ ይኸውን፡ ነቲ ልምዲ ድማ እንተ ዘይሰዓርናዮ፡ ሓደ ዘገድድ ሥርዓት ኣብ ልዕሌና ይስልጥን፡ እቲ ጒዳይ'ውን ኣብ ትሕቲ ምቁጽጻሩ ይኣቱ፡ ኣብ መሓውራኡ ድማ ምሩኻት ንኸውን። ብመሪር መቑሑ ተኣሲርናን ተጨቢጥናን ከሎና፡ እወ፡ ሓድሽ ፍቓድ ነይሩኒ። ብእኡ ድማ ብመንፈስን ብሓቅን ንኣኻ ክሰግድን፡ ዎ ኣምላኸ፡ ብኣኻ ክሕጐስን ተሃንጢየ። ግናኸ እቲ ጥንታዊ ፍቓድ፡ በቲ ነዊሕ ልምዲ ገይሩ ሓያልን ስልጡንን ኰነ። ስለዚ ኣብ መንጎ እዞም ክልተ ፍቓዳት፡ እቲ ጥንታውን እቲ ሓድሽን፡ እቲ

ሥጋውን እቲ መንፈሳውን፡ ብርቱዕ ውግእ ተላዕለ። በቲ ኲናቶም ድማ ንነፍሰይ ጨፍለቕዋን ተዋግእዋን።"

ብተመክሮ ገይረ፡ ነቲ ሃዋርያ "ሥጋ ነቲ ንመንፈስ ዚጻረር እዩ ዚምነ፡ መንፈስውን ነቲ ንሥጋ ዚጻረር እዩ ዚምነ" (ገላ 5፡17) ክብል ከሎ እንታይ ማለት ምዃኑ ተረዲአዮ። እዚ ኣባይ ሰፊኑ ነበረ፣ እዚ ድማ ካብቲ ክፉእ ተግባራተይን ንኽፉእ ምግዛእይን ዝመጸ እዩ።

ከምዚ እዩ እምበኣር እቲ ኩነታተይ ዝነበረ፣ ብናጻ ፍቓደይን ብምቕባልን ነቲ ምርኮ ባርነት ምስ መረጽኩ፡ ሕጂ ብኽብደቱ ዝበክን ዝጒህን ዘሎኹ። እምበኣርከ፡ ኣነ ባዕለይ ኣብ ልዕሊ ገዛእ ርእሰይ በዳሊ ኽነሰይ፡ ከመይ ገይረ ክሲ ክምስርት፥ ኣብ ልዕሊ መን'ከ ክኸስስ፣ ነቲ ዝበጻሕክዎ ክፉእ ኩነታት ባዕለይ እየ ጠንቁ። ነዚ ሰናይ ፍቓድ ምስኣነይን ነቲ ሓቂ ዘይምርኣየይን'ከ እንታይ መመኽነይታ ኣሎኒ፣ ... ከምቲ ናይ ውሽጣዊ ሰብ፡ ብሕግኻ እሕጒስ ነበርኩ። ግናኸ ኣብ ኣካላተይ ምስ ሕጊ ሕልናይ ዝዋጋእ፡ ንሕጊ ኃጢኣት ድማ ዝገዝኣኒ ኻልእ ሕጊ ነበረ።

እዚ ሕጊ እዚ፡ እዚ ሕጊ ኃጢኣት፡ እንታይ እዩ፣ ካብቲ ማእሰርቲ ክፉእ ልምዲ ሓሊፉ ካልእ ኣይኮነን፣ እቲ ብሓይሉ ንነፍሲ ዝማርኽን ዝኣስርን እዩ። ነፍሲ ነዚ ምርኮ እዚ እኳ እንተ ዘይፈተወቶ፡ እቲ ኃጢኣታ ብፍታውን ብናጻን ኣብኡ ክትወድቕ ፈሪድዋ እዩ። ኣየ፡ እንታይ እዩ መከራይን እቲ ዝኸፍአ ኩነታተይን፣ ካብዚ ብሞራሉ ዝተበላሸወ ኣካል'ሲ መን ኢዩ ከናግፈኒ፣ ጸጋኻ ብኢየሱስ ክርስቶስ ጐይታና ክኸውን ቀይሮ። (Book Eight - Chapter Three) - Arabah Al-Khoury Youssef Al-Alam - Eastern Franciscan Seminary in Giza - Egypt - 1957)

ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ኣብ ካልእ ቦታ'ውን ከምዚ ይብል፡ "ፍቓድ ድኹም፡ ውሱን ወይ ዘይጽኑዕ ምስ ዝኸውን፡ ኣብ ከምዚ ኩነታት ብኽመይ ብግብሪ ክትግበር ይከኣል፣ እዚ ነገር እዚ ዘገርም ኣይኮነን፡ የግዳስ ካብቲ ኣብ ነፍሲ ዘሎ ሕማም እዩ፣ እታ ሓደ ሸነኻ ሓቂ ዝረኣየትን ዝተንስኣትን፡ ሰናይ እናደለየት፡ በቲ ኻልእ ሸነኽ ድማ እቲ እኩይ ልምዳ የጭንቓ እሞ፡ ክፉእ እናደለየት ንታሕቲ ትምለስ። ኣብ ከምዚ ኩነታት ድማ፡ ኣብ ውሽጥና ክልተ ፍቓዳት ኣለዉ፡ ግናኸ ሓዲኦም ምሉእ ኣይኮነን፡ የግዳስ ጥዉይን ጐባጥን እዩ፡ ስለዚ ድማ ነቲ ሓደ ኣይእዘዞን።"

ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ነቲ ኃጢኣት ኣብ ሰብ ዝገደፎ ምፍልላይ ኣመልኪቱ፡ ዘረባኡ ከምዚ ኢሉ ይቕጽል፦ "ስለዚ እምበኣር፡ ዎ እግዚኣብሔር ኣምላኽ፡ እቶም ዝልፍልፉ መናፍቓን ድማኒ ኣብ ቅድሚ ገጽካ ይሕፈሩ። ንሳቶም ነዞም ክልተ ዝጻረሩ ፍቓዳት ምስ ረኣዩ፡ ክልተ በበይነን ባህርይ ዘለወን ነፍሳት ከም ዘለዋ፡ ሓንቲ ሰናይ እታ ሓንቲ ድማ ክፍእቲ፡ ኢሎም። ግናኸ እቲ ዝብልዎ ዘለዉ ጌጋ እዩ፡ እቲ ዝኣምኑሉ ድማ ክፉእ እዩ።

እንሆ ድማ ኣነ፡ ናብ ኣምላኽ ክምለስ ድየ ወይስ ንኽፉእ ንምግባር ክቕጽል ኣብ ዝተማታእኩሉ እዋን፡ ኣነ እየ እቲ ዝደሊ ዝነበርኩ፡ ኣነ እየ እቲ ዘይደሊ ዝነበርኩ። እዚ ድማ ምሉእ ብምሉእ ቈራጽ ስለ ዘይነበርኩ እዩ። ስለዚ ድማ ኣብ መንጎይን ኣብ መንጎ ገዛእ ርእሰይን ኲናት ተላዕለ።"

እንተኾነ ግና፡ እዚ ውሽጣዊ ምፍልላይ እዚ ንናይ ገዛእ ርእሰይ ድሌታት ዝጻረር እኳ እንተነበረ፡ ካብ ዕልወት ናይ ሓደ ጋሻ ባህርይ ዝመጸ ኣይነበረን፤ የግዳስ ካብቲ ብልሹው ባህርየይ ዝመጸ ፍዳ እዩ ነይሩ። ምኽንያቱ እቲ ዝለዓል ዝነበረ ዕንደራ፡ ካባይ ዝምንጩ ዘይኮነስ፡ ካብቲ ኣባይ ዝነብር እኩይ ፍትወት እዩ ነይሩ፤ ንሱ ድማ ንዝሓለፈ በደል ከም መቕጻዕቲ ዝተወልደ እዩ። (መጽሓፍ ሻምናይ - ምዕራፍ ሽውዓተ)።

ስለዚ፡ ሓደ ካብ መሰረታዊ ባህርያት ኃጢኣት፡ ንነፍሲ ምቁጽጻሩን ካብቲ ክትገብሮ እትደልዮ ሰናይ ነገር ምኽልካሉን እዩ ክበሃል ይከኣል።

ኃጢኣት ንኹሉ ተግባራት ነፍሲ የበላሽዎ። ስለዚ ልቢ ይስሕት እሞ፡ ነቲ ልዑል ሰናይ ምፍቃር የቋርጽ፡ ወይ ድማ ብንዕቀትን ድኻምን ብዘይ ሕብረትን ይፈትዎ። በቲ ሓደ እዋን፡ ብጠበርትን ሓለፍትን ክብርታት ይባኽን ወይ ይፍቀር። ናይ ምፍጣር ክእለት ድማ፡ ነቲ ፍጹም ሓቅን ሰናይነትን ክስእል ይሓድጎ። ኣብ ክንድኡስ፡ ንጫውጫው ዝበዝሖ ስምዒታዊ ተድላታት ብመንፈስ ትዕቢትን ዘይተገዳስነትን ዝመልአ ምስልታት የፍሪ። ኣእምሮ ድማ ብዛዕባ መንፈሳዊ ሓቂ ምግዳስ ይሓድግ፡ ኣብ ክንድኡ ብዛዕባ እቶም ኣብ ግዜን ቦታን ዘለዉ ግብራዊ ጕዳያት ጥራይ ይግደስ። ከምኡ እናበለ ድማ፡ ንውልቃዊ ድሌታት ንምምላእን ንህዝባዊ ረብሓታት ንምጽዳቕን ዝጠቅም ማሽን እናኾነ ይመጽእ፡ ዋላ እኳ እቶም ድሌታት ካብ መገዶም ይስሓቱ። እቲ ስሱዕ፡ ካብቲ ሕጋዊ ዓውዱ ወጺኢ ይኸውን፡ እቲ 'ንህላወ ዝኸውን ፍቕሪ' ዝብል ባህርያዊ ድራኸ ድማ ናብ 'ፍቕሪ ሥልጣን' ይቕየር። በዚ መገዲ እዚ፡ እቲ መሰረታዊ ባህርይ ኃጢኣት፡ ንነፍሲ ኣብ ልዕሊ ገዛእ ርእሳ ናይ ምክፍፋል ሓይሊ ኣብ ምህላዉ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ካብኡ ንላዕሊ ንኹሉ ተግባራት ነፍሲ ኣብ ምብልሻዉ እዩ ዝረአ። በዚ ድማ እዞም ተግባራት እዚኦም፡ ነቲ መንፈሳውን ሰናይን ባህርይ ሰብ ከም መሳርሒ ንምግልጋል ኣብቲ ባህርያዊ ኲነታቶም ኣይውዕሉን። ከመይሲ ኃጢኣት ነቲ ሰናይ ንምግባር ዘሎ ባህርያዊ ዝንባለ የዳኽሞ።

ሳልሳይ፡ ባህርይ ኃጢኣት

እቲ ኣብ ነፍሲ ዘሎ መሰረታውን ሓፈሻውን ክፋኣት፡ ባህርዩ እንታይ እዩ፧

ኃጢኣት፡ ነፍሲ ካብ ኣምላኽ ክትዝምብልን ክትርሕቕን፡ ንኣኡ ጋሻ ኣብ እትኾነሉን ኲነታት እዩ። ንሱ ነቲ ኣብ መንጎ ሰብን ኣምላኽን ዘሎ ጥንታውን ቅኑዕን ዝምድና ይበትኮ፡ የፍርሶ፡ የዕንዎ፡ የጓናድዮን። ነቲ ምስሊ፡ ነቲ 'መበቈል' ማለት ንኣምላኽ፡ ኣብ ውሽጢ እቲ ሰብን ኣብ ተግባራቱን

ከንጸባርቖ ዘይክእል ይገብሮ። ስለዚ ኃጢኣት፡ ልዕሊ ኹሉ ካብ ሃይማኖታዊ ኣመለኻኽታ ፡ ከም ካብ ኣምላኽ ምርሓቕ ጌርካ ክትርዳእ ኣለዎ፤ እቲ ምንጪ ህላወ ሰብን ሰናይነቱን ካብ ዝኾነ ኣምላኽ ምርሓቕ ማለት እዩ።

ሰብ ድሩት ፍጥረት እዩ፡ ብትሕትና ናብ ኣምላኽ ገጹ ክኸይድን ኣብ ፍቕርን ሰናይነትን ኣምላኽ ኣብ ዘለዎ ትውክልቲ ክውከልን ኣለዎ። ክሳዕ ክንደይ ብዝዓበየ መጠን ኣብ ኣምላኽ ዝውከልን ዝእመኖን ድማ፡ ክሳዕ ክንድኡ መጠን ስኒት ምስ ኣምላኽ፡ ምስ ዓለም፡ ምስ ካልኦትን ምስ ገዛእ ርእሱን የውህብ። ምኽንያቱ ሰብ፡ ምስቲ ወሰን ዘይብሉ ፈጣሪኡ ብሓድነት ህላዊኡ ክውሃሃድ ዘለዎ ድሩት ፍጥረት እዩ። ሰብ ምስ ኣምላኻዊ ጽድቂ ብምውህሃድ ክህነጽ ዘለዎ ዘይፍጹም ፍጥረት እዩ። ኣብቲ ዝነቓነቕን ዘይተረጋገአን ህላዊኡ ዝድግፎ ሓገዝ ሓይሊ ኣምላኽን ዘለኣለማዊ ፍቕሩን ዘድልዮ ፍጥረት እዩ።

በቲ ኻልእ ወገን ድማ፡ ኣብ ኣምላኽ ዘለዎ ትውክልቲ እንተ ሓዲግዎ፡ እዚ ምስ ፈጣርን ሰማያዊ ኣቦን ዘለዎ ባህርያዊ ዝምድና ክበላሾ እዩ። ነቲ ኣብ ሓልዮት ኣምላኽ ክውከል ዘለዎ ድሌት ምፍላጥን ምእማንን ድማ ይሓድግ። ኣብ ክንዲ ፍጹምነት ኣምላኽ ኣብ ህይወቱ ዘንጸባርቕ፡ ካብ ኣምላኽ ገዛእ ርእሱ ክፈልን ካብኡ ብምንጻል ክነብርን ይፍትን። ብሕጽር ዝበለ፡ ኣብ ክንዲ ንኣምላኽ፡ ንገዛእ ርእሱ ማእከል ህይወቱ ይገብራ።

ኃጢኣት፡ ኣብ ክንዲ ፍቕሪ ኣምላኽ ዝግበር ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ እዩ። ኩሎም በበይኖም ዓይነት ኃጢኣታት ድማ መግለጺታት ናይዚ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ እዚ ጥራይ እዮም። ስለዚ ድማ ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ንኃጢኣት ከም ካብ ፍቕሪ ኣምላኽ (amor dei) ምዝንባልን፡ ኣብ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ ድማ ከም ልዑል ሰናይ ገይርካ ምትኳርን ይዛረበሉ። ከምኡ'ውን ቶማስ ኣኳይናስ፡ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ (amor sui) ሱር ናይ ኩሉ ውልቃዊ ኃጢኣታት ምዃኑ ይሕብር።

ብንጹር ድማ፡ ካብ ኣምላኽ ምርሓቕ ወይ ምፍላይን ፍቕሪ ገዛእ ርእስን ሓደ ነገር እዮም። እዚ ድማ በቲ እቲ ሰብ ዝርሕቆ ኣካል (ማለት ኣምላኽ) ከምኡ'ውን በቲ እቲ ሰብ ዝመጾ ኣካል (ማለት እቲ ሰብኣዊ ኣካል) ገይርካ ዝረአ እዩ። እቲ ካብ ኣምላኽ ናይ ምርሓቕ መስርሕ፡ እቲ ናብ ገዛእ ርእሲ ናይ ምቕራብ መስርሕ እዩ፡ ብኣንጻሩ'ውን ከምኡ።

ግናኸ ነዚ ተግባር እዚ ኃጢኣት ዝገብሮ እንታይ እዩ፤

ሰብ፡ ከምቲ ዝተፈጥረሉ ባህርይ፡ ንፍጥረቱን ንምዕቃብ ህይወቱን ኣብ ኣምላኽ እዩ ዝውከል። ሰብ ብኣርኣያ ኣምላኽ ዝተፈጥረ እንተኾይኑ፡ ከም ባህርዩ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ኣብ ቦታ ውሉድ እዩ ዝርከብ፤ ንፍቕሪ ኣምላኽ መልሲ እናሃበ፡ ፍቓዱ ንምግልጋል' ውን እናዓየየ። በዚ መሰረት እዚ፡ እቲ ሰብ ካብ ኣምላኽ ምግላሉን ናብ ገዛእ ርእሱ ምምልካቱን፡ ነቲ ኣብ ኣምላኽ ናይ ምውካል

ኣድላይነቱ ምኽሓድን፡ ነቲ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ዘለዎ ሓላፍነት ምኽሓድን እዩ። ኣብ ገዛእ ርእሱ ጥራይ ከም ዝውከል ኰይኑ፡ ኣብ ልዕሊ ጻድቕ ኣምላኹ ኣብ ቦታ ዓላዊ ኰይኑ ይንቀሳቐስ፡ ንገዛእ ርእሱ ድማ ጐይታ ይገብራ። እዚ ድማ ንፍቕሪ ኣምላኽ ምኽሓድ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ንባህርይ ገዛእ ርእሱ'ውን ምኽሓድ የጠቓልል።

ራብዓይ፡ ንኃጢኣት ምኽንያት ኣለዎ ድዩ፧

እቲ ሰብ ካብ ኣምላኽ ዝርሕቀሉን ንገዛእ ርእሱ ዘፍቅረሉን ምኽንያት እንታይ እዩ፧ 'ምኽንያት' ናይ ሓደ ፍጻመ ክንብል ከሎና፡ ንኸምዚ ፍጻመ እዚ ኣድላዪን እኹልን ረቋሒ ዝኾነ ኻልእ ፍጻመ፡ ምህላዉ ድማ ብግድን እቲ ፍጻመ ክስዕቦ ከም ዘለዎ እንተ ደኣ ኢልና፡ ከምኡ እንተኾይኑ፡ ንኃጢኣት ዝወሃብ ምኽንያት የልቦን። ኃጢኣት ኩነታት ነፍሲ እዩ ኢልና ኢና። ምኽንያቱ ካብ ነፍሲ ወጻኢ ክንደሊ እንተ ፈቲንና፡ ነቲ ናይታ ነፍሲ ካብ ኣምላኽ ኣብ ምርሓቓን ናብ ገዛእ ርእሳ ኣብ ምዝንባላን ዘለዋ ሓላፍነት ንኽሕዶ ኣሎና ማለት እዩ። ንኣብነት፡ እቲ ናይ ወጻኢ ምኽንያት ኃጢኣት ፈተና ሰይጣን እዩ ምባል፡ እቲ ፍቓድ ናጻ ከም ዘይኮነ ምባል የጠቓልል።

ቶማስ ኣኳይናስ ነዚ ፈተና እዚ ክነጽጎ ከሎ፡ ሰይጣን ምኽንያት ኃጢኣት ከም ዘይኮነ ኣረጋጊጹ፤ ሰይጣን፡ ንስምዒታት ከም መሳርሒ ፍትወት ብምቕራብ ወይ ንኣእምሮ ብምእማንን ብምፍታንን ገይሩ፡ ንኃጢኣት የላዓዕል ወይ የታልል ጥራይ እዩ ኢሉ ኣትሪሩ ገሊጹ።

ስለዚ - ከም ርእይቶ ቶማስ ኣኳይናስ - እቲ ፍቓድ ብዝኾነ ናይ ወጻኢ ነገር ብግድን ኣይስሓብን እዩ። እቲ ናይ ወጻኢ ነገር ኮነ እቲ ዘእምንን ዘታልልን፡ እኹል ምኽንያት ኃጢኣት ኣይኮነን።

ሓላፍነት ነፍሲ ከየፍረስና፡ ዝኾነ ናይ ወጻኢ ምኽንያት ኃጢኣት ክህሉ ከም ዘይክኣል እንተኾይኑ፡ እምበኣርከ፡ ነቲ ሓላፍነት ነፍሲ ኣብ ልዕሊ ኃጢኣት ዝዕቅብ ውሽጣዊ ምኽንያት ክንረክብ ንኽእል ዲና፧

ቶማስ ኣኳይናስ ነዚ ሕቶ እዚ ተገዲስሉ እዩ። ንሱ ድማ፡ እቲ ፍቓድ፡ ኣብቲ ንሥርዓት ኣእምሮ ወይ ንሥርዓት ኣምላኻዊ ሕጊ ኣብ ዘይምዕዋቱ፡ ንሱ ምኽንያት ኃጢኣት ምዃኑ ኣረጋጊጹ። ግናኸ እቲ ሕቶ ገና ይተርፍ፡- እቲ ፍቓድ ነቲ ሥርዓት ኣእምሮ ወይ ሥርዓት ኣምላኻዊ ሕጊ ከትግብር ዘይከእለሉ ምኽንያት እንታይ እዩ፧

ቶማስ ኣኳይናስ ድማ ከምዚ ኢሉ ይምልስ፡- ኣእምሮን ፍቓድን ቀረባ ምኽንያት ኃጢኣታዊ ተግባር ክኾኑ ከለዉ፡ እቲ ንሰብ ናብ ቀንዲ ኃጢኣት ዘዘንብል ስምዒታዊ ፍትወት ድማ ርሑቕ ምኽንያት ኃጢኣታዊ ተግባር ገርካ ይውሰድ። ኣብ ከምዚ ኩነታት ድማ፡ ምኽንያት ኃጢኣት፡ እቲ ከም መደፋፍኢ ኃጢኣት ኰይኑ ዝረአ ሰናይ ነገር እዩ።

ብዝኾነ ይኹን፡ እዚ ኣብ ቅድሚ ስምዒታዊ ፍትወት ጽቡቕ ኰይኑ ዝረአ ነገር - ከም ኣበሃህላ ቶማስ ኣኳይናስ - መለዓዓሊ ተግባር ክኸውን ዝኽእል፡ ፍርዲ ኣእምሮ ምስ ዝሕጸር ጥራይ እዩ። ስለዚ፡ እቲ ውሽጣዊ ምኽንያት ኃጢኣት፡ እዞም ዝስዕቡ ዝካፈልዎ ዝተሓላለኸ ምኽንያት እዩ፡-

እቲ ፍቓድ (ነቲ ጌጋ ዝኾነ ተግባር ዝፍጽም)፡

እቲ ኣእምሮ (ቅኑዕ መመኽነይታ ወይ እኹል ምስትብሃል ስለ ዝጐድሎ)፡

ከምኡ'ውን እቲ ንሰብ ናብ ጌጋ ተግባር ዘዘንብል ስምዒታዊ ፍትወት።

ከምዚ ርእይቶ እዚ - ማለት ከምቲ ቶማስ ኣኳይናስ ዝበሎ - እቲ ፍቓድ ምኽንያት ኃጢኣት ዝኸውን፡ ነቲ ብሰብኣዊ ኣእምሮ፡ ብጽልዋ እቲ ብስምዒታዊ ፍትወት ኣቢሉ ዝቐርብ ጽቡቕ ዝመስለ ነገር ዝተበጽሐ ውሳነ ኣብ ምትግባሩ ጥራይ እዩ። እዚ ድማ ነቲ ኣእምሮ ኣብ ልዕሊ ፍቓድ ቀዳምነት ዝህብ ኣተሓሳስባ ቶማስ ኣኳይናስ የንጸባርቕ። እንተኾነ ግና፡ እዚ ምኽንያት ኃጢኣት ንምርካብ ንላዕሊ ክንደሊ የለዓዕለና። ከመይሲ፡ እቲ ኣእምሮ ስለምንታይ እኹል ምስትብሃል ይጐድሎ፧ ብስምዒታዊ ፍትወትከ ክዓግብ ስለምንታይ ይፈቅድ፧

እዚ ካልእ ትርጉም የብሉን፡ እንታይ ድኣ እቲ ኣእምሮ ባዕሉ ብፍትወት ምግዛኡ እዩ ዘርኢ። በዚ ምኽንያት እዚ ድማ፡ ነቲ ብዛዕባ ሰናይነት ዘለዎ ሓፈሻዊ ፍልጠት ክትግብር፡ ወይ ነዚ ፍልጠት እዚ ኣብ ሓደ ንኡስ ሓቂ ኣብ ዝምልከት ውሳነ ብግብሪ ክውዕሎ ኣይክእልን እዩ። እቲ ድሌት ናብቲ ንኡስ ሰናይ ነገር ክንድኡ ሓያል ስለ ዝኾነ፡ ነቲ ኣእምሮ ከም ዝሰማማዓሉን ከም ዝድግፎን የእምኖ።

እንተኾነ ግና፡ ኣብ ኣተሓሳስባ ቶማስ ኣኳይናስ ካብቲ ኣእምሮኣውነት ግሪኽ ንላዕሊ ናብ ፍቓዳውነት (Voluntarism) ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ዝቐርብ ካልእ መዳይ ኣሎ። ኣብ ሓደ ኣገዳሲ ፍኞዲ ጽሑፉቱ፡ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ ምኽንያት ኃጢኣት ምዃኑ ይብል። እቲ ናይ ሰብ ንዓለማዊ ሰናይ ነገር ዘለዎ ልጓም ዘይብሉ ድሌት፡ ከም ኣበሃህላኡ፡ ምስቲ ንገዛእ ርእሱ ብዘይልክዕን ብብርቱዕን ፍቕሪ ስለ ዘፍቅራ ዝተኣሳሰረ እዩ። ሓደ ሰብ ሓደ ሰናይ ነገር እንተ ደልዩ፡ እዚ ማለት ነቲ ነገር የፍቅሮ ኣሎ ማለት እዩ።

"በዚ መሰረት እዚ፡ እቲ ናይ ሰብ ንገዛእ ርእሱ ዘለዎ ልዑል ፍቕሪ፡ ምኽንያት ኩሉ ኃጢኣት ምዃኑ ንጹር ኰይኑ ኣሎ።" እዚ ኣበሃህላ ቶማስ ኣኳይናስ እዚ፡ እቲ ንግዝያውን ዓለማውን ሰናይ ነገር ዘሎ ስምዒታዊ ድሌት፡ እቲ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ ንሰብኣዊ ፍቓድ እንተ ዘይተቘጻጺርዎን እንተ ዘይገዚእዎን፡ ክሳዕ እቲ ፍቓድ ኣእምሮ ዝረኽበሉ መጠን ሓያል ክኸውን ከም ዘይክእል የመልክት። ብኻልእ ኣዘራርባ፡ ስምዒታዊ ፍትወት ናብ ውልቃውን ንኡስን ኃጢኣታት ይመርሕ፡ ግናኸ ድሕሪ

እዞም ኃጢኣታት እዚኣም ዝቐውም ጌጋ ዝኾነ ኩነታት ፍቓድ ኣሎ፡ ንሱ ድማ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ እዩ።

ስለዚ፡ ቶማስ ኣኲይናስ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ ሱር ኩሉ ኃጢኣት ምዃኑ ክሳዕ ዝኣመነሉ መጠን፡ ኣብዚ ናብቲ ዕምቈት ዘለዎ ርእይቶ ቅዱስ ኣውግስጢኖስ ይቐርብ። ንሱ ድማ ኃጢኣት፡ ኣብ ቀዳማይ ደረጃ፡ እቲ ፍቓድ ካብ ፍቕሪ ኣምላኽ ናብ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ ክዝምብል ከሎ ዝፍጸም ተግባር ምዃኑ እዩ። ስለዚ፡ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ፡ ህላወ ኃጢኣታት ምዃኑን ምኽንያት ነፍሲ ወከፍ ውልቃዊ ኃጢኣት ምዃኑን ብምባል ክንዛዝም ንኽእል።

ሓምሻይ፡ ፈተናታት ኃጢኣት

ኣብዚ ናብ ኃጢኣት ዘምርሑ ገለ ፈተናታት ክንጠቅስ ንኽእል ኢና፡ ግናኸ እዞም ፈተናታት እዚኣም ክትጻወሮም ስለ ዝከኣል፡ ንባዕላቶም ኃጢኣት ኣይኮኑን። ካብዞም ፈተናታት እዚኣም፡

1- ባህርያዊ ፍትወት፡ ንሱ ነቲ ጌጋ ዝኾነ ተግባር ሓሳዊ መልክዕ ይህቦ እሞ፡ ብኣምሳል ሰናይ ኰይኑ ይረአ። እዚ ባህርያዊ ፍትወት እዚ፡ ናብ ኃጢኣት ከየምርሐ ክህሉ ስለ ዝኽእል፡ ንባዕሉ ኃጢኣት ጌርካ ኣይውሰድን። ብዝኾነ ይኹን፡ ባህርያዊ ፍትወታት ሓደ ካብቶም ዝዓበዩ ሓፈሻውያን ምኽንያታት ኃጢኣትን ንኡኡ ንምፍጻም ዝድርኹ ፈተናታትን እዮም። ማለት፡ ንኃጢኣት ንምፍጻም ካብ ዘለዉ ኣዝዮም ኣገደስቲ ፈተናታት ሓደ እዩ።

2- ማሕበራዊ ልምድታትን ሥርዓታትን፡ ውልቀ-ሰብ ካብቲ ዝነብረሉ ባህሊ ሕብረተሰብ ናጻ ኣይኮነን፡ የግዳስ ካብ መጀመርታ ህይወቱ ጀሚሩ ጽልዋኡ ይወድቕ። ሰብ ነቲ ክፉእ ነገር ክቃወምን ልዕሊኡ ክኸውንን ዝኽእል መንፈሳዊ ፍጥረት ስለ ዝኾነ፡ ነቲ ማሕበራዊ ከባቢ ከም ምኽንያት ኃጢኣት ጌሩ ክርእዮ እኳ እንተ ዘይብሉ፡ ብዝኾነ ይኹን፡ እቲ ንሰብ ዝኸቦ ባህሊ፡ ናብ ኃጢኣት ኣብ ዝመጽእ እዋን፡ ናይ ፈተና ጽልዋ ክህልዎ ይኽእል እዩ።

3 - ጭንቀትን ናይ ርእሰ-ተኣማንነትን ድሕንነትን ስምዒት ምስኣንን፡ እዚ መብዛሕትኡ ግዜ ንኃጢኣትን በደላትን ንምፍጻም ከም ፈታኒ ረቛሒ ኰይኑ የገልግል። ኣብዚ ብዛዕባ እቶም ናብ ኃጢኣት ምፍጻም ከምርሑ ዝኽእሉ ፈተናታት ወይ ዝንባለታት ዝገልጹ ካብ መጽሓፍ ቅዱስ ገለ ኣብነታት ንጠቅስ፡-

"ሓደ እኳ ኺፍተን ከሎ፡ 'ብኣምላኽ እየ ዝፍተን ዘለኹ' ኣይበል። ኣምላኽሲ ብእከይ ኣይፍተንን እዩ፡ ንሱ ንሓደ እኳ ኣይፍትንን እዩ። 14 ነፍሲ ወከፍ ግና ብገዛእ ትምኒቱ ተስሒቡን ተሓቢሉን እዩ ዚፍተን። 15 ድሕርዚ፡ ትምኒት ምስ ጠነሰት ንኃጢኣት ትወልዳ፡ ኃጢኣት ድማ ምስ ዓበየት ንሞት ትወልዶ።" (ያእቆብ 1፡13-15)።

ሃዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ከምዚ ይብል፦

"ሓደ እኳ በዚ መከራ እዚ ምእንቲ ኸይነቓነቕ፡ ንሕናስ ነዚ ከም እተመደብና፡ ባዕላትኩም ትፈልጡ ኢኹም። 4 ምሳኻትኩም ከሎና፡ መከራ ኽም እንጸግብ፡ ከምቲ ዝኾነን እትፈልጥዎን፡ ኣቐዲምና ነጊርናኩም ነበርና። 5 ስለዚ ድማ ኣነ እውን ደጊም ክዕገስ ምስ ተሳኣነኒ፡ ምናልባሽ እቲ ፈታኒ ፈቲኑኩም ጻዕርናኸ ከንቱ ኸይከውን ኢለ፡ ብዛዕባ እምነትኩም ክፈልጥ ለኣኽኩ።" (1 ተሰሎንቄ 3፡3-5) ከምኡ'ውን፦ "እቲ ኣማኒ ዘይኮነ፥ ክፍለ እንተ ደለየ ግና ይፈለ። ኣብ ከምዚ ዝመሰለ እቲ ሓው ወይ እታ ሓፍቲ ኣይግደዱን። እግዚኣብሄር ብሰላም ክንነብር እዩ ዝጸውዐና። " (1 ቈረንቶስ 7፡15) "9: እቶም ክህብትሙ ዝደልዩ ግና፥ ብዘጥፍእን ብዘበላሹን፥ ንሰባትውን ብዘጥልቕን፥ ብዘስንፍን፥ ብዝጐድእን፥ ኣብ መፃወድያ ትምኒትን ፈተናን ይወድቁ። 10: ፍቕሪ ገንዘብ፥ ናይ ኵሉ ኽፍኣት ሱር እዩ እሞ፤ ገሊኣቶም ብሰንኪ ህርፋን ገንዘብ፥ ካብ መንገዲ እቲ እምነት ወፂኦም፥ ንባዕላቶም ብዙሕ ስቓይ ኣምፅኡ። 11: ንስኻ ግና፥ ኣታ ናይ እግዚኣብሄር ሰብ፥ ካብዚአይ ኵሉ ህደም። ደድሕሪ ፅድቅን፥ እምነትን፥ ፍቕርን፥ ትዕግስትን፥ መንፈሳዊነትን፥ ሰዓብ።....17: ነቶም ኣብዛ ዓለም እዚኣ ዘለዉ ሃብታማት ከይዕበዩ፥ በቲ ኽንሕጐስ ኢሉ ኹሉ ብልግሲ ዝህበና እግዚኣብሄር እምበር፥ በዝ ሓላፊ ሃብቲ ኸይእመኑ ኣዝዞም።" (1 ጢሞቴዎስ 6፡9-11, 17) ቅዱስ ሉቃስ ድማ ኣብ ግብሪ ሃዋርያት ቃላት ሃዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ ጠቒሱ ከምዚ ይብል፦ "ብኹሉ ትሕትናን ብብዙኅ ንብዓትን በቲ ተንኰል ኣይሁድ ዝበጽሓኒ ፈተናን ንጐይታ ኽገልግል ከሎኹ..." (ግብሪ ሃዋርያት 20፡19)።

ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ኣብ ምሳሌ እቲ ዘራኢ ከምዚ ይብል፦ "እቶም ኣብ ወሰን መገዲ ዘለዉ፡ እቶም ዚሰምዑ እዮም፡ ድሕርዚ ድያብሎስ መጺኡ፡ ከይኣምኑ እሞ ኸይድኅኑ ኢሉ፡ ነቲ ቓል ካብ ልቦም ይወስዶ። 13 እቶም ኣብ ከውሒ ዘለዉ፡ እቶም ኪሰምዑ ኸለዉ ነቲ ቓል ብሓጐስ ዚቕበልዎ እዮም፡ እዚኣቶም ግና ሱር የብሎምን እሞ፡ ንግዜኡ ይኣምኑ፡ ብጊዜ ፈተና ግና ይኸሕዱ። 14 እቲ ኣብ ማእከል እሾኽ ዝወደቐ ኸኣ፡ እቶም ሰሚዖም ዚኸዱ፡ ብሓልዮትን ብሃብትን ብፍስሃን ናይዛ ዓለም እዚኣ ተሓኒቖም ፍረ ዘይህቡ እዮም።" (ሉቃስ 8፡12-14)።

ኢየሱስ ኣብቲ ኣብ ከረን ዝሃቦ ስብከት ከምዚ በለ፦"...እታ ናብ ጥፍኣት እትወስድ ደገስ ገፋሕ፡ መገዳውን ሰፊሕ እዩ እሞ፡ እቶም ብእኣ ዚኣትዉ ብዙኃት እዮም።" (ማቴዎስ 7፡13)

ኣብ መጽሓፍ ዕንባቆም ድማ፦"ረሲእ ንጻድቕ ይኸቦ፡ ስለዚ ድማ ፍርዲ ተገምጢሉ ይወጽእ።" (ዕንባቆም 1፡4) ኣብ መጽሓፍ ምሳሌ'ውን ከምዚ ዝብል መጸ፦"ብሰሪ እኩያት ኣይትጨነቕ፡ ብረሲኣን'ውን ኣይትቕናእ።" (ምሳሌ 24፡19) መጽሓፍ ቅዱስ፡ ክፉእ ንምግባር ብዛዕባ ዘለዉ ፈተናታት ዝገልጹ ብዙሓት ጥቕስታት ዝመልአ እዩ።

ሳድሳይ፡ ፍልልይ ኃጢኣታት፡

ኩሎም ኃጢኣታት ማዕረ ጌርካ ድዮም ዘውሰዱ ወይስ ኣብ ዓይነት ኃጢኣታት ፍልልይ ኣሎ፤ እቲ ሓፈሻዊ ሓሳብ ኣብ ክርስትና፡ ኃጢኣታት ማዕረ ከም ዘይኮኑ እዩ። ካብ ካልኦት ኃጢኣታት ዝያዳ ሓደገኛ ዝኾኑ ኃጢኣታት ኣለዉ። እዚ ክርስትያናዊ ኣተሓሳስባ እዚ፡ ኣብ ትምህርቲ ክርስቶስ ባዕሉ ዝተመርኮሰ እዩ፤ ንሱ ድማ፡ ብዛዕባ ሰናይን ክፉእን ዝያዳ ፍልጠት ምህላው፡ ዝዓበየ ኃጢኣት ከም ዜስዕብ ይፈልጥ ነበረ። "47: እቲ ፍቓድ ጐይታኡ ፈሊጡ ዘይተዳለወ፥ ከምታ ፍቓዱውን ዘይገበረ ኣገልጋሊ፥ ብዙሕ መቕፃዕቲ ኽቕፃዕ እዩ። 48: እቲ ከይፈለጠ ንመቕፃዕቲ ዘብፅሕ ግብሪ ዝገበረ ግና፥ መቕፃዕቱ ኽቐለሉ እዩ፤ ብዙሕ ንዝሃብዎ፥ ካብኡ ብዙሕ ይደልዩ፤ ብዙሕ ሓደራ ንዝሃብዎ ድማ፥ ካብኡ ኣብዚሖም ይፅበዩ።(ረ)" (ሉቃስ 12፡47-48) ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ነዚ መምርሒ እዚ ኣብ ልዕሊ ኹሉ ሰብኣዊ ማሕበረሰባት ኣውዒልዎ እዩ፦ ""21: "ወይለኺ ኮራዚን! ወይለኺ ቤተ ሳይዳ! እዚ ኣባኻትክን ዝተገብረ ተኣምራት፥ ኣብ ጢሮስን ኣብ ሲዶናን ተገይሩ እንተ ዝኸውንስ፥ ቀደም ወጮ ተኸዲነን ሓመኹሸቲ ነስኒሰን፥ ምተነስሓ ነይረን። 22: ብመዓልቲ ፍርዲ ግና፥ ካብ ንኣኻትክን ንጢሮስን ሲዶናን ከም ዝቐለለን፥ እነግረክን ኣለኹ። 23: ኣቲ ቅፍርናሆም፥ ንስኺ ክሳ ኸሳዕ ሰማይ እኳ እንተ ተልዓልኪ፥ ክሳዕ ሲኦል ክትወርዲ ኢኺ፤ እቲ ኣባኺ ዝተገብረ ተኣምራት፥ ኣብ ሰዶም ተገይሩ እንተ ዝኸውንስ፥ ክሳዕ ሎሚ ምሃለወት ነይራ። 24: ብመዓልቲ ፍርዲ ግና፥ ካባኸስ ንምድሪ ሰዶም ከም ዝቐለላ እነግረኪ ኣለኹ።"" (ማቴዎስ 11፡21-24)

እንተኾነ ግና፡ ነዚ ትምህርቲ እዚ ብጌጋ ዝጥቀምሉን፡ ንጽድቆምን ካብ ካልኦት ምብላጾምን ንምርግጋጽ ዝጥቀምሉን ኣለዉ። እዚ ድማ ነቲ ናይ ገዛእ ርእሶም ንኡስ ጌጋታት ምስቲ ናይ ካልኦት ከቢድ ጌጋታት ብምንጽጻር እዩ። ንኣብነት፡ እቲ ምስ ገለ በላሕቲ ቃላት ዝስነ ሃንደበታዊ ቍጥዐ፡ ካብ ተግባር ነፍሲ ምቕታል ዝወሓደ ሓደገኛ ምዃኑ ንርእስና ምእማንዶ ቀሊል ኣይኮነን፤ ግናኸ ብዝኾነ ይኹን፡ ነዚ ጌጋ ኣጠቓቕማ እዚ ትምህርቲ እዚ ኣብ ግምት እንተ ዘየእተናዮ፡ ብዘይ ጥርጥር ኣብ ቅድሚ ሓደ ዓቢ ዋጋ ዘለዎ ትምህርቲ ኢና ዘሎና። ንሱ ድማ ነቲ ንውልቀ-ሰብ ዝኸቦ ኃጢኣታት ንምቕዋም ትርጉም ዝህብ፡ ንሥነ-ምግባሩ ንምዕባይ ንክጽዕር ድማ ዘተባብዕ እዩ። ንሰብ፡ ኩነታቱ ክንዲ ዝጸበቐ ጸቢቑ ኃጢኣተኛ ሰብ ምዃኑ እናሓሰበ፡ ካብ ተስፋ ምቑራጽ ይከላኸለሉ። እዚ ትምህርቲ እዚ፡ ምስቲ ገለ ተግባራት ካብ ካልኦት ንላዕሊ ክኾነኑ ከም ዘለዎም ዝብል ሓፈሻዊ ሓሳብ'ውን ዝሰማማዕ እዩ። ስለዚ፡ ነዚ ትምህርቲ እዚ ምቕባል ጽቡቕ እዩ፤ ንሱ ድማ፡ ካብ ኣመለኻኽታ ናይቲ ሥነ-ምግባራዊ ኣካይዳና ኮነ ካብ ኣመለኻኽታ ናይቲ ሥነ-ምግባራዊ ፍርድታትና።

ካብቶም ነዚ ትምህርቲ እዚ፡ ናብ ስምዒት ጽድቂ ገዛእ ርእስን ውልቃዊ ትዕቢትን ስለ ዘምርሕ ዝነጸግዎ፡ ፕሮፌሰር ሬንሆልድ ኒቡር ይርከቦም። ንሱ፡ ኣብ ገበን ማዕረ ከምዘይኮነ እናተቐበለ፡ ኣብ

ኃጢኣት ግና ማዕርነት ከም ዘሎ ገሊጹ። ከም ኣበሃህላኡ፡ ገበን፡ ነቲ ታሪኻውን ተጨባጥን ውጽኢታት ኃጢኣት እዩ ዝውክል። ብኣኡ ኣረኣእያ፡ ሰባት ኣብ ኃጢኣታቶም ማዕረ እዮም፡ ኣብቲ ሳዕቤናት ናይዞም ኃጢኣታት ግና ይፈላለዩ።

እንተኾነ ግና፡ እዚ ርእይቶ እዚ በዞም ዝስዕቡ ምኽንያታት ተቐባልነት ክህልዎ ኣይክእልን እዩ፦

1- ነዚ ትምህርቲ እዚ መጽሓፍ ቅዱሳዊ መሰረት የብሉን። እቲ ሃዋርያ፡ "ንሱ ድማ እቲ ንኹሎም ዚኣምኑ ብእምነት ኢየሱስ ክርስቶስ ዚኾውን ጽድቂ ኣምላኽ እዩ፡ ፍልልይ የልቦን እሞ፡ 23 ኲሎም ኃጢኣት ገይሮም ክብሪ ኣምላኽ ስኢኖም እዮም እሞ፡" (ሮሜ 3፡22-23) ክብል ከሎ፡ ኣብዚ ዘመልክቶ ዘሎ፡ ኣብ መንጎ ሰባት ብዛዕባ ህላወ ኃጢኣት ኣብ ህይወቶም ፍልልይ ከም ዘየለ እዩ። ብኻልእ ኣዘራርባ፡ እዚ ጽሑፍ እዚ ንማዕርነት ኃጢኣት ካብ ዘረጋግጾ ንላዕሊ፡ ንሓፈሻውነት ኃጢኣት (universality) እዩ ዘረጋግጽ።

2- ገበን ሓደ ሰብ ምስ ኃጢኣቱ ዝተኣሳሰረ እዩ። ገበን ክልተ ሰባት ማዕረ እንተዘይኮይኑ፡ እዚ ክኸውን ዝኽእል፡ ኣብ መንጎ እዞም ክልተ ኣብ ኃጢኣቶም ማዕርነት ስለ ዘየለ ጥራይ እዩ። ከመይሲ ኃጢኣት መሰረት ገበን እንተኾይኑ፡ ከምቲ ኣብ መንጎ ገበናት ዘሎ ተመጣጣንነት፡ ኣብ መንጎ ኃጢኣታት'ውን ተመጣጣንነት ክህሉ ኣለዎ። በዚ መሰረት እዚ፡ ኣብ ገበናት ማዕርነት እንተዘየለ፡ እዚ ኣብ መንጎ ኃጢኣታት ማዕርነት ስለ ዘየለ ጥራይ እዩ። በቲ ኻልእ ወገን፡ ጽድቂ ጻድቕ ሰብ ምስቲ ፍጹም ሰናይነት ኣምላኽ ኣይወዳደርን እዩ። ብዛዕባ ገለ ሰባት ካብቶም ዝያዳ ክፉኣት ዝኾኑ ካልኦት ሰባት ዝወሓደ ክፉእ ምዃኖም እንተተዛሪብና፡ እዚ ማለት ኃጢኣታት ናይቶም ዝወሓደ ክፉእ ዝኾኑ ቀሊል እዩ ማለት ኣይኮነን። ኲሎም ሰባት ኃጢኣት ገይሮም እዮም፡ ኲሎም ሰባት ድማ ምድሓን የድልዮም። ሓደ እኳ ንገዛእ ርእሱ ባዕሉ ከተዓራርን ብናይ ገዛእ ርእሱ ጻዕሪ ኣብ መንፈሳውን ሥነ-ምግባራውን ህይወቱ ዓብዩ ዝወሓደ ኃጢኣተኛ ክኸውንን ኣይክእልን እዩ። ኣብ ከምዚ ኩነታት፡ ማዕርነት ኃጢኣት ኣሎ፡ ማለት ሓደ እኳ ካብቲ ኩነታት ኃጢኣት ክወጽእን ነቲ ኣምላኽ ዝደልዮ ፍጹምነት ጽድቂ ክበጽሕን ኣይክእልን እዩ። ኃጢኣት ካብቲ ምስ ኣምላኽ ዘሎ ጌጋ ዝምድና ስለ ዝምንጩ፡ ክእለ ዝኽእል፡ ነታ ነፍሲ ካብ 'ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ' ናብ 'ፍቕሪ ኣምላኽ' እንደገና ብምቕናዕ ጥራይ እዩ። እዚ ምቕናዕ እዚ፡ ሓደ ካብቲ ሓደ ዝፈላለየሉ ናይ ደረጃ ጉዳይ ኣይኮነን፡ የግዳስ ሓፈሻዊ ድሌት ኲሎም ደቂ ሰባት እዩ።

እቲ ቅኑዕ ኣገባብ ንምውሳድ እዚ ጉዳይ እዚ፡ ብዛዕባ 'ማዕርነት ኃጢኣት' ምዝራብ ኣይኮነን። ኲሎም ሰባት ኃጢኣተኛታት እኳ እንተኾኑ፡ ካብ ሥነ-ምግባራዊ ኣመለኻኽታ ክርኢ ከሎ፡ ኃጢኣቶም ማዕረ ኲይኑ ኣይረኣን።

በዚ መሰረት እዚ፡ ነቲ ኣብ ኣካይዳን ጠባይን ደቂ ሰባት ዝግለጽ ዘይማዕርነት ኃጢኣት ከነጕልሕ ኣሎና። በቲ ሓደ እዋን ድማ፡ እኳ ደኣ ነዞም ጻድቃን ሰባት እዚኦም፡ ኣብ መንጎ ጽድቂ ኣምላኽን ጽድቂ ሰብን፡ ወይ ሰናይነት ኣምላኽን ሰናይነት ሰብን፡ ዘይቃዶ(ዓቢ) ፍልልይ ከም ዘሎ ነረጋግጽ።

ሻውዓይ፡ መንፈሳውን ሥጋውን ኃጢኣታት፡

ምናልባሽ እቲ ኣብ መንጎ ዓይነታት ኃጢኣታት ዘሎ ዝበለጸ ኣገዳሲ ፍልልይ፡ እቲ ኣብ መንጎ "*መንፈሳዊ ኃጢኣት*"ን "*ሥጋዊ ኃጢኣት*"ን ዘሎ ፍልልይ እዩ። እዚ ድማ ነቶም ብቐንዱ ኣብ "ባህርያዊ" (*ማለት ሥጋዊ*) ድሌታት ወይ ፍትወታት ዝተመርኰሱን፡ ነቶም ብቐንዱ ኣብ መንፈሳዊ ድሌታት ዝተመርኰሱን ዝንባለታት ነፍሲ ብምፍላይ ዝመጸ እዩ። ስለዚ፡ ካብቶም እቲ ናይ ማእከላይ ዘመን ክርስትያናዊ *ሥነ-ምግባር* ዝጠቕሶም ሸውዓተ ዓበይቲ ኃጢኣታት፡ ህርፋን፡ ፍትወትን ቍጥዐን፡ *ሥጋዊ* ኃጢኣታት እዮም፤ ምኽንያቱ ካብ *ሥጋዊ* ድራኺታት ዝምንጭዉ እዮም፡ ንሳቶም ድማ፡ ጥሜት፡ ጾታዊ ድሌትን ብርቱዕ ቍጥዐን እዮም። በቲ ኻልእ ወገን፡ ከንቱ ውዳሴን ቅንኣትን፡ ኣብ ክንዲ ኣብ *ሥጋዊ* ምኽንያታት፡ ብቐንዱ ኣብቲ ካብ ካልእ ናይ ምብላጽ ድሌት ስለ ዝምርኰሱ፡ መንፈሳዊ ኃጢኣታት ጌርካ ክትወስዶም ይከኣል።

ብሓቂ፡ እዚ ፍልልይ እዚ ንጽጽራዊ ፍልልይ እዩ። ንስስዐን ሃኬትን ንምምዳብ ኣጸጋሚ እዩ። ልዕሊኡ ድማ፡ እቲ *ሥጋውን* መንፈሳውን ባህርያት ነፍሲ ኣዝዩ ስለ ዝተኣሳሰር፡ ቀሊል ምምዳብ ክግበረሉ ኣይከኣልን እዩ። ንኣብነት፡ ቍጥዐ፡ መብዛሕትኡ ግዜ *ሥጋዊ* ኃጢኣት ጌርካ ይውሰድ፡ ግናኸ ሓደ ሰብ ብሰንኪ ስዕረት መወዳድርቱ ወይ መጸርርቱ ምስ ዝቼጣዕ፡ ኣብ ከምዚ ኩነታት እንተወሓደ ካብ መንፈሳዊ ኃጢኣታት ዝምንጩ እዩ፡ ማለት ካብ ከንቱ ውዳሴን ቅንኣትን። ኣብዚ ክንጠቕሶ ዘሎና፡ ፕላቶ ንቍጥዐ፡ ካብቲ ኣብ መንጎ ፍትወትን ኣእምሮን ዝርከብ ኣብ ነፍሲ ዘሎ ህያውነት ወይ መንፈስ ጽንዓት ዝምንጩ ጌሩ ይወስዶ ነበረ፤ እዚ ድማ ንሰብ ክፉእ ንኽነጽግን ንርእሱ ካብ ክፉእ ንኽከላኸልን ዝመርሖ እዩ።

ስለዚ ቍጥዐ፡ መንፈሳውን *ሥጋውን* መበቈላት ዝሓዘ ይመስል። ፍትወት ድማ፡ ካብቲ ንጹር መግለጺ ጾታዊ ድራኺ ዝኾነ ንላዕሊ፡ መግለጺ ትዕቢት፡ ማለት ብኣምሳል ድሌት *ሥልጣን* እዩ። ህርፋን'ውን ብዙሕ ግዜ መግለጺ ከንቱ ውዳሴ እዩ። እዞም ኣብነታት እዚኦም፡ ውልቃዊ ኃጢኣታት ወይ ክፉእ ነገራት ዝተፈላለዩ ወይ ናጻ ኣካላት ከም ዝኾኑ ካብ ዝብል ጌጋ እምነት የጠንቅቑና። ብሓቂ፡ ንሳቶም ካብቲ ቀጻሊ ዝኾነ ፍቕሪ ገዛእ ርእሲ ዝምንጩ መግለጺታት እዮም። ስለዚ፡ ዝኾነ ይኹን ምምዳብ ኃጢኣታት፡ ብሓቂ ድሩት ዋጋ እዩ ዘለዎ። እንተኾነ ግና፡ እቲ ኣብ መንጎ ውልቃዊ ኃጢኣታት፡ ብፍላይ ድማ ኣብ መንጎ እቶም ኣብ ስምዒታውነት ዝጠቓለሉ *ሥጋዊ* ኃጢኣታትን፡ እቶም መግለጺ ክብሪ ርእሲ ዝኾኑ መንፈሳዊ ኃጢኣታትን ዘሎ ፍልልይ፡ ማለት ከንቱ ውዳሴን ትዕቢትን፡ ሓቀኛ ነገር እዩ።

ሓቅነት ናይዚ ጕዳይ እዚ ዝረአ፡ በቲ እቶም በበይኖም ኃጢኣታት በበይኑ መዓላ ወይ በበይኑ ኣርእስቲ ስለ ዘለዎም ጥራይ ኣይኮነን (ቀንዲ ፍትወት ጾታዊ ዕግበት እዩ፡ ቀንዲ ከንቱ ውዳሴ ድማ ካብ ካልኦት ዝመጽእ ውዳሴ እዩ)፤ የግዳስ ሓደ ሰብ ትሕቲ ምቁጽጻር ሓደ ኃጢኣት ክኸውን ከሎ፡ ካብ ካልኦት ኃጢኣታት ድማ ናጻ ኣብ ምዃኑ እዩ። ሓደ ኃጢኣት፡ ንሓደ ሰብ ኵሉ ሳዕ ዝጓነፎ፡ ብኹሉ ሸነኽ ዘጥቅዖ፡ ንህይወቱ ድማ ብፍጹም ዝቆጻጸሮ ክሳዕ ዝኸውን፡ ኑቶም ኣብ መገዲ እዚ ኃጢኣት እዚ ደው ክብሉን ከዐንቅፍዎን ዝኽእሉ ካልኦት ኃጢኣታት የርሕቕ። ከምቲ ንኣብነት፡ ስስዐ ወይ ንፍገት ሓሓሊፉ ንህርፋን (ወይ ፍቕሪ ከብዲ) ንፍትወትን ዘርሕቖም። ኣብ መንጎ ኃጢኣታት ፍልልይ እንተልዩ፡ ብዛዕባ ገለ ዓይነታት ኃጢኣታት፡ ካብ ካልኦት ዝኸፍኡ ምዃኖም ክንዛረብ ምተኻእለ። ንኹሉ ዓይነታት ኃጢኣታት፡ ካብቲ ዝወሓደ ክፉእ ክሳዕ እቲ ዝኸፍአ ገይርካ ክትምድብ ምፍታን፡ ብዙሕ ጠቓሚ ኣይኮነን።

እዚ ምምዳብ እዚ ናብ ጌጋ ሓሳብ ከምርሓና ሓደጋ ኣለዎ፤ ከመይሲ ገለ ዓይነታት ኃጢኣታት ቀለልትን ከበድትን ዘይኮኑን ጌርና ከምንኣምን ይገብረና። ግናኸ ብዝኾነ ይኹን፡ መብዛሕትኦም ክርስትያናት ሊቃውንቲ ሥነ-ምግባር ንኃጢኣት ክብሪ ገዛእ ርእሲ (ትዕቢት) ከም ዝኸፍአ ኃጢኣት ገይሮም ኣብ ምርኣይ ልሙድ ስምምዕ ኣለዎም።

ከምኡ'ውን ብዙሓት ዘመናውያን ሊቃውንቲ ሥነ-ምግባር፡ ንገሊኡ ሥጋዊ ኃጢኣታት ኣብ ቅድሚት ይሰርዕዎ እሞ ብዝዓበየ ነቐፌታ ይርእይዎ፡ ኑቶም ገበርቱ ድማ ብግብራዊ ምንጻግ ይቐጽዕዎም። እዚ ብፍላይ ኣብ ጕዳይ ጾታዊ ኃጢኣታት ዝረአ እዩ። በቲ ኻልእ ወገን ግና፡ ንትዕቢት፡ ዝኾነ ዓይነት ጕድኣት ወይ ምጽላእ ንኻልኦት እንተዘይጸይሩ፡ ከም ከቢድ ኃጢኣት ገይሮም ኣይርእይዎን። እዚ ድማ ዝርድኦ ነገር እዩ። ነቲ ካብ ንእስነትና ጀሚርና ንኻልኦት ምእንቲ ከነሐጕስ ከመይ ጌርና ከም እንሓብኦ እንመሃሮ ኃጢኣት 'ትዕቢት' ካብ ምልላይ ንላዕሊ፡ ጾታዊ ጌጋታት ምልላይን ምርካብን ዝቐለለ እዩ። ከምኡ'ውን፡ ጾታዊ ድራኽ ምጥቃም፡ ከም ምንዝርና ዝኣመሰለ ውጽኢታት የኸትል፤ እዚ ድማ እቲ ሕብረተሰብ ምእንቲ ጥዕናኡን ድሕንነቱን ዝነጽጎ ኃጢኣት እዩ። ኃጢኣት ትዕቢት ግና፡ መብዛሕትኡ ግዜ ናብቲ ንሕብረተሰብ ዝጠቅም ናይ ፈጠራ ጻዕርን ዓወትን የምርሕ።

እንተኾነ ግና፡ ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ንመንፈሳዊ ኃጢኣታት ካብ ሥጋዊ ኃጢኣታት ኣበርቲዑ ኰኒንዎም እዩ። ብዘይ ጥርጥር ድማ ንሥጋዊ ኃጢኣታት ብቐሊሉ ኣይረኣዮምን፤ ከምቲ ምሉእ ብምሉእ ናይ ውልቃዊ ህይወት ጕዳይ ዝኾነን፡ ካብ ካልኦት ድማ ብዓቕሊ ክርአ ዘለዎን ገይሩ ኣይኮነን። ብሓቂ፡ ንሱ ንፍትወት ዝሙት ከምቲ ንባዕሉ ዝሙት ዝኾነን ኰኒንዎ እዩ። ግናኸ ሥጋዊ ኃጢኣታት፡ ክሳዕ ዝዓበየ መጠን ኣዕነውትን ኣጥፋእትን እኳ እንተኾኑ፡ ከምቲ ኃጢኣታት ክብሪ ገዛእ ርእሲ (ትዕቢት)፡ ቅንኣትን ግብዝናን (ንርኣዩለይ ምባል) ዝገብርዎ፡ ነቲ መንፈሳውን ሥነ-ምግባራውን ፍቓድ ኣይጕድእዎን ወይ ኣየበላሽውዎን ። ስለዚ ድማ ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ነቲ ኣካቢ ቀረጽን ነቲ ፈሪሳውን ኣነጻጺሩ፡ ነቲ ኣካቢ ቀረጽ ግና ኣበሊጽዎ። ከምኡ'ውን ነታ ኣእጋሩ

ብንብዓታ ዘጠልቀየት ኃጢአተኛ ሰበይቲ፡ ካብቲ ንርአዩለይ ዝብል ዝነበረ ፈሪሳዊ ኣብ ዝሓሸ ቦታ ኣንቢርዋ እዩ።

እቲ ፈሪሳዊ፡ [ክርስቶስ] ናብ ቤቱ ምስ ኣተወ፡ ንኡስ ፍቕሪ እዩ ኣርእዩ። ከምኡ'ውን ክርስቶስ፡ ነቶም ካብ ሰባት ውዳሴ ንምርካብ ኢሎም ሰናይ ግብሪ ዝገብሩን ነዊሕ ጸሎት ዝጽልዩን ግቡዛን ኰኒንዎም እዩ። ስለዚ ድማ፡ ትዕቢትን ግብዝናን ከምቶም ዝኸፍኡ ኃጢኣታት ኰይኖም ይረኣዩ። ቀዳማይ፡ መንፈሳዊ ኃጢኣታት ንሰባት የዕውሩ፡ ኣብ መገዲ ንስሓኦም ድማ ይዓግቱ። እቶም ብልዑል ሓይሎም ወይ ብልዑል ጽድቆም ዝኣምኑ፡ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ርእሶም ኣየተሕቱን፡ ኣብ ምሕረቱ'ውን ኣይውከሉን። ይቕሬታ ከም ዘድልዮም ስለ ዘይስምዖም፡ ንኻልኦት'ውን ይቕረ ኣይብሉን። ንገዛእ ርእሶም ኣብ ትሕቲ ፍርድን ኰነኔን ከም ዘለዉ ስለ ዘይርእዩ ድማ፡ ንኻልኦት ይፈርዱ። ምኽንያቱ፡ እቲ ሕጽረት ፍቕሮም ንስምዒታት ወይ ረብሓታት ካልኦት ንምስትንዓቕ ይድርኾም። እዚ ንገዛእ ርእስኻ ምርኣይ፡ መብዛሕትኡ ግዜ ነቲ ኣባታቶም ዘሎ መንፈሳዊ ዓይኒ የዕውሮ እሞ፡ ኵሉ ሳዕ ኣብ ጸልማት ይኸዱ። ትሕትና ንመንፈሳዊ ህይወት ኣዝዩ ኣድላዪ ነገር እዩ፤ ንሰብ ኃጢኣቱ ከም ዝፈልጥን ካብኡ ከም ዝንሳሕን፡ ንኡኡ ንምስዓር ድማ ጸጋ ኣምላኽ ከም ዝደልን ይመርሖ። ክብሪ ገዛእ ርእሲ ግና፡ በዚ መገዲ እዚ ከም መዐንቀፊ ኰይኑ ይቐውም። ንሰብ ናብ ስምዒት ዕጋበት ርእሲ ስለ ዝመርሖ፡ ነቲ ንመንፈሳዊ ተግሳጽን ሥነ-ምግባራዊ ዕቤትን ዘለዎ ክእለት ቀስ ብቐስ የፍርሶ። ሥጋዊ ኃጢኣታት ነቶም ብቐጥታ ዝጽለዉ ይጐድእ። ንኣብነት፡ መስተ ምስታይ (ስኽራን) ንዋናኡ ይጐድእ፡ ነቶም ብዘይኣእምሮኣዊ ተግባራቱ ዝጽለዉ ካልኦት'ውን ይጐድእ። ተግባር ዝሙት ድማ ንዋናኡ ከምኡ'ውን ነቶም ብሰንኪ እዚ ተግባር ዝውለዱ ህጻናት ይጐድእ። ግናኸ ካብ ምፍጻም ከምዚኦም ዝበሉ ኃጢኣታት ዝመጽእ ዝኾነ ይኹን ጉድኣት፡ ነቲ ካብ ክብሪ ገዛእ ርእሲ ወይ ትዕቢት ዝመጽእ ጉድኣት ዝበጽሓሉ ደረጃ ኣይበጽሕን እዩ። ትዕቢት ብዘይካ ምጥርጣር ናብ ዓመጻን ዘይፍትሓውነትን የመርሕ፡ ዓመጻ ድማ ሓደ ካብቶም ዝዓበዩ ምንጭታት ኃጢኣት ኣብ ህይወት ሰብ እዩ።

እዚ ብዝበለጸ ኣብቲ "ፍቓድ ሥልጣን" ተባሂሉ ዝጽዋዕ መልክዕ ክብሪ ገዛእ ርእሲ እዩ ዝንጸባረቕ። እቶም ሥልጣን ዘለዎም፡ እዚ ተግባሮም ንኻልኦት ናብ ምድካይን ህይወቶም ናብ ምዕንቃፍን እኳ እንተ ኣምርሐ፡ ነቲ ፍሉይ መሰላቶም ይድግፍዎን ይከላኸልዎን።

እቶም ንሥልጣን ዝናፍቁ ምስቶም ሥልጣን ዘለዎም ይጋጮ፡ ኣብ ናይ ገዛእ ርእሶም ፍሉይ መሰላት ድማ ይጣበቑ። ስለዚ እቲ ፍቓድ ሥልጣን፡ ሓደ ሸነኽ ንኻልኦት ናብ ዘይተገዳስነትን ዓመጻን፡ በቲ ኻልእ ሸነኽ ድማ ናብ ጽልእን ባእስን የምርሕ። እቲ ኣብ መንግሥታትን፡ ኣብ ብዘርኢ ዓሌትነት(ኣፈላላይ ዘርኢ) ኣብ ማሕበራዊ ደርብታትን ዝግበር ሓይሊ ምጥቃም፡ ኣብ መንጎ እቶም ተጻረርቲ ዝኸፍኣን ዘይፍትሓውን ፍታሕ የኽትል። በዚ ድማ ነፍሲ ወከፍ ካብዞም ክልተ ወገናት፡ ናብ ምግናንን ኣብ ናይ ገዛእ ርእሱ መሰላትን ረብሓታትን ኣዝዩ ናብ ምጽናዕን ይዝንብል። ኣብ ከምዚ ኵነታት ድማ፡ ነፍሲ ወከፍ ወገን ነቲ ንኣባላት ካልኦት ጕጅለታት ንምቁጽጻርን ንምጭቋንን፡

እኳ ደኣ ንምጥፋእን ዝገብሮ ፈተነታት የጽድቕ። ኣብ ዘመንና ድማ፡ ከምዚኦም ዝበሉ ዝንባለታት ንሰብኣዊ ስልጣነ የፈራርህዎ ኣለዉ። ብዝኾነ ይኹን፡ እቲ ኣዕናዊ ጽልዋታት ትዕቢት ኣብ ህይወት ካልኦት፡ ነቲ ፍቓድ ሥልጣን ጥራይ ዘይኮነስ፡ ነቶም ካልኦት ዓይነታት ትዕቢት'ውን ኣብ ግምት ምስ እነእቱ፡ ብዝበለጸ ምሉእ ብምሉእ ክንርድኦ ንኽእል።

ኣእምሮኣዊ ትዕቢት፡ ንኡሳት ሓቅታት ከም ፍጹማት ገይርካ ናብ ምርኣይን፡ ንሓሳብ ድማ ካብ ሓደስቲ ሓቅታት ናብ ምንጻልን የመርሕ። እቲ ናይ ዘመናዊ ሰብ፡ በቲ ብሳይንሳዊ ኣገባብ ብዛዕባ ባህርያዊ ዓለም ዝበጽሖ ፍልጠት ዘለዎ ዕብየትን ትዕቢትን፡ ኣዒንቱ ካብቲ ናብ ሓቅታት መንፈሳዊ ክብርታትን ናብቲ ንዓለም ብሓፈሻ ብልቦና ምርኣይን ዘሎ ኣገዳስነት ኣዕዊርዎ እዩ።

ልዕሊኡ ድማ፡ እቲ ኣብ ጽድቂ ገዛእ ርእሲ ዘሎ ሥነ-ምግባራዊ ትዕቢት - ከምቲ ኣቐዲምና ዝጠቐስናዮ - ጸላኢ ሥነ-ምግባራዊ ዕቤት ኣብ ውልቀ-ሰባት እዩ፡ ንሥነ-ምግባራዊ ዕብየት ኣብ ሕብረተሰብ'ውን ይጻረሮ እዩ። እቲ ሓደ ሰብ ብወገኑ ዘለዎ ስምዒት ትዕቢት - ኣብ ዓውዲ ሥነ-ምግባር ኮነ ኣብ ዝኾነ ካልእ ዓውዲ - ንሰብ ንላዕሊ ንኽሓትት ወይ ዝሓሸ ንኽሰምዖ ኣይድርኾን እዩ።

ልዕሊ ኹሉ ድማ፡ እቲ ኣብ ሓደ ሃይማኖታዊ ጉጅለ ዘሎ መንፈሳዊ ትዕቢት ናብ ኣበሳጫውነትን፥ ምስጓቓን ሃይማኖታዊ ውግኣትን የመርሕ። ስለዚ፡ ኣእምሮኣውን፡ ሥነ-ምግባራውን፡ ወይ መንፈሳውን ክንቱ ውዳሴ፡ ማዕጾ ዕቤት ይዓጹ፡ ነቲ ኣበሳጫውነትን ዓመጽን ድማ በቲ ዝበለጸ ኣዕናዊ መልክዑ ይወልዶ።

ሳልሳይ ድማ፡ ትዕቢት፡ ሱር ኵሎም ካልኦት ኃጢኣታት እኳ እንተዘይኮነ፡ ሱር ገሊኦም ግን እዩ። ንኣብነት፡ ብልጸት (luxury) መብዛሕትኡ ግዜ ሓይሊ ንምርኣይን ጽልዋ ንምዕባይን የመልከት። ስኽራን ድማ፡ ሓደ ሰብ፡ እቲ ልሙድ ህይወት ዝኽልኦ ሓደ ዓይነት ሓይልን ኣገዳስነትን ምእንቲ ክስምዖ ዝገብሮ እዩ። ፍትወት ጾታ ኣብ ብዙሕ ኩነታት፡ ሓደ ሰብ ንኻልእ ሰብ ዝቆጻጸረሉ ኩነታት እዩ። እቲ ኣብ መንጎ ቅንኣትን ክንቱ ውዳሴን ዘሎ ምትእስሳር ምስ ክብሪ ገዛእ ርእሲ ንጹር እዩ። ኣብ ብዙሕ ኩነታት ድማ፡ ስስዐ (ንፍገት - ፍቕሪ ገንዘብ) ንትዕቢት ገዛእ ርእስን ንስነ-ኣእምሮኣዊ ክንቱ ውዳሴን ንምግልጋል እዩ፤ ከመይሲ ንሰብ ካብ ካልኦት ጸብለልትነት ንምርኣይ መሳርሒታት ይህቦ። ስለዚ በዞም ኵሎም ምኽንያታት እዚኦም፡ ክብሪ ገዛእ ርእሲ (ትዕቢት) ካብ ኵሎም ኃጢኣታት ዝኸፍአ እዩ። በቲ ኻልእ ወገን፡ ክብሪ ገዛእ ርእሲ ነቲ ኣብ መንጎ ሰብን ካልኦትን ዘሎ ዝምድና የፍርሶ። ኣብ ክንዲ ንብጸዩ ከም ነፍሱ ዘፍቅር፡ ንገዛእ ርእሱ የፍቅር፡ ንገዛእ ርእሱ ድማ ልዕሊ እቲ ኻልእ ከዕርግ ይደሊ። ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ርእሱ ንትሕትና ስለ ዝኣቢ ድማ፡ ምስ ሰባት ማዕረ ምዃን ኣይቅበልን እዩ። ስለዚ፡ ካብ ሃይማኖታውን ሥነ-ምግባራውን ኣመለኻኽታ፡ ትዕቢት ነቲ ዝኸፍአ ኃጢኣት ይውክል። ኃጢኣት ሰይጣን ትዕቢት ከም ዝነበረ ድማ ይበሃል።

ምንጮታት (Sources)

Coptic Liturgy (of St. Basil)

Holy Kholaji English - Coptic - Arabic (standard translation

2 - Introduction to the New Testament - by Dr. Maurice Tawadros

3. Merry Christmas, December 25 or January

4. Where is Christ born - Saint John Chrysostom

5. The heavens have opened - Saint John Chrysostom

6. The Samaritan of Saint John Chrysostom

7 - Jerusalem, the city of the great king

8- The stature - of Saint John Chrysostom.

9- God' s declarations to mankind

10. The personalities of the Old Testament Bible of the Father Sharohom Yacoub

11. The refreshing anthem of Archbishop Bishoy Abdel-Masbah in Zagazig.

12. Original sin and actual sins d. Maurice Tawadros

under print

Interpretation of the New Testament of Saint John Chrysostom

2. Interpretation of the Psalms of St. Augustine

3- The personalities of the New Testament Bible of Father Cherubim Jacob

4 - Jerusalem, Jerusalem

ጽማቕ መጽሓፍ (Book Summary)

እዚ መጽሓፍ እዚ ብዛዕባ ጥንተ-ተኣብሶ፡ ማለት ሓቅነቱ፡ ህላዊኡን ሳዕቤናቱን ይትንትን። ብዛዕባ ሓፈሻውነት ጥንተ-ተኣብሶን እቲ ኣብ ልዕሊ ዘርኢ ኣዳም ዘለዎ ኣሉታዊ ጽልዋን፡ ካብቲ ሊቃውንቲ ኣቦታት ዝበልዎ ብዙሓት ኣብነታት የቕርብ። ነቲ ኣብ መንጎ ኣብያተ ክርስቲያናት ፕሮተስታንት፡ ካቶሊክ፡ ግሪኽ ኦርቶዶክስን ቅብጢ ኦርቶዶክስን ብዛዕባ ኣምር ጥንተ-ተኣብሶ ዘሎ ፍልልይ የመልክት። ኣብ ሓደ ፍሉይ ምዕራፍ ድማ፡ ብዛዕባ ግብራዊ ኃጢኣት ይገልጽ። ኣብኡ ድማ ብዛዕባ ኣምር ኃጢኣት ብሓፈሻ፡ መሰረታዊ ባህርያቱ፡ ባህርዩ፡ ምኽንያታቱ፡ ፈተናታቱ፡ ፍልልይነት፡ ከምኡ'ውን ኣብ መንጎ መንፈሳውን ሥጋውን ኃጢኣታት ዘሎ ፍልልይን ይትንትን።